

WOORDENBOEK
VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN

WALD

DE MENS EN ZIEN WARK - A

Financiële steun van de Stichting Het Plantenfonds hef ter too
bie-edragen dat disse uitgave tut stand kommen kon

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Woordenboek

Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse dialecten :
WALD / onder auspiciën van de WALD-commissie: J.B. Berns
... [et al.]. - Doetinchem : Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers/
Mr. H.J. Steenbergenstichting. - Ill.

2: De mens en zien wark - A / A.H.G. Schaars.

Met reg.

ISBN/EAN: 978-94-91913-11-2

NUGI 941

Trefw.: Gelderse dialecten ; woordenboeken.

Druk en omslag: Weevers, Vorden
Grafische verzorging: W. van Keulen
Kaartjes: Th.A. Strijker
Illustraties: Peter Bresser, Henk Lieftink

WOORDENBOEK
VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN

WALD

DE MENS EN ZIEN WARK - A

Dr A.H.G. Schaars

't WALD kump uut onder toezicht van de WALD-commissie;
doorin zit:

dr J.B. Berns, R. Greupink-Wolsink, W. van Keulen,
G.M. Rabeling, dr A.H.G. Schaars, mw. F. Siero

Utgave:
Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers / Mr. H.J. Steenbergenstichting
Doetinchem 2015

Eerder uut-ekommen:

Schaars, A.H.G. Ⅱ *De mens en zien huus*
Doetinchem - Staring Instituut - 1984

Schaars, A.H.G. Ⅲ *De mens en de wereld - A*
Doetinchem - Staring Instituut - 1987

Schaars, A.H.G. Ⅲ *De mens en de wereld - B*
Doetinchem - Staring Instituut - 1989

Schaars, A.H.G. Ⅳ *De mens - A*
Doetinchem - Staring Instituut - 1993

Schaars, A.H.G. Ⅳ *De mens - B*
Doetinchem - Staring Instituut - 1996

Schaars, A.H.G. Ⅳ *De mens - C*
Doetinchem - Staring Instituut - 2001

Schaars, A.H.G. Ⅳ *De mens - D*
Doetinchem - *Staring Instituut - 2004*

Schaars, A.H.G. Ⅴ *De mens en zien näästen - A*
Doetinchem - Staring Instituut - 2009

Schaars, A.H.G. Ⅴ *De mens en zien näästen - B*
Doetinchem - Staring Instituut - 2010

INLEIDING

Ton in 2010 't negende deel van 't WALD – *De mens en zien näästen-B* – uitkwam, waren der vier hoofddelen van 't WALD kloor: *De mens*, *De mens en zien huus*, *De mens en zien näästen* en *De mens en de weerd*. Dit tiende deel is 't eerste deel van 't viefde hoofddeel van 't WALD: *De mens en zien wark*. Maor deurdatt 't Staring Instituut in 2011 op-egaon is in 't Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers is dit tiende deel 't eerste wat deur 't Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers uut-gegeven wordt in samenwerking met de Mr. H.J. Steenbergenstichting.

De opzet en inrichting van dit deel slut weer himmaol an bie de veurege negen delen. De uitgebreide Nederlandstalege verantwoording doorvan steet in *De mens en zien huus* (blz. VII - XVI); de uitgebreide verantwoording in streektaal steet in *De mens en de weerd-A* (blz. V - XI). Korte aanvullingen doorop bunt te vinden in *De mens en de weerd-B* (blz. V), in *De mens-A* (blz. V), *De mens-B* (blz. V), *De mens-C* (blz. V), *De mens-D* (blz. V), in *De mens en zien näästen-A* (blz. V) en in *De mens en zien näästen-B* (blz. V).

Net as in drie veurege drie delen is der ok in dit deel neet allene 'n Alfabetisch register van Achterhoekse en Liemerse woorden op-enommen (blz. 153-166), maor ok 'n Alfabetisch register van Standaardnederlandse woorden (blz. 167-170). Dat tweede register gif de meugeleikheid um uitgaonde van 'n Standaardnederlands woord wat met de in dit deel behandelde woordenschat te maken hef, de woorden te vinden dee der in onze streektaal bie aansluit. Zo steet b.v. in dat register op blz. 167 't Standaardnederlandse woord aardappelschilmandje; via de verwijzing achter dat woord kom ie op blz. 145 terechte bie de 67 benamingen dee onze streektaal veur dit veurwarp kent.

Ok an dit deel hebt weer völle mensen met-ewarkt. Jan Ovink hef 't grootste deel van 't manuscript in den computer in-ebracht; de tekeningen op blz. 6, 11, 46, 58, 90 en 100 bunt emaaft deur Peter Bresser; in kleur staot dee tekeningen op 't omslag. De andere illustraties bunt van Henk Lieftink; ene van de metwarkers dee al vanaf 't begin in 1980 vraogenliesten invult. Theo Strijker hef weer alle kaartjes op de computer etekend en Wim van Keulen hef weer veur de lay-out ezorgd. Hee hef ok 'n groot deel van 't Register van Achterhoekse en Liemerse woorden emaaft. 'n Woord van dank veur al dee hulpe is op zien plaatse. Dat geldt natuurlek ok weer veur de subsidieverlener en zeker ok veur de metwarkers dee vanaf 2010 vraogenliesten in-evuld hebt en woorvan de namen hiernaof volgt. Dat der – nao meer as 35 joor – nog altied leu met völle plezier vraogenliesten in wilt vullen, gif an dat ze onze streektaal 'n warm harte toodraagt en dat ze 't belangriek vindt 'n biedrage te leveren um de riekdom van de streektaal vaste te leggen. Net as dat meer as derteg joor deur 't Staring Instituut meugelek emaaft is, bun ik blie dat 't Erfgoedcentrum dee opdracht met völle aovertuging aover-enommen hef.

Deutekem, september 2015

A.H.G.Schaars

VANAF 2010 WARKT MET/HEBT MET-EWARKT AN 'T WOORDENBOEK VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN WALD

AALTEN

Aversteeg, C.A.T.
Geesink, J.W.
Geesink-Wisselink, D.W.
Paske, R. te
Paske-Neerhof, B.W te

ALMEN

Boschloo, R.
Kroeze-Boschloo, E.W.

ANGERLO

Pennekamp, C.J.

BAAK

Harenberg, M.
Schooltink-Janssen, W.M.M.
Schut, A.H.

BELTRUM

Bomers, J.G.M.
Ribbers-Oriëns
Vogt, J. te

BORCULO

Drooge-Stoffel, S.O. van
Florijn, mw. H.G.
Kloosters-Rhebergen, R.
Schaars, A.H.G.

DIDAM

Hebing-Klein Herenbrink, M.
Klein Herenbrink-Böhmer, J.A.M.
Wigman, E.
Wigman-Schaars, M.

DINXPERLO

Jansen, mw. L.
Maandag-Wensink, A.

DOESBURG

Banda, G.
Til, W. van

DREMPT

Hendriksen, G.J.
Hendriksen, G.J.
Hendriksen-Lenselink, H.J.
Hendriksen-van Hussel, L.

EEFDE

Ebbekink-Roeterdink, T.
Ebbink-Pardijs, J.
Heyenk, J.
Klein Hulze, A.
Poelert, G.
Wichers, G.J.

EIBERGEN

Baak, J.B.M.
Baak-Elsinghorst, M.A.M.
Harbers, H.W.J.
Harbers-Gunnewijk, A.W.A.
Luttikhuis, B.J.A.
Luttikhuis-Kotte, A.C.
Stam-Bartelink, T.

GAANDEREN

Ketelaar, A.W.H.
Ketelaar-Aalders, H.J.M.
Oldenboom, C.

GEESTEREN

Florijn-Lutke Willink, H.E.
Harkink-Baan, M.
Hiddink-Evenhuis, A.
Krooshof-Bannink, H.

GELSELAAR

Kolkman, F.J.
Kolkman-Langeler, A.

GENDRINGEN/VOORST

Lieftink, H.J.
Wieskamp, J.

GORSSEL

Boschloo, J.G.
Boschloo-Boschloo, D.
Brinks, mw. G.
Heijenk, mw. G.
Heijenk, mw. J.
Hoetink-Braakhekke, A.
Kleinwolt, H.
Wiltink, W.T.

GROENLO

Bulte-Severt, A. te
Klein Avinck, H.
Lansink, W.
Papen, G.J.A.
Reinders, B.
Roerdink, J.H.
GROESSEN
Bloemberg, mw. A.

HARFSEN

Pasman, J.

'S-HEERENBERG

Mensing, B.

HENGELO

Geurtsen, A.

Geurtsen, E.

Luesink, W.H.

Luesink-Dimmendaal, G.

KEPPEL

Vels, G.J.

Vels-Wesselink, L.

LAREN

Eggink-Dijkerman, A.

Overmeer-Holmer, G.

Stegink-Enneman, D.

Tuitert-Hijink, W.

Visschers, Joh.

LATHUM

Hupkes, H.W.

Hupkes-Nusselder, W.G.

LICHTENVOORDE

Adema, N.

Arink, F.H.A.

Bonnes, F.

Hulshof, Ant.

Lageschaar, Fr.

Mosselaar, J. van der

Schilderink, B.

Vos-Lueb, M.

Walvaart, H. te

Wiegers, H.

LOBITH

Aalten, H. van

Vermaeten, B.

Vermaeten-Hetterscheidt, A.

Weijer-Stoll, J. van de

LOCHEM

Berg, A. van den

Hiddink-Dijkman, D.

MEGCHELEN

Bockting, H.

NEEDE

Dimmendaal, H.

Lammers, W.

Lindeboom, J.W.G.

Markerink-Hogeslag, T.

Mengering, J.

Morssink, H.

Varenhorst-Haarman, J.G.

Voordouw-Stokkers, W.J.

REKKEN

Boevink-Esselink, G.

Kerkemeijer, A.

Mellink, A.

Nijenhuis, G.J.J. te

RUURLO

Arfman, J.

Arfman-Bannink, J.

Flierman-Bannink, B.

Flierman-Voskamp, H.

Kamperman, H.J.

Kamperman-Hulshof, C.

Kok-Bannink, B.

SILVOLDE

Alofs, G.

Colenbrander, G.T.

Dorrestein, B.J.

Helmes, A.

Reusen, H.J.

STOKKUM

Harmsen, H.

Harmsen, H.

TOLDIJK

Bouwman-Walgemoet, J.H.

ULFT

Aken, J. van

Bolk, mw. E.

Brakel, mw. C. van

Broekhuizen-Stijntjes, T.

Geurtsen, G.

Holtslag, mw. B.

Horstik-Heister, W.

Keurentjes, J.

Legeland, mw. T.

Loosen, W. van

Rouwhorst, B.

Schweckhorst-van Hal, M.

Uum-van Hal, D. van

Wesselink-te Grotenhuis, H.

VARSEVELD

Boomkamp, mw. W.J.H.

Boomkamp, mw. W.S.

Hofs, D.J.

Hofs-Wisselink, H.W.

Kleinnibbelink, A.A.

Meinen, J.

Westerveld, B.J.

VORDEN

Rossel, H.

WEHL

Giesen, F.M.B.

Giesen-Klomp, W.L.M.

Schennink, Th.

Schennink-Damen, L.

Vonk, Th.G.

Vonk-Koenders, J.
WESTENDORP
Evers-Berkelder, R.J.

WESTERVOORT
Gogherman, B.
Kemperman, H.
Koenen, T.
Krechting, H.
Messing, W.
Rutten, W.

WICHMOND
Bouwmeister, J.
Breunissen, K.C.
Brink, J.W. van den
Borgman, D.W.
Borgman-Berenpas, A.
Dimmendaal-Denkers, M.
Hiddink, B.H.

Hiddink-Borgman, H.
Memelink, T.
Olthof, W.H.A.
Olthof-Borgman, J.
WINTERSWIJK
Beskers, mw. H.B.
Krosenbrink, G.J.H.
Nijman, H.
ZELHEM
Masselink, M.
Regelink-Lebbink, J.H.G.
ZEVENAAR
Goossen, Th.J.G.
Wellink-Cramwinckel, E.F.M.
Wenting, mw. H.E.M.
Wenting, H.G. Th.
ZUTPHEN
Willemsen-Heuvelink, G.

*Ander wark is nog edaone
deur:*
Berns, J.B.
Blom, S.
Bresser, P.
Eertink, D.J.
Eppinkbroek, G.J.A.
Hinkamp, H.
Keulen, W. van
Konink, mw. W.
Kothuis, B.J.A.
Lieftink, H.J.
Ovink, H.J.L.
Strijker, Th. A.
Vloemans-Ouwens, H.
Wijdooge, K.

HOOFDSTUK 1

ALGEMEEN

HUUSHOLDING

huishouding

- 01 HUUSHOLDING: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Lar, Bor, Gees, Lich, Bre, Meg, Sin, Wesd, Dre, Hen, Baa, Does, Zev, Did, sHe, Sto, Pan II Bat.
- 02 HOESHOLDING: Eib, Rek, Bel, Groen II Haak.
- 03 HOESHOLDINGE: Win / Acht 1895 [Telge 2, 54].
- 04 HUUSHOLDINGE: Haa, Bre.
- 05 HUUSHOLLING: Vor, Ruu, Loch, Zwi, Aal, Din, Gen, Voo, Meg, Sil, Wesd, Kep, Tol, Ang, Dui, Zed.
- 06 HOESHOLLING: Gels, Groen.
- 07 HUUSHOLLINGE: Aal, Vars / Vars 1985 [Telge 6, 153].
- 08 HUUSHOLDE(N): Gor, Harf, Din, Wesd, Does, Zev, Did, Sto.
- 09 HOESHOLDEN: Bel.
- 10 HUUSHOLLEN: Vor, Aal, Meg, Sil, Wesd, Hen, Ang.
- 11 HOESHOLLEN: Nee, Eib.
- 12 HOESHOLLEGE: Bel.
- 13 HUUSHOUWING: Lat, Groes.
- 14 HUUSHOUWE: Groes, Lob.

- 15 HOESWARK: Nee, Rek, Groen, Win.
- 16 HUUSWERK: War, Doet.
- 17 WERK: Vor.
- 18 WARK: Bor.
- 19 WARK IN HUUS: Wesv.

Harf: In disse tied doot man en vrouw vake met mekare de huusholding.

Dui: Tegewoordig doen man en vrouw vaak same de huusholling.

Aal: Teggenwoordeg doot man en vrouwe vake met mekare de huushollinge/de huusholling.

Lat: Man en vrouw doen same vaak de huushouwing.

Lob: Man en vrouw doen same duk 't huushouwe.

Nee: Tegenswoordeg doot man en vrouwe vake met mekare 't hoeswark (of: 't hoeshollen).

Gels: Rechtevoort doot man en vrouwe de hoesholling völle met mekare; dat höldt in dat de mansleu wal 's 'n ei bakt en zo noo en dan 'n kere stofzuugt.

Kep: Vrogger was 'n keerl die in de huusholling hielp 'n Jan-hen.

Eib veur 1973: Wee ziene vrouwe leef hef, löt eur in 't hoes "vrouwen horen thuis te zijn". Ne goeie vrouwe' en ne goeie katte heurt in hoes "vrouwen en katten horen thuis te zijn". De vrouwe en de hond heurt onder 't eerste gebont "vrouwen en honden horen (op een boerderij) in het voorhuis te zijn". Sniggen en wieve draegt 't hoes op de rugge "vrouwen horen, net als slakken, altijd aan huis gebonden te zijn" [H. Odink 3, 246/245].

Acht-Tw 1948: Woo-t ne goo vrouwe hoesheult, wast 't spek an den balken "waar een goede vrouw de huishouding doet, groeit het spek "aan de balken" (= in de wiemen); daar gaat alles veel voordeliger toe". As de vrouwe nen gollen stoel meddekrig, wil ze der ok op zitten "een rijke vrouw (die dus een grote bruidschat meekrijgt), wil het huiswerk niet doen" [Wanink 1, 208].

Eef: 'n Vrouwe dee an de deure steet, zeet neet hoo 't binnen geet "een vrouw die veel staat te praten, is geen goede huisvrouw". [Ok: Bre].

Wesv: In 't eerste gebont holde de keerls de mond.

Win 1971: POTKOKKEN, POTKAOREN "in de keuken werken; een handje in de keuken helpen". Ik bunne den gansen vöörmeddag

an 't potkaorn ewes [Deunk 1, 181].

Acht-Tw 1948: KOKKERELLEN “kleine huis-houdelijke werkjes doen” [Wanink 1, 127].

SCHONE MAKEN

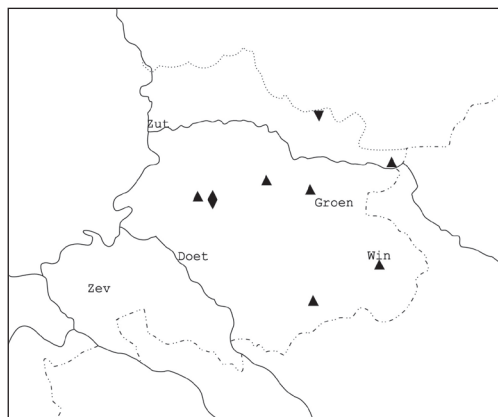
schoonmaken (in huis)

't Wekkelekse schone maken van 't huus gebeuren aoveral in onze streek van olds op zaoterdag. Dan wodn ok “buten umme” edaon.

- 01 SCHONE MAKEN: Gor, Harf, Loch, Lar, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Sin, Wesd, Hen.
- 02 SCHOONMAKE(N): Bre, Sil, Zel, Hen, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Did, Zed, Lob II Bat.
- 03 KLOORMAKEN: Gor, Alm, Ruu, Zwi, Gels, Wehl, Dre II Bat, Mar, Haak.
- 04 AN KANT MAKEN: Lich, Kep, Baa, Tol.
- 05 AN DE KANTE MAKEN: Zut, Vor.
- 06 AAN DE KANT MAKE: Zev.
- 07 AN KANTE MAKEN: Vor.
- 08 KANT MAKEN: Eib.
- 09 REIN MAKEN: Meg.

- 10 ZAOTERDAG HOLLLEN: Ruu, Bor, Rek, Bel, Aal, Win, Hen.
- 11 ZAOTERDAG HOLEN: Gels.
- 12 VRI-JDAG HOLLLEN: Hen.
- 13 SCHOONMAAK HOLDE: Sto.

- 14 AN DE SCHOONMAAK WAEZEN: Din, Gen, Voo, Zev.
- 15 BEURT(E) GEVEN: Gor, War, Wich, Vor, Wesd, Wesv, Lob.
- 16 'N BURT GEVE: Pan.
- 17 OPRELLEKEN: Win, Tol.
- 18 RELLEKEN: Bre.
- 19 DOON: Eef, Eib.
- 20 DOEN: Does.
- 21 POETSE(N): Din, Sto.
- 22 HAEGEN: Din / Acht 1882 [Telge 2, 47], Vars 1882 [Telge 4, 52], Aal 1964 [Rots 1, 17].
- 23 OPHAEGEN: Win.

- ▲ zaoterdag hollen 10
- ▼ zaoterdag hollen 11
- ◆ vri-jdag hollen 12

De namen zaoterdag hollen/holen hef te maken met 't feit dat in onze streek 's zaoterdags vake 't huus en de butenboel schone-emaakt wodn. De metwarkers geeft an dat in later tied soms vriedags al begonnen wodn; de opgave vri-jdag hollen veur Hengel is door-uut te verkloren.

- 24 BUUNDERE: / Pan 1988 [Telge 7, 25].
- 25 UUTKEREN: / No Acht 1839 [Telge 4, 33].
- 26 RAKKEN: / Acht 1882 [Telge 2, 104].
- 27 RAGGEN, RAGGELEN: / No Acht 1883 [Telge 4, 73].
- 28 KLOREERN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 123].
- 29 OPREDDEREN: / Kot veur 1934 [Meinen 6, 186].
- 30 AFMOSSALEN: / Win 1971 [Deunk 1, 4].

Sto: Wi-j bun in huus aan 't poetse, of: wi-j bun in huus schoonmaak aan 't holde.

Win: Wi-j bunt met de boel an 't oprelleken/ophaegen. Dat was zaoterdagswark. [ZAOTERDAGSWARK; ok: Lar, Gees].

Gels: Vrogger wodn meestal op zaoterdag zaoterdag ehooln, later gingen de vrouwleu al op vriedag zaoterdag hooln.

Ruu: A'j an 't zaoterdag hollen bunt, maak ie neet allene in huus maor ok der buten kloor.

Bel: Ok at 't op ne andern dag is, bu'j an 't zaoterdag holn.

Tol: Zaoterdag was vrogger – veur den Tweeden Weerldoorlog – de dag woorop 't in huus an kant emaaft wier. Nao den Tweeden Weerldoorlog wieren vri-jdaags de slaopkamers en de woonkamer edaon en dan 's zaoterdags de gank, de götte en buten umme.

Lat: 't Huus schoonmake gebeurde op vri-jdag en zaoterdag.

Bre: In 't huus wodn vri-jdags schoon-emaakt. 's Zaoterdags 's morgens wodn buten de ramen ezeemd, de stoepe evaegd en eskrobd, de götte evaegd en 't stuk van de straote veur 't huus.

Groen: De kökkene was bi-j ons vri-jdags-wark en 's zaoterdags wodn de ramen edaone en wodn der um 't hoes hen eharkt.

Nee: Op den boer wodn vriedags de slaopkamers en de kamer edaone; de rest op zaoterdag.

Eib: 's Zaoterdagens wodn de boel kant emaaft; vriedags hadn ze de roeten mangs ezeemd.

War: Vriedags deden wie de waekelekse beurte geven.

Lob: Der was gin bepaolde dag vur um de boel schon te make; aon 't eind van de waek zorgde je da'j de boel klaor had.

Harf: De boel schone maken gebeuren altied achter in de wekke.

Eef: Zaoterdags mossen wiele 't huus doon. Dan gaot de matten der uut en dee mot de mansleu kloppen. Dan werd de potlander vloere en de estriken vloere eveild en mos de pompenkrane epoetst worden.

Kot veur 1934: Moder en Maartjen wiern in de gauwegheid duffteg drok. De hele kökkene mos netjes op-eredderd worden: de vloere dweilen, 't fernuus potloden, de taofele afschuurn, koppergrei poetsen; hè, as eur noo den domeneer maor neet overkwam, at ze nog an de gange wazzen [Meinen 6, 186].

Kot 1933: Ik zal zo'n betjen umme 't huus en in de schoppe afmosselen [Archief 1, 262].

Ulf ca 1980: Op de störtkar wier fris stro gelegd, 't varken goed schoon gekassebuunderd der opgelegd met vastgebonden peut en vader en ik zollen 't goed vaste-holden

[Erinkveld 1, 20]. [SCHOON KASSEBUUNDEREN “schoon boenen”].

Eib veur 1973: Ne bessemstreek en ne naoldensteek mot 't spul bie-ene hollen “op gezette tijden moet er schoongemaakt en versted worden” [H. Odink 3, 28].

sHe 1982: Vooruit blage, maak ow eers de schoen 's af veur-a'j binnekomp. AFMAKE(N) “schoonmaken”. Wis dén drek 's effe van de roet af. AFWISSE(N) “afvegen” [Telge 3, 5/7].

Lar 1924: KNOBBELEN, KLUNGELLEN “kleine huishoudelijke bezigheden verrichten” [Langeler 1, 145].

SCHONE

schoon, rein, zindelijk

01 SCHONE: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Dre, Hen, Tol.

02 SKONE: Groen.

03 SCHOON: Gen, Voo, Ulf, Zel, Wehl, Baa, Ang, Lat, Wesv, Zev, sHe, Sto.

04 SCHON: Lob.

05 KLOOR: Nee, Rek / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 123].

06 RELLEK: Din, Vars / Lar 1924 [Langeler 1, 141], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 168], Aal 1964 [Rots 1, 37].

07 RELK: / Vars 1985 [Telge 6, 284].

08 HELDER: Loch, Ulf.

Lich: De lakens bunt schone want ze bunt net ewassene.

Lob: De lakes zien schon want ze zien pas gewasse.

Nee: De lakens bunt kloor want ze bunt net ewasket.

Loch: Hele heldere leu wasten 's morgens de koffieköpkes nog effen af.

Acht-Tw 1948: 't Is der zo kloor, da'j der wal pannekoke van de vloere könt etten [Wanink 1, 123].

Kot veur 1934: Moder kaerden de kökkene uut en streujden der wit zand in. Zee zo. De mansleu trokken ne zondagse bokse en 'n schoon boezeroen an. Moder dee ne heldere schorte veur. De vesite kon kommen. [Meinen 6, 45].

Gaa veur 1974: "Doet der veur de securegheid maor 'n schoon laken op, daor konnen ze wel 's jökpoeier aover estreujd hemmen". "Dat geleuf ik niet; dat laken liekt zo rellekt as maor kan". Dark onderzoch de heufkussens nog maor kon niks ontdekken. Dark en Anne gingen naor bedde. [Van Velzen 18, 128]. [RELLEKT].

Acht 1882: SCHIER "netjes, wit". KLAOR "helder, klaar". Neet klaor waezen "niet fris zijn". AS DE BRAND "brandschoon". 't Zut der uut as de brand [Telge 2, 113/65/17].

No Acht 1883: RELLIEK "knap" [Telge 34, 73].

● *As 't der in 'n huusholding altied netjes uutzut, dan zeg ie: er netjes uitzien*

- 01 ALLES LIG IN DE RIEGE: Lar, Hen, Does.
- 02 ALLES LIG OP DE RIEGE: Nee, Lich.
- 03 ALLES IS GLAD: Gees, Nee, Eib.
- 04 ALLES IS GLADJES: Ruu, Bel.
- 05 ALLES IS GLAD IN ORDE: Groen.
- 06 ALLES IS KAS: Ruu, Gaa, Did.
- 07 ALLES IS KATS: Vor.
- 08 ALLES IS DER KASSE BOEL: Voo, Wehl.
- 09 ALLES LIG DER KAS BIE: Ruu, Voo.
- 10 ALLES IS AN KANT: Ulf.
- 11 ALLES IS PIEKFIJN IN O(R)DE: Eef.
- 12 ALLES IS NETJES UM KANT: Zed.

Lar: Bie dee leu lig alles in de riege.

Gees: Door is alles glad.

Bel: In dat hoes is alles gladjes.

Groen: In dat hoes is alles glad in orde.

Voo: In dat huus lig alles der kas bi-j; 't is der kasse boel.

Vor: Bie eur is 't kats; der lig gin streuken verkeerd in huus.

Eef: Door is huus is alles piekfijn in odde.

Gaa 1968: Ook rondum 't huus zag 't der niet zo kas meer uut. Gres, brandnettels en hane-klauw begonnen aardeg de baas te spöllen [Van Velzen 3, 160].

SMEREG

smurig, vuil

- 01 SMEREG, SMERIG: Acht, Liem.
- 02 SMERRIG: Lob.
- 03 VIES: Aal, Din, Ulf, Zev.
- 04 SMOTSEG: Voo / Acht 1882 [Telge 2, 121].
- 05 SMOETSIG: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 137].
- 06 SMODDELEG: Aal.
- 07 ONZELEG: Eib / Acht 1882 [Telge 2, 94].
- 08 OONZELEG: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 156].
- 09 ONZUUN: / N Acht 1882 [Telge 2, 95].
- 10 GORREG: / Acht 1895 [Telge 2, 44].
- 11 GOOR: / Acht 1882 [Telge 2, 44].
- 12 GARSTEREG: / Acht 1895 [Telge 2, 38].
- 13 POETEREG: Eib.
- 14 BAH: / Win 1971 [Deunk 1, 13].

Lich: I-j mot ow ne schone bokse antrekken want dissen is smereg.

Lob: Gi-j mot 'n schone boks ontrekke; disse is smerrig.

Loch: As 't argens verschrikkelek smereg is, dan hangt oe de spinneköppe in de mond.

Zel: I-j loopt ow door vaste in de spinneköppe; dat beteikent dat 't der smereg is.

Sto: As 't in 'n huus smerig is, dan wurdt der gezegd: "Door draeje de wandluus de klok op".

Win 1971: Bah (meestal kindertaal). De piepe is bah [Deunk 1, 13].

Kot 1925: Doo 't veurjaor in 't land kweem, was der op 't land zo völle te done, dat in huus alles in de poete zol ekommene wezen as de vrouwe van ne daghuurder – dén

kort bi-j Braomink wonden – noo en dan den boel is neet luk op-eredder hadde [Meinen 3, 110]. [IN DE POETE].

Win 1971: IN DE POETE WEZZEN “zeer vuil zijn” [Deunk 1, 178].

● *Veur “werken met de Franse slag” bunt op-egeven:*

01 FOEDELLEN: Eef, Loch, Win, Voo, Ulf, Sin, Zel, Gaa, Baa.

02 DER MAOR WAT MET HEN FUSSELEN: Gees, Bel.

03 DER MAOR MET HEN NOFFELEN: Din.

Sin: De harfsschoonmaak, door foedelen ze vrogger (1915-1945) wel meer met; allene 't rowste wier maor edaone en soms wier der ewit.

Eef: Zee foedelen mar zo met 'n duuksken, maor schoon wodn 't neet.

Win: le mot netkes warken en neet zo liggen te foedelne.

Gees: Dee vrouwe fusselt der maor wat met hen; ze is neet zo vittereg.

● *N.B.: vergelijk ok: De mens-D, blz. 972 “slordig, slecht werken”.*

OPRUMEN

opruimen

01 OPRUME(N): Acht, Liem II Haak.

02 AN KANT MAKE(N): Bro, Does, Groes, Dui, Did.

03 AN DE KANTE MAKEN: Vor.

04 KANT MAKEN: Eib.

05 GLADDEGHEID MAKEN: Gees.

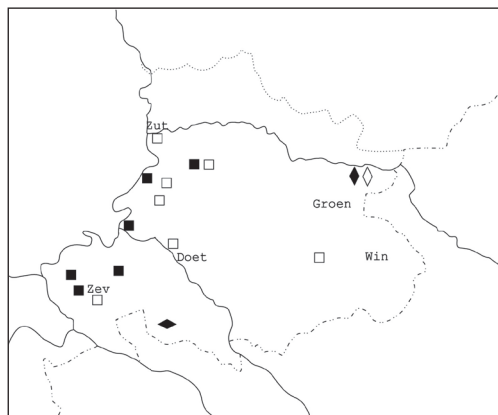
06 GLAD MAKEN: / Eib 1980 [Telge 1, 26].

07 KASSE BOEL MAKE(N): Sin / sHe 1982 [Telge 3, 75].

08 AAN (DE) KANT DOEN: sHe.

09 DE BOEL LIEKE ZETTEN: Ruu.

10 UUTMISTE: Zev, Pan.

■ *an (de) kant(e) make(n) ‘opruimen’ 02-03*

□ *an (de) kant(e) make(n) ‘schoonmaken’ 04-07*

◆ *kant maken ‘opruimen’ 04*

◇ *kant maken ‘schoonmaken’ 08*

◆ *aan (de) kant doen ‘opruimen’ 08*

De uitdrukking an de kant(e) make(n) kump in 't westen van onze streek in twee, verwante betekenissen veur: ‘opruimen’ en ‘schoonmaken’ (kiek op blz. 2 nrs. 04-08). Kant maken is in dee beide betekenissen op-egeven veur Eibergen; in 's-Heerenberg wordt met aan de kant doen ‘opruimen’ an-eduud.

11 UUTMESTEN: Tol.

12 UUTPAKKEN: Loch.

13 OPPAKKEN: Eef.

14 HAEGEN: Aal.

15 DOON: Nee.

Dui: Marge doen we de schuur oprume.

Ruu: Monn gao'w de pröttel in de schure opruumm; monn gao'w de boel in de schure lieke zetten.

Aal: Morgen gao'w de schoppe 's oprumen/haegen.

Sin: Margen gao'w 's effen kasse boel maken in de schure.

Eef: Mann gaon wiele de schure oppakken.

Tol: De schure uutmesten. At 't niet zo'n arge bende was, was 't oprumen.

Nee: Monn doo'w de schure.

Aal 1964: KAS “opgeruimd” [Rots 1, 21].

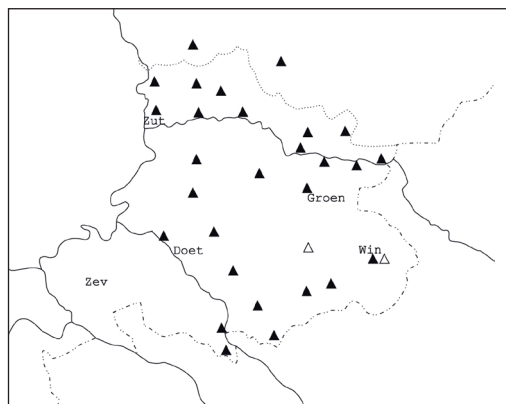
Eib veur 1973: Hee löp as ne henne van 't nös "hij gaat weg zonder iets op te ruimen". [H. Odink 3, 96].

PRÖTTEL

rommel

De metworkers geeft an dat soms 't bievoegleke naamwoord old gebruikt wordt: olde rotzooi, olde pröttel, old voel.

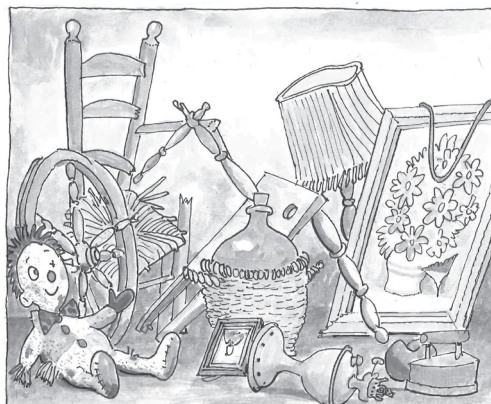
- 01 PRÖTTEL: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Meg, Sin, Wesd, Zel, Kep, Hen / Ruu 1930 [Zwart 3, 238], Aal 1964 [Rots 1, 33] || Bat, Mar.
- 02 PRÖTTELE: Lich, Win / Lich 1992 [Telge 8, 94].
- 03 ROMMEL: Gor, Zut, Eib, Bel, Groen, Bre, Win, Din, Voo, Meg, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Did, Pan, Lob.
- 04 ROMMELE: Lich.

▲ *pröttel* 01

△ *pröttele* 02

De benaming pröttel veur 'rommel' kump veur in den Achterhoek. Veur Lichtenvoorde en Winterswiek is pröttele op-egeven; in den Oosteleken Achterhoek kriegt twee lettergrepege woorden dee eindegt op 'n -l vaker -e (verg. b.v. 't kaartjen op blz. 103).

Pröttel.

- 05 ROTZOOI: Gor, Harf, Eef, Zut, Wich, Loch, Eib, Bel, Din, Meg, Kep, Dre, Hen, Bro, Ang, Wesv, Dui, Groes, Zev, Sto.
- 06 TROEP: Gor, Wich, Meg, Wehl, Wesv, Zev.
- 07 AFVAL: Zut, Bel, Groen, Meg, Tol.
- 08 KRAOM: Eef, Vor, Gels.
- 09 PRUT: Vars / Aal 1964 [Rots 1, 34].
- 10 VOEL: Sto.
- 11 MOSSELE: Lich / Lich 1992 [Telge 8, 80].
- 12 KREMPEL: Win.
- 13 KRAEMPEL: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 131].
- 14 DREK: Zut, Meg, Zev, sHe / Pan 1988 [Telge 7, 31].
- 15 ONKORANT GREI: Dre.
- 16 PLONDER: / Acht 1895 [Telge 2, 100].
- 17 PLONGERI-JE: / Acht 1882 [Telge 2, 100].
- 18 UMMERAOZIE: / Acht 1882 [Telge 2, 136].

Gor: 't Eigeleke woord is pröttel, maor 't wordt ok wel rommel, rotzooi, troep eneumd.

Hen: Spul dat aoverblif nao 't oprumen, heit rommel. Vrogger wier dat verbrand of der wier 'n gat of 'n lozen graven met edempt. 'n Lozen graven is 'n graven dén gien dienst meer dut.

Wesv: Wat der bi-j oprume aoverblif, is rotzooi: "weg met die troep".

Gels: Den kraom dén aoverblif, goolie wie vot.

Zut: Gooi dee rommel/rotzooi/drek mäör weg.

Acht 1882: ONBOEL “grote rommel” [Telge 2, 93].

AFVAL

huisvuil

- 01 AFVAL: Harf, Alm, Groen, Lich, Bre, Din, Gen, Vars, Zel, Kep, Dre, Hen, Ang, Zev, Lob.
- 02 AFVALLE: War.
- 03 VUULNIS: Gor, Harf, Eef, Ruu, Nee, Groen, Aal, Bre, Din, Sil, Doet, sHe, Zed II Mar.
- 04 VUILNIS: Eib, Rek, Hen, Zev, Zed, Sto.
- 05 VUULNES: Loch.
- 06 VULLES: Does.
- 07 VUUL: Zut, Zed.
- 08 AFVALROMMEL: Gor.
- 09 DREK: / sHe 1982 [Telge 3, 34].
- 10 BOCH(T): / Acht 1895 [Telge 2, 15], Win 1971 [Deunk 1, 29].
- 11 ONBOCHT: / Acht 1895 [Telge 2, 93], Acht ca. 1830 [Telge 4, 8].
- 12 ONFLAAT: / Acht 1882 [Telge 2, 94], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 154].

sHe: Vuulnis is ’n woord wat geleidelek ingebörgerd is. ’t Wier in ’n vuulnisemmer gedaon, ook drekkaetel genuumd.

sHe 1982: DREKWAGEN “vuilniswagen”. DREK-EMMER “vuilnisemmer” [Telge 3, 34].

● *Veur afval wat verteerbaar is, bunt de volgende bezondere namen op-geeven:*

compost

- 01 MOT: Ruu, Bel, Win / Acht 1895 [Telge 2, 88], Lar 1927 [Heuvel 1, 245], Win 1971 [Deunk 1, 148].
- 02 MOTSEL: Baa.
- 03 MOKSEL: Gaa, Wich / Win 1971 [Deunk 1, 148], Vars 1985 [Telge 6, 230].
- 04 MOSSEL: / Win 1971 [Deunk 1, 148].
- 05 MOSSELE: Lich.

06 ORT: Voo, Sin.

07 COMPOS(T): Ruu, Loch.

08 DREK: Sto.

09 ROMMEL: Hen.

10 SMAER: Did.

Hen: Wat op-evaegd wier in en um huus heiten mot; ’t ging meestal naor de mestvaalte of mothoop. Mien moeder had ’n beksken met gaetjes in de götsteen staon; dat maken onderdeel uut van ’n serie van de bekende bliiken: zand, zeep en soda. Door ging alle troep in dat op den mothoop kon. Mien moeder had ’t dan aover de rommel uut ’t beksken.

Vars 1985: Doet dat heupken moksel mor effen uut de wanne en gooit ’t mor in de vaalte [Telge 6, 230].

Kot veur 1934: Vader en Hendrik wazzen op daele en buten bezeg umme de boel luk stomp en geeuw te makene; ’t brandholt wier lieke epakt, mossel wier weg-eharkt [Meinen 6, 44].

Win 1971: Ne mosselege vloere. MOSSELEG “vol mossel, fijne, korte afval, vezels, rommel” [Deunk 1, 148].

Zed 1982: A’j de baeze schoon had, gaf e der meer veur dan met de blaedjes en scheve der tusse. Bi-j mien zat der meestied nogal wat onvoeg tusse [Köpp 1, 53]. [ONVOEG “vuil, vuiligheid”.

● *Veur de woorden ort en orten kiek in: Er was eens ... Vriendenboek voor Jurjen van der Kooi (Oldeberkoop 2008) blz. 111-113.*

MOTHOOP

composthoop

- 01 MOTHOOP: Alm, Eef, Vor, Ruu, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Win, Voo, Ulf, Sil, Zel, Doet, Gaa, Hen, Baa, Does / Aal 1953 [Aant Nedsaks Inst], Win 1971 [Deunk 1, 148], Vars 1985 [Telge 6, 231].
- 02 O(R)THOOP: Din, Voo, Vars, Sin, Zel, Doet, Gaa / Vars 1985 [Telge 6, 256].

- 03 COMPOS(T)HOOP: Ruu, Loch, Gels, Zev.
 04 ROMMELHOOP: Wich, Zev.
 05 ROMMELGAT: Wich, Zev.
 06 AFVALHOOP: Bel, sHe.
 07 PLUUSHOOP: Harf.
 08 PLUISHOOP: Lat.
 09 DREKHOOP: Sto.
 10 MESTHOOP: Doet.
 11 VAALT: Does.

Gels: Vrogger zeien ze mothoop; noe praot ze van composthoop.

Vars 1985: 'n Orthoop is 'n hoop woor alles wat verteerbaar is, op-egoid wier. Afval van gruunte, blad enz. Vake wier e met mest 'n kiere umme-ezet en weer veur bemesting gebruikt [Telge 6, 256].

Din 1969: "Gao'j met?". "Waarhen?", vroeg de haze. "Nao den mothoop bi-j Hessinkboer. Dén lig vol boeskoolblaeder en meer van zo'n geslunter" [Hans Keuper in: Schriewied 79].

● *De metwarkers geeft an dat, ton 't huusholdeleke afval nog neet deur de gemeente op-ehaald wodn, der van alles met edaone wodn. Verteerbaar grei kwam vake op de mestvaalt of op 'n composthoop terechte. Wat nog wat weerd was (old iezet, lompen) wodn veur weinig geld verkocht. Papier en ander brandboor spul wodn (in de kachel) verbrand. En wat neet verbrand of verkocht kon wodn en ok neet verteerbaar was, wodn vake in 'n gat in de grond, in 'n (weide)kolk, in 'n sloot/graven egoid of gewoon in 't bos achter-elaoten.*

Kep: Afval van de kokkeri-je ging naor de varkes; papier en holtafval ging de kachel of fenuuspot in. En wat niet goed was veur de varkes of niet brannen kon, ging op de vaalte. Kapot scheuregrei kwam in de graven of in 'n holle boom. Maor vaak wier dat ok in 't wagenspoor egoid as 'n soort verharding. Veur de lompen kwam de lompenkeerl en veur 't olde iezet de old-iezerkeerl.

Gor: Papier wodn met 't kachel anmaken

verbrand. Olde klere wodn op-ehaald deur 'n lompenkeerl en ok old iezet wodn bie huus op-ehaald. Greunteafval as schellen gingen naor 't vee of naor de mestvaalt. Kapot scheurewark, huusholdelek grei en zo wat meer wodn in 'n gat egoid en dat wodn nao verloop van tied dichte-emaakt met grond.

Vor: Afval kwam op de mestvaalte terechte en dan wodn der weer mes aoverhen egoid; 't rotten dan vanzelf. Ok wodn 't wel in 'n sloot egoid of an de mothoop.

Voo: Vuulnis – ok ort genuump – ging in 'n gat in de grond of op den orthoop. Aetboor afval ging nog wel 's in de varkesleup; brandboor spul wier verbrand.

Eib: Afval van greunte ging naor den meshoop.

Lich: Afval ging naor den mothoop of wodn in ne olden graven egoid.

Doet: Vuulnis wier op 'n hoop egoid: de mothoop/orthoop. 't Wier dan later verbrand of, at 't vergaon was, as compos op 't land egoid.

Aal: Met kapot scheuredegrei wodn 'n knipgat in 't wagenspoor nog wal 's op-evuld.

Eef: In de stad werd 't huusholdelek afval op-ehaald en dan leep de vuulnisman met 'n belle veuruut en dan werd de asse-ton buten ezet. Op 't platteland ging 't naor de kolk of 't zandgat dat toch dichte mos. En der bunt heel wat kolken dicht-egoid.

Bre: In Brevoort zeien ze vrogger al gauw as ze vuulnis hadden: "Smiet maor in de grafte". Vuulnis wodn ok op-ehaald met peerd en wagen en dan ging 't ok naor 'n old stuk van de grachte, dee de name hef eholne van Rommelgrachte. Ok wodn der wel op 'n stuk land achter 't huus ne hoop ezet, dén verbrand wodn. De asse dee dan overbleef, wodn over 't land e-streujd.

Wesv: Der was 'n gezameleke störtplaats woor je potte, panne e.d. neer kon gooie. Groot wier die barg niet want wat de één brach, nam de ander weer mee.

Wehl: Vrogger was der niet zo völ troep; der wier ok niet zo völ weggegooid.

Pan 1988: ZOEMPGAT, ZOMPGAT, ZUDGAT “plaats waar het huishoudelijke afvalwater de grond in loopt” [Telge 7, 158/159].

VUULNISEMMER

vuilnisvat

- 01 VUULNISEMMER: Eef, Ruu, Lar, Bor, Groen, Lich, Aal, Win, Ulf, Zel, Kep, Hen, Baa, Did.
- 02 VUULNISEMMER: Nee, Bel, Wehl, Lat.
- 03 VÖLNISEMMER: Ulf.
- 04 VUULNISIMMER: Lob.
- 05 VUULNISBAK: Loch, Din, Wesv.
- 06 VUULNISBAK: Meg, Zel.
- 07 TONNE: Harf, Eib, Hen.
- 08 VUULNISTON(N)E: Loch, Zev.
- 09 VUULNISTON: Wesv.
- 10 VUULNISVAT: Gen, Wesv.
- 11 AS-EMMER: Bor, Win, Din.
- 12 AFVALEMMER: Hen.
- 13 AFVALTON: Zev.
- 14 HOESVOELEMMEER: Bel.
- 15 DREK-EMMER: Sto.
- 16 DREKVAT: Sto.
- 17 DREKBAK: sHe.
- 18 DREKKAETEL: sHe.

Groen: In Grolle hadn ze zinken vuulnisemmers, later kwammen der plastic vuulnisemmers, doornao kwammen der plastic zekke en noo do'w 't in vuulniscontainers.

VUULNISBELT

vuilnisbelt

- 01 VUULNISBELT: Eib, Bel, Groen, Win, Voo, Ulf, Vars, Wehl, Kep, Hen, Baa, Does.
- 02 VUULNISBELTE: Lich, Doet.
- 03 VUULNISBELT: Ruu, Eib, Din, Ulf, Sil, Zel, Did, Lob.
- 04 VÄÖLNISBELT: Doet.
- 05 VULISBELT: Zut.
- 06 VULLISBELT: Does.
- 07 VÖLLESBELT: sHe.
- 08 BELT: Eib, Bel, Groen, Hen.

09 VUULNISBULTE: Gaa.

10 VUULNISGAT: Aal.

11 VÖLLESGAT: sHe.

12 DREKGAT: Sto.

13 STO(R)TPLAATSE: Harf, Eef, Zut, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Bel, Win.

14 STO(R)TPLAATS: Wich, Sil.

15 STÖ(R)TPLAATS: Ang, Wesv, Zev.

16 VUULSTO(R)T: Vars, Zev.

17 VUULSTO(R)T: Eib, Ulf.

18 STO(R)T: Alm, Ulf, Lat, Wesv, Groes, Did, Lob.

19 PRÖTTELPLAS: / Win 1971 [Deunk 1, 184].

20 PRÖTTELWEIDE: / Win 1971 [Deunk 1, 184].

Lat: 't Stort. [Ok: Wesv].

Harf: 't Gemeenteveld was de stortplaatse.

Lar: De stortplaatse van Lochem en Looorne was in den Armhood; verg.: Boerderij- en veldnamen in Lochem, kaart 29/2,3.

Bor: De stortplaatse was vrogger de Koele an den Deugenweerd. Nao den oorlog lag e an de weg naor 't Leosticht en in de joren 70 wodn 't afval naor 't Bellegoor onder Beltrum af-evoerd; verg. Boerderij- en veldnamen in Eibergen, kaart 17/1,2 en blz. 40.

Groen: In Grolle lag an de Borkloseweg de vuulnisbelt 't Pand.

Win: De stortplaatse lag in Wenterswiek an den Bokeltsendiek.

Vars: De Sturriskolke was veur Varsseveld de vuulnisbelt/vuulstort; verg.: Boerderij- en veldnamen in Wisch, kaart 21/2,3.

Zel: In Zelhem was de Langenbarg de vuilnisbelt; verg.: Boerderij- en veldnamen in Zelhem, kaart 09/8.

Doet: In Durkem lag de väölnisbelt bie 't woonwagenkamp in 't Kattennest.

Wehl: De vuulnisbelt van Waehl was de Leemkuul (verg.: Boerderij- en veldnamen

in Wehl, kaart 05/6, 06/4: Leemkuil), later de Belder (verg. Boerderij- en veldnamen in Doetinchem, kaart 07/8).

Sto: In Stökkum was de Möllebult 't drekgat.

Hen: Meestentieds werd der epraot van: "Dat kan wel naor de Reurlseweg"; door was de

belt; later was dat an de Zelhemsseweg.

Voo: In Voorst was gin vuulinisbelt.

Win 1971: Ze mögget wal 's nao ne ni-je pröttelweide (ne ni-jen pröttelplas) oetzeen; disse is heupendvol [Deunk 1, 184].

HOOFDSTUK 2

SCHOONMAKEN

GROTE SCHOONMAAK

grote schoonmaak

- 01 GROTE SCHOONMAAK: Acht, Liem II Bat.
- 02 GROTEN SCHOONMAAK: Loch, Nee.
- 03 GROTE SCHONMAAK: Pan.
- 04 GROTE SCHONEMAAK: Ruu.
- 05 GROTE SCHONEMAKEN: Bel.
- 06 SCHOONMAAK: Alm, Wehl, Hen, Bro, Groes, Zed, Lob II Bat.
- 07 VEURJOORSSCHOONMAAK, VEURJAORSSCHOONMAAK: Harf, War, Bor, Eib, Aal, Win, Din, Meg, Sin, Sil, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang, Zev.
- 08 VUURJOORSSCHOONMAAK: Rek.

Gees: As 't vuurjaar in 't land is, kriegt de meeste vrouwleu de kriebels in 't blood, want wat mot der geburen? Schone maken, natuurlek! As eerste was 't achterhuus an de buurte. Op de balken – de ruimte baoven de delle – strekke wie met 'n barkenbessem langs de hanebalken zodat alle spinneköppe in 'n ogenblik vot waren. Doornao waren de hielen, de delle en den koostal an de buurte; de beeste waren naor de weide. De beide hielen – de ruimten baoven de beide stelle – wodn met water en bossel good of-eborseld en doornao wodn de koostal in de week ezat zodat de stront good lösleet. De barkenbessems gingen aover de delle en al gauw was der dan gin spinnekop meer te zene. Noo wodn alle duren of-ewassen en de delle eschrobd, of-egotten met schoon water en doornao of-edweild met 'n jute zak as dweile. Wat ewit mos wodn, kreeg 'n buurte met kalk en de onderste stukken van de muren wodn met zwarten paraffinelak in-estrekken. Dan was 't smerege wark gebeurd en kwam 't vuurhuus an de buurte.

De olde eerpels wodn uut de kelder ehaald, de muren wodn ewit en op de schappen kwam schoon papier. Dan konnten de weckflessen der weer netjes in de riege opstaen en wodn de keulse pötte schone-emaakt. As de vloere eschrobd en edweild was, was de kelder wier lekker fris. Dan wodn 't zolder good af-ekeerd: wat vot kon, mos vot en wa'w nog bewaren wollen (vake altied nog heel wat) wodn netjes bie mekare ezat. Dan was 't zolder kloor en waren de slaopkamers an de buurte. Vrogger waren de bedden evarfd, dus dee wodn of-ewassen en met 'n geter of-espuit. De aovertrekken van de bedden wodn ewassen en de veren bedden op de riege op de hegge veur 't huus elegd. De spiraalmatrasen gingen ok naor buten; dee wodn dreuge of-ebosseld. Heel vrogger hadden ze gin spiraal maor stro onder in de ledekanten liggen. Dat ging der dan met 't schone maken uut. 't Olde stro wodn verbrand of vuur 't vee gebruikt en in de bedden kwam schoon stro. De zolders in de slaopkamers kregen 'n buurte met 'n söpke, de muren wodn ewit en de (estriken) vloeren eschrobd

De veren bedden wodn op de riege op de hegge veur 't huus elegd.

en edweild. De kamer en de kökken kregen noo nog 'n buurte. De piepe ging van de kachel, de schossteen wodn evaegd; van noo af an wodn der neet meer estokt. 't Fenuus bleef wal in tact want door mos 't hele zomer nog op ekokt wodn. De glazenkaste en 't kammenet kregen 'n grote buurte; wat 'n wark: ie bleven wrieven en poetsen tut-a'j oe spegelen konnen in 't kammenet. As dan de matten eklopt waren, mos de schure met de varkensschötte nog. As alles schone was, wa'j as vrouwe wier tevraene. Dan ko'j beginnen an 't butenwark.

Wesv: Bi-j de grote schoonmaak warkte men van zolder naor ondere en van veure naor achtere en dan kwam de buteboel aan de beurt. Tot de jore 1970 moes veur de Paose 't hele huus schoon zin; weer of gin weer. Nou is dah heel anders; kieke ze nie zo precies.

Gor: De grote schoonmaak was op boerdereijen tut in de joren zesteg afhankelik van wanneer 't vee nao buten kon. Want op de zolder baoven de slaopkamers lei meestal heuj en dat guren altied 'n betjen deur de planken zolders hen. As dan de zolder schone was, kon 't veurhuus kloor-emaakt wodn.

Hen: Hoewel der 'n trappe in 't veurhuus zat, hadde wi-j op de zolder nog gien slaopkamers. De schoonmaak begon bi-j ons op de zolder. Dat beston uut 't stof jagen: alles wat an de zolder lös-ezet kon worden, wier lös-ezet zodat 't stof der uut kon. Eers de spinneköppe in de hanebalken en langs de ribben. Dan mos alles wat op de zolder ston van de plaatse en stofvri-j emaakt wodn. Was dat kloor, dan wier begonnen met de slaopkamers; slaopkamer veur slaopkamer. 't Mos dan goed dreug weer waezen want de inventaris mos veur 't meeste naor buten. Ik wette nog da'k op 'n strozak sliep. De strozekke wieren lös-etaarnd en 't olde stro der uut ehaald. Naodat der ni-j beddestro in-edaon was, wieren de zekke weer dichte-enaaid. Ok de rest van 't beddegoed ging naor buten en de holtten ledikanten gingen uut mekare en wieren met sop en schoon water af-ewassen

en te dreugen ezet. Ok de kleerkasten wieren läög-ehaald; de klere gingen ok naor buten um te luchten. Nao 't stofvri-j maken van de slaopkamer wier de zolder ewassen, eers met sop en doornao met schoon water. De muren wieren dan ewit met witkalk wat ehaald was bi-j de metselder. De witkalk – gebluste kalk – wier an-elengd met water en goed deur mekare ereurd. Meestal mos der twee keer aover ewit worden, 'n secuur wark umda'j de kalk der egaal op mossen brengen. En de kalk mos niet te dikke waezen want dan kreeg i-j vlekken en ok niet te dunne want dan dekken 't niet. In de kalk die der veur de tweede kere op ging, ging meestal iets blauwsel um de muren helderder wit te maken. Dan mos de vloere goed schoon-emaakt wodn en de kleerkaste evreven en dan kon alles weer op zien plaatse ezet wodn.

Lar: De grote schoonmaak van 't veurhuus ging zo. Der wodn begonnen met de slaopkamers. Eerst wodn de aovertrekken van de (veren)bedden en van de peluws af-ehaald en ewassen. De verenbedden, de peluws en de kussens wodn buten op de hegge of op steule eleg um te können uutwaaien. Uut 't onderbedde wordt 't olde stro ehaald; de mansluu hadden ezorgd veur niej stro. Dat wodn heel zorgvuldeg uut-ekrabd zodat der zuver strohalmen aoverbleven; dee strohalmen wodn kort-esneenn in stukskes van zon twee of drie centimeter. Ok 't ledikant wodn uut mekare ehaald umdat ze anders gin ruimte hadn um de kamer schone te maken, want de slaopkamers waren maor klein. Dan wodn der spinneköppe ejagd, de zolder ewassen, de muren ewit met kalk, de ramen ewassen en de vloere edweild en as ok 't ledikant esopt was, wodn dat weer inmekare ezat. 't Onderbedde met 't frisse stro kwam der weer in, net as de veren bedden met de gewassen aovertrekken naodat dee bedden nog 's extra good op-eschud waren. In de grote kökken wodn eers alles wat an de muren hing – schilderijejen, litterdeuke, familiefoto's – der af-ehaald, af-estoft en evre-

ven met vriefwas en doornao in de schone slaopkamer elegd. De glazenklee gingen der af um ewassen te worden en ok de kokosmatten op de stenen vloere gingen der uut um uut-eklopt te wodn met de mattenklopper. Dan ging de kachel onder de bozem hen en wodn de piepe der af-ehaald. Kachel en piepe wodn good schone-emaakt net as de schossteen. Doorveur mos ie 'n zak aover 't heufd doon en dan met 'n barkenbessem an 'n hele lange stelle net zo lange reuren tut alle root der uut was. Al dén kraom wodn in 'n kruwagen vot-ebrach. Dan begon 'tzelfde as in de slaopkamers: spinneköppe jagen, zolder wassen, muren witten, holtwark, roeten en steentjes in den heerd good afwassen en vloere dweilen. Al 't scheurewark wodn doornao uut de glazenkaste ehaald en afewassen, net as de glazenkaste zelf. Naodat der op de schappen niej papier elegd was en an de veurkante schone, gehäökte kantjes zatten, kon alles der weer in-ezat wodn. De lampe baoven de taofel wodn met goudbrons of met koperpoets behandeld en ok 't lampeglas kreeg 'n beurte.

Eib: Alle muren wodn ewit; maor onze kökene wodn ekiewiet: de muren wodn crème emaakt en dan wodn der zo hier en door op etipt met 'n stuksken natuurspons wat edeupt was in broene varve.

Sin: Veurdat de veurjoorsschoonmaak begon trok vader zich 'n lank bont hemp an umdat de schössteen ekeerd mos worden. En dan maor op en neer met den langen spraddebessem. Iedere kere weer 'n stake der bij an-ebonnen tut de bessem baoven de schossteen uutkwam. En dan mos die stofrommel op-eruumd worden. Doornao wieren de vensters dichte-edaone, de veurdeure ging los en dan wieren de vliegen met 'n groten tak met grune blade nao 't lechte buten ejagd. 't Spek wier uut de wieme ehaald met de vleisgavel; 't wier met lauw water af-ewassen en naoderhand weer in de wieme op-ehangen. Dan was de vliegenstront der weer vanaf.

Zel: Vrogger ha'j zelf 'n kalkgat: 'n vierkant gat wat bedekt wier met jute voerzekke. Door

wier ongebluste kalk ingestort en water. Met 'n holten harke mos dat deur-eruumd worden tot 't 'n dikke massa wier. Dat wier weer af-edekt met schone zekke en doorop kwam grond. Dit wier in februari of meert al edaon, dan ko'j 't in 't veurjoor gebruiken.

Zel: Umda'w nog gin trappe hadden, wier der op 'n grote taofel 'n stoel ezet um de zolder – die vief meter hoge was – te können wassen.

Win: In den kelder wodn de inmaakpötte, den zoerkoolsteen en de kelderplanken boeten af-ewassene. Ok 't kuven met spek en vleis wodn good schone-emaakt. De muurn wodn ewit en de vloere eschrobd.

Gor: As dan de laatste gedieneen weer veur de schone ramen hingen en alles weer glimmend schone was, dan kon de huusvrouw gerös koffievesite ontvangen want zee was kloor!

Win: In de waskamer ston de pompe en den keulbak, ne teil, de wasbusse en 't peterolliestel. An de mure was 'n rekke emaakt waar telders en schalen achter ezat wodn. Alles wodn boeten af-ewast, de muurn ewit en 't onderste gedeelte van de muren wodn met zwortsel zwort emaakt. Dan wodn de vloere eschrobd en kon alles der weer in.

Win: As de beste naor boeten wazzen – midden of ende mei – dan wodn ok 't achterhoes schone-emaakt. Der wodn begonne met spinneköppe jagen. Daorveur wodn vake ne barkenries ebroeket, 'n tamelek langen, mooi kroezen en stevvegen barkentak want daormet kwam i-j 't beste in de wiedste heuke zo as den hanebalken. Neet allene den balken, maor ok den zolder bovven 't veurhoes, de beide hilden en 't balkenspresel (de slete dee op de ankerbalken ligget) wodn met den barkenries bewarkt en daornao met ne riezebessem af-ekeerd zodat der gin heuj of stof meer lag.

Onder in 't achterhoes ging alles wat los was naor boeten hen. De stalvarskels wodn wal in de baeke elegd umme te wekene. Dan wodn ok alles met den riezebessem af-ekeerd; de mest- en greunvoorresten in de stelle en op

de daele wodn ten rowste op-eruumd. De leste mest oet den koostal wodn naor den mothoop ebracht en met ne batse schrapen i-j de mest zo völle möggelek van de muurn en vloeren af. Met ne harten borsel en heet water met soda of greune zepe der in wodn dan de muurn en 't holtwark wat smereg was, schone-emaket. Ok de raemkes in den stal wodn ewoskene. Alles wodn dan met emmers vol schoon water nao-espeuld. Daor-nao wodn de vloeren met ne bamboebessem duffteg eschrobbed en ok met schoon water af-espeuld. Den groten enddeure wodn wiedwagen los-ezat en 't schrobwater wodn over den drumpel naor boeten hen-ekeerd. Met ne jute zak wodn 't leste water op-edweild; ne zachten dweil zol te gauw verslettene wezzen. As de daele schone was, wodn der 'n paar olde zekke neer-elegd teggen 't inlopen. An de daeldeure kwam noo ok nog ne olde matte te liggene of ne olden zak want de daele mos schone blieven töt 't heuj of de rogge in-ehaald wodn. Dan wodn de muurn ewittet met witkalk waor luk muurblauw in-edaone wodn zowal teggen de vlegen as ok umme ze extrao wit te laoten lieken. Maor de onderste gedeelten van de muurn in den koostal en de varkensschötte wodn töt ne meter heugte zwort evarvet. De eerste dage rook 't slim naor dat zwartsel. En in den harfs wodn alles nog weer dunne over-edaone, maor lange neet zo grootscheeps. Was 't achterhoes schone, dan kwammen de schoppe, de hoonderhökke en 't arf an de beurte. 't Holthok wodn luk op-eruumd en den mest oet de mestvaalte wodn naor den mothoop ebracht want ok de mestvaalte wodn oet-eschrobd.

NAOJOORSSCHOONMAAK *najaarsschoonmaak*

01 NAOJOORSSCHOONMAAK, NAOJAORS-
SCHOONMAAK: Gor, Haa, Wich, Vor,
Loch, Lar, Bor, Nee, Eib, Groen, Aal, Bre,
Din, Voo, Sil, Doet, Wehl, Kep, Hen, Tol,
Does, Ang, Lat, Wesv, Zed.

02 NAOJÄÖRSSCHOONMAAK: Zut.
03 HARFSSCHOONMAAK: Gor, Haa, Rek,
Bel, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre, Baa, Zev.
04 HERFSTSCHOONMAAK: Zut, Eib.
05 SCHOONMAAK: Groen, Vars, Lob.
06 GROTE BEURTE: Harf, War.
07 KLEINE SCHOONMAAK: Lich.
08 NAOJOORSBEURT: Wesv.
09 VLIAGESCHOONMAAK: Did.
10 KERMISSCHOONMAAK: Pan.

Pan: De kermischoonmaak moes veur de eerste zondag ien oktober gebeure; dan was 't kermis. 't Hiel ien: witte, schrobbe, bedde luchte en spinne jage. Dah deje de miste minse wel tot ien de zestiger jaore.

Wesv: De naojoorsschoonmaak had in Westervoort nie zo veul um 't lief; alles kreeg 'n extra goeie beurt en wat gemaak moes worre veur de winter, dah wier gedaon. Hier wödt 't meestal rond de kermis in oktober, gedaon. Dan was 't veur de ouwe Westervooters toch nog 'n bietje traditie: dat de gediene gewasse zin en de hof der netjes bi-j leit.

Tol: De naojoorsschoonmaak ging minder "fel" as de veurjoorsschoonmaak. Dan zei i-j: "Wi-j mot kommende wekke een betjen an de schoonmaak; de boel mot effen nao buten". 't Luchten van de klere en beddegoed was arg belangriek vanwaege de mot. Ok wieren de gediens altied ewassen en de meubels ewreven.

Hen: De naojoorsschoonmaak was meer de boel grondig stofvri-j maken; der kwam ok völle minder water an te passe.

Bel: Naodat de vlegen weg wazzen, wodn der ok weer ewit en eskrobd, maor neet zo oetgebred as in de mei, as in 't veurjoor.

Vor: Met de naojoorsschoonmaak wodn de muren ewit want 't was enorm zo völle vliegen as der waren. Vliegenstippen zatten dan ok aoveral op.

Nee: De achterkökken en de waskamer kreengn ne grote buurte; dat was in verband met den vlegenstront.

Wich: De naojoorsschoonmaak: vliegenstront wegwerken, ruten en gediens wassen, kachel weer veur de dag halen, poetsen. En

as 't mooi weer was: 't beddegoed nog effen naor buten.

Kep: Bi-j de naojorsschoonmaak kwam de kachel der weer te staon.

Bre: Nao de naojorsschoonmaak moch de kachel weer branden.

Zel: De harfsschoonmaak gebeuren vake in oktober at de beeste weer op stal kwammen. 't Veurhuus wier schoon-emaakt, maor in de beddestae hoeven gin fris stro in.

Lar: Bie de naojorsschoonmaak wodn gin balkens en hildes schoon-emaakt want die zatten dan vol heuj en stro en de koestal was schoon ebleven umdat de beeste tut november in de weide waarn. Da's noe anders want iedere boer (zonder ligboxenstal) hef de beeste 's nachts binnen veur 't nachtmelken.

SPINNEKÖPPE JAGEN

ragen

- 01 SPINNEKÖPPE JAGEN: Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Bel, Groen, Lich, Bre, Win, Zel, Hen.
- 02 SPINNEKOPPE JAGEN: Vor.
- 03 SPINNEKÖP JAGEN: Eib.
- 04 SPINNEKOPPEN JAGEN: Alm.
- 05 SPINNEKOPS JAGEN: Rek.
- 06 SPINNEKOP JAGEN: Harf, Eef, Bel, Zel.
- 07 SPINNE JAGE(N): Ulf, Vars, Lat, Groes, Did, Pan.
- 08 SPINNEN JAGEN: Bre, Din, Ulf, Wehl, Does.
- 09 SPINNE JAEGE(N): Aal, Sto.
- 10 DE SPINNEN JAGEN: Gen, Gaa, Wehl.

- 11 SPINRAGGE: sHe.
- 12 RAGGE: sHe.
- 13 RAGE: Lob.

- 14 SPINNEWEBBE VAEGE: Zev.
- 15 DE SPINNEKOPPE VOTHALLEN: Eib.
- 16 STOF EN SPINNERAG WEGHALLEN: Zut.
- 17 MET DE SPINNEJAEGER ROND MOTTEN: Win, Baa.
- 18 DE ROTZOOI AFVAEGE: Wesv.

Loch: Wiej mot eerst spinneköppe jagen en dan kö'w de roeten wassen.

Win: Veurda'w de roeten gaot wassen, mo'w eerste spinneköppe jagen; modde wi-j eerst met de spinnejaeger rond.

Gaa: Veurda'w de ramen gaon wassen, mo'w de spinnen jagen.

Did: Veur wi-j de raam wasse, mowwe eers spinne jage.

sHe: Veur wi-j de rame gaon wasse, mo'w eers ragge/spinragge.

STOF

stof

01 STOF: Acht, Liem II Bat, Mar.

sHe: Wat 'n stof leit der op dat keske; door kö'j ow naam in schrieve!

Hen: Wat lig der völle stof op dat kasjen; door kö'j de groeten wel op schrieven!

STOFFEG

stoffig

01 STOFFEG/STOFFIG: Harf, Alm, Wich, Nee, Din, Voo, Ulf, Zel, Kep, Baa, Tol, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Lob.

Wich: In de kamer is 't arg stoffeg; der mot neudeg stof af-enommen worden.

Nee: Foj; wat is dat kesken stoffeg.

● *Vake wordt – veural in 't oosten van de Acht – veur stoffeg andere meugelekheden gebruikt.*

Ruu: In de kamer lig völle stof. [STOF; ok op-egeven veur: Eef, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Voo, Ulf, Vars, Gaa, Wehl, Hen, Ang, Zev].

Gaa: In de kamer is 't één stofbende; wi-j mot neudeg stof afnemmen.

Hen: In de kamer is 't zo'n stofzooi; der mot neudeg gestofft wodn.

(STOF) AFNEMMEN

(stof) afnemen

De komst van 't gas uut Groningen hef der veur ezorgd dat der gin kollenkachels en fe-nuze meer neudeg waren veur verwarming en etten kokken, woordeur der minder vake stof af-enommen hoeft te worden as veur dee tied. De nrs. 01-04, 08, 09 en 12 wordt gebruikt in combinatie met 't woord stof.

- 01 AFNEMME(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Eib, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Ulf, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed.
- 02 AFNAEMEN: Voo.
- 03 AFNEME: Lob.
- 04 OFNEMMEN: Gor, Harf, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel II Bat.
- 05 AFSTOFFE(N): Eef, Ruu, Eib, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Meg, Vars, Wehl, Hen, Baa, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 06 OFSTOFFEN: Nee, Rek, Bel.
- 07 STOFFE(N): Groen, Hen, Zev, Pan, Lob.
- 08 AFDOEN: Kep.
- 09 OFDOON: Nee.
- 10 POETSE(N): Gen, Meg, sHe, Sto.
- 11 POTSSEN: Sin.
- 12 JAGEN: Harf.

Harf: In de kamer lig mien 'n stof; wie mot neudeg stof jagen.

Pan: Afstoffe gebeurde ins ien de waek ien de woonkamer; ien aandere vertrekke minder duk. Mar; 't was ok aerg persoonlek.

Lob: Vroeger toe'j kole had, moes je iedere dag stof afneme/stoffe.

Wesv: In de winterdag moes je vaker afstoffe deurdat de kachel aan was; dah gaf 'n bult stof. In de zommerdag een keer in de week, want dan huusde je maor weinig in 't veurhuus.

Groen: Op den boer stoffen ze één keer in de wekke; in de börgeri-je 'n paar keer in de

wekke. Met kollen stokken ha'j meer stof in hoes.

Hen: Mien moeder stoffen, as 't enigszins kon, dageleks alles af in de woonkökken. Zo meugelek deed ze dat in alle seizoenen. 's Zaterdag gebeuren dat ok in andere vertrekken. Nao de Tweeden Weerldoorlog veranderen dat.

Zel: Enkel stof afnemen deie wi-j elke wekke, allene op zaterdag, want in de wekke was der gin tied veur. En a'j visite kregen, wier 't wel schone-emaakt.

Aal: Nao 1940 – ton zeil, balatum, kokosmaten en losse vloerkleden in zwang kwamen – wodn der wal wat vaker stof af-enommen dan ens in de waeke. En 't wark wodn ovver meerdere dage verdeeld.

Zev: Veurd dat der stofzugers ware, moes je vaege en dan stoffe, doorna eers stoffe en dan zuge.

Hen: Grote vitterkonten nammen wel dri-jmaol daags stof af.

Bor: As oe de spinneköppe op den hals zatten, dan was 't neudeg da'j met de stoflappe rondgingen.

Gels: Ens in de wekke, op zaterdag, wodn der stof of-enommen, de vloeren evaegd, den taofel eschoerd en de steule met water af-enommen; zaterdag hooln.

Vars 1884: De meiden komt nooit in de kamer; de grote meid allene zondagsmargens stof afnemen en vloer vaegen [Loman 3, 87].

● *In de volgende gevallen wordt omschrijvingen gebruikt:*

01 MET DE STOFFLAPPE ROND MOTTEN (GAON): Gees, Gels, Nee.

02 MET DE STOFFDOEK ROND MOTTEN: Wehl.

Gels: In de kamer lig völle stof; der mot neudeg stof of-enommen wodn/met de stoflappe rond egaone wodn.

STOFDOEK

stofdoek

- 01 STOFDOEK: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 02 STOFDOOK: Harf, Zut, War, Loch, Lar, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win II Bat, Mar.
- 03 STOFSLAPPE: Harf, Eef, Vor, Ruu, Zwi, Bor, Din, Zel, Dre, Hen, Bro.
- 04 STOFSLAP: Kep, Wesv, Sto.
- 05 POETSDOEK: sHe.
- 06 POETSDOOK: Groen.
- 07 POETSLAP: Dui.
- 08 POETSLAPPE: Zel.
- 09 POTSDOEK: Sin.
- 10 VAGEDOOK: / Win 1971 [Deunk 1, 252].
- 11 WISKEDOOK: / Win 1971 [Deunk 1, 279].

Harf: Stofdoek; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Vor, Voo, Meg, Vars, Sil, Wesd].

Zed: 'n Stofdoek was vrogger 'n stuk van 'n onderboks of hemd. 'n Sporthemd was ook fijn um met af te stoffe want dat pluusde niet. Bi-j ons thuis werd elke dag stof afgenomen; in de zomer ha'j stof van bute en in de winter ha'j stof van de kaolekachel of 't fenuus.

VAEGEN

(de vloer) vegen

- 01 VAEGE(N): Wich, Loch, Eib, Aal, Bre, Din, Voo, Meg, Sin, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Lat, Zed, Pan, Lob / No Acht 1883 [Telge 4, 78], Pan 1988 [Telge 7, 144] II Bat.
- 02 ANVAEGEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Vor, Loch, Lar, Gels, Bel, Groen, Aal, Wesd, Bro, Tol, Does, Ang.
- 03 AANVAEGE: Wesv, Zed.
- 04 BI-JVAEGE : Did, Sto.
- 05 BIEJVAEGE: Aal.

06 UUTVAEGEN: Meg.

- 07 KERE(N): Wich, Loch, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen, Aal, Win, Din, Meg, Vars, Sin, Dre, Hen, Lat, Wesv, Dui, Zev / Acht ca 1830 [Telge 4, 6], Ruu 1930 [Zwart 3, 236], Win 1971 [Deunk 1, 107], sHe 1982 [Telge 3, 76], Vars 1985 [Telge 6, 169], Lich 1991 [Telge 8, 60] II Bat, Mar.
- 08 KAERE: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 60].
- 09 AFKEREN: Win, Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Wehl, Kep / Win 1971 [Deunk 1, 3], Lich 1991 [Telge 8, 11].
- 10 OFKEREN: Rek, Bel.
- 11 ANKEREN: Gor, Eef, Loch, Gels, Eib, Bel, Hen, Bro, Ang / Vars 1985 [Telge 6, 20], Lich 1991 [Telge 8, 14].
- 12 AANKERE: sHe / sHe 1982 [Telge 3, 2].
- 13 UUTKEREN: Vor, Ruu, Bor, Haa, Meg, Zel, Hen.
- 14 OETKEREN: Gees, Nee, Bel, Lich, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 2], Eib 1980 [Telge 1, 57].
- 15 BIEJKEREN: Aal.
- 16 SCHONE KEREN: Rek.
- 17 BESSEMEN: / sHe 1982 [Telge 3, 15].
- 18 WISSEN: / Acht 1895 [Telge 2, 152].

Gees: Keren, oetkeren; maor wie zegt: kee-an, oetkee-an. [Ok: Nee].

Gels: Keren; maor wie zegt: kee-aan.

Ruu: As 't zand oetereg wodn, keerden ze de kökken uut, schrobden ze de stenen vloere en dan kwam der niej zand in.

Bel: Heel vrogger, verteln ne vrouwe, had ze bi-j de leu woor ze in betrekking was de kökkenvloere van ongeglazuurde estriken motten skrobden met ne huttentutbessem. En dan naodweilen met ne zoltzak. Deur dee rowwe vloere blevven der vezels op de vloere achter. En dee mosten der dan met den huttentutbessem weer of-ekeerd wodn.

Win 1971: Dén mossel, dén i-j emaaft heb, mo'j zelf opkeern. OPKEREN "bijeenvegen,

opvegen” [Deunk 1, 166; ok: / Lich 1991 (Telge 8, 86)].

Pan 1988: UUTKAERE “uitvegen” [Telge 8, 143].

SCHROBBEN

schrobben

01 SCHROBBE(N): Acht, Liem / Eib 1980 [Telge 1, 73] || Bat, Mar.

02 SKROBBEN: Bor, Eib, Bel.

03 AFSCHROBBE(N): Wesd, Dui, Sto.

04 BEUNEN: Eib.

05 BUUNDERE: Zev.

Sil: Schrobben; met 'n o as in 't woord bom. [Ok: Gels, Din, Voo, Vars].

Zev: De vloere wiere geschrobd en gebuunderd met grune zeep.

Sin: Schrobben gebeurn allene met water. A'j eslacht hadden en de vloer was vet, dan gebruiken ze wel soda of grune zepe.

Bre: Met ne skrobber/leuwagen wordt de vloer (van baksteen, van holt, van estrikken) eskrobd. Greune zeepsoppe wodn veur al dee vloeren gebruikt, behalve veur lemen vloeren en gevarfde vloeren. Dee wodn enkel met water edweild.

Hen: Vake wier veur 't schrobben 't afge-werkte zeepsop van de wasse gebruikt. Op smerege plekken wier later nog wel 's Vim estreujd.

Lob: Vur heel smerege plekke wier Ata, 'n schuurmiddel, gebruik.

Wesv: Bi-j mien grootouwers wier de dael met gruusas geschrob zo één of twee keer in 't joor. In 't veurhuus deje ze dat met soda. Nao de Tweede Weerldoorlog kwam der zachte (grune) zeep. En nao 't slachte schrobde ze altied met soda. En now doen we der afwasmiddel in.

Zel: As der grune zepe gebruikt was, dan wier der nao-espuuld met warm water. Dan mos i-j doornao de vloer dreuge dweilen met 'n kunstmestzak. 't Schone maken gebeuren op enen dag: zaoterdag; deur de wekke mocht wi-j niks schone maken.

STREUJEN

(zand) strooien

't Streujen van witzand in de huze kwam vrogger völle veur. Der bunt metworkers dee angeeft dat 't elke dag gebeurn, anderen geeft op dat 't op zaoterdage en feestdage gebeuren en as der visite kwam.

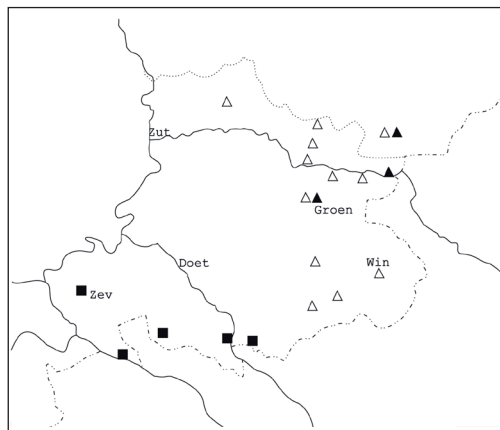
01 STREUJE(N): Gor, Eef, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed || Bat, Haak.

02 STRAEJEN: Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Bel, Lich, Aal, Bre, Win || Haak.

03 STREJEN: Rek, Bel || Haak.

04 STRÄÖJE(N): Gen, Voo, Groes, Sto, Lob.

Bor: Zand straejen klunk wat platter as zand streujen.

△ straejen 02

▲ strejen 03

■ sträöje(n) 04

De bekendste name in onze streek veur 'strooien' is: streujen; dat woord steet neet op 't kaartjen. In den Oosteleken Achterhook wordt straejen ezegd, doornäöst is veur Beltrum, Rekken en Haaksbergen strejen op-egeven. Verspreid in de Liemers en in Voorst bie Gendringen kump sträöje(n) veur.

Sto: Zand sträöje, of ook: de vloer sträöje.

Vars: Niet alle mensen streujden de kökken, maor woor ze 't wel deien, wier de kökken elke margen estreujd nao 't keern. Veur 't keern wier de kökkenvloere met de hande nat-espuit en wieren der theeblade rond-estreujd um 't stoeven te veurkommen.

Bel: In 't café mosten wi-j elken morgen of-stoffen; door lae ne planken vloere in, dee met zand estraejd wodn. En a'j dan ekeerd hadn, lae alles weer vol stof. Töt 1940 hadn wi-j nog zand op de witte planken vloere. Der wodn allene maor estreejd woor elopen wodn; neet onder de taofel of de steule. As ze in de grote kökken ne vloere van veldkeikes hadn, dan wodn der op dee vloere ok witzand estreujd; dee vloere wodn neet edweild.

Groes: Heel vroeger werd in 't café wel zand gesträöjd.

Zed: Witzand wier ook op de holten vloer in de school gestreujd.

Vor: 's Middags nao 't etten as de keuken uut-ekeerd was, wodn der meespart deur mien moder zand estreujd.

Loch: Aover de keitjesvloere streujden ze wel witzand; dat zand lei der altied. Niej zand wodn der in ieder geval op zaoterdag estreujd, moor ok as der visite kwam en as 't arg belopen was.

Lich: Meestentieds wodn der allene estreujd; met de hand. Somtieds streujden ze in figuren. Ze streujden um de steule hen (dee veur de kante stonden).

Gees: Neet ieder-ene straejen vrogger zand. Maor as 't gebeurn, deedn ze 't iedere dag nao 't vaegen of veilen. Onder de steule (dee altied veur de mure stonn) wodn neet estraejd en tussen de drie peute van de ronde taofel ok neet. En as der ene estorven was en nao de grove in de rouwtied gebeurn 't ok neet.

Lar: Begin 1900 straejen ze 's zaoterdags bie mien ome in Almen, as de vloere nao 't schrobben op-edreugd was, keureg netjes onder de grote, ronde taofel de veurletters van ome en tante. Der ston dan G.H. en J.B. 't Witzand zat dan in 'n puntzeksken woorvan

de punte af-esneden was.

Hen: Zo wiedz wi-j wet, wier der allene op zaoterdag estreujd; wi-j hebt 't de laatste kere rond 1935 in Hengel ezien. Mien moeder hef 't nooit edaon, maor mien grotmoeder wel, allene in de grote kökken. Door kwammen ze maor weineg en was 't de mäöjte weerd um der mooie figuren in te streujen.

Wich: In Wichem wier 't in motieven estreujd, met de hande.

Tol: Gropmoeder hef zo rond 1900 nog zand estreujd; dat wist mien vader nog; 't gebeurn 's zaoterdags.

Aal: Vrogger kwam in Aalten witzand over de vloere tamelek völle veur.

Meg: In Megchelen wier deur Hartjes witzand verkoch.

Voo: In Voorst is 't onbekend maor op de Wals onder Gendringen wier wel zand gesträöjd. 's Zaoterdags wier dat zand aover de estriken (ok wel esters genuumd) gesträöjd, of anders as 't smereg was. Der wier alleneg gesträöjd, niet in figuurkes gevaegd. Zand ko'j kopen bi-j Hartjes uut Zeddam; woorschienlek Montferlandzand. Der was 'n kinderriemken: Hartjes uut Zeddam, dén verköch zand, kwartjen de krujwagen vol, 'n dubbeltjen de mand.

Zed: Jan Hartjes uut Zeddam, dén verkuch zand, 'n dubbeltje de krujkar, 'n stuver de mand. Jan was 'n klein keertje, dén iedere dag met de krujkar vol streujzand alle dörpkes en buurtschappe afree. Dat zand halen hi-j in 't Zandgat. Dat was rood zand, 'n bietje an de witte kant. Dat deie de vrouwluj zaoterdags op de estrikke, soms met figuurkes. At e daags 'n mark of soms 'n bietje meer beuren, dan kon der weer 'n glaeske voezel af, want hi-j dronk beheurlek. Dat kossen 'n stuver of soms 'n gros (= 10 Pfennig).

STREUJZAND

zilverzand

01 STREUJZAND: Gor, Eef, Bor, Groen, Din, Voo, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen.

02 STRÄÖJZAND: Gen, Voo, Meg, Lat,

- Zed, Sto.
- 03 KÖKKENZAND: Loch, Zwi, Gees, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Vars, Zel, Hen.
- 04 KEUKENZAND: Vor, Lar.
- 05 ZILVERZAND: Eef, Wich, Loch, Lich, Aal, Kep, Hen, Zev, Did.
- 06 WITZAND: Lar, Gels, Haa, Bre, Sil, Wesd, Zel, Dre, Baa, Does, Zed.
- 07 WITZAAND: Wesv.
- 08 WELZAND: Tol.
- 09 SCHUURZAND: Aal.
- 10 ZAND: Ruu, Lar, Lob.

Gor: Streujzand wodn uut 'n wrange, 'n knienhol, ehaald.

Bel: Kökkenal was stoefzand; 't mos wit wezzen en der mochen gin steentjes in ziten. Stoefzand was lichter en fiender as plakzand; dat zat deper in de grond. Kökkenal wodn bewaard in 'n hok dat of-emaakt was en ne gaasdeure had, dat der gin katten in konden kommen. Veur 't straejen wodn 't 'n betjen vochteg emaakt.

Win: Kökkenal wodn bewaard in 'n zandhok.

Voo: Sträöjzand bewaarden ze in 'n olde kern (= karn) of ok wel in 'n zandkist.

Kot 1933: ZANDMOEKE "mand waarin het strooizand bewaard wordt" [Archief 1, 263].

Vor: 't Keukenzand wodn bie ons allene maor estreujd; gin motieven.

Ruu: Zand wodn met de hand of met 't zandblik estreujd. En at der bezeug kwam, wodn der nog gauw wat bie-estreujd.

Groes: 't Werd met de haand gesträöjd in krullekes of met stippeltjes.

Lob: As der net gesträöjd was, moes je as blaag uitkieke: "Dink der um da'j niet ien 't zand lop!". 't Zand wier alleen ers vochtig gemak as 't ien krinkeltjes gevaegd wier.

● *Woor 't streujzand vandan kwam:*

Sto: 't Witte zand wat ze aover de keikesvloer nao 't schrobbe sträöjde, hiet sträöjzand. 't

Kwam van de Mengelenbarg bi-j Lengel. 't Kostte 'n dubbeltje de emmer.

Aal: In Balle an de Zilverbaeke op ne laege weide bi-j de Marriënboom haalden ze 't zilverzand. (Kiek in: Boerderij- en veldnamen in Aalten, krt. 07/6).

Bre: Swennen uut Barle verkoch witzand; 'n emmertje vol veur 'n grossen (6 cent).

Vor: Keukenzand wodn uut 't veld ehaald: 'n stuk zanderege grond woor nogal dennen op greujen en woor iej as kind zo lekker in konnen spöllen.

Rek: Kökkenal wodn oet 't veld ehaald; 't wodn oet-egraeven en dan bewaard in 'n zandhok .

Bor: Streujzand haalden ze uut de Spraakelbarg of op den Deugenweerd.

Gees: 't Kökkenal kwam van de Hallersmene of Hallersbulten bie de Haller, kortbie Aaftink. (Kiek in: Boerderij- en veldnamen in Borculo, krt. 24/4 en 04/7).

Vars: Kökkenal kwam uut de Radstaaksbulten.

Wesd: Streuj- of witzand kwam uut de Gaanderbulten.

Lob: Zand wier gebaggerd uut de rivier bi-j de steenfabriek.

Lat: Sträöjzand was fien, gezeefd lesselzand.

Tol: Welzand haalden ze onder uut de graven.

Ruu: Zand wodn uut de ziedkanten van 'n graven ehaald, maor ok wel uut 'n zandbult. 't Lag onder 'n afdak en at der in den aoven gebakken wodn, leien ze witzand baoven op den aoven, dan wodn 't good dreuge en ko'j 't mooi streujen.

Gor: 't Was wit zand of rood wat uut 'n wrange, 'n knienhol, ehaald wodn.

BESSEM
bezem

01 BESSEM: Acht, Liem / Pan 1988 [Telge 7, 17], Lich 1991 [Telge 8, 20] || Bat, Mar.

Eef: Haal 's effen de bessem deur 't huus.

BESSEMSTELLE

bezemsteel

- 01 BESSEMSTELLE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Sin, Zel, Dre, Baa, Bro II Bat.
- 02 BESSEMSTEL: Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Tol, Does, Ang, Lat, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto.
- 03 BESSEMSTELLEN: Gels, Nee, Eib, Rek II Mar.
- 04 BESSEMSTEEL: Wesv, Pan, Lob.
- 05 BESSEMSTAELE: Groen.

BARKENBESSEM

bezem van berkentwijn

- 01 BARKENBESSEM: Gor, Harf, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Wehl, Dre, Tol / Lich 1991 [Telge 8, 18] II Bat.
- 02 BARKEBESSEM: Eef, Wesv, Did.
- 03 BERKENBESSEM: War, Wich, Vor, Aal, Din, Gen, Wesd, Zel, Kep, Hen, Baa, Bro, Does, Ang.
- 04 BERKEBESSEM: Lat, Zev.
- 05 BAERKEBESSEM: Pan.
- 06 RIEZEBESSEM: Gor, Nee, Eib, Lich, Win / Eib 1980 [Telge 1, 69] II Mar.
- 07 RIESBESSEM: Eib, Rek, Bel, Groen / Lich 1991 [Telge 8, 98] II Haak.
- 08 HEIBESSEM: Groen, Zev, Pan, Lob.
- 09 HIEDBESSEM: Wehl, sHe, Zed / Zed 1982 [Köpp 1, 35].
- 10 BRAOMBESSEM: Wehl, Kep.
- 11 DAELBESSEM: Voo, Sin, Sil, Wesd, Zel, Dui.
- 12 DAELEBESSEM: Vars, Zel.
- 13 STALBESSEM: Vor, Aal, Gen, Voo, Sto / Pan 1988 [Telge 7, 132].

Barkenbessem.

- 14 STRAOTBESSEM: Zut, Vor, Aal, Doet, Zev.

sHe: 'n Hiedbessem was vaak van baretakke. Hied met 'n ie as in 't woord bier.

Ruu: 'n Barkenbessem wodn van barkenrieze emaaft.

Lar: De barkenbessem wodn vrogger heel völle gebruikt um de delle en de schure an te keren. Um 't huus wodn hee vrogger weinieg gebruikt want door hadden de boeren weinieg straote.

Gor: Met 'n barkenbessem wodn buten de straote an-ekeerd en der wodn blad met evaegd. Ok op daele wodn e gebruikt, o.a. wodn der 't heuj mee veur 't vee ekeerd.

Sto: Met 'n stalbessem wier 't veevoer in de koebak heeltied bi-j mekaar gevaeg, zodat elke koe genoeg kreg. 'n Andere stalbessem was veur de stront, um de ligplaats van 't vee in de stal schoon te vaeg.

Rek: Met ne riesbessem wodn veural de delle of-ekeerd, mor 's winters at der snee lae, ko'j 'm ok good broeken.

Voo: 'n Daelbessem was um de dael af te keren; at e 'n betjen afgesletten was, ko'j 'm nog gebruiken as stalbessem. Hie was gemaakt van bark en braom (= "brem").

Hen: 't Berkenries van de berkenbessem

wier wel emengd met wat tutert: huttentut. I-j kunnen dan iets gemakkeleker schone vaegen.

Zel: Berkenbessems wieren deur de mansluu zelf ebonden van berkenries wat langs de weg grujen.

Win 1971: BESSEMRIEZE “takken voor een berkenbezem” [Deunk 1, 22].

Vars 1985: Grotvader hadde zich bark ehaald um 'n paar bessems te binnen. BARK “berkenrijs” [Telge 6, 35].

● *Aornt Peppelenkamp is de bekendste bessembinder uut onze streek; hee spölt 'n belangrieke rolle in de verhalen van Herman van Velzen.*

Gaa 1968: Den daelbessem is versletten. 't Is maor zo'n heel kort stumpken meer. Staeven trapt now met-ene 't bolleken van de stel af en gooit 't bi-j 't brandholt. Dan haalt e 'n snäøjmes en geet op 't bos an um 'n busken bark te snienn [Van Velzen 3, 187].

Gaa 1968: Staeven begon met den daelbessem de varkes nao binnen te drieven. Dat viel zo hard niet met. Varkes bunt domme, eigenwieze kretuurs [Van Velzen 3, 74].

Vars 1985: De bessemkeerl kwam vroger langs de deure met bessems, börsels en westers. Hie raodden de vrouwluu an um twee westers te nemmen, umdat ze betuun wieren umdat de Braobantse heide afbrand was [Telge 6, 49]. [BESSEMKEERL].

HUTTENTUTBESSEM

bezem van huttentut

- 01 HUTTENTUTBESSSEM: Eef, Bor, Haa, Rek, Bel, Vars.
- 02 HUTTENTUUTBESSEM: Gor, Vor, Ruu, Lar.
- 03 HUTTENTUTTENBESSEM: Loch.
- 04 HUTTENTUUTBESSEM: Harf, Alm, Doet.
- 05 TUUTBESSEM: Baa.
- 06 TUTERBESSEM: Wesv.
- 07 TUTERTBESSEM: Wich, Hen, Tol.
- 08 BAMBOEBESSEM: Eef, War, Vor.
- 09 BUNTBESSEM: Wehl.

Huttentutbessem.

- 10 STROBESSEM: Din.
- 11 STROOIBESSEM: Zev.
- 12 HUUSBESSEM: Zut, Doet.
- 13 KAMERBESSEM: Does.
- 14 KÖKKENBESSEM: Sil.
- 15 ZANDBESSEM: Zut.
- 16 HEERDBESSEM: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 109].

Lar: 'n Huttentutbessem is emaaft van huttentut.

Tol: Mien vader maken barkenbessems en tutertbessems; in tutertbessems zat niet alene tutert, maor ok braom.

Vor: De huttentut wodn zelf verbouwd veur öllie; van 't stro wodn bessems emaaft.

Rek: Ne huttentutbessem gebroeken ze vuur de kökken woor zand estreujd was.

Wesv: 'n Tuterbessem gebruikte je in 't veurhuus; die is zacht.

Wehl: Buntbessems zun platte, zachte bessems. Hier waren ze niet zo in zwang.

SCHROBBEBESSEM

schrobbezem

- 01 SCHROBBESSEM: Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Nee, Eib, Lich, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol, Ang, Wesv, Dui, Zev, Did, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 131] || Bat.
- 02 SCHROBBEBESSEM: Sin, Zel.

- 03 BAMBOEBESSEM: Gor, Vor, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Zel, Hen II Bat, Mar, Haak.
 04 BAMBOESBESSEM: Aal, Win.
 05 BAMBOSBESSEM: Rek, Bel.
 06 BAMBOOSBESSEM: Groen.
 07 HEEDBESSEM: Ruu, Lich.
 08 STRAOTBESSEM: Eef, War, Vor, Loch, Groen, Bre, Din, Does, Zev, sHe, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 135].
 09 KÖKKENBESSEM: Haa, Bel.
 10 STRAOTVAEGER: Eef.
 11 HA(R)DE(N) BESSEM: Eib, Aal, Win, Sto.
 12 SCHROBBER: Lat.
 13 STRAOTER: Sil.

Zev: Vroeger zeie ze schrobbessem, now straotbessem.

Wehl: 'n Schrobbessem is van bamboe gemaakt.

Vor: Met 'n straot- of bamboebessem wodn de stoepe eschrobd en der wodn ander roew wark met edaon.

Aal: Ne bamboe(s)bessem wordt gebuukt as straotbessem.

Loch: Börgers gebruikt den straotbessem veur de straote en tegels.

Win: Ne bamboe(s)bessem – ok wal ne harden bessem eneumd – wordt völle broeket veur schrobben.

LUIWAGEN

luiwagen

- 01 LUIWAGE(N): Gor, Eef, Zut, War, Vor, Loch, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Sil, Doet, Kep, Baa, Ang, Wesv, Did, Zed, Pan, Lob.
 02 LEUWAGEN: Bre.
 03 SCHROBBESSEM: Eef, sHe, Sto.
 04 SKROBBESSEM: Bre.
 05 SCHROBBER: Eef, Din.
 06 KORTE SCHROBBER: Lob.

Bre: Ne leuwagen is ne skrobbessem.

Sil: 'n Luiwagen wier gebruikt veur mooiere

vloeren; de stel kon der an twee kanten in.

Gor: 'n Luiwagen is 'n harde korthouwe bessem um binnen in huus te schrobben; b.v. tegelvloeren in keukens en gangen.

Loch: 'n Luiwagen hef wit hoor of wit hoor an de kanten en zwart hoor in 't midden of net umgekeerd.

Kep: Met 'n luiwagen spettert 't niet zo a'j an 't schrobben bunt.

KAMERBESSEM

kamerbezem

- 01 KAMERBESSEM: Loch, Eib, Bel, Groen, Aal, Baa, Ang, Did, Lob.
 02 KÖKKENBESSEM: Lar, Gees, Rek, Win.
 03 ZACHTEN BESSEM: Harf, Aal, Bre, Win, Voo.
 04 ZACHTE BESSEM: Wesd, Doet, Zev, Sto.
 05 STOFFER: Gor, Alm.

Bel: A'j geluk hadden, was den kamerbessem van peerdehoor.

Aal: Ne kamerbessem of zachten bessem ha'j um graniet, holt of zeil schone te maken. Zon bessem had bovenop rond holtwark, rood of blank elakt.

Groen: Met ne kamerbessem ko'j plavuizen bi-jvaegen.

Vars 1985: 'n Schrobbessem is 'n harden bessem en 'n kökkenbessem is 'n zachten bessem [Telge 6, 49].

ZWABBER

zwabber

De metwarkers geeft an dat zwabbers wein neg gebruikt wodn, maor ton der zeil op de vloeren kwam, kwammen ze in gebruik.

- 01 ZWABBER: Acht, Liem II Bat, Mar.
 02 ZWABBERT: Gor.
 03 ZEILVAEGER: Wesv.

Vor: Met 'n zwabber kö'j in kamers woor gevefde en blanke holtten vloeren waren en op

vloeren met zeil goed de stof met weg maken. Ze bunt van zacht ketoen emaakt.

Din: Dri-j maal in de waeke wodn de zwabber gebruikt um 't stof weg te halen; wat vrouwlou deien 't ok wel elken dag.

Eef: Met 'n zwabber köj 't stof onder de bedden te lief gaon.

Nee: Vuur 't zeil van de slaopkamers ha'j ne zwabber.

Wehl: Alleen op de slaopkamers en veur de rand zeil naeven de mat, gebruikten ze 'n zwabber.

Tol: Zwabbers kwammen pas in umloop doe der zeil in de slaopkamers kwam.

sHe: 't Zeil in de slaopkamer wier gezwabberd. Met de zwabber köj baeter de pluus onder 't bed bi-j mekaar kere.

Aal: Met ne zwabber köj zwabbern. [ZWABBERE(N); ok: Bre, Win, Voo, Wesv, sHe].

Bel: Zwabbers wazzen der allene veur de slaopkamers at der zeil lae of at de vloeren evarfd wazzen en dat was neet op völle plaatsen.

Voo: Ik denk niet dat ze arg vöf gebruikt wieren; alleen at der zeil was in de slaopkamers, dan zwabberen ze wel onder de kasten en de bedden.

Gels: Toon der van dat zeil op de vloeren eleg wodn, kwammen der zwabbers [Ok: Rek, Kep].

Gees: Umdat der gin zeil was, ha'j ok gin zwabber.

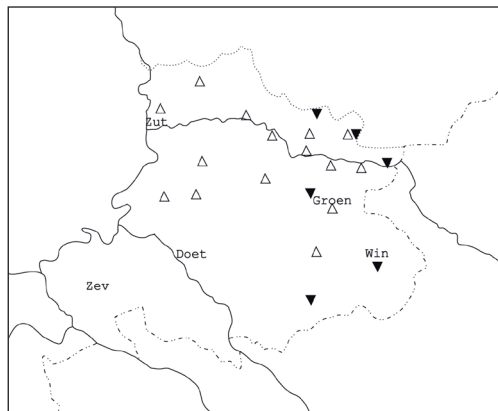
Alm: Zwabbers ha'w vrogger niet. [Ok: Lar, Meg, Wesd, Zel, Doet, Bro].

Wesv: In Westervoort woonde veul schippers. Die warkte altied met zwabbers op de schuit um 's margens de dauw weg te zwabberere.

SPINNEJAGER

ragebol

01 SPINNEJAGER: Wich, Vor, Doet, Wehl, Kep, Dre, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 131].

△ spinnekopjager e.v. 05, 07, 09

▼ spinnekopjaeger e.v. 06, 08, 10

'n Name veur 'ragebol' dee völle veurkump is spinnejager (in 't westen en noorden van onze streek) en spinnejaeger (in 't zuudoosten); dee namen staot neet op 't kaartjen. Maor veural in den Achterhook bunt de namen spinnekopjager/spinnekopjaeger opgeeven.

02 SPINNEJAEGER: Ruu, Eib, Groen, Aal, Bre, Win, Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, sHe, Sto / Aal 1964 [Rots 1, 41], Win 1971 [Deunk 1, 223], Vars 1985 [Telge 6, 327].

03 SPINNE(N)JAGER: Eib, Meg, Hen / Lich 1991 [Telge 8, 114].

04 SPINNENJAEGER: Din.

05 SPINNEKOPJAGER: Harf, Vor, Ruu, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Hen.

06 SPINNEKOPJAEGER: Rek, Bel, Aal, Win.

07 SPINNEKOPSJAGER: Loch, Groen, Lich, Tol / Lich 1991 [Telge 8, 114].

08 SPINNEKOPSJAEGER: Gels, Nee.

09 SPINNEKOPPENJAGER: Eef / Acht 1882 [Telge 2, 123].

10 SPINNEKÖPPENJAEGER: Win.

11 RAGEBOL: Gor, Zut, Vor, Lar, Groen, Hen, Bro, Wesv, Groes, Pan II Bat, Mar.

12 RAGEBOLLE: Gor, Harf, War, Vor.

13 RAGER: Gor, Bro.

14 GLAZEWASSER: Bor.

- 15 GLAZENWASSER: Nee.
 16 HALVE MAONE: Groen.
 17 STOFJAGER: Alm.

Sin: De spinnejaeger is 'n halfronden bessem an 'n lange stelle um spinneköppe weg te halen.

Sto: Met 'n spinnejaeger ko'j spinnewibbe weghale en stof uut de huuk van 't plafond.

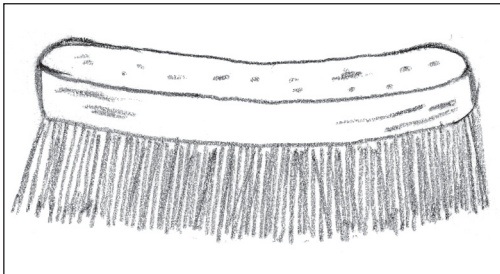
Bel: Den spinnekopjaeger wodn ok boeten ebroekt um de raams met skone te maken; 't water wodn met den sleef teggen 't raam esmetten en doornao wodn de raams nao-espeuld met water.

WASBORSTEL

wasborstel

De benamingen 03-10 geeft an dat dissen borstel völle veur 't schone-maken van melkbussen (en ander melkgrei) gebruikt wordt.

- 01 WASBO(R)SEL: Gor, Eef, Vor, Loch, Nee, Aal, Bre, Win, Din II Bat.
 02 WASBÖ(R)SEL: Vars, Sil, Ang, Wesv.
 03 BUSSENBO(R)SEL: Bor, Gees, Gels, Nee, Rek, Lich, Aal, Win II Bat, Mar.
 04 BUSSENBO(R)STEL: Groen.
 05 BUSSENBÖ(R)SEL: Sin, Wesd.
 06 MELKBO(R)SEL: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Kep, Hen, Baa.
 07 MELKBÖ(R)SEL: Eib, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Hen, Ang.
 08 MELKBUSSENBO(R)SEL: Bel.
 09 MELKTUITENBÖSSEL: Wehl.
 10 TUITEBÖ(R)SEL: Dui.

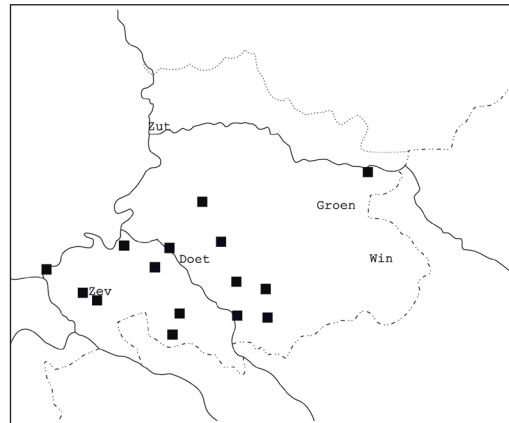
Wasborstel.

- 11 SCHROBBÖ(R)SEL: Dui, Zev.
 12 SCHROBBORSEL: Pan.
 13 SCHUURBÖSSEL: sHe.
 14 BOENBO(R)SEL: Groen.
 15 HANDBO(R)SEL: Bel.
 16 HANDBÖSSEL: Zed.
 17 WERKBOSSEL: Lob.
 18 WARKBO(R)SEL: Vor.
 19 EMMERBO(R)SEL: Bor.
 20 HARDEN BO(R)S(T)EL: Groen, Aal.
 21 HARDE BÖ(R)SEL: Zev.
 22 BOENDER: War, Eib, Rek, Win, Does.
 23 BOONDER: Zut, Haa.

Vor: 'n Warkbossel wodn ok wel melkbostel eneumd umdat der melkbussen en melkemmers met uut-ewassen wodn.

Gor: 'n Wasbossel is iets korter as 'n melkbossel. [Ok: Vor, Win]. Der waren harde en ok zachte bossels veur melkemmers, ziejen (zeven) en bussen.

Win: Met ne bussenborsel wodn melkbussen eschuurd; ne wasbossel broeken de vrouw-leu as ze de wasse deden.

■ *bö(r)s(t)el 02, 05, 07, 09-11, 13, 16, 21*

In de Liemers en 't angrenzende deel van den Achterhook kump bö(r)s(t)el veur. Den Noordoosteleken Achterhook hef bo(r)s(t)el net as 't Gelders Eiland; dat steet neet op 't kaartje. Woor in 't oosten van den Achterhook twee lettergrepege woorden dee eindegt op 'n -l vake 'n -e kriegt (b.v.: trommele, schöttele), is bo(r)s(t)ele door neet op-egeven. Verg. 't kaartjen op blz. 103.

sHe: 'n Schuurbössel wier gebruik veur 't schure van de was met grune zeep.

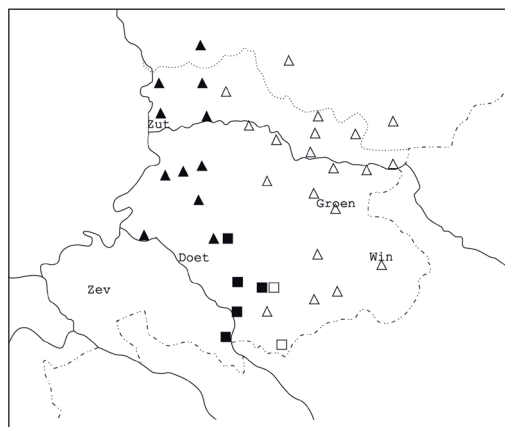
Ruu: De melkbosslag lag vake op 't melkrikke.

Win 1978: De hande van Mina röst warke-loos op de busse; oet den waskeborstel tik-kelt water op de stene. Elken drop kö'j heurn in de soezende stilte, stark en naodrukkelek [Van Loo 1, 27]. [WASKEBORSTEL].

WÖSKER I

boender I

- 01 WÖSKER: Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Sin / Ruu 1930 [Zwart 3, 240], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 215], Aal 1964 [Rots 1, 51], Eib 1981 [Weeink 1, 94], Lich 1991 [Telge 8, 147] || Mar.
- 02 HEEDWÖSKER: Groen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 215] || Haak.
- 03 WÖSTER: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Zel, Dre, Hen, Baa || Bat.
- 04 HIEDWÖSTER: Hen.
- 05 WESTER: Gen, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel

△ wösker 01, 02 ▲ wöster 03, 04

■ wester 05, 06 □ wesker 07

In 't oosten van den Achterhoek kump wösker in de betekenis 'boender I' veur; in 't noorden slut wöster doorop an, in 't zuden is dat wester en (veur Varsseveld en Dinxperlo) is wesker op-egeven. De name wösker is in 't noorden van den Achterhoek ok in gebruik as name veur 'boender II'; kiek op blz. 27.

/ Vars 1882 [Telge 4, 55], Vars 1985 [Telge 6, 404].

- 06 HIEDWESTER: Zel / Zel 1936 [Klokman 3, 25].
- 07 WESKER: Din, Vars.
- 08 BUUNDER: Loch, Doet, Kep, Hen, Bro, Tol, Wesv, Zev, Pan.
- 09 BUUNDERKEN: Ang.
- 10 HIEDBUUNDER: Wehl.
- 11 HEEDBUUNDER: Vor.
- 12 BOENDER: Gor, Does.
- 13 HEEDBOENDER: Eib.
- 14 HEIBOENDER: War.
- 15 PANNENBOENDER: Does.
- 16 BEUNDER: Vor, Eib.
- 17 STRUBBÖSSEL: sHe.
- 18 HIEDBESSEM: Voo.
- 19 HEIDEBESSEM: Zut.

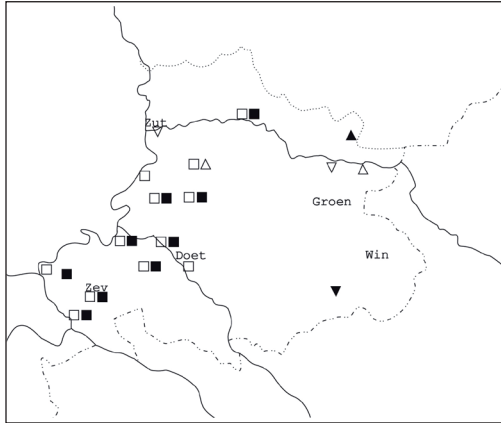
Vor: 'n Wöster was van hied emaaft dat met wejen bie mekare ebonnen was, die eerst espleten wazzen. Later wodn der ok wel draod veur enommen. An 'n wöster zat 'n zachte en 'n harde kante. Met de zachte kante kö'j afwassen en met de harde kante kö'j de anbakkerieje uut pannen en pötte schoeren. A'j an de harde kante 'n klein betjen carbidkalk deden, dan kö'j de klompe mooi wit schoeren.

Sin: Met 'n wösker/wester wier heel wat e-daon: bussen en pötte ewassen, smerege pötte en pannen wieren schone-emaakt met 'n half versletten wösker en ok de klompen wieren der met eschoerd.

Hen: Wösters wieren vrogger zelf emaaft van heide; later waren ze van bamboe en wieren ze in de fabriek emaaft.

Wösker I.

- *buunder* 'boender I' 08-11
- *buunder* 'boender II' 14-17
- △ *beunder* 'boender I' 16
- ▲ *beunder* 'boender II' 19
- ▽ *boonder* 'wasborstel' 23
- ▼ *boonder* 'boender II' 18

Dit kaartjen gif namen veur drie soorten boenders. De name buunder is veural opgeeven in 't westen van onze streek, zowel in de betekenis 1 ("boender I") as 2 ("boender II"). Beunder en boonder komt verspreid veur.

Eef: 'n Wöster is emaaft van heed of gatel.

Nee: Met ne wösker wodn pannen, pötte en melkbussen eschoerd en de voor-emmaers schone-emaakt.

Kep: 'n Buunder wier gebruikt veur de deksels van melkbussen en um klompen te schoeren.

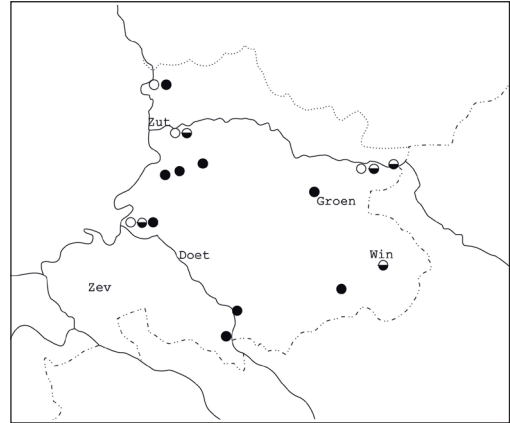
sHe: 'n Strubbössel köj gebruke um Käölse (inmaak)potte schoon te make.

Acht-Tw 1948: SPLEUTE "band om een heideboender, gespleten van een stokje van de vuilboom" [Wanink 1, 186].

WÖSKER II

boender II

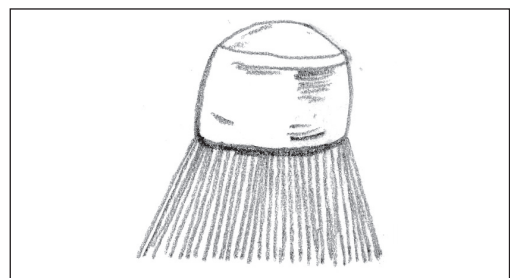
- 01 WÖSKER: Ruu, Bor, Gees, Haa, Eib, Groen, Aal, Win.
- 02 BAMBOEWÖSKER: Nee.
- 03 WÖSTER: Gor, Vor, Zel.

- *boender* 'boender I' 12-15
- ◐ *boender* 'wasborstel' 22
- *boender* 'boender II' 10-13

Dit kaartjen gif, net as 't veurege, namen veur drie soorten borstels: 'boender I', 'boender II' en 'wasborstel'. Veural boender II wordt aneduud as boender.

- 04 PANNE(N)BO(R)S(T)EL: Eef, Zut, Loch, Lich, Bre, Lob.
- 05 POTBOSSSEL: Rek.
- 06 PANNENBÖS(T)EL: Wesd.
- 07 HARDEN BÖ(R)SEL: Vars.
- 08 GÖTSTEENBÖSSEL: Din.
- 09 GÄÖTSTEENBÖSSELTJE: sHe.
- 10 BOENDER: Bre, Sil, Baa, Does.
- 11 BOENDERKEN: Gor.
- 12 PANNE(N)BOENDER: Wich, Vor, Gen.
- 13 STELBOENDERTJEN: Bel.
- 14 BUUNDER: Wehl, Hen, Dui, Zev / Pan 1988 [Telge 7, 25].
- 15 BUUNDERTJE: Pan.

Wösker II.

- 16 BUUNDERKEN: Tol.
 17 PANNE(N)BUUNDER: Loch, Kep, Ang.
 18 BOONDER: Bre.
 19 BEUNDEKE: Nee.
 20 POTWESTER: Voo.
 21 KORTEN WESTER: Zel.
 22 KLEINEN WESKER: Din.
 23 KNÖLLEKE(N): Nee, Hen II Bat.
 24 KNOLLETJE: Gor.
 25 KNOLLE: Bro.
 26 KNOBBELTJEN: War.
 27 STUMPKEN: Groen.
 28 SCHRUBBERKE: sHe.
 29 POTTENWASSER: Hen.
 30 PANNESCHOERDER: Zel.

Baa: Boender; met 'n oe as in 't woord boer.

Wehl: Buunder; met 'n uu as in 't woord buur.

Bel: 't Stelboendertjen kwam later in de plaatse veur den wösker.

Gor: 'n Knolletje wodn gebruikt um de gäötsteen schone te maken of ok weh veur de pannen. As kinder heel smereg waarn, zeien de olders wel 's: "Pas maar op, vanavond gao iej onder de pompe en dan krie'j de wöster aover oew bas hen!".

Aal: Ne wösker van heide en dissen wösker van bamboe wodn gebruikt um de götsteen en pannen schone te maken.

Voo: Met 'n potwester ko'j smerege pannen uutwestern. [UUTWESTEREN].

Bor: As 'n wösker half versletten was, wodn de klompen der met eschuurd. [Ok: Zev].

Aal: 't NAEGELBO(R)STELTJEN hef an ene kante korte heure en an de andere kante lange; i-j könt ow hande en naegels der met onder hande nemmen, b.v. a'j in den hof ewarkt hebt.

Eef: 'n LAMPENPOETSER is 'n bösseltje um 't lampeglas van 'n petrolielampe schone te maken.

Bel: 't STELWÖSKERTJEN is 'n wöskertjen met ne stelle der an.

HANDSTOFFER *handstoffer*

De metworkers geeft an dat der twee soorten

handstoffers bunt: met harde heure en met zachte heure.

- 01 HANDSTOFFER: Acht, Liem II Bat.
 02 HANDSTÖFFER: Dui, Zed, Sto.
 03 STOFFER: Eef, Zut, Win, Sin, Wesd, sHe, Pan.
 04 STOFVARKE: Wesv, Dui, Zev / sHe 1982 [Telge 3, 143].
 05 STOFVARKEN: / N Acht ca 1860 [Telge 4, 46].
 06 VARKEN: / N Acht ca 1860 [Telge 4, 46].
 07 STOFVAERKE: Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 134].
 08 BO(R)SEL: Does.
 09 SCHUIER: Vor.
 10 HANDVAEGER: / sHe 1982 [Telge 3, 58].
 11 HANDBESSEM: / Gels 1928 [Gids Folk 1, 90].

Lar: le hebt handstoffers met roewe of stugge heure en handstoffers met zachte heure.

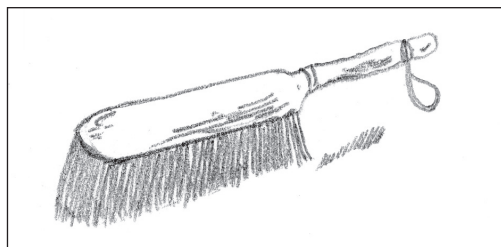
Vor: Der bunt harde schuiers en zachte schuiers.

Loch: 'n Handstoffer met stug hoor heet 'n harden handstoffer (gebruukt veur matten en kleden), 'n handstoffer met zacht hoor heet 'n zachten handstoffer; dén wordt gebruikt veur holten vloeren of zeil, balatum of tegels.

Zut: Met 'n herde stoffer maak ie de vloermatten schoon, met 'n zachte stoffer 't holtwerk en 't zeil.

Gels 1928: De vrouwe vaegt de asse ... wat bi-j met den handbessem, die in den holt-hook altied vuur 't ankriegen lig [Gids Folk 1, 90].

Eef: Harde en zachte stoffers neumen wiele

Handstoffer.

handstoffers, as onderscheid veur de vaeger met 'n stelle: de lange stoffer.

Wesd: 'n Langen handstoffer had 'n langen stelle en was veur onder de kasten.

● *Veur 'n harden handstoffer bunt de volgende namen op-egeven:*

- 01 SCHUIER: Groen, Win, Din, Doet, Wehl, Kep, Dre, Ang, Lat, Wesv, Sto.
- 02 SKUIER: Bel.
- 03 VAEGER: Bre.
- 04 HANDVAEGER: Tol.
- 05 WREDEN HANDSTOFFER: Zel.
- 06 STIEVEN HANDSTOFFER: Zel.

Din: 'n Schuier is 'n harden handstoffer.

Bre: Ne harden of stuggen handstoffer wordt ok vaeger of skuier eneumd; dén is emaaft van fiene kokos en wodn ebroekt veur vloerkleden te skuieren too wi-j nog gin stofzuger kenn. Ne zachten handstoffer is emaaft van varkenshoor. [STUG. SKUIEREN].

Tol: Met stugge heure is 't 'n handvaeger, met zachte heure 'n handstoffer.

Win: Kokosmatten köj schone maken met ne schuier.

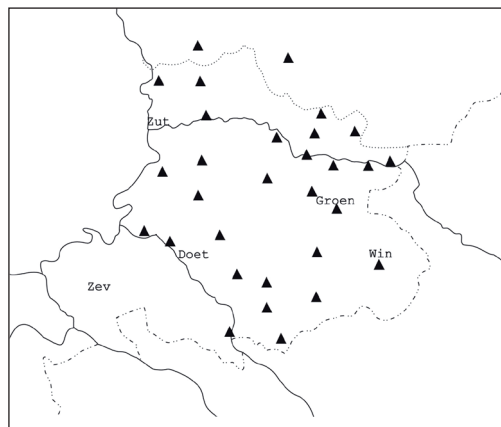
Zel: De wreden of stieven handstoffer gebruikten ze ok wel um de melkkoeien of 't peerd af te borstelen.

Wesd: Veurdát er stofzegers waren, waren der al wel rolschuiers. Dat was 'n schuier op rullekes woor de vloer mee schoon-emaakt wier. [ROLSCHUIER].

ZANDBLIK

stofblik

- 01 ZANDBLIK: Gor, Harf, Alm, Vor, Ruu, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Vars, Sin, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa II Bat, Mar.
- 02 STOFBLIK: Gor, Harf, Zut, War, Vor, Loch, Nee, Groen, Aal, Sin, Doet, Wehl, Hen, Bro, Tol, Does, Ang, Lat II Bat.
- 03 MOTBLIK: Wich, Lar, Eib, Ang.

▲ *zandblik 'stofblik' 01*

Völle metwarkers in den Achterhook kent 't woord zandblik as name veur 't stofblik nog.

- 04 VAEGBLIK: Bre.
- 05 BLIK: Gor, Eef, Vor, Nee, Eib, Groen, Bre, Win, Voo, Sil, Zed II Bat.
- 06 BLEK: Dui, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 14], Pan 1988 [Telge 7, 19].
- 07 STOFBLEK: Meg, Wesv.
- 08 GRUUSBLEK: Wesv.

Hen: 't Blik, woor 't stof met op-evaegd wordt, heit stofblik. 't Olde woord is zandblik. Ik dachte dat dat woord nog stammen uut de tied dat der nog zand in de kökkens wier estreujd.

Bel: 't Zandblik wodn vrogger ok ebroekt veur 't kökkenzand dat over de vloere estraejd wodn.

STOFFER EN BLIK

stoffer en blik

- 01 STOFFER EN BLIK: Acht; Gen, Wehl, Ang, Lat II Bat.
- 02 STÖFFER EN BLIK: Zed.
- 03 STOFFER EN BLEK: Wesv, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.
- 04 STÖFFER EN BLEK: Meg, Dui, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 143].
- 05 BOSSELGREI: Bel.

Vor: Toe, haal mien effen stoffer en blik.

DWEILEN

dweilen

Vake wodn der allene met water edweild, as 'n vloere smereg was eworden. Der wodn wel eschrobd met water en greune zepe of soda; dan wodn e ok met schoon water edweild. Soms zat der dan nog wel greune zepe in 't water.

- 01 DWEILE(N): Acht; Liem II Bat
- 02 VEILEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Loch, Zwi, Bor, Gees, Gels, Nee, Rek II Bat, Mar.
- 03 VAELLEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 95].
- 04 NAODWEILEN: Aal, Hen, Tol.
- 05 ANDWEILEN: Gor, Eib, Voo.
- 06 AANDWEILE: Sto.
- 07 OPDWEILEN: Aal, Wesd.
- 08 AFDWEILEN: Vor, Voo.
- 09 UUTDWEILE: Pan.
- 10 OETDWEILEN: Groen.
- 11 DOEN: Does.

Nee: De k kken dweilen; onze moo zae: veilen.

Eef: Wiele laeft op de grenze van veilen en dweilen.

Gor: 't Warkwoord veilen wordt niet v lle meer gebruikt.

Does: Wi-j motten de vloer nog dweilen/doen.

Vor: Nao 't schrobben wodn de vloer af-edweild/edweild.

Gor: De vloer andweilen/dweilen.

Sto: De vloer dweile/aandweile.

Wesd: De vloer opdweilen.

Hen: Tegeswoordig wordt 'n gladde vloer meestal eerst edweild met 'n reinigingsmiddel in 't water en nao-edweild met schoon water. [Ok: Tol].

Aal: Nao 't schrobben wodn 't sop op-edweild met schoon water en dan wodn de vloere nog 's nao-edweild met schoon water.

Groen: De k kken/waskamer oetdweilen.

Pan: De keuke/gang/kamer uutdweile.

Alm: Veilen ging zonder reinigingsmiddelen maor soms wodn 'n estriken vloere met soda in 't water eveild en 'n rooie portlander vloere met greune zepe in 't water.

Rek: Vrogger wodn de vloere eschrobd met greune zepe en doornao met schoon water edweild.

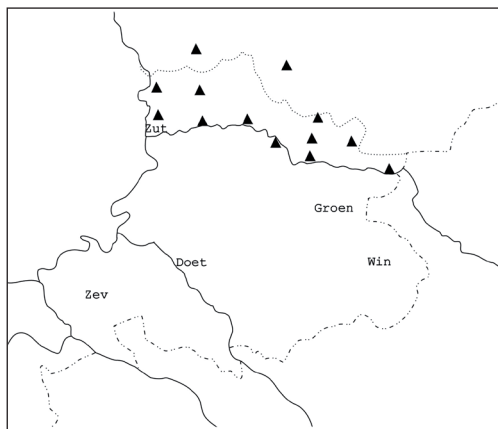
Gor: As 'n vloere arg vet was, wodn der edweild met warm sodawater en later ok met zeepwater van greune of huusholdzepe. Was de vloere nit zo slim smereg, dan dweilen ze met schoon water.

Bre: Ne estriken vloere wodn edweild met greune zepe, dan glom 't baeter.

Tol: 'n Blanken, holten vloer wier met schoon water edweild, 'n stenen vloer met sodawater of eschrobd met grune zepe en dan nao-edweild met schoon water.

Bre: Op de slaopkamers wodn de holten vloeren zo noo en dan edweild met creoline in 't dweilwater want in de n o van de planken zatten wel 's vleu.

Hen: Veur de Tweede Wereldoorlog wier der zonder reinigingsmiddel edweild. Was de vloer erg smereg, dan kwam der nog wel 's

▲ *veilen 02*

Dat de benaming veilen vrogger 'n grotere verspreiding ehad hef as tegenswoordeg blik uut 't feit dat o.a. 17e eeuwse schrievers as Bredero en Asselyn 't woord feyl/fyl veur 'dweil' kent. Veur 't noorden van den Achterhook is 't nog vake op-egeven.

'n borstel an te passe met Vim. Soms wier ok 't "afgewerkte" sop van de wasse gebruikt.

Bel: As in de grote kōkken 'n vloere van veldkeikes lag, dan wodn der op de vloere witzand estreujd; dee vloere wodn neet edweild.

Eef: De huze hebt noe allemaole vaste vloerbedekking en zo hef 't veilen af-edaon.

DWEIL

dweil

01 DWEIL: Ruu, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Bro, Does; Liem.

02 DWEILE: Gor, Harf, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Lar, Haa, Nee, Eib, Groen, Aal, Baa, Tol II Bat, Mar.

03 DWAELE: / sHe 1982 [Telge 3, 37].

04 VEILE: Gor, Harf, Alm, Eef, Loch, Zwi, Bor, Gees, Nee, Rek, Hen.

05 VEIL: / No Acht 1839 [Telge 4, 34], IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 83], Acht 1895 [Telge 2, 34], Lar 1927 [Heuvel 1, 78/190].

06 VAELE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 95], Win 1971 [Deunk 1, 59].

Gor: 'n Olderwets woord veur dweil is: veile.

Hen: Vrogger zeien ze 'n veile, now 'n dweil.

Zel: 'n Uutgewassen slakkenmaelszak wier wel as dweil gebruikt; later ok wel 'n stuk van 'n versletten molton dekken of molton ondergoed.

Sin: 'n Dweil wier vrogger emaaft van 'n olden iezermaelszak; die wier dan los-etarnd.

Bel: Zaltzekke wazzen bezunders good veur dweil, maor ok andere olde jute zekke namen ze der veur.

Nee: 'n Betjen ne soepelen jute zak – of zoas wie zaenn: 'n baalzak – wodn gebroekt as ne dweile of veile.

Hen: As der in 't achterhuus 's water edweild mos worden, b.v. 't pad achter in de koestal, dan wier der wel 's 'n zak enommen. Meestal viel dat tegen want jute nemt toch weineg water op en zon jute zak is 'n rotding um met

de hande uut te wringen.

Ang: 'n Dweil was vrogger 'n olde jute zak die veural op de rooie stenen vloer van de gāöt en 't bakhuus gebruikt wier. In 't veurhuus wier meestal wel 'n goeie dweil gebruikt.

Wesv: De dweil was bi-j ons minse meestal 'n old hemp of 'n moltonne duukske. En veur 't achterhuus was dat vaak 'n stuk jute zak um te dweile en um de voete te vaege. Nao 1950 hewwe molton dweile en kuststof Enka dweile.

Tol: A'j 'n versletten molton dekken hadn, ko'j der nog 'n paar goeie dweilen van maken. Soms was 'n olde jute zak 'n dweil.

Groen: Meestal was 'n dweile van 'n molton dekken emaaft, maar ie konnen ze ok in de winkel kopen. Ok wodn ze wal van 'n olde jute zak emaaft.

Does: Wi-j maakten vrogger 'n dweil van 'n olde molton daeken.

Vor: Veur 't "mooie" dweilen in huus kochten ze wel 'n dweile in 't dorp; maor ik wet nog wel dat veural met 't dweilen van roewe vloeren 'n olden zak gebruikt wodn.

Gor: Wiele hebt ok wel 's versleten handdoeken an mekare enaejd en zo as dweile opgebruukt (in de 50-er en 70-er joren).

Loeb: A'j vroeger nie veul geld hah, nam je 'n ouwe onderboks; daor knipte gi-j dan 't kruus uut en dan ko'j 'm gebruke.

Lar 1927: Aan de keukendeur ligt een "veil" (dweil) die uitnodigt tot voeten vegen want de vloer van rode en blauwe estriken is zo mooi geschrobd [Heuvel 1, 190].

VRIEVEN, WRIEVEN

boenen

In de plaatsen woor vrieven op-egeven is, wordt aover 't algemeen eerst in-evreven en doornao uut-evreven. In de plaatsen woor boene(n) op-egeven is, wordt vake in-evreven, maor later uut-eboend.

01 VRIEVEN, WRIEVEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek,

- Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Sin, Wesd, Kep, Dre, Hen, Bro, Tol.
- 02 BOENE(N): Eib, Gen, Meg, Eib, Doet, Wehl, Kep, Dre, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Pan, Lob.
- 03 BONEN: Zut.
- 04 BUNE(N): / sHe 1982 [Telge 3, 25].
- 05 POETSEN: Zel.
- 06 IN DE WAS ZETTEN: Harf, Eib, Aal, Wesd II Bat.
- 07 IN DE BOENWAS ZETTEN: Vor.
- 08 WISKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 214].

Ruu: Vrieven, maor wie zegt: vriemm. [Ok: Lar, Gees, Gels, Nee, Tol II Bat].

Aal: Vrieven; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Voo, Wesd].

Wesv: Boene; met 'n oe as in 't woord boek.

Sil: Boenen; met 'n oe als in 't woord boer.

Eef: 't Kammenet wrieven is 'n hele toestand: eers invrieven met 'n klein betjen was, anders krie'j 't der nooit mooi weer uut met 't uutvrieven.

Groes: Boene is: invrieve en uutboene.

Wesv: Met wat was op 'n doek mo'j 't meubel of de vloer goed en geliekmatig invrieve; 'n tiedje laote zitte en dan flink uutboene tot 't glimp.

Lat: De vloer boene: met boenwas inboene en met 'n wolle doek uutboene.

Pan: Ers inboene met 'n ienboendoek en dan uutboene met 'n uutboendoek.

Sto: Veural in de beste kamer wiere de vloer en de meubels opgevreve.

Zel: 't Zeil wier eerst edweild; as 't dreuge was, poetsen wi-j 't met slaolie op 'n lap.

Zed: Onder de matjes moch i-j niet boene; dat mos stroef blieve.

Hen: As 't vloerzeil pas ewreven was, was 't laevensgeveurlek, veural as der ok nog 's 'n matje veur 't bedde lei.

Bre: Wrieven was butteplaogeri-je. Gebeitste meubels wodn wel glimmend uut-ebosteld met ne fiene kokosbostel; dan mos i-j altied met den draod van 't holt met bostelen.

● *Veur 'n paar plaatsen (Groen, Lich, Wesd, Zel, Hen, Zev) is op-egeven dat der in-evreven wordt, maor uut-epoetst. uitwrijven*

Groen: Invrieven met bi-jenwas, oetpoetsen met ne zachten dook.

Zel: Meubels invrieven met meubelwas, later weer uutpoetsen met 'n wollen doek.

Zev: De meubels invrieve en uutpoetse.

VRIEFWAS, WRIEFWAS

boenwas

01 VRIEFWAS, WRIEFWAS: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Sin, Wesd, Zel, Dre, Hen, Bro, Tol II Bat.

02 VRIEFWASSE, WRIEFWASSE: Loch, Lich.

03 BOENWAS: Vor, Nee, Eib, Bel, Aal, Bre, Gen, Voo, Meg, Sil, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.

04 BOONWAS: Zut.

05 BIEJENWAS: Gor, Vor, Loch, Bor, Gees, Hen II Bat, Mar.

06 BIJEWAS: Dui, Zev.

07 MEUBELWAS: Aal, Bre II Bat.

08 MEUBELVRIEFWAS, MEUBELWRIEFWAS: Bre.

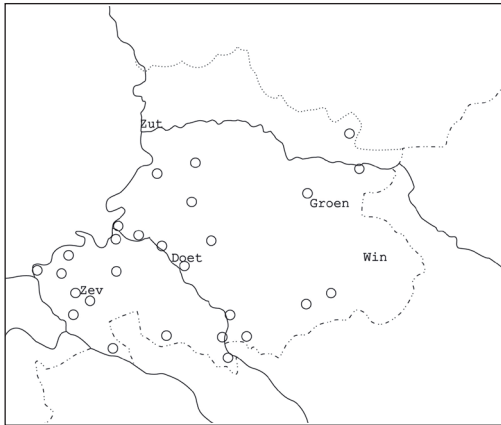
09 WIKS: / sHe 1982 [Telge 3, 173].

Aal: Vriefwas, wriefwas; met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Tol].

Eef: Wriefwas was biejenwas. Dee ko'j halen bije de drogist in 'n buultjen. Dee was was in schilvertjes. Dee dee'j dan in 'n jampötje en door dee mien moo dan terpentien bije en dat werd met 'n stöksken deur-ereurd tut 'n pepken.

Loch: Leu die biejen hadden, stakken de zegels van de biejenraot met 'n vork der af en door maken ze biejenwas van.

Ang: 'n Dreugist kon zelf de boenwas veur ow maken. Dat was dan baetere boenwas en niet zo duur as fabriekswas.

○ *boenwas* 03

Veural in 't westeleke deel van onze streek kump 't woord boenwas veur; dooruut kö'w opmaken dat 't oorspronkeleke woord vriefwas – wat veural in den Achterhook nog bekend is – door plaats mot maken veur 'n woord uut 't Standaardnederlands.

Ruu: Vriefwas kocht ie in de winkel; Peli heitten 't.
Bre: In gewone gezinnen kwam meubelvriefwas neet veur.

POETSEN I

poetsen

- 01 POETSE(N): Acht, Liem.
- 02 POTSSEN: Din, Sin, Zel.
- 03 OPPOETSE(N): Gor, Gels, Eib, Rek, Bel, Voo, Zed.
- 04 OPPOTSSEN: Sin.
- 05 OPWIEVE(N): Nee, Rek, Zed.
- 06 OPPOLLETOERE(N): Vor, Wesv.

Eib: Mie moo gebroeken de sigarenaske um 't zilverwark te poetsen. [Ok: Aal].

Gor: Poetsen is met 'n zacht of vloeibaar middel, schoeren doe'j met vim of fien zand.

Wesv: Poetse: gi-j doet 'n beetje poets op 'n zachte doek, dan goed inwrieve en met 'n zachte doek uutwrieve.

Eef: Käöperen kaetels mo'j poetsen met käöperpoets.

Kep: 'n Kopperen kettel wier met rood-eersel gepoetst. [ROOD-EERSEL: "roodaarde"; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 291)].

Vars 1985: De koperen kettels wieren vroeger epoetst met Kasselse eerde; dat numen wi-j rood-eersel. De smodde en 't andere koperwark wieren zo now en dan 'n nacht in de karnemelk ezet of 'n kiere in 't gekok met-ekokt. Drek dernao mos 't epoetst worden en dan was 't grei weer as ni-j [Telge 6, 291/190].

Ulf: Die vrouw is 'n echte POETSKATRIEN.

Wesv: Zi-j is 'n echt POETSWIEF. [Ok: Did].

sHe 1982: POETSFIEMEL "iemand die een overdreven neiging tot schoonmaken heeft" [Telge 3, 117].

Win 1971: 'k Zol dat olde grei nog neet hendoon, der zit nog wal wat poetsplodden an [Deunk 1, 179]. [POETSPLODDE "poetslap"; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 270)].

Acht-Tw 1948: WIS, WISSEN "bosje stro in de klompen of om er mee te schuren, de klompen b.v." [Wanink 1, 214].

POTLOOIEN

potloden

'n Kachel of fenuus met zwartsel behandle.

- 01 POTLOOIE(N): Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Bor, Nee, Groen, Voo, Sil, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Bro, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.
- 02 POTLODEN: Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 274].
- 03 POTLOONN: Loch, Gees, Nee, Eib, Aal.
- 04 WIKSEN: Rek.

KACHELGLANS

kachelpoets

't Zwartsel woor 'n kachel of fenuus mee epoetst wordt.

- 01 KACHELGLANS: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Rek, Bel, Lich, Bre, Vars, Zel, Tol, Wesv II Bat.
- 02 KACHELGLAANS: Nee.
- 03 KACHELPOTLOOD: Gor, Zut, Loch, Nee, Eib, Bel, Dre, Hen, Bro, Ang, Lat, Wesv, Groes II Bat.
- 04 POTLOOD: Vor, Nee, Aal, Win, Gen, Sin, Wehl, Hen, Zev, Did, Sto / Eib 1980 [Telge 1, 66] II Bat.
- 05 POTLOOISEL: Vor, Din.
- 06 POTLOODSEL: Vars.
- 07 KACHELPOETS: Gor, Harf, Zut, Wich, Ruu, Loch, Nee, Aal, Dui, Sto.
- 08 ZWA(R)TSEL: War, Vor, Wesd, Ang, sHe.
- 09 KACHELZWA(R)T: Kep.
- 10 KACHELSMEER: Gor.

Hen: As de kachel uut is, wordt eers de asse goed uut de kaolen op 't reuster eschud en erakeld en de niet verbrande kaolen uut de vuurpot ehaald. Dan wordt met 'n olde krante of 'n olde stoffer 't roet zo völle meugelek uut de piepingang ehaald en alle asse, stof en roet uut de vuurpot estoft. As laatste wordt de asla der uut-ehaald en de ruimte van de asla schoon-emaakt.

Gor: 't Schoonmaken van de kachel of 't fenuus begon elke waeke met 't uutpoken of uutkrabben van asse en steenkaolslakken. Doornao wodn de asla buten läög-egoid; denk der an da'j met de rugge nao de wind mossen staon! Met schoerpapier wodn noe de baovenkante van kachel of fenuus glad-eschoerd want de roestrandjes en de aoverkaokköskes mossen der glad af. Dan wodn met kachelpotlood op 'n zachte doek de baovenkante en de rest van de kachel of 't fenuus dat nog nit zwart genug was, in-evreven tot 't mooi zwart was. Nao 'n tiedje mos ie dan de hele boel met 'n zachte doek of 'n krante opvrieven tot 't glom.

Aal: 't Fenuus in de kökkene waore wi-j de hele waeke op kokken, wodn ens in de waeke duffteg onder handen enommene. Maor 't kreg neettemin iedern dag ok ne beurte. Nao

't middagaeten mos 't fenuus afkeulen, anders ko'j der niks met beginnen. 't Wodn dan 's winters wal kold in de kökkene. Eerst wodn dan de plate met proppen krantepapier flink af-evaegd en daornao mos i-j flink schuren met grof schuurpapier en naoschuren met fien schuurpapier: Tante Blank. A'j de plate dan met ne prop krantepapier nao-evaegd hadn, ko'j gaon potloden met Zebraline. Dat zat in ne tube. A'j dan met ne zachten dook naovreven, en met ne natten dook over de stange um 't fenuus en de deurkes hengegaon wazzen, ston 't fenuus der weer mooi bi-j. En a'j dan 't fenuus weer opstokken, dan rok dat zo lekker!

Ang: De poetsbeurt van kachel of fenuus gebeuren altied 's zaoterdays nao 't aeten kaoken. Dan mos e niet te warm zun veur 't invrieven met potlood. As e later weer warmer werd, gaf dat eers wel 'n poosjen 'n nare potloodstank in de keuken.

Tol: A'j dalek nao 't kachel poetsen 'm weer anmaken, dan stonk i-j eers weg; dat was "de geur van netheid!"

Nee: Kachel poetsen/kachel potloodn was 'n akeleg naar wark: want a'j de kachel schone hadn, dan waa'j zelf zwart!

Gels: De kachel/'t fenuus poetsen, gebuurn meestal 's zaoterdaangs 's monsvrog want dan was e nog kold en doornao mos de kökken ok nog wier warm wodn.

Sin: De kachel wier eerst met potlood – zwart poeier – op 'n vochtegen doek in-evreven en dan met 'n stieven börsel uut-epotst. Mien moeder dee dat altied op zaoterdagaovend, dan zag de kachel der zondags netjes uut.

Bre: Kachelpoets was poeder wat met wat koffie of water an-emaakt wodn tot 'n pepken. Dat wodn met ne lappe op de kachelplate anebracht en dreuge evreven tot 't glom. Rond de 30-er joren kwam der Zebraline kachel-poets.

Voo: Um de kachel te poetsen, ha'j Tante Blank neudeg: schoerpapier met 'n grovve en 'n fiene kant en Zebraline um de kachel te potlooien, zwart te maken.

Vor: De kachel poetsen of potlooien wodn

ok wel Zwart-Jan onder handen nemmen eneumd. Potlood was 'n poetsmiddel wat de kachel met goed uutfrievien en zo noe en dan spiejen heel mooi zwart maken. 'n Bekend poetsmiddel was Glim; de reclame zei: wees slim, gebruikt Glim!

Bel: 't Fenuus wodn van boeten met zeepwater of-ewasket.

Dui: De micaruutjes van de kachel wiere met kouwe thee schoongemaak. En elke marge wier de asbak laeg gemaakt; de as wier gezeef en de goeie käältjes ginge der weer in.

Aal: De assela wodn eläögd in den asemmer, dén vanwaeg brandgevoor buten ston. 's Winters as der snee lei of 't was glad op de stoepe, dan wodn de asse uut-estrujd teggen de gladdegheid. 't Was, as 't deujen, dan wal ne pröttel op de stoepe.

Ruu: De kachelpiepe maken ze vake schone met 'n wakeltak of 'n barkentak. Hoo vake dat gebeuren mos, hing af van wat der estokt wodn: holt – veural dennenholt – gaf meer root as kollen.

Hen: A'j de piepe der af hadn, dan ging i-j der met 'n tutertbessem deur um 't roet der uut te kriegen.

Does: Geliek met de grote schoonmaak werd de kachel van binnen goed schoongemaakt en woor neudeg gekit.

Eef: A'j 'n salamanderkacheltje hadn, mos iej kieken of de stenen in de kachel an-esmeerd mossen wodn met 'n soort kachelcement want de stene mossen good ansluten.

Zel: In de oorlog '40 – '45 wier der völ dennenholt estokt; dat roetten verschrikkelek. [ROETEN "(bij verbranding) roet vormen"].

Win: 't Root wat bi-j kachels en fenuzen vri-j kump, heet potsmit. [POTSMIT; ok: Aal].

Aal: O wee, a'j de pech hadden ehad dat der wat over-ekokt was! 't Slimste was wal melk. At dee overkokken, kon de hele buurte 't roeken. De melk spettern en knettern dan over de heite plate. Vlot ne handvol zalt op de plaatse woor 't ongeluk gebeurd was en dan schoeren um 't weer weg te kriegen.

Aal: Bi-j de veurjaarsschoonmaak ging 't

fenuus naor buten. De lange piepe kreg dan ok ne flinke beurte umdat e vake vol root zat. Hee wodn in-ebet en vol krantepapier estopt. Hoowal wi-j elke waeke 'n paar hande vol eerpelschellen in 't fenuus leten verbrannen teggen 't root, ko'j dee rootvorming toch neet veurkommen. Alles wat maor los zat in 't fenuus kreg ne beurte. De ringe vol potsmit wazzen 't slimste. De kamerkachel, dén allene 's zondags en met feest- of verjeurdage estokt wodn, ging bi-j de veurjaarsschoonmaak ok naor buten. Nao de schoonmaak zetten ze dén kachel vake op zolder. Dan ging der ne nisbusse of deksel in 't gat woor de piepe zat, kwam der 'n gedientjen in de nisse onder de schossteenmantel en ston der 'n klein blomentääfeltjen veur.

Wesv: Veur de paosdage – met Paose moes 't hele huus schoon zin – ging de kachel uut tot de kermis; die was in Westervoort 't eerste weekend van oktober.

Aal: 's Zommers wodn 't fenuus in de kök-kene neet gebroekt, as ze argens anders – in de waskamer, bi-jkökkene of schuurtjen – ok konnen stokken. Dan wodn door ekokt op 'n old fenuus of petroliestel. Dan wodn de kök-kene neet smereg en hoven de vrouwleu dee neet schone te hollen.

ZEMEN

(ramen) lappen

- 01 RAME(N) ZEME(N): Gor, Eef, Zut, Vor, Haa, Groen, Aal, Bre, Sin, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Baa, Lat, Wesv, Groes, Did, sHe, Pan, Lob.
- 02 RAAMS ZEMEN: Bel, Zel / Dre 1982 [Lucassen 1, 58].
- 03 ROETEN ZEMEN: Nee, Din, Wesd.
- 04 RAME(N) WASSE(N): Gor, Harf, Lar, Haa, Aal, Meg, Zel, Wehl, Kep, Hen, Ang, Dui, Zev, Sto, Pan II Bat.
- 05 RAMEN WASKEN: Lich.
- 06 RAAMS WASKEN: Bel.
- 07 ROETEN WASSEN: Gor, Eef, Wich, Ruu, Loch, Zwi, Nee, Eib, Aal, Win, Gen,

- Voo, Vars, Wesd, Dre, Tol II Bat.
- 08 ROETEN WASKEN: Gels, Nee, Eib, Rek, Lich, Win.
- 09 GLAZEN WASSEN: Gor, Vor.
- 10 GLAZE WASKEN: Nee.
- 11 RAME(N) LAPPE(N): Gor, Harf, Zut, War, Vor, Loch, Gees, Eib, Groen, Bre, Win, Wehl, Bro, Lob / Eib 1980 [Telge 1, 46] II Mar.
- 12 ROETE(N) LAPPE(N): Bor, Gees, Zed.
- 13 RAMEN DOON: Vor, Groen, Aal, Bre.
- 14 RAME DOEN: Zev.
- 15 ROETEN DOEN: Voo, Tol, Does.
- 16 RAMEN POETSEN: Meg.
- 17 VENSTERS POETSEN: Gen.

Gels: Ramen lappen, eerder zeien ze roeten wasken.

Aal: Roeten wassen is 'n oudere uitdrukking as ramen zemen.

Gor: In 't woonvertrek wodn de ramen ens in de veertien dage ewassen; maor 's winters as de kachel of 't fenuus slim erookt had, ens in de acht dage. De rest van 't veurhuus, ok de slaopkamers, zo'n vier keer in 't joor. Buten wodn de ramen ens in de maand of zes waeken ewassen. Maor 't maken verschil of de huusvrouw in 't zomer buten helpen mos of dat zee in 't darp wonen! En as der visite ehollen zol wodn of as der 'n andere feesteleke gelaegenheid was, dan wodn de ramen in elk geval goed ewassen.

Aal: Veur 't roeten wassen an de butenkante van 't huus ging i-j eers met den spinnejaeger de boel nao op spinraggen, anders kreg i-j dat plekkerege grei met dooie vlegen in den spons. Dus eerst spinnejaegen. Dan met ne natten dook langs 't holtwark en de vensterbanken. Doornao met spons en zeem nao. Of: eerst alle raams spinnejaegen en dan de roeten en 't holtwark met ne natten spinnejaeger afwassen. Dan naospeulen: met ne sleef of stelpenneke de raams vol water

smieten. A'j dat te onwies deenn umdat 't zon mooi spelleken was, ha'j zelf den schorte ook wal good nat! At de raams an-edreugd wazzen, wodn de onderste roeten nog met den zeem nao-edaone, anders kreg i-j strepen. A'j van dee hoge, olderwetse raams hadden met 'n bovenlecht ging 't met den spinnejaeger vlotter. Anders most i-j met ne zwore trappe um 't huus slöppen. En dan mos der vake ene dee trappe vaste hollen umdat e in 't zand most staon.

Wesv: Binneshuus in de zomer wiere de rame um de veertien dage gezeemd. Mar bi-j winterdag meestal vaker deurdan de rame dan beslage ware: we hadde toen nog gin dubbele beglazing. Bute wiere de rame zo'n twee maal in de maand gewasse, mar dat lag ok veul aan 't weer.

Gees: Roeten lappen gebeuren vake; binnen umdat ze smereg waren deur rook van sigaren en piepen, deur kokken en braoden en deur vlegen. "Der zit flink stront veur de ramen", zeien ze dan. Buten gebeuren 't lappen met 'n spinnekopjager en raegenwater. Met 'n pappleppel of 'n soepsleef of 'n stelpenneke wodn 't water dan of-epleerd. Nao den Tweeden Weerldoorlog is dat ofpleren zo haeneg an vervangen deur zemen. [OFPLE-REN].

Wesv: Bute wiere rame ook wel met de spinnejaeger gewasse. Door ha'j 'n emmer met sop en 'n emmer schoon water veur nodig en 'n potlaepel. Met de spinnekopjager wiere de rame met sop gewasse en natuurlek ook de vinsters. Met de potlaepel wier der schoon water tege aan gegooid; zo spuulde ze mooi af. Dat doe 'k nog wel 's: mooi makkelek!

Rek: Vrogger wodn de roeten an de boetenkante ewasket met ne spinnekopjaeger en met ne sleef en ne emmer met water; tegenweurdeg vake met ne sponze en zeem.

Harf: Ramen wassen gebeuren um de andere wekke, mar in de zomerdag wodn dat vaker edaon umdat der dan völle vliegen waren.

Eib: Alle vriejdage wodn bie j ons hoes de

roeten binnen en boeten ewasket, allene as 't vrooms, sloge wiej 't aover.

Zel: In de winterdag as 't vroom wieren de ramen niet ewassen want dan knappen 't glas. Van buten wieren niet allene de ramen ewassen, maor ok de veur- en achterkanten van de vensters. Dat wassen wier um der 14 dagen edaon.

Bel: 's Wintas as 't vroom, dan zatten der bloemen veur de binnenkante van de roeten, dan moch i-j ze neet wasken. Maor met Paosen, Pinksteren en met de karmisse en bi-j feesten wodn de ramen van binnen en van boeten ewasket en glimmend op-evrevvene. En veur de winter mos 't blauwsel der of.

Gor: Bie hoge ramen wodn de ramen met 'n ragebol ewassen en dan met schoon water met 'n grote scheplaepel of 'n schaalte met schoon water tegen de roeten egoid. En dat doo'k noe nog, anders kan ik der niet bie!

Kep: De onderste ruitjes die onder 't gediën uitkwammen, wieren iedere wekke ezeemd; 't hele raam iedere maond. Ok an de butenkant wieren iedere wekke de ramen ewassen. Maor in de winter as 't vroom, ko'j gin ramen wassen en vaak binnen ok niet zemen.

Nee: De onderste roeten van de grote kökken en de achterkökken en de roeten van de waskamer wodn alle wekke van binnen en boeten ewassen; in de winterdag allene wat minder vake.

Voo: In 't veurjaar en in de harfstdag wieren de vensters gedaon.

Eib: 't Holtwerk (de keziens) dee'w met nen dook afnemmen en de vensterbanken boeten met nen bossel.

Eef: Umdat 't 's zommers zo kon stoeven, werden de roeten vakerder ewassen.

Ang: De zomer- en wintertied hadden invloed: stof in de zomerdag en bevroren ramen in de winter.

Bre: An de butenkante wodn de ramen ongeveer elke maond edaon; in de winter minder. En dat is wel ongeveer gelieke eblevene ondanks 't Saharazand en de zoere raegen.

Eib: Noe wordt de roeten smereg at 't raegent, vrogger wodn ze weer schone nao ne

buje.

Bre: Wee ramen an de staotkante hadde, sloog gin waeke over.

Meg: Bi-j de buurvrouw worden de roeten bomvast iedere dag gepoetst; bi-j ons wanneer de roeten smereg zun.

Rek: Roeten wasken dut de vrouwe tegenwoordig zo vake at ze 't neudeg vundt.

Zut: Ook noe wordt der nog waekeleks gelapt, mäör meest deur oldere mensen.

Win: In den heuj- en roggebouw wodn der met 't roeten wasken nog wal 's hen-edaone. Dan zaenn de vrouwleu: "Wi-j zölt der morgen nog wal bi-j in können". Bi-j den smeer bedoelen ze dan.

Hen: Ok now geldt nog: nooit de ramen binnen en buten wassen als de zonne der op steet, want dan krieg i-j der strepen op.

Tol: I-j mossen zörge dat der gien strepen op de roeten kwammen en altied rech op en neer gaon met 't zemen.

Groes: Rame zeme heurde bi-j 't zaoterdagse wark.

Zed: At de roete dreug ware, moes i-j ze met 'n in mekaar gewroemde krant opwrieve. Dan blonke ze as ik wet niet wat. Dan zeie ze: "'t Blinkt as 'n bont kalf in de maoneschien".

Meg: Veur de oorlog hadden 'n paar huushollingen 'n waterspuit die ze in 'n emmer water zetten en die zo de roeten kos rein spuiten. Die zun der now niet meer umdat 'n slang an de waterleiding die verdreven het.

Gor: Veur kinder en alles wat zich jonk veulen, was buten met water gooien 'n fees.

Ruu: Schilder H. wassen de roeten bie 't Huus te Reurle en de Wiersse. Hee hing dan in 'n beksken an de dakgötte. Ze konn der neet makkelek iemand anders veur kriegen, want 't was 'n hele heugte a'j door zo hingen.

SPONS

spons

01 SPONS: Acht, Liem II Bat, Mar.

02 SPONZE: Gor, Eef, Zut, Vor / No Acht 1883 [Telge 4, 76].

03 SPOONS: Gels, Nee / Acht-Tw 1948

[Wanink 1, 186] || Mar.
04 SPUNZE: / Acht 1882 [Telge 2, 125].

Vor: 'n Spons; met 'n o as in 't woord bom.
[Ok: Din, Voo, Meg, Zev, sHe, Sto].

Aal: Veur zo wied ik wette, ha'j vrogger alle-
ne natuursponzen en zemen. Op beide mos
i-j onwies zuneg wezzen umdat ze duur waz-
zen. Nao 1945, miskien ook al in den Twee-
den Weerldoorlog, kwammen der kunstspen-
zen en zemen. Too-t wi-j nog kinder wazzen,
wodn wi-j ook met ne spons ewassene; dee
wazzen gael/oranje-achteg. Later ha'w was-
lepkes en doornao washandjes.

ZEEMPLAPPE

zeem

- 01 ZEEMPLAPPE: Harf, Vor, Ruu, Loch, Lar,
Bor, Gees, Gels, Nee, Rek, Bel, Groen,
Aal, Bre, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre,
Hen, Baa, Bro.
- 02 ZEEMPLAP: Meg, Sil, Kep, Zev, Did, Sto.
- 03 ZEEMPLAPPEN: Eib, Win / Win 1971
[Deunk 1, 131].
- 04 ZEMELAPPE: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor,
Groen, Tol.
- 05 ZEMELAP: Ang, Wesv, Pan, Lob.
- 06 ZEMENLAP: Voo, Does.
- 07 ZEEMLERE(N) LAPPE: Gor, Eef, Zut,
Wich, Vor, Ruu, Lar.

- 08 LERENLAPPE: Ruu, Loch, Hen || Bat.
- 09 LEERLAPPE: Gees, Haa, Nee.
- 10 LEERLAPPEN: Win / Win 1971 [Deunk
1, 131].
- 11 ZEEMLEER Eib || Bat, Mar.
- 12 ZEEM: Gor, Haa, Nee, Eib, Rek, Lich,
Aal, Win, Gen, Vars, Doet, Wehl, Hen,
Lat, Dui, Groes, Zev, sHe, Did, Sto.
- 13 ZEME: Zut.

Hen: Ik heb wel 's 'n enkele keer 't woord le-
renlappe eheurd.

Aal: Ne rooien zaddook wodn bi-j ons vrog-
ger wal 's as zeem/zeemlappe gebroekt.

Aal: Ne olden zeem wodn neet weg-edaone.

De goeie stukskes naejen wi-j op ne lappe.
Zonnen zeem was nog good veur tegeltjes
en holtwark.

Aal: 'n Trekker um 't eerste vocht van de roe-
ten te wissen, is iets van nao 1945. [TREK-
KER].

KLOPPEN

(matten) kloppen

- 01 KLOPPE(N): Acht, Liem || Bat, Mar.
- 02 UUTKLOPPE(N): Gor, Harf, Vor, Loch,
Aal, Sin, Zel, Dre, Hen, Wehl, Ang, Did,
sHe, Sto.
- 03 OETKLOPPEN: Nee, Groen.

● *In vrieje vertaling:*

- 01 (DE MATTEN) DER UUTDOON: Eef,
Aal.
- 02 (DE MATTEN) DER OETDOON: Nee,
Win.
- 03 (DE MATTE(N)) DER UUTDOEN: Wehl,
Pan.
- 04 (DE MATTEN) GAOT DER UUT: Bor,
Zel.
- 05 (DE MATTEN) GAOT DER OET: Eib
Lich.
- 06 (DE MATTE) MOTTE DER UUT: Pan.
- 07 (DE MATTEN) GAON NÄÖR BUTEN:
Zut.

Wich: Mergen gao'w matte kloppen.

Aal: Morgen gao'w matten kloppen; morgen
do'w de matten der uut.

Pan: Maerege mowwe de matte der uut
doen; maerege motte de matte der uut.

Zut: Mergen worden de matten geklopt; mer-
gen gaon de matten näör buten.

Zed: Marge doen wi-j de matte kloppe.

Hen: De deurmatten wieren minstens een
maol per dag eklopt. Dat gebeuren niet met
de mattenklopper, maor ze wieren tegen 'n
boom uut-eslagen. De kokosmatten in de
woonkökken gingen der meestal één maol
in de wekke uut en wieren dan op de deur-

nenhegge eleg en dan met de mattenklopper uut-eklopt. Elke margen wier met 'n harde handstoffer en 'n stofblik de kokosmatten af-evaegd. Dat moch niet met b.v. 'n bamboebessem want dat staof te hard. Um de matten wier wel evaegd; met 'n zachten bessem. 's Woensdag 's margens wieren bi-j ons de matten op-eslagen naodat ze af-evaegd waren. Dan wier de vloer der onder edweild. Hoe ik dat zo goed wette: as oldste van vier jongens mos ik mien moeder völle helpen. Veur 't naor schole gaon, mos ik de woonkökken schone maken. Helaas: de stofzuger kwam pas nao de oorlog en toen was ik 20 jaar!

Tol: Veur den Tweeden Weerldoorlog ha'w nog een planken vloer in de kökken; allene in de kamer lei kokos. Dat wodn niet zo vake eklopt as de matten nao den Tweeden Weerldoorlog. Die gingen meestal ens in de wekke ('s zaoterdags) op de hegge of op 'n rik en wodn dan met de klopper bewarkt en meestal effen nao-ebosteld met water en azien. Vloerbedekking met matten of tapijt gaf ow meer las as gemak, denk ik now. Maor, i-j mossen 'n betjen metdoen!

Aal: At der matten wazzen, wodn dee elke waeke eklopt. Dat gebeurn ongeveer tot en met de joorn zesteg. Naost kokosmatten wazzen der vloerkleden met zeil langs de randen; vloerbedekking had ok te maken met standsverschil.

Bre: Vrogger wodn der elke waeke matten eklopt, teggenwoordeg wordt ze neet zo vake meer eklopt vanwege den stofzuger. Nou hebt de meesten vaste vloerbedekking.

Lich: Ene kere in de wekke gingen de matten der vrogger oet. Bi-j tiedgebrek wodn de matten met ne bamboebessem af-ekeerd.

Sin: Toen ik in 1934 trouwen, kregen wi-j matten in de kökken; die wieren ongeveer één maal in de wekke uut-eklopt.

Sil: De matten wieren meestal 's zaoterdags geklopt of as 't neudig was. Nao de Tweede Weerldoorlog kwam al gauw de stofzuger.

Zel: De matten wieren op de deurnenhegge elegd en dan uut-eklopt. Dan wieren ze nog

'n keer umme-egooïd en wier de andere kante eklopt.

Wehl: Tot de vloerbedekking de (kokos)matten verving (rond 1970) wier iedere waek de mat geklopt/uutgeklopt.

Lar: Matten kloppen gebeuren pas nao den Tweeden Weerldoorlog. Doorveur hadden de leu gin matten, allene 'n olden zak veur de deure. De eerste matten waren allemaole kokosmatten.

Vor: Veural met de schoonmaak wodn der matten eklopt; verder neet want door slet 't maor van. De meeste leu hadden stenen vloeren zonder matten. Dat was makkelek: ze gingen der met de bessem deur en zo vaegden ze heuj en stro wat ze an de zökke hadden zitten (de klompen wodn binnen 's huus altied uut-edaone) bij mekare. In de joren 50-60 kwam der verandering. Eerst leien ze allene matten onder de taofel en dan lag der vloerzeil langs de kante.

Eef: Meestal hadden ze kokosmatten of ok wel Chinese matten. As dee naor buten waren, dan werd de vloer an-evaegd en doornao met de veile nat nao-edaon. Stofzugers waarn der neet.

Ruu: In de slaopkamer hadn ze matjes liggen näöst 't bedde. Dee wodn tegen de mure an-eslagen; zo ene kere in de wekke.

Nee: Kleine matten wodn alle dage der oet edaone; dee wodn dan tegen 'n lindeboom oet-eklopt.

Bel: De deurmatte wodn vaker eklopt as de kokosmatte oet de grote kökken.

Groen: Tussen de beide Weerldoorlogen in kloppen wie elke wekke de matten en de looper van de trappe. Allene as der snee lag, halen wie niet zovölle overhoop. De vloerklede van de mooie kamer wodn wal met de baovenkante op de snee elegd. En dan wodn der good hard op eklopt, want door wodn 't kleed mooi skone van.

Eib: 's Winters wodn de smerege matte nog wal 's op de hegge in den snee eleg; door wodn e mooi schone van. Nao den Tweeden Weerldoorlog wodn bij ons elke wekke de matten eklopt, of 't noo winter of zomer

was. Donderdags de kökkene en de veurkamer en vrieddags de genge. Sommege hoesholns deden 's zommers de matten der oet en gingen dan met de bessem rond.

Wehl: Ien de bouwt wieren de matten 's zondags 's aovonds opgerold en 's zaoterdags weer uutgerold.

Gor: Met lange traplopers en kokosmatten was 't 'n handegheid um zon zwore rolle met enen zwaai aover 't hoge klophekke uut te rollen, zó, dat ie zelf nit 't zand in de ogen kregen! [KLOPHEKKE].

Eib: De meeste hoesholdinge hadn 'n speciaal kloprekke. [KLOPREKKE. KLOPREK; ok: Lat, Groes].

Haa: 'n Grote matte wodn aover 'n klopstok egoid. [KLOPSTOK].

Loch: De matten in de kökken wodn alle dage uut-eklopt. Door was een kloppaol veur of de matte gingen aover 'n trappe. Ton der vast vloerbeleg kwam, ha'j al stofzugers. In vrogger joren was der an 't ende van de Kinderstege, dichte bie den Koodiek, 'n kloppaol woor ieder-ene dee grote vloerkleden had, gebruik van kon maken. [KLOPPAOL].

sHe 1982: Gooi die daekes maor effe aover 't matte-rek, dan könne ze uutluchte. MATTE-REK "rek om matten e.d. overheen te hangen om ze uit te kloppen" [Telge 3, 97].

Pan 1988: KLAPSTOK, MATTEKLOPPE-REK "kloppek" [Telge 7, 66].

sHe: De deurmat wier vaker uutgeklop as de traploper en 't huuskamervloerkleed want door moes ie met zien tweeje veur waeze of gi-j moes der 'n speciale stang veur hebbe tussen twee päöl. De deurmat was ook eerder vuul, veural as ze met modderpeut binnekwame.

Zut: Der was 'n plietsie-verordening dat der geklopt mocht worden nao tien uur 's mergens tot 's aovonds tien uur. In de binnenstad werd däör wel op gelet; butenaf keek men neet zo nauw.

● *Veur 't uutkloppen van (kleinere) matten tegen 'n mure, paol of boom bunt de volgende specifieke namen op-geeven:*

01 UUTSLAON: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Loch, Bor, Haa, Eib, Bre, Wehl, Kep, Hen, Tol, Zev, Did.

02 OETSLAON: Gees, Nee, Win.

Eef: Slaol ie effen dee matte uut; hier neet bie de deure maor 'n endje wieter tegen dén paol an.

Vor: Slaol 's effen met de matte tegen de pos an.

Gels: Klop iej dee matte 's oet op dén paol.

Bel: A'j gin mattenklöpper hebt, dan hou de matte maor teggen de mure of teggen den boom an.

Wesv: 'n Mat tege 'n paol slaon, mochte wi-j niet want dan ging de mat kapot: de hoeke gingen dan rafele.

● *Benamingen veur de mattenklopper:*

01 MATTEKLOPPER: Gor, Alm, Zut, Wich, Vor, Sin, Sil, Wesd, Wehl, Kep, Hen, Bro, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, sHe, Sto, Pan, Lob.

02 MATTENKLÖPPER: Bel, Aal, Meg, Vars.

03 ZWOEKE: Eef.

Sto: Vroeger was de matteklopper gewoon 'n stok; later was hi-j van rotan.

Hen: Toen der nog gin matteklopers waren, kloppen ze met 'n stok [Ok: Zev, Did].

Wich: 'n Matteklopper wier ok wel veur wat anders gebruikt dan matte kloppen: dan kree'j der met achterveur. [Kiek doorveur in: De mens en zien näösten-A, blz. 217].

Nee: De matten wodn ok wal eklopt met ne karwatse: ne katte met negen stette neumen ze zon dink ok wal. [Kiek doorveur in: De mens en zien näösten-A, blz. 217].

● *Namen veur "stofzuiger" bunt:*

Gees: Nao de jaren 50 kwammen der stofzugers. [STOFZUGER; ok: Gor, Eef, Loch, Bor, Bre, Meg, Sil, Wesd, Kep, Hen, sHe].

Gels: Toon de matten kwammen, waarn der ok al heel gauw stofzoegers. [STOFZOEGER; ok: Il Bat].

Eib 1980: HULEBESSEM “stofzuiger” [Telge 1, 34].

sHe 1982: HUULBESSEM “stofzuiger” [Telge 3, 68].

Zie 1991: ZOEZEBESSEM “stofzuiger” [Telge 8, 150].

AFBORSELEN

(klere) borstelen

- 01 AFBO(R)SELEN: Gor, Alm, Eef, War, Vor, Ruu, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Tol.
- 02 AFBÖ(R)SELE(N): Gen, Voo, Sin, Wesd, Zel, Wehl, Dre, Did, sHe, Zed, Sto.
- 03 AFBO(R)STELLEN: Aal, Zel.
- 04 UUTBO(R)SELEN: Gor, Harf, Wich, Vor, Loch, Bor, Gees, Aal, Bre, Tol, Does, Ang II Bat.
- 05 OETBOSSELEN: Gels, Nee, Eib II Mar.
- 06 UUTBO(R)STELE(N): Lar, Aal, Meg, Lat.
- 07 OETBOSTELEN: Groen.
- 08 UUTBÖ(R)SELEN: Doet, Kep, Dre.
- 09 UUTBÖSSELE: Zed.
- 10 UUTBÖSTELE: Wesv.
- 11 BOSSELE(N): Loch, Rek, Aal, Bre, Hen, Baa, Lob.
- 12 BOSTELEN: Zut, Haa, Eib, Hen.
- 13 BÖSSELE(N): Din, Vars, Dui, Zev, sHe / sHe 1982 [Telge 3, 22].
- 14 BÖSTELE: Wesv, Zev.
- 15 SCHUIEREN: Zut, Vor.

Sto: Kleer afbössele.

Din: Klere/tuug bösselen.

Wich: Klere uutbosselen.

Tol: Bi-j uutbosselen mot ok de tessen binnenste buten; afbosselen is allene 't butenoppervlak van b.v. 'n jas bosselen.

Hen: As de klere buten elucht waren, dan wodn ze ok ebosteld; dat heit klere bostelen. Dan wordt ze weer in de kaste ehangen. A'j der later nog 'n paar pluze op ziet, dan pak i-j de bostel en dan gao'j afbostelen.

Loch: Vlekken wodn met kolde thee met den bossel uut de klere ebosseld.

KLEERBORSEL

kleerborstel

- 01 KLEERBO(R)SEL: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Baa, Tol, Pan, Lob II Bat, Mar.
- 02 KLEERBOSTEL: Zut, Haa, Wesd, Zel, Hen, Bro, Does, Lat.
- 03 KLEREBOSSEL: Groen.
- 04 KLEERBÖ(R)SEL: Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ang, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto.
- 05 KLEERBÖ(R)STEL: Wesd, Zev.
- 06 KLEREBÖSSEL: Wesv.
- 07 TUUGBÖSSEL: Din.
- 08 SCHUIER: Eef, Vor, Groen.

Rek: Kleerbossel, maor wie zegt: klee-abossel. [Ok: Gels, Bel].

Bre: Veur hoge heude ha'j ne bossel van geitehoor.

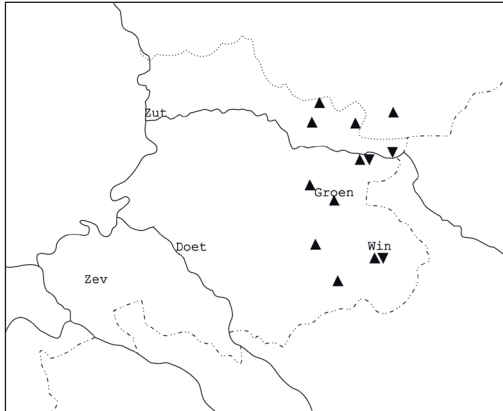
Bel: Olderwetse, zwore klere wodn ok wal met de karwatse bewarkt: dat is ne stelle met leren reemkes der an. [KARWATSE; kiek hiervuur ok in: De mens en zien näösten-A, blz. 217].

VLEKKE

vlek

- 01 VLEKKE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Aal, Bre, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol II Bat.
- 02 VLEK: Gen, Voo, Meg, Sil, Doet, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 03 VLAKKE: Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Bre, Win / Lich 1991 [Telge 8,137] II Haak.
- 04 VLAKKEN: Eib, Rek, Win.
- 05 SMEERVLEKKE: Gor.
- 06 SMOTSE: Aal.

Aal: Vrogger zeien ze ok wal 's ne smotse in

▲ vlakke 03

▼ vlakken 04

Veur den Oosteleken Achterhook is op-egeven dat 'n vlek 'n vlakke is. Eibergen, Rekken en Winterswijk kent 't woord vlakken; de uutgang op -n kump door vaker veur, b.v. in: lap-pen 'lap' (verg. blz. 151), krukken 'kruik' (verg. blz. 111) en schragen 'schraag' (blz. 63).

plaats van ne vlekke.

Zut: Ie hebt 'n vlekke in de brook.

Vor: Iej hebt 'n vlekke in de bokse.

Sil: I-j hebt 'n vlek in de boks.

Eib: Ie hebt ne vlakken/vlakke in de bokse.

Sto: 'n Grote vlek is 'n flats, 'n kleine vlek 'n stip. [FLATS. STIP].

SCHOEREN I

schuren

01 SCHOERE(N): Acht; Gen, Voo, Meg, Wehl, Ang, Zev / No Acht 1883 [Telge 4, 74], Eib 1980 [Telge 1, 72], Vars 1985 [Telge 6, 303].

02 SCHURE: Groes, Zev, Zed, Sto, Lob.

Nee: As 't taofelblad neet evarfd was, dan wodn 't ene kere in de wekke, op zaoterdag met fien witzand eschoerd. Met ne wösker wodn pannen, pötte en melkbussen eschoerd.

Harf: De kökkentaofel wodn altied wel ene kere in de wekke eschoerd met witzand of pot-asse.

Wich: Elke wekke wodn 't blad van de kök-kentaofel met holt-asse ('t beste was pepel-

asse) eschoerd.

Zwi: De asse van pepelnholt wodn bewaard veur 't schoeren van klompen en de taofel.

Vor: 't Taofelblad wodn eschoerd met asse en kalk; door wodn ok de klompen met eschoerd.

Ruu: 't Taofelblad was vake van lindenholt; dat ko'j mooi wit schoeren met kalk, asse of witzand.

Loch: Ze schoern met zuvere holt-asse met wat water, met witzand met afgewarkten carbid of met greune zepe. Later ok met Vim.

Groes: Der werd met 'n scharpe bössel geschuurd met schuurzand of met as of met grune zeep en kaokend water. A'j 't liet ver-sluchtere, dan ko'j dat goed zien.

Bel: De taofel wodn elke kere nao 't oetwas-ken of-evaegd. Dat oetwasken gebeurn nao iedere kere etten of koffie drinken. Dus de taofel kreg geregeld ne beurte. Maor ene kere in de wekke wodn ze of-emaakt met ne bossel met greune zepe.

Hen: 't Taofelblad wier anvankelek met zand eschoerd. Veur de Tweede Weerldoorlog mos ik as kind in 'n olden emmer carbid-asse (gebluste carbid) haaln bi-j de smid. Dat kosten niks want 't was 't afval van 't carbid uut 't lasapparaat. De taofel wier door mooi blank van. De klompe wiern der ok met eschoerd. Dat gebeurn met 'n wöster. As oldsten uut 'n gezin van vier jonges heb ik mien de vin-gers vake kapot eschoerd want die carbid-asse was akeleg scherp. Of de taofel vake eschoerd wier, hing af van de netheid van de vrouw en van de drukte (visite). Met 't slach-ten wier de taofel ok altied eschoerd umdat 't vleis doorop verwerkt wier.

Win 1971: Dee busse good oetschraonn, anders krie'j dat warseleke grei nooit weer oet. OETSCHRAONN "uitschuren" [Deunk 1, 160].

POETSEN II

(schoenen) poetsen

01 POETSE(N): Acht, Liem II Bat, Mar, Haak.

- 02 WIKSEN: Lich, Aal, Gen, Vars / Win 1971 [Deunk 1, 278], Vars 1985 [Telge 6, 407], Lich 1991 [Telge 8, 145].
- 03 WISKEN: Eib.
- 04 POTSSEN: Din, Sin.
- 05 IN 'T VET ZETTEN: Hen.
- 06 GLIM (OP DE SCHOENE) LEGGEN: Gor.

sHe: He'j mien de schoen al gepoets? Schoen; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Meg, Wehl, Groes, Zev, Sto].

Tol: Ik zal wel schoene poetsen. Schoene; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Wesd, Baa, Wesv].

Din: Potsen; met 'n o as in 't woord bom.

Bel: Schoone poetsen: schoone met 'n klein bosseltje inwiksen met schoonsmeer en met ne grotere bossel oetpoetsen. Ok an de onderkante veur de hakke mosten ze mooi glimmen. Erdal wodn der heel völle veur broekt. [INWIKSEN; ok: / Zed 1982 (Köpp 1, 30). OETPOETSEN].

Voo: Schoe poetsen: met schoesmeer insmeren en dan uutpoetsen met 'n schoebössel. [SCHOEBÖSSEL].

Sto: Schoenwiks wudt der op gesmeerd met de wiksbössel en uitgevrevve met de schoenbössel. [WIKSBÖSSEL; ok: / sHe 1982 (Telge 3, 173). SCHOENBÖSSEL].

Eef: Schoonen poetsen mos zaoterdays gebeuren net zo as 't klompen schoeren.

Hen: Vrogger heuren i-j nog wel 's 'n enkele keer: de schoene in 't vet zetten. De bouw-schoene – dat waren de schoene die o.a. bi-j 't bouwen (= ploegen) edragen wieren – wieren in 't vet ezet. Dat kon ledervet waezen (te krieggen bi-j 'n zadel- of schoenmaker) of traon. Dat laatste zol ok heel goed waezen; 't stonk naor laevertraon.

Win: Schoone poetsen, maor warkschoone wodn in- evet met speciaal vet.

Aal: Bi-j 'n begraffenisse mochten de schoone wal in- maor neet uut-epoetst wodn: de schoone mochten neet glimmen [De mens

en zien näösten-A, blz. 137; verg. ok blz. 136: Loch].

Acht-Tw 1954: Glimmen as nen hoonderköt-tel in den maoneschien "slecht gepoetst zijn zodat het niet glimt [Wanink 2].

sHe 1982: De schoen afmake "zijn schoenen schoonmaken" [Telge 3, 129]. [AFMAKE(N)].

● *Veur de benamingen veur "schoen", kiek in De mens-B, blz. 493.*

SCHOENSMEER

schoensmeer

- 01 SCHOENSMEER: Gor, Harf, Alm, Vor, Lar, Aal, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe II Bat.
- 02 SCHOENSMAER: Pan.
- 03 SKOENSMEER: Loch.
- 04 SCHOESMEER: Wich, Din, Voo, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre, Hen, Bro, Tol II Bat.
- 05 SCHOENESMEER: Does.
- 06 SCHOONSMEER: Eef, Zut, War, Zwi, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel.
- 07 SCHOOSMEER: Ruu, Bor, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Win II Mar.
- 08 SKOOSMEER: Bel, Groen.
- 09 SCHOENPOETS: Gor, Vor, Baa, Wesv, Did, Pan, Lob.
- 10 SCHOEPOETS: Dui.
- 11 SCHOEPOTS: Din.
- 12 SCHOENWIKS: Gen, Meg, Zev, sHe, Zed, Sto.
- 13 SCHOEWIKS: Vars, Wesd / Vars 1985 [Telge 6, 303].
- 14 SCHOEWIKSE: Din.
- 15 SCHOONWIKSE: Nee, Bel, Win.
- 16 SCHOONWIKS: Eib.
- 17 SCHOOWIKS: Rek, Groen, Aal, Bre / Aal 1964 [Rots 1, 42].
- 18 SCHOOWIKSE: Lich, Aal / Win 1971 [Deunk 1, 278], Lich 1991 [Telge 8, 105].
- 19 SCHOOWISKE: Eib.

- 20 WIKS: Lob / Acht 1882 [Telge 2, 151], Groen 1936 [Mogendorff 1, 1], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 213], sHe 1982 [Telge 3, 173], Lich 1991 [Telge 8, 145].
WIKSE: / Win 1971 [Deunk 1, 278].
- 21 GLIMSMEER: Gor, Loch, Gels / Gor 1901 [Keetelaar 1, 111], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 102].

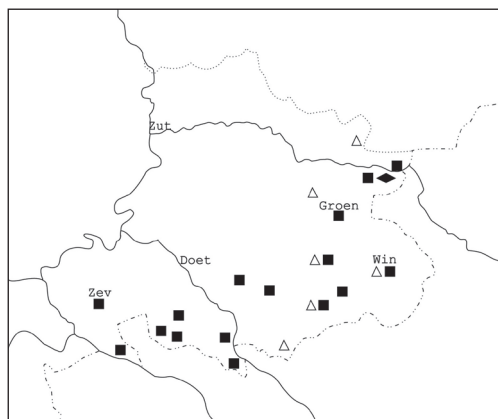
Bel: Schoonsmeer wodn ok wal schoowikse eneumd.

Aal: Schoosmeer, schoensmeer, schoowiks; mien oppoe zei: schoowikse.

Gels: Mien grotmoder neumen dat glimsmeer. As 't wat oet-edreugd was, dan spoijen ze der op en door poetsen 't hen.

Gor: De huusholdster van T. zei rond 1930 in 'n winkel in Gorssel: "Ik wille graag 'n stuit (= stoete/witbrood) voor J.K. Tuit en 'n deuske puitsmamade.

Aal 1969: De disselboom brak en doo leep 't rietuug helemaal of ze 'n wiksdeusken an 'n tówken over de straote trokken [ADW 5, 2, 22]. [WIKSDEUSKEN "blikken doosje voor schoensmeer"].

- (schoen)wiks 12-13, 16-17, 20
- △ (schoen)wikse 14-15, 18
- ◆ schoowiske 19

Wiks(e) is 'n woord wat neet allene in 't oosten van onze streek veurkump maor ok in o.a. Groningen, Aoveriessel en Limburg. An-enommen wordt dat 't ontstaon is uut 't Hoogduitse woord wichse.

HOOFDSTUK 3

AFWASSEN

AFWASSEN

afwassen

- 01 AFWASSEN: Acht, Liem.
- 02 AFWASKEN: Gees, Eib, Bel, Win.
- 03 OFWASKEN: Nee, Rek, Bel, Groen.
- 04 OFWASSEN: Gels, Eib II Bat.
- 05 UUTWASSE(N): Ruu, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 155], Vars 1985 [Telge 6, 365], Pan 1988 [Telge 7, 143].
- 06 OETWASSEN: Win.
- 07 OETWASKEN: Bel.
- 08 DEN AFWAS DOON: Ruu.
- 09 WÖSKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 281].

Win: Nao 't aeten mowwe afwassen/afwasken.

Groen: Nao 't etten mo'w ofwasken.

Ruu: Nao 't etten mo'w afwassen/uutwassen/den afwas doon.

sHe 1982: Afwasse onder de spulsteen/in de gäötsteen "in de stenen spoelbak in de keuken of achterkeuken, onder de pomp of kraan afwassen". Help mien efkes met uutwasse [Telge 3, 48/141/155].

AFWAS

vaat

De woorden onder 19 - 30 hangt samen met 't feit dat 't grootste deel van de afwas besteet uut köpkjes, borden en kommen. 't Woord vaat/vaot wordt bie veurkeur neet gebruikt.

- 01 AFWAS: Acht, Liem II Bat.
- 02 AFWASSE: Gor, Harf, War, Lar, Nee, Groen.
- 03 OFWAS: Gees, Nee, Eib, Rek, Bel II Bat.
- 04 OFWASKE: Nee, Eib.
- 05 AFWASKE: Eib.

- 06 OFWASSE: Rek.
- 07 OFWÖSKE: Bel.
- 08 ETTENSGREI: Vor, Zel, Dre.
- 09 AETENSGREI: Gor.
- 10 ETTEGREI: Groen.
- 11 ETGREI: Vars.
- 12 AETGEREI: Meg.
- 13 AFWASGREI: Zel.
- 14 ETTENSBOEL: Tol.
- 15 UUTWAS: Din, Wehl, Wesv.
- 16 VAAT: Wich, Wehl, Wesv, Zev.
- 17 VAOT: Lob.
- 18 POT: Ruu, Bor.
- 19 SCHEURDEGREI: Bor, Eib, Aal, Win, Wesd, Doet.
- 20 SCHEUREGREI: Loch, Gees, Gels.
- 21 SCHEURGREI: Eef.
- 22 SCHÄÖT: Zev.
- 23 SCHEUTGREI: Did.
- 24 SCHEUTWARK: Zev.
- 25 SCHOORDEGREI: Bre.
- 26 SCHEURDEWARK: Eef, Aal.
- 27 SCHEUREWARK: Gor, Nee.
- 28 SCHEUREWERK: Did.
- 29 SCHÄÖTWARK: Dui, Zev.
- 30 SCHÖTTELGOOD: Eef.

Eib: Kokken 't water, dan gink 't met wat soda in den afwasbak en gink 't loos: alles in één bak met water, now denk ik: bah, wat ne potjerieje.

Gees: Vrogger wodn der of-ewassen in gewoon heet water zonder ofwasmiddel. Ik heb wal 's eheurd dat der nen betje kanemelk bie 't ofwaswater edaone wodn. 't Ofwassen geburen meestal op taofel. Glaswark was der

vrogger neet völle bie, dus ie begonnen met köpkes en zo warken ie wieter de ofwas of. Heel vrogger gebruiken ze de wasseldook vuur 't ofdreugen. 't Ofwaswater gink nao 't ofwassen in de voertonne; zo gink der gin broodkrummeltje of eerpelstuksken verloorne.

Hen: Was de afwas groot of smereg, dan ging der 'n betje soda bi-j in 't water. Dan wier de afwas nao-espuld in 'n tweede bak met heit water.

Eef: Veur 1940 was 't gebruikelik dat der 'n söpken emaaft werd van greune zepe of gesnipperde sunligtzepe of klokzepe. Dat söpken werd in 'n afwasteiltjen gedaon want 'n afwasbak in 't anrecht was der nog neet. Afwasdoek op taofel en door lei men de afgewassen schöttels en zo op. Dat afdreugen was bie de een met 'n theedoek, maor der waren der ook dee maakten 'n schötteldoek nat en met 'n vochtege doek werd 't scheurgrei af-edreugd. 't Afwaswater was goed heite zodat 't scheurwerk gauw dreuge was.

Sin: De köpkes wieren met de vingers uut-ewreven, de telders met de wasseldoek schone-emaakt.

Loch: Ze zatten allen afwas op de taofel en 'n teiltjen met heit water met of zonder soda der näöst. Ze wasten af met de hande en 'n wasseldook. Later kwam der 'n aanrech in de kökken. Dan zatten ze 't vule spul doorop en ston den afwasteil in de götsteen.

Zut: In de volksbuurten werd tussen beide weerldoorlogen afgewassen op de keukentaofel. 't Water werd geakaot op 't fenuus en ging dan in 'n teiltjen of afwasbak. In de der-teger jäören kwam al woningbouw op gang wäör de gewone man ging wonen en in dee huzen waren dus aanrechten en kaokten ze op gas 't werme water veur de afwas.

Does: De borden en de köpkes werden met 'n ouwe tod schoongemaakt. Um de pannen schoon te kriegen, hadden ze 'n boender. Nao de Tweede Weerldoorlog konden wi-j 'n geiser kopen veur werm water.

Wich: Afwassen was vrouwluuwerk; maor noe mot de mannen der ok an geleuven.

Den afwas ston op taofel met 'n teiltjen met heit water der näöst.

Zel: Al was 't 's zommers nog zo heite, wi-j hadden altied 't fenuus an; warm water was der dus altied. Later hadde wi-j 'n fenuus met 'n waterbak der in.

● *Hoo vake der af-ewassen wodn:*

Wesd: 's Middags wier in de kokpot af-ewassen; 's margens en 's avonds in de köpkesbak.

Bel: Elke kere at der koffie of thee edronken was, wodn de kommen met-ene weer oet-ewasket; dat deenn ze in 't oetwaskebliek. Um-dat dat neet zo groot was, wodn der vake nao 't merrag-etten in den kokkepot oet-ewasket, dan was dén ok met-ene skone.

Wehl: Meesttied wier der dri-j kier utgewassen; zo vö! harren de gewone minschen niet um maor één keer uut te wassen.

Tol: Dri-j keer op een dag wodn de boel af-ewassen want moeder hiel niet van smerege köpkes. En vake wodn de koffieköpkes en de pappborden en pappleppels van 's aovonds ok nog "efkes" af-ewassen.

Wesv: Hoe vaak der afgewasse wier, lag aan 't wark: want as de vrouw mee naor 't land moes, wier de vaat maor één keer gedaon.

Eib: Biej ons – 'n arbeidersgezin – wodn drie keer op 'n dag of-ewassene.

Lob: Iedere keer a'j ge-aete had – dus drie

maol per dag – werd der afgewasse.

Zev: Der wier vier maol per dag afgewasse: 's marges nao acht uur, 's middags nao 't warme aete, 's aovends nao 't brood en 's aovends veur 't naor bed gaon as der nog pap gegaete was en koffie gedronke.

Nee: 'n Hoop ofwaske neumt ze ok wal 'n kraom. [KRAOM; ok: Vor].

Vor: A'j 'n groten afwas hadden, zei iej: "k Hebbe der nog 'n beste kraom afwas staon".

N Acht ca 1860: SCHÖTTELWATER "warm water waarin de borden, schotels, pannen en potten worden afgewassen" [Telge 4, 45].

AFSPULEN

afspoelen, voorspoelen

01 AFSPULE(N): War, Wich, Gen, Voo, Zel, Doet, Wehl, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, Zed, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 11].

02 AFSPEULEN: Gor, Alm, Eef, Zut, Ruu, Lar, Bor, Haa, Groen, Lich, Aal, Bre, Win.

03 OFSPEULEN: Harf, Ruu, Nee, Bel II Bat, Mar.

04 VEURSPULE(N): Vor, Din, Sin, Wesd, Zel, Kep, Hen, Bro, Tol, Zed, Sto, Pan.

05 VEURSPULEN: Gor, Harf, Loch, Gels, Eib, Lich, Aal, Win.

06 VUURSPULEN: Gels, Nee.

07 UMMESPULEN: Dre.

08 UMMESPEULEN: Eib.

09 SPULE(N): Vor, Does, Zev, Zed.

10 SPEULEN: Loch, Bor, Eib, Rek, Aal.

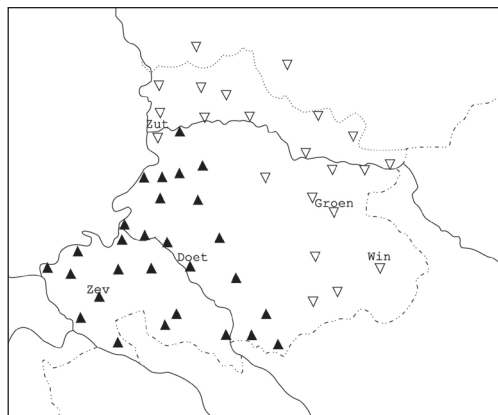
11 VEURWASSEN: Sil, Wesd.

12 VEURWASKEN: Bel.

13 VUURWASKEN: Rek.

Lich: Met afspeulen of veurspeulen wodn met water 't rowste der af-ehaald.

Voo: Met schoon water wier de afwas afgespuuld.

▲ *spule(n) 01, 04, 07, 09*

▽ *speulen 02, 03, 05, 06, 08, 10*

Den Noordoosteelen Achterhook hef 'n eu-klank, den Olden Iesselstreek en de Zuudwesteleke Liemers hebt 'n uu-klank. Disse verdeling veur woorden woor 't Standaardnederlands 'n oe hef, kump in onze streek völle veur; verg. blz. 55 kaartjen doek/dook.

Gor: Afspeulen gebeuren onder de pompe buten of in de waskamer. Sommege leu speulden ok wel met warm of heit water af.

Win: Veurspeulen gebeuren neet dageleks, maor at ze afspeulen, gebeuren 't met schoon, heit water. Dat water ging dan met de resten in de varkenstonne.

Ruu: Ze speulden eers of met kold water; dat water ging naor den vooremmer of voorbak/voerbak veur de varkens. Doornao wasten ze uut met heit water; as 't heel vet was met soda der in. Dat water gooiden ze later vot.

Zut: De meeste mensen speulden neet af. Zo dat wel gebeurden, dan werd 't water buten in de zinkputte gegooied; daer ging ook 't afwaswater in. Er werd ook met 'n krante afgevaegd.

Did: Afspule was niet neudig; de borde wiere afgelek.

Zel: Vrogger wieren de borden niet eerst af-espuuld: ze atten de borden altied goed schone af.

● *Ok veur de volgende plaatsen geeft de metworkers an dat 't water nao 't afspeulen nog weer gebruikt wodn:*

Harf: Nao 't veurspeulen gink 't water nor de wettertonne; 't wodn gebruikt um 't varkensvoer met an te maken.

Wich: Umdat der nogal vet anzat, gooien ze 't in de varkensbak.

Tol: Dat water ging in de varkenssemmer; 't was nog goed um 't varkensmael der met an te maken.

Aal: Dat water kwam in de poggentonne of vooremmer en wodn later an-emengd met mael.

Gees: 't Water ging in de zoertonne veur de varkens.

Hen: As der gien soda of zepe in 't afwaswater zat, ging 't altied in de varkenstone. "Foj, da's toch jammer um dat weg te gooien; de varkens lust 't graag!"

Vor: 't Spuulwater ging naor de wettertonne of voertonne. 't Afwaswater ging naor de hoender; die pikken der nog de kroom uut: de stukskes brood en zo. Want der ging niks verloorne.

Nee: In 't veurjaar gooiden ze dat water bie dn rabarber. [Ok: Eib, Win, Zev].

Zed: Nao 't afspeule wier 't water vaak bi-j de rabarber gegoooid. Sni-jbiet moes altied sop hemme, anders kwame de luze der in. 't Spuulwater van de was werd altied bi-j de rabarber gegoooid.

Lob: Vur-al knolselderi-j en prei gruje der goed van.

Hen: Als de afwas erg smereg was, dan wier der 'n betje soda bi-j in-edaon. Wel wier de afwas dan nao-espuuld in 'n tweede bak met heit water. [NAO-SPULEN].

● *Namen van 't water woormet af-espeuld is, bunt:*

- 01 SPUULWATER : Vor, Does, Zed.
- 02 SPEULWATER: Ruu, Eib.
- 03 AFSPEULSEL: Eef.

Eib: 't Speulwater – 't water woor met den ofwas espeuld wodn – deden ze in de varkens-tonne want door zat nog mooi vet en grei bie.

Eef: 't Afspeusel ging meestal naor de keujens.

SCHOEREN II (pannen) schuren

't Schuren van 'n panne gebeuren vrogger met 'n wöster of soms 'n lappe. As schuurmiddel gebuiken ze in beide gevallen vake veural zand.

- 01 SCHOERE(N): Harf, Alm, Eef, War, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Bel, Gen, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Baa, Did II Bat.
- 02 SKOEREN: Eib.
- 03 SCHURE(N): Eib, Bel, Aal, Bre, Win, Wesv, Dui, Groes, sHe, Lob.
- 04 UUTSCHOERE(N): Gor, Vor, Voo, Meg, Wesd, Hen, Bro, Tol, Ang, Zev, Zed, Sto II Bat.
- 05 OETSCHOEREN: Haa, Nee, Rek II Mar.
- 06 UUTSCHURE(N): Aal, Din, Pan.
- 07 OETSCHUREN: Groen, Lich.

● *In vriejer verband:*

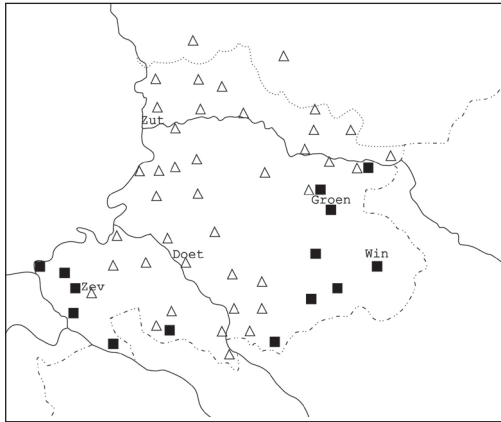
- 01 SCHONE MAKEN: Harf, Bel.
- 02 SCHOON MAKEN: Zut.
- 03 SCHOON KRABBE: Zev.
- 04 UUTKRABBEN: Dre.
- 05 PITTEN: Does.

Nee: Oetschoeren; maor wie zegt: oetschoe-an.

Hen: Angebrand smeer köj niet anders as deur schoeren wegkriegen.

Nee: Eers mo'j 'n panne oetkokken met soda; at den pröttel der dan neet oet was, mos ie 'm oetschoe-an met fien witzand. Later was der Vim; den Vim van noo is lange zo hard neet as den Vim van vrogger.

Vor: Veurda'j 'n panne uutschoeren, ko'j 'm in de weke zetten. 't Uutschoeren wodn met de

△ *schoeren* 01, 02, 04, 05

■ *schure(n)* 03, 06, 07

Net as in 't Standaardnederlands hebt de Zuidwesteleke Liemers en den Oosteleken Achterhook 'n uu in schuren. Maor de oorspronkeleke oe-klank (schoeren) is nog altied in 't grootste deel van onze streek op-egeven.

harde (korte) kante van 'n wöster edaone en dan gebruiken iej fien zand.

Loch: Vrogger gebruiken ze fien zand of asse van een carbidlampe, later ha'j Vim en Ata. In plaatse van 'n wöske gebruikt ze noe 'n pannenspons van staol of 'n schoerlepken.

Harf: Vrogger wodn 'n panne eschoerd met zand en asse; met 'n wöster. Now gebruke wiej Vim.

Sin: Vrogger (rond 1920) dei mien moeder dat ('n panne schoern) met fien zand en 'n versletten wöske. Wat ok ging, was schoern met koffiezodde.

Hen: Ik heb dat vrogger mien moeder wel zien doen met 'n olde lappe met zand. Later deed ze dat met 'n lappe met Vim. 't Gebeuren ok wel met 'n wöster.

Bel: Ne schoerspons bestaat uut vossen heel fien iezerdraad. [SCHOERSPONS].

Tol: 'n Pannespons was 'n gemeen dink want i-j kregen makkelek iezerdraädjes in de vingers. [PANNESPONS].

Bor: Vrogger ha'j taofelmesse dee neet

emaakt wazzen van roestvrie staol. Dee messe mos ie dan schoeren met 'n körk en met Vim.

AANRECHT

aanrecht

- 01 AANRECHT: Alm, Eef, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Sil, Zel, Doet, Gaa, Hen, Does, Zev, Did, Sto.
- 02 AANRECH: Wich, Ruu, Loch, Nee, Eib, Lich, Wehl, Kep, Does, sHe.
- 03 ARECH(T): Lat, sHe.
- 04 AONRECH: Lob.
- 05 ANRECH: Ruu, Bor, Gels, Rek, Groen, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 4].
- 06 ANRECHT: Ruu, Aal, Win.
- 07 ANRICHT: / Acht 1895 [Telge 2, 4].
- 08 AFWASTAOFEL: Ulf, Hen.
- 09 GÄÖTSTEENTAOFEL: Zev.
- 10 GÖTSTEEN: Win.
- 11 GÄÖTSTEEN: Sto.
- 12 SPUULSTEEN: Sto.
- 13 POTTEBANK: Wesv.
- 14 WARKBANKE: Gaa.

Hen: In 1938 wier der deur de firma Monasso bi-j ons 'n aanrecht gemaakt met 'n terrazzo blad.

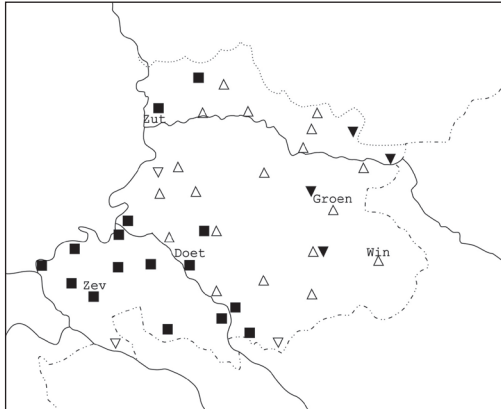
Bel: Op 't aanrech ko'j o.a. greunte snienn.

Win: Afwasken doo'w in den götsteen, op 't anrecht.

GÖTSTEEN

gootsteen

- 01 GÖTSTEEN: Alm, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Groen, Lich, Aal, Win, Vars, Zel, Gaa, Kep, Hen, Tol / Pan 1988 [Telge 7, 44].
- 02 GÄÖTSTEEN: Harf, Eef, Voo, Ulf, Sil, Zel, Doet, Wehl, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe / Pan 1988 [Telge 7, 40].
- 03 GOTSTEEN: Nee, Rek, Bel, Lich.
- 04 GUTSTEEN: Din, Baa, Lob.
- 05 SPUULSTEEN: sHe, Sto.
- 06 POMPEBAK: / Pan 1988 [Telge 7, 108].

- △ götsteen 01 ■ gätsteen 02
 ▼ gotsteen 03 ▽ gutsteen 04

In de Liemers en in de omgeving van Zutphen/Deventer is gätsteen de benaming veur 'gootsteen'. In den Achterhook kump veural götsteen veur, behalve in vier plaatsen langs de Duutse grenze (Neede, Rekken, Beltrum en Lichtenvoorde) woor gotsteen ezegd wordt. Verspreid (in Dinxperlo, Baak en Lobith) is gutsteen op-gegeven.

- Loch:** Dat afwassen doo'w in de götsteen.
Nee: Ofwassen doo'w in 'n gotsteen.
sHe: Afwasse doe'w in de gätsteen.

AFWASBAK *afwasbak*

- 01 AFWASBAK: Acht, Liem.
 02 OFWASBAK: Gor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek II Bat.
 03 AFWASKEBAK: Bel, Win.
 04 UUTWASBAK: Haa, Aal, Din, Wesd, Wehl, Wesv.
 05 OETWASKEBEKSKEN: Bel.
 06 WASBAK: Vor, Eib, Aal, Bre, Win, Vars, Sil, Wesd, Doet, Hen, Baa, Zev, Did II Mar.
 07 WASKEBAK: Rek, Win.
 08 KÖPKESBAK: Vor, Ruu, Loch, Wesd, Kep, Dre, Ang II Bat.
 09 BAK: Eib.
 10 KÖPKESBLIK: Gor, Zwi, Gees, Tol.

- 11 OFWASBLIK: Gees, Eib.
 12 OETWASKEBLIK: Bel.
 13 WASBLIK: Bel.
 14 AFWASTEIL: Gor, Wich, Loch, Bre, Gen, Voo, Meg, Hen, Lob.
 15 AFWASTEILTJE(N): Eef, Lich, Bre, Voo, Wesv, Zev, Zed.
 16 AFWASTEILE: Harf.
 17 OFWASTEIL: Gor, Nee.
 18 WASTEILTJE: Eef, Eib, Aal, Baa.
 19 TEILTJE(N): Zut, Hen, sHe, Sto.
 20 TEIL: Eib, Win.

Eef: 't Afwasteiltje was 'n verzinkt teiltje of beksken, soms emajjeerd.

Hen: 'n Afwasbak was ge-emailleerd of verzinkt.

Wesv: 'n Afwasbak was van zink of van emaille, meestal gries gewolk.

Gor: 'n Afwasbak was 'n gries-wit emalje teiltjen. Veur de köpkjes was der 'n kleiner köpkjesblik.

Lob: 'n Afwasbak was van email, laoter van plastic; 'n afwasteil was van zink.

Zut: De afwasbak was vrogger 'n gegalvaniseerd teiltjen, of hee was van emaille; noe is e van plastic.

Bel: 't Wasblik was ne ovalen bak of teiltjen; 't kon van gegalvaniseerd zink wezzen – dan was 't ne zenken bak – of ge-emailleerd. En ik heb ok arges al 's ezene dat ze 'n oetwaskebsken van koper hadn.

Rek: 'n Waskebak was vrogger van holt. [Ok: Bel, Bre, Dui]. Later was 't völle ne gemailleerden bak.

Bor: 'n Afwasbak was van emaille; hee was ovaal en had twee oorne.

Harf: Vrogger wodn der ok wel in de middagpot af-ewassen; as alles af-ewassen was, was de middagpot ok schone. [Ok: Bel].

Bre: Der wodn af-ewassen in 'n afwasteil of in de kokpot; dan was dén met-ene schone.

● *Bezondere namen veur "afwasmiddel" bunt:*

- 01 AFWASSPUL: Gor, Vor, Groen II Bat.

- 02 OFWASSPUL: Rek.
 03 AFWASGREI: Wich.
 04 OFWASGREI: Gels.

● *De metworkers geeft an dat der veur den Tweeden Weerldoorlog veural met soda, sunligtzepe of greune zepe af-ewassen wodn. Nao 1945 kwammen de moderne middelen.*

Loch: Tut veur den Oorlog gebruikten ze soda, later greune zepe en nog later 'n zeepklopper met sunligtzepe der in. Nao den Oorlog kwammen de vloeibare afwasmiddelen; eers Abro en later o.a. Lux, Dubro, Dreft. Nog later wodn dee verfijnd en zachter veur de hande emaaft. Ze rokken too lekkerder en der zat citroensap en zelfs glycerine bie in.

Doet: Tut umsgeveer 1937 ha'j soda of sunligtzepe, later Abro en Dreft.

Wesv: Tot 1946 veural soda; later werd 't 'n vloeibaar middel in litersflesse.

Pan: Vur 1950 wier der 'n bitje soda ien 't heite waoter gedaon; nao 1950 kwam de Abro.

Win: Sunligtzepe of Klokzepe wodn in 'n zeepklopper edaon en dan in 't warme water eklopt.

Zel: As afwasmiddel gebruikten ze tussen de Eersten en Tweeden Weerldoorlog soda of karnemelk. In den Tweeden Weerldoorlog was der niet an soda te kommen, dan dei i-j 't met goed kokkend water.

Tol: De eerste synthetische afwasmiddelen kwammen nao de Tweede Weerldoorlog; vrogger ha'j soda en grune zepe.

Gor: In de viefteger joren kwam der Abro en Presto. Door zatten vake plastic krallen bie in de flessen. Die krallen kon iej an mekare vaste-drukken en dan had iej 'n mooie ketting. In völle huushollens hef dat vake 'n reden ewes um van dat olderwetse soda aover te stappen nao 't niejerwetse zeepwater.

Groen: In de flessen met Abro zatten pietjes: knikkers.

Hen: 't Naodeil van soda of grune zepe was, da'j 't afwaswater deur 't göttengat mossen gooien en niet in de varkenstonne kunnen doen.

Voo: At pannen heel arg smereg wazzen zodat ze ok met Vim niet schoon te kriegen wazzen, wieren ze met zand geschoerd.

Loch: Too der nog iezeren messen waren, wodn dee eers eschoerd met 'n körk, eers met rood zand en, in later tied, met Vim.

Gor: Afwassen kostten wel völle meujte met al die zwarte onderkanten van de potten en pannen die op 't vuur estaon hadden. Door ging ie dan met naor buten um ze met zand en 'n wöster wat schoonder te kriegen.

Tol: 't Bekende rekske vrogger met de pötjes "zand", "zeep" en "soda" was veur 't afwassen.

● *Namen veur 'n "afwasmachine, vaatwasser" bunt:*

- 01 AFWASMESJIEN: Did, sHe, Sto, Pan.
 02 AFWASMESIEN: Wehl.
 03 OFWASMECHINE, OFWASMESIENE: Gels, Eib, Rek II Bat.
 04 VAATWASSER: Groen, Sil, Zev.
 05 VAATMACHINE: Bre.

Rek: De ofwasmesiene wodn ok wal Betsie eneumd.

Eef: Wiele hebt zo'n afwasmachine; dat is onze Mina.

AFWASKWAST *afwaskwast*

't Verschil tussen 'n kwas(t) en 'n bo(r)stel is dat 'n kwas(t) zachte heure hef en 'n bo(r)stel harde heure.

- 01 AFWASKWAS(T): Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Eib, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Zel, Kep, Dre, Baa, Tol, Ang, Dui, Zev, Did, sHe, Pan, Lob II Bat.
 02 OFWASKWAS: Gees, Nee, Eib II Bat.
 03 AFWASKWASTE: Zut, War.
 04 VATE(N)KWAS(T): Eib, Wehl, Wesv.
 05 AFWASBÖ(R)SEL: Din, Gen, Voo, Meg,

- Sin, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto.
- 06 AFWASBO(R)SEL: Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Loch, Haa, Bel, Aal, Bre, Zel, Hen, Tol, Pan.
- 07 OFWASBO(R)SEL: Nee, Eib, Rek II Bat.
- 08 AFWASBOSTEL: Groen, Lat.
- 09 OFWASBOSTEL: Gels.
- 10 WASBOSSSEL: Vor, Bor, Nee, Aal, Bre II Bat.
- 11 WASBÖSSEL: Ang, Vars.

Sin: Rond 1930 kwammen de afwasbössels.
Harf: Vrogger gebruikten ze 'n afwaskwast, later ha'j afwasbossels.

Bre: Ne afwaskwast konnen wi-j zelf maken.

Loch: 'n Afwaskwas was vake zelf ehäökt van ongebleekte katoen.

Aal: Veurdat der afwasbossels wazzen, wazzen der afwaskweste: ne stelle met ne kwast van katoenen dräödjjes. Die wazzen eigelek te slap en te zachte.

Ruu: Der wodn ok vake köpkjes of-ewassen, gewoon met de hande. [Ok: Zwi, Bor, Bel, Dui].

Wesv: Veur de koffie- of theetuut ha'j 'n tute-wisser van hoor, gevlochte tusse iezerdraad. [TUTEWISSER].

AFDRUUPMATTE

afdruipmat

- 01 AFDRUUPMATTE: Gor, Harf, Wich, Vor, Loch, Sin, Zel, Dre, Tol.
- 02 AFDRUUPMAT: Voo, Doet, Does, Ang, Wesv, Did, Pan.
- 03 AFDRUPMAT: Zut, Eib, Gen, Kep.
- 04 AFDRUPMATTE: Lar, Din.
- 05 DRUPPELMATTE: Bel.
- 06 DRUPMATTE: Groen.
- 07 DRUUPMAT: Wehl.
- 08 LEKMATTE: Gor, Eib, Bre.
- 09 LEKMAT: Zev.

Hen: Matten bestonnen vrogger niet, wel 'n höl-ten rek, maar door was gin speciale name veur.

Bre: Tussen den Eersten en Tweeden Oorlog was der ne holten aflekplanke voor allemaole holten ribbels op zatten; was 'n betje smaller as 't aanrech.

Eef: Um 't water neet van de taofel te laoten aflopen, wodn der 'n deuksken op taofel eleg.

Vor: Der wodn 'n komme op de kop ezet en dan ha'j 'n mooie stapelsteun veur de borden en schöttels. Wat leu hadden 'n UUTLEK-BAK.

AFDRUUPREK

afdruiPREK

- 01 AFDRUUPREK: Gor, Alm, Wich, Zwi, Voo, Sin, Zel, Doet, Dre, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Did, Zed, Pan.
- 02 AFDRUUPREKKE: Harf, Eef, Loch.
- 03 DRUUPREK: Wehl, Tol.
- 04 AFDRUPREK: Zut, Din, Gen, Meg, Sil, Kep.
- 05 AFDRUPREKKE: Ruu, Lar, Groen.
- 06 OFDRUPREKKE: Eib, Rek.
- 07 DRUPPELREKKE: Bel.
- 08 OFWASREKKE: Gees, Gels.
- 09 UUTLEKREK: Vor.

Tol: 'n AfdruiPREK was van de laatste tied; gropmoeder kennen die niet.

AFDREUGEN

afdrogen

- 01 AFDREUGE(N): Acht, Liem.
- 02 OFDREUGEN: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel.

Alm: Nao 't afwassen modde wie 't spul nog afdreugen.

Gels: Nao 't ofwassen mo'w 't spul nog ofdreugen.

VAATDOEK

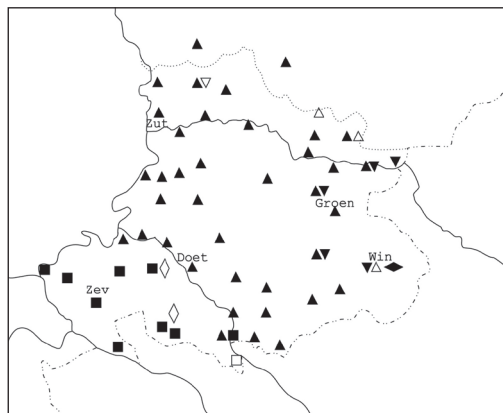
vaatdoek

- 01 VAATDOEK: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Bre, Din, Voo, Sin, Meg, Sil, Wesd, Zel,

- Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 157].
- 02 VAATDOEK: Eef, Zut, War, Ruu, Loch, Lar, Bor, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win II Bat.
- 03 VAOTDOEK: / Pan 1988 [Telge 7, 144].
- 04 VADOEK: Sil, Wesv / sHe 1982 [Telge 3, 144].
- 05 VADOOK: Loch, Eib.
- 06 VAARDOEK: Sto.
- 07 WASSELDOEK: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Din, Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol, Ang / Acht 1882 [Telge 2, 148].
- 08 WASSELDOOK: Eef, War, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre / Aal 1964 [Rots 1, 51] II Bat, Mar.
- 09 WASKELDOOK: Eib, Rek, Bel, Lich, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 209], Win 1971 [Deunk 1, 273], Eib 1980 [Telge 1, 96], Lich 1991 [Telge 8, 142].
- 10 WASKEDOOK: Gels, Nee, Win.
- 11 WASKEDOEK: / Acht 1895 [Telge 2, 148].
- 12 WASSEDOEK: Harf.
- 13 WÖSKELDOOK: Win.
- 14 SCHOTTESLET: Gen, Wehl, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 131], Pan 1988 [Telge 7, 122].
- 15 SCHORRESLET: Meg.
- 16 SCHÖTTESLET: Wehl, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 131].
- 17 SCHOTTELSLET: Wehl.
- 18 SCHÖTTELDOEK: Harf.
- 19 SCHÖTTELDOOK: / Win 1971 [Deunk 1, 206], Lich 1991 [Telge 8, 105].
- 20 SLOTTESLET: sHe 1982 [Telge 3, 135].
- 21 OFWASDOOK: Rek, Bel.
- 22 WASKELAPPE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 209].

Voo: Vaatdoek of wasseldoek: beide met 'n oe as in 't woord boer.

Haa: Met 'n wasseldoek wodn af-ewassen, en, at 't 'n niejen was, wodn der soms ok wal

- ▲ wasseldoek e.v. 07-08 ▼ waskeldoek 09
 △ waskedoek 10 ▽ wassedoek 12
 ◆ wöskeldoek 13 ■ schotteslet 14
 □ schorreslet 15 ◇ schötteslet 16

In de Liemers is de gangbare benaming veur de 'vaatdoek' schotteslet/schorreslet/schötteslet. Den Achterhook kent 't type wasseldoek en varianten.

met af-edreugd.

Tol: Gropmoeder maken 'n hele serie wasseldoek at der weer 's 'n laken versletten was. Rechthuke knippen van zo'n 25 bi-j 40 cm, dri-j- of vierdikke op mekare en dan langs de kanten vaste naaien en kruuskras der deur. Met 'n wasseldoek wodn de taofel af-evaegd at der af-ewassen was. Veurd dat de borden op taofel kwammen um te etten, wodn de taofel eers met de wasseldoek schone-emaakt. Ik geleuve dat de ettenborden der ok wel met af-ewassen wodn veurd dat der 'n bordenkwas was.

Bel: 'n Old hemp wodn neet vot-edaone maor der wodn wasseldeuke van emaakt.

Wich: As ie afwassen op taofel, mos ie oppassen dat 't water niet van taofel liep. Gebeuren dat wel, dan wier dat deur 'n wasseldoek op-evaegd.

Zel: Miesschien dat rieke luu echte theeduke hadden en niet 'n wasseldoek gebruikten. Wasselduke wieren wel van versletten lakens of ander versletten gerei emaakt, dan vake dubbel estikt en zo weer te gebruiken.

Ok nao de Tweede Weerldoorlog gebeuren dat nog wel.

Loch: Der wodn af-ewassen met de hande en 'n wasseldoek. Bie boeren wrongen ze den wasseldoek uut en dreugden door ok den afwas met af. Börgers hadn 'n theedook, dén ze aover den scholder slogen as ze 'n paar stuks af-edreugd hadn. De taofel was nat en doorumme slogen ze den theedook aover den scholder.

Bre: Met 'n wasseldoek wodn de kokpötte af-dreugd: de veurkante van 't kollenfernuus, de tegeltjes achter 't fornuus, 't aanrecht en de taofel wooran e-aetene wodn, wodn der met af-evaegd.

Vor: De wasseldoek was onmisboor in de huusholding: ok de katte wodn der met weg-ejag en den hond kreeg der met um de oorne as e wat uut-evretten had.

Bel: Den waskeldoek rok vake heel zoer.

Hen: 'k Heb zelf ezien dat de snute van de kinder met de wasseldoek af-evaegd wodn. De wasseldoek lei meestal in 't afwasteiltje; dat ston in 'n hoek van de kökken.

Lar 1927: Ik bin neet zo vies, ok bi-j 't etten neet ... want waar 't kump, is 't ok neet rellek, maor soms is 't kras genog. 'k Wazze éénmaal bi-j 'n groten boer – man en peerd za'k neet neumen – daor krege wi-j 's mid-dags zoerkool. De baas was an 't kewwen op 'n tao stuk, maor kon 't neet vot kriegten. Op 't laatsten halen hi-j 't wier uut den mond en wat was 't? 'n Stuk van 'n wasseldoek dat in de zoerkool had ezetten [Heuvel 1, 95].

● *In de rubriek "Zo zegt wi-j dat" (Graafschapbode 3 november 1990) hef Henk Harmsen 'n gedicht gepubliceerd woorin uutgebroid beschreven wordt wat der zo al met 'n wasseldoek edaon wodn.*

THEEDOEK *theedoek*

Aover 't algemeen geeft de metwarkers an dat theedoek/theedook (01-02) 'n niejere

benaming is as dreugdoek en varianten (03-09). De namen schötteldoek/-doek (10-11), köpkedoek (12), bordendoek/-doek (13-14) en glazedoek (15) geeft an wat der met af-edreugd mot worden. De namen 16-22 geeft an dat met 'n vaatdoek (zie veurege artikel) ok af-ewassen wodn.

01 THEEDOEK: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Din, Voo, Vars, Sin, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob II Bat.

02 THEEDOOK: Harf, Zut, War, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win II Bat, Mar.

03 DREUGDOEK: Gor, Vor, Gen, Meg, Sin, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Dre, Bro, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Pan.

04 DREUGDOOK: Zut, War, Eib, Rek, Aal, Bre.

05 DREUGEDOOK: Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Win.

06 DREUGEDOOK: Gor.

07 AFDREUGDOEK: Gor, Vor, Doet, Zev.

08 AFDREUGDOOK: Loch.

09 OFDREUGDOOK: Bel.

10 SCHÖTTELDOEK: Eef, Tol, Does.

11 SCHÖTTELDOOK: Ruu, Eib, Aal.

12 KÖPKESDOEK: Din, Kep, Bro.

13 BORDENDOEK: Ang.

14 BORDENDOOK: War.

15 GLAZEDOEK: Wesv.

16 WASSELDOOK: War, Ruu, Loch.

17 WASSELDOEK: Hen.

18 WASKELDOOK: Rek.

19 WASKEDOOK: Gels.

20 SCHOTTESLET: Pan.

21 VAATDOOK: Ruu, Loch.

22 VAOTDOEK: Pan.

23 SCHULKDOEK: / Pan 1988 [Telge 7, 123].

Voo: Doek; met 'n lange oe as in 't woord boer. [Ok: Wesd].

Eef: Vrogger zeien ze schötteldoek, noe theedoek of schötteldoek.

Dre: Vrogger zeien ze theedoek of dreugdoek; now theedoek.

Eib: Deftege leu zaenn theedook; dee bunt der schold an dat 't dialectwoord votgink!

Did: 'n Dreugdoek wier ook gemaakt van 'n old lake.

Bre: Ne theedoek wodn vrogger van eigen gewaeven linnen emaaft.

Rek: De pötte en pannen wodn of-edreugd met ne waskeldoek. Vuur glaswark en köpkes wodn ne theedoek/dreugdoek gebroekt.

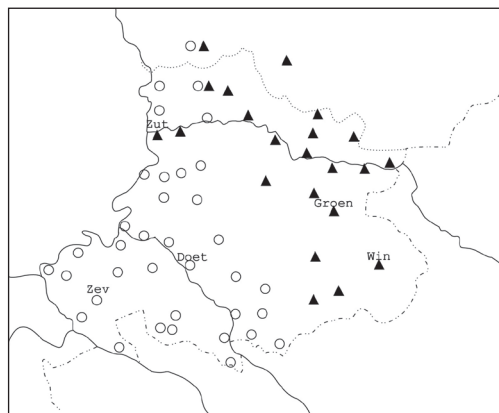
Gels: Ze dreugen ok vake of met 'n waske-dook.

Lar: Der wodn ok met de wasseldoek afewassen; allene bie 't afdreugen wrong men de wasseldoek extra good uut.

Did: Met de theedoek/dreugdoek wiere ook de eerpels afgegaote. Hi-j ging dan aover de deksel met de timpe naor de handvatte en baove de gätsteen wier 't water afgegaote.

Zwi: As der 'n begraffenis was, dan wazzen bie grote boeren de theedeuke wel blauw.

● *Veur de mooie theedook dee näöst de beddestae of 'n raam hing, kiek in: 't Huus blz. 89.*

○ doek 01, 03, 06, 07, 10, 12, 13, 15, 17, 22

▲ doek 02, 04, 05, 08, 09, 11, 14, 16, 18, 19, 21

De verspreiding van de oe – oo in 'doek' is vergelijkbaar met de verspreiding van de uu – eu in 'spoelen' (kiek op blz. 47). Allene blik dat 'n paar plaatsen ten noorden van Zutphen (Gorssel, Harfsen, Eefde en Bathmen) doek op-egeven hebt en doordeur neet ansluut bi-j den Noordoostelegen Achterhook, woor dat met speulen wel 't geval is. 't Kaartjen van vulen-veulen 'voelen' in De mens-D blz. 754 hef dezelfde verspreiding as spulen-speulen. Vake wordt de oe in doek langer an-eholden as in 't Standaardnederlandse woord doek; maor dooraover bunt te weindeg gegevens bekend um in 't kaartjen op te nemmen.

HOOFDSTUK 4

WASSEN

WASSEN

wassen

De metworkers geeft an dat aover 't algemeen 's maondags ewassen wodn; soms was dat dinsdags. Maor de veurbereidingen wodn al eerder edaone: vake op zaoterdag of zundagaovend. Dan wodn de wasse met soda (in de fenuuspot) wat op-ewarmd um te weken. 't Wassen begon, veural in de zomerdag, al heel vrog: um 'n uur of zes en soms nog wel vrogger. Der was 'n vaste volgorde: eerst de witte wasse, dan de lichte, bonte wasse, dan de donkere bonte wasse en as laatste de zökke. De witte wasse wodn, afhankelik van de tied van 't joor, op de bleek elegd um witter te worden. Nao 't speulen ging de wasse an den draod; heel vrogger wodn der op de (beuken)hegge edreugd. Hoo vake der ewassen wodn, steet neet vaste. Op den boer vake um de vier of zes wekke, börgers wassen vaker: ene kere in de wekke of um de twee wekken. Doorbie was o.a. van belang hoo groot 't gezin was.

01 WASSE(N): Acht; Liem.

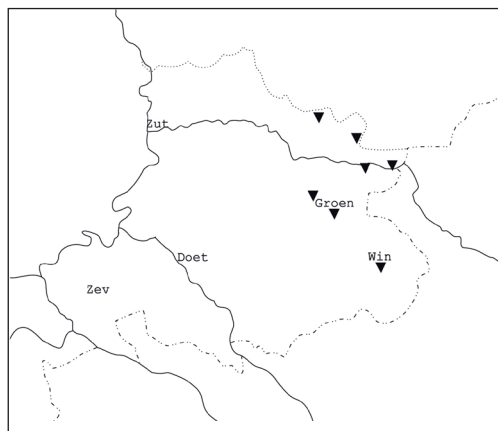
02 WASKEN: Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Win / Win 1971 [Deunk 1, 281], Eib 1980 [Telge 1, 96].

03 WÖSKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 281].

Bel: Vrogger zonge wi-j: Moder mos wasken, Witgood en bont, Peksken greune zepe, 'n Kwartjen 't pond.

Rek: 'n Leedjen: Hanna mos wasken, Bontgood en wit, 'n Pond greune zepe en 'n Peksken sneewit.

● *Veur 't wassen van gedienen, kiek in: 't Huus, blz. 87, onder Tol.*

▼ wasken 02

In 'n zeuvental plaatsen in 't oosten van den Achterhoek is wasken op-egeven: de oldste vorm van 't warkwoord dat zich in 't Nederlandse taalgebied via waschen ontwikkeld hef tut wassen en doordeur samen-evallen is met wassen in de betekenis 'groeien'. A'j dit kaartjen vergeliekt met 't kaartjen in De weerd-B, blz. 200 dan wordt dudelek dat de vorm wasken door neet op-egeven is. Dat is te verkloren uut 't feit dat wassen 'groeien' en wasken 'wassen' van oorsprong twee verschillende warkweurde bunt. In onze streek bunt der twee aspecten dee dat ondersteunt: 't warkwoord wasken 'wassen' is nog altied (in 't oosten van den Achterhoek) bekend en terecht is nargens op-egeven dat wasken de betekenis 'groeien' hef.

WASSE

was

01 WASSE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Sin, Wesd, Zel, Doet,

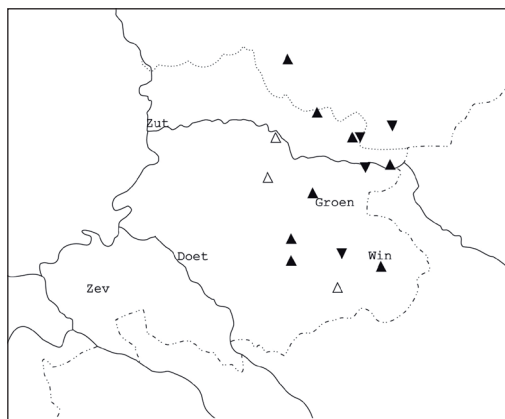
Kep, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol / Win 1971 [Deunk 1, 281], Eib 1980 [Telge 1, 96] || Bat, Haak.

- 02 WAS: Din, Gen, Voo, Meg, Wesd, Doet, Wehl, Hen, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.
03 WÖSKE: Gels, Nee, Rek, Bel, Harv, Zie, Win / Win 1971 [Deunk 1, 281] || Mar.
04 WÖSSE: Ruu, Zwi, Bre / Lar 1927 [Heuvel 1, 107].
05 WASKE: Nee, Eib, Vra / Win 1971 [Deunk 1, 281] || Haak.
06 WESSE: Vars, Sin, Zel.

Ruu: Vrogger zeien ze: wösse, noe praot ie aover de wasse.

Hen: Margen doe'w de wasse; margen gao'w an de wasse.

Gees: In dissen tied rammelt de wasmesiene wal veer maol in de wekke; dat was vrogger wal anders. Ton ik in 1950 trouwen, had ik gin wasmesiene. De wasse wodn 's zaoterdag 's aovends in 't water ezat. Vake gebuurn dat in 't water woor de kinder in-ezetten had-

▲ wöske 03
▼ waske 05

△ wösse 04

A'j dit kaartjen vergeliekt met 't veurege dan völt op dat in 't zelfstandige naamwoord wöske/waske de oorspronkeleke sk vaker veurkump as in 't warkwoord wasken. Ok bezunder bunt de klinkers ö (wöske/wösse) en e (wesse).

den met 't wekkeleke wassen. 's Zaoterdag 's aovends of zundagmargen gink de witte wasse dan in 't zeppenwater in den fenuuspot. Door wodn dan 'n veurke onder emaaft en zo mos de wasse dan schone trekken. 's Maondag 's margens was 't water nog heet en in de zommerdag was ie dan al vrog an de wasse. De winterdag begonne wie later want wie wassen altied onder zon ofdak en ie mossen der wal 'n betje lech bie hebben. Wie hadn onder dat ofdak 'n teil op schragen staon en met 'n stok halen wie de hete wasse uut den fenuuspot en gooien zo de hele boel in den teil. Ik had 'n wasbord woor ie de wasse aoverhen konden rotsen en 'n wasplanke met bossel vuur de echte smerege stukken. As de witte wasse uut 't zeppenwater was, begon 't speulen. 't Zeppenwater gink weer in den fenuuspot want door mos de bonte wasse dan nog in. Ie wazzen 's maondags den helen dag drok met de wasse.

Toch was 't al 'n hele veuruutgang bie ton mien moo en grotmoo de wasse deden. Ton wassen ze maor één keer in de zes wekke. Ik heb mie laoten vertellen dat der op boerderiejen wal 'n hemdenkamer was. Door wodn de hemden en alle andere zweterege en natte wasse op stökke ehangen. Dat was neudeg, anders kreeg ie den zwarten in de wasse. As dan de grote wasdag an-ebrokken was, dan kreeg de huusvrouwe vake hulpe van familie of buurte. De wasse gink dan in 'n kuven. Dat is 'n holten tonne met in 't onderste gedeelte 'n gat woor 'n bos – 'n stuk holt – in zat wat 't gat dichte heel. Mangs was dén bos te klein en dan wodn der 'n linnen lepke ummehen edaone.

Dan kon 't buken beginnen: heet zeppenwater duur de wasse hen geten. 't Zeppenwater wodn wier op-evangen, wier warm emaaft en wier duur de wasse hen egotten. Dat wodn dan 'n maol of drie herhaald. In dee tied gink de wasse nao ofloop naor de bleke. A'j 'n weide bie huus hadn, was dat 'n heel gemak. Anders mos de wasse op de kroe-wagen naor de bleke ebrach wodn. Ie mossen der dan den helen dag achteran um de

wasse nat te hollen.

September was neet zon beste maand om te wassen omdat der dan weinige water was. De welle warkt dan namelek neet en doorumme mos door ok rekkening met ehouden wodn.

Lar 1927: In die dagen (t.w. in de tweede helft van de 19^e eeuw) hield elke boerin die goed in haar linnen zat niet vaker dan vier tot zes maal in een jaar een grote “wösse”; b.v. tegen Pasen, vóór de hooibouw, na de aardappelooft en tegen Kerstmis [Heuvel 1, 107].

WASDAG

wasdag

De metworkers geeft an dat maandag aover 't algemeen wasdag was; in enkele gevallen is ok dinsdag wel as wasdag eneumd.

- 01 WASDAG: Acht, Liem II Bat.
- 02 WASKELDAG: Eib, Vra, Zie, Win / Eib 1980 [Telge 1, 96].
- 03 WASKEDAG: Nee.
- 04 WASSELDAG: Lich.
- 05 WÖSKEDAG: Bel.

Zut: Maondag en dinsdag zeen wasdagen.

Eib: Maondag is waskeldag.

Harf: A'j veur den oorlog druk waren met 't heujen of as de rogge gauw in den barg mos, dan wodn der nog wel 's 'n wekke ewacht um de grote wasse te doen.

Vor: Der wodn alle zes wekke ewassen, at der de tied veur was. Want as ze an 't heujen of rogge maaien waren, maor ok met de winterdag as 't slecht weer was, dan wodn 't wassen nog wel 's uut-esteld.

Zel: In Sint-Jaopink (24 juli, as de roggebouwt begon) ko'j in zes wekke niet wassen want dan ko'j gien rogge binden umda'j de hande dan te dunne hadden. Wi-j wazzen met vier mansluu; dan kö'j wel naogaon hoe völle smereg grei der nao zes wekke op de zolder lei. Want door smet i-j dat maor op.

Loch: Nao de grote wasse hadden de vrouwen zore hande. De hande waarn dan

An 't wassen.

eplooid, lekken as 't ware uut-ebetten. Ze waren neet roew, maor rimpeleg, net as uutgedreugde appels. [Zoor].

Kep: Vrogger hadden wi-j 'n waswekke; later was maandag de wasdag. [WASWEKKE; ok: Tol].

Tol: Ok vrogger was de maandag wasdag; dan was 't begin van de waswekke die meestal um de dri-j wekke was. Maor a't 't op 't land druk was, b.v. met 't heujen, dan mos de waswekke wel 's uut-esteld wodn.

Bre: De meeste huusvrouwen wassen op maandag; sommegen stonnen heel vrog op: um vijf uur, maor de meeste vrouwleu begonnen um zeven uur 's morgens.

Gels: De leu an de straote wassen op maandag en dan begonnen ze zo vrog meugelek, want den één veur den ander wol de wasse 't eerste op den draod hebben hangen.

Gees: 't Mooiste was 't a'j de wasse veur kof-fietied an den draod hadn.

Aal: In vrogger tied was bi-j de meeste mensen maandag wasdag. Maor tussen de joorn 1930 tut 1990 was dinsdag bi-j ons thuis wasdag. Veur 't zo wied was, was der dan zondags en maondags al wal zo 't één en ander gebeurd. Eerstens wodn de wasse zondags uut-ezoch: de witte, de kokwasse, 't lechte, 't donkere bont en warkzökke. De

wolwasse ging ok ampant.

De witte wasse wodn den nacht van zondag op maandag in lauw sodawater in de week ezat. Dan wodn ze der uut-ehaald waornao de slimste vlekken nog extra met greune zepe an-esmeerd wodn veur de wasse in de pot emaaft wodn, zo as moder dat neumen. Den pot was bi-j ons ne gegalvaniseerden waskaetel. Daor gingen 'n paar flinke kloeten greune zepe bi-j in en dan mos den kaetel vol witte wasse op 't fenuus an de kok kommen. Geleuf maor dat der duffteg estokt mos wodn um zon vollen pot an den kok te kriegen. En dan mos der zo af en too met den wasstok deur de wasse ereurd wodn. At de wasse flink ekokt hadde, wodn den zwaoren, heiten kaetel van 't fenuus ebeurd en op de daele ezat. Hee wodn af-edekt met 'n olden daeken of 'n taofelkleed en bleef zo tut den andern morgen staon um de wasse uut te laoten trekken. Den dinsdagmorgen wodn de wasse umme-ekieperd in ne groten zinken teil, dén op ne wasbok ston. De wasplanke wodn der in ezat en dan wodn elk stuk met den wasbossel op de planke nao-eborsteld. De witte wasse ging daornao dan op de bleke en dat heel in da'j den helen dag tussen de bedrieven deur de wasse mossen geten. Bi-j good weer lete wi-j de wasse 's nachs buten liggen. Bi-j volle maone en at 't gres in 't veurjaor begon te greujen, bleken 't good extra mooi, zei mien moder. Later wodn der in plaatse van bleken, wal chloor in 't eerste speelwater edaone en daor bleef de wasse dan 'n peusken in staon. Dat bespoorn wal ne hoop tied maor de wasse had der ok ne hoop van te lieden.

At de witte wasse op de bleke lei, wodn de bonte wasse in 't sop edaone. Veur de bonte wasse meke wi-j daornao 'n teiltjen ni-j sop van sunligtzepe en zo kreg de bonte wasse dezelfde behandeling as de witte wasse, al-lene zonder bleken natuurlek. Nao de gewone bonte wasse, kwam 't donkere bonte grei an de beurte en as leste de warkzökke. De rooie zaddeuke van vader hadn ampant in ne emmer sodawater staon weken en dee wodn

daornao in ne emmer ezat met 't koksop van de witte wasse en later ampant ewassene.

Ok 't speuln van de wasse was 'n heel karwei, ok al umdat alles met de hande ewrongene mos worden. Was 't speulen van de bonte wasse klaor, dan wodn alles op-ehangene an de dreuglienen. Dee wodn eerst met 'n deuksken af-enommene en dan wodn alles soort bi-j soort met waskniepers vaste-emaakt. Bi-j raegen of as 't heel hard vroom, dan ging de wasse naor den zolder. 's Woensdag 's morgens, soms nog dinsdag 's aovends, wodn de witte wasse espeuld. In 't darde speelwater wodn wat blauwsel edaone, dan wodn de wasse nog wat witter. At de witte wasse ok an de liene hing, dan wodn al 't grei wa'j gebroekt hadn, schone-emaakt en te dreugen ezat. At de wasse dreuge was, dan wodn 't stiefselgoed – overhemde, boorde, kraagjes, taofellakens, kleedjes – der uut-ezocht. Van 'n paar laepels stiefsel en wat kold water wodn in ne emmer 'n pepken emaaft; dat wodn met kokkend water an-elengd tut 't glazeg was en dan weer met kold water bi-j-evuld. At 't stiefselgrei dreuge was, wodn 't in-evocht en in ne olde sloop op de keldervloere elegd. 't Wassen was 'n arbeidsintensief gedoot, zeker as in de winter de hele wasse edreugd mos wodn in 't enege vertrek da'j warm konnen stokken bi-j gebrek an kollen of andere brand.

Aal: Bi-j de meeste mensen was maandag wasdag. Maor bi-j ons was dat, ende darteger joorn, dinsdag. Neet iedere waeke maor um de veertien dage en in de winterdag gebeurn 't soms ens in de maand of ens in de zes waeke. 't Wassen had nogal ne langen anloop en ok vake ne langen afloop. Den mantelpot, waor ok de eerpels veur de poggen in ekokt wodn, mos eerst schone-emaakt wodn. Dat was neet zon aardeg wark. Met twee man bracht i-j de binnenpot met dekkel naor buten in 't gres um 'm daor schone te rossen met water en ne bossel. Dan gingen der 'n paar emmer water in met ne hand vol soda. Met schansenholt wodn 't vuur estokt tutdat 't

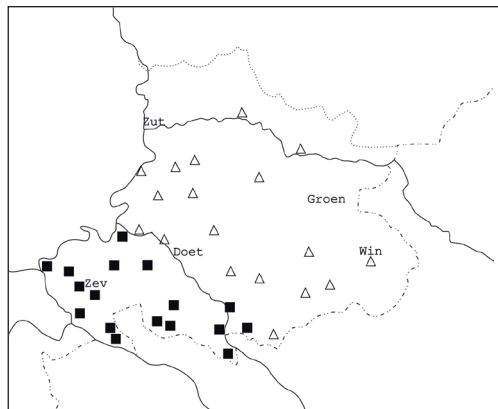
water lekker warm was, maor neet kokkend. De witte wasse ging der in um te weken. Nao 'n paar uur wodn dat der uut-ehaald en met de hande uut-ewassen; zudden neumden wi-j dat [ZUDDEN].

Hen: In de tied van 1900 tut 1925 wier der maor één keer in de maond of in de zes wekke ewassen. Dat kon ok al umdat ze niet al te vake schone klere an deden. 't Was 'n vri-j grote gebeurtenis, die al 's zaoterdag 's middags begon met 't weiken van de witte wasse. 's Maondag 's morgens vrog wier de witte wasse door dan uut-ehaald en met de hande uut-ewrongen. Dan ging 't hele zaakje met water en zepe in de fenuuspot. As 't naogenog an de kok was, bleef dat 'n paar uur zo. Doornao ging de witte wasse en 't sop in de wastonne. Die lei horizontaal in 'n standaard met an weerskanten 'n slinger. Twee mansluu mossen dan de tonne drie kwartier tut 'n uur hen en weer slaon. Dat was akeleg zwoor wark. Dan wier de witte wasse weer met de hande uut-ewrongen en ging in de fenuuspot um uut-espuuld te worden. In de twinteger joren kwam de zinken bak met de vuurpot der onder. In die zinken bak draaien 'n trommel. Aover die trommel was weer 'n zinken bak estulpt. Dit geval wier, as 't op temperatuur was, zon uur hen en weer edraaid. 'n Veurdeel der van was dat 't draaien makkeleker ging; 't kon deur één persoon edaon worden. Maor umdat dissin bak kleiner was, mos der vaker ewassen worden; meestal één keer in de wekke. Disse meniere van wassen raakten in onbruuk ton de elektrische langzaamwassers kwammen. En die bunt op-evolgde deur de automatische wasmachines.

WASBENNE

wasmand

- 01 WASBENNE: Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Bro, Tol.
- 02 WASBEN: Gen, Voo, Meg, Sil, Wehl, Ang, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Her, Pan, Lob.
- 03 BEN: Zev, Zed.

- △ (was)benne 01, 04
- (was)ben 02, 03

Ben(ne) is 'n woord wat 'n hele grote verspreiding hef want behalve in onze streek kump 't ok veur in 't Duits, 't Zwitsers, 't Frans en 't Italiaans. 't Geet dan um dezelfde betekenis as in onze streek: 'mand, korf' of um de verwante betekenis 'kast van 'n wagen of slede'. Dat 't ok in onze streek 'n old woord is, bewis 't feit dat 't Middelnederlands 't woord ok al kent.

- 04 BENNE: Vor.
- 05 WASMANDE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Vor, Ruu, Loch, Bor, Groen, Aal, Bre, Win, Vars, Doet, Baa II Bat.
- 06 WASMAND: Voo, Does, Lat, sHe, Sto.
- 07 WASMAAND: Lob.
- 08 WASMENDE: Eib, Rek, Bel, Groen, Win.
- 09 WASMAENE: Zwi, Gees, Haa, Nee.
- 10 WÖSKEMENDE: Rek, Bel.
- 11 WASKEMENDE: Bel.
- 12 TUUGBENNE: Vars, Sin, Wesd / Vars 1985 [Telge 6, 357].
- 13 TUUGMANE: Lar / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 198] II Mar.
- 14 TUUGMAENE: Gels, Nee.
- 15 TUUGMANDE: Harf / Lar 1927 [Heuvel 1, 109].
- 16 HEMDENMENDE: Win.
- 17 KLEERBENNE: Hen.

Eef: De wasmande was 'n blanke mande van twiegholt dee allene veur de wasse ebruukt moch worden; 't was 'n ronde halfmudsmande.

Vor: Net as 'n eerpelbenne was de wasbenne van weeën emaaft. Maor de weeën waren blank escheld, anders kreeg iej eekvleken in 't wasgoed at 't nat wodn. Wiej kochen 'm bije de Coperatie.

Sin: De tuugbenne was evlochten van geschelde weden met 'n zwoor kruusholt der onder. Der zatten twee hengsels an um 'm goed te können beuren.

Bre: Um de wasse te speulen gingen ze met ne witte wasmande in de kruwagen naor de Slingebaeke um de wasse te speulen.

Gels: Op den boer was de tuugmaene 'n broene twieghmaene, dee de mansleu de winterdag zelf maken. Bije de burgers hadn ze 'n mooie, witte, gekochte maene.

Tol: De mande woor 't smerege grei in bevaard wodn töt an de wasdag was de zwatte benne.

Sto: Later wazze de wasbenne van plastic.

Win 1971: STENDER "grote mand, inz. voor de was" [Deunk 1, 228].

WASTEIL

wasteil, waston

De metwarkers geeft op dat allene de benamingen 01-04 en 19 veurwarpen bunt, emaaft van metaal (zink); de veurwarpen met de benamingen 05-18 bunt emaaft van holt. De ei in de benamingen 01-04 wordt vake uut-esproken as ae: tael. De benaming (was)tobbe (17-18) is minder gebrukelek.

- 01 WASTEIL: Gor, Vor, Loch, Bor, Eib, Rek, Groen, Bre, Win, Voo, Meg, Sin, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Dre, Hen, Tol, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Sto, Pan.
 02 WASTEILE: Gor, Zut, War, Vor, Gels, Aal.
 03 TEIL: Harf, Alm, Wich, Vor, Gees, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Zel, Kep, Hen, Bro, Did, Zed, Lob ll Bat.

04 TEILE: Harf, Eef, Groen.

05 WASKUUP: Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Hen, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.

06 WASKUPE: Eef, Zut, Wich, Vor, Loch, Bre, Win, Sin, Dre, Baa ll Bat.

07 WASKUPEN: Harf, Lar, Tol / Lar 1927 [Heuvel 1, 107].

08 KUUP: Wesd, Hen, Bro, Zev.

09 KUPE: Gor, Harf, Alm, Vor.

10 KUPEN: Zel, Hen, Tol.

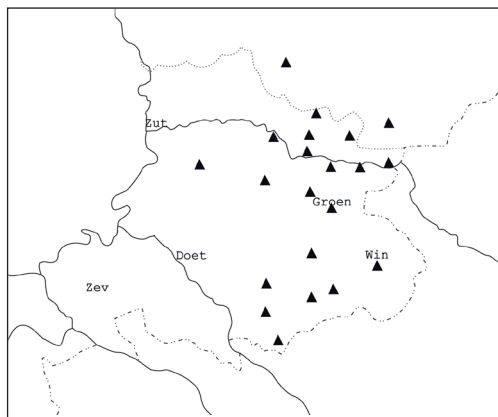
11 WASKUVEN: Vor, Ruu, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Vars / Bor 1908 [Heuvel XI, 10], Vars 1985 [Telge 6, 399] ll Haak.

12 WÖSKEKUVEN: Bel.

13 BUUKKUVEN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 38], Vars 1985 [Telge 6, 76], Lich 1991 [Telge 8, 28].

14 KUVEN: Gees, Gels, Groen, Aal, Sin ll Mar.

15 WASTONNE: Harf, Vor, Ruu, Lar, Gees, Bel, Sin ll Bat.

▲ (was)kuven e.v. 11-14

Taalgeleerden nemt an dat 't woordtype kuven zich ontwikkeld hef uut 't Latijnse woord cūpa wat 'kuip' betekent. Behalve in 't oosten van den Achterhook en in Zuud-Limburg is 't ok bekend in 't Nederduuts. En 't Old-Engels hef 't verwante woord cȳf 'vat'.

- 16 TONNE: Zwi, Gees, Nee, Groen.
 17 WASTOBBE: Gor, Zut, Lich, Meg, Zel, Dre.
 18 TOBBE: Vor, Loch, Eib, Zel, Zev.
 19 WASBUSSE: Nee / Eib 1980 [Telge 1, 96].
 20 MOLDER: / Aal 1895 [Telge 2, 87].

Gees: Waskuven; maor wie zegt: (was-) kuumm. [Ok: Gels, Haa, Nee, Eib II Mar, Haak].

Aal 1895: Molder “vierkante houten bak, met name gebruikt bij het wassen” [Telge 2, 87].

Tol: 't Woord tobbe was wel bekend maor wi-j gebruiken 't niet; wi-j zeien: 't kupen.

Meg: Wasteilen bunt betrekkelek ni-j; vrogger gebruikten ze 'n waskuup. 't Woord was-tobbe heurden i-j zelden.

Vars: 'n Waskuven was völle groter as 'n waskuup; 'n waskuven had 'n bos um 't soppa af te tappen.

Bre: 'n Waskuven had vake ne stop in de baodem; doordeur kon 't sop af-etapt wodn.

Sin: Rond 1925 was de waskuup 'n hölten kuven; de wasteil was van zink.

shE: 'n Wasteil is van gegalvaniseerd iezer, 'n waskuup van holt.

Win: Ne wasteil is van zink; ne waskupe, wastobbe of buukkuven is van holt.

Lich: Teilen bunt ovaal en van zink; dee he'j in verschillende maoten. Waskuvens/wastobbes bunt van holt. Wastobbes wodn vrogger deur burgers gebroekt.

Vor: 'n Waskuven is meespat van grenen holt; die wodn veur de slacht gebruikt maor ok wel veur de wasse. Wasteilen kwammen later; die mossen goed verzinkt waenn anders kreeg ie roesvlekken in 't goed.

Voo: Um 'n waskuup zatten twee of meer iezeren banden um de zaak bi-j mekaar te hollen.

Zev: Um 'n (holten) waskuup zate twee metale bend.

Did: 's Zommers wier de kuup vol water geholde anders wier e rap.

Hen: De grote kuup was veural neudeg veur

't inzalte van 't vleis van 't slachten. Maor dat was maor 'n paar maond en de rest van 't joor kon e gebruikt wodn bi-j 't wassen. Dat was ok better want dan dreugen e niet zo uut. En as de kuup te dreuge wier, kromp 't holt en wier e lek of: horrel.

Bor: In de winterdag kon der zes wekke neet ewassen wodn in 't kuven want dan zat der 't geslachte varken in.

Lib: In de winterdag was 't de spekkuup, dan waste je in teile.

Eib: In 't kuven (van holt) wodn ewasket; in 'n teil wodn de wasse espeuld.

Groen: In Grolle wodn waskuvens emaaft deur Heinsman oet de Nötteboomstraote.

Ruu: Ne wastonne kon hen en weer bewaegen; dén was van holt en had twee beume woormet e hen en weer eschud kon wodn [Ok: Vor].

Aal: De eerste wasmechines mossen met de hand edraejd wodn as de gekokte wasse der in-edaon was. Daornao kwammen de half-en volautomatische elektrische wasmechines en de wringers dee'j op ne hölten bok konn vaste schroeven en waor an weerskanten ne teil onder kon staon: de ene met de natte wasse en de andere veur de wasse dee deur de wringer ehaald was. Nog weer later kwammen de dreugtrommels en striekmechines. De lesten wazzen de opvolgers van de mangels dee vrogger deur de gegoede börgers gebroekt wodn veur 't glad mangeln van o.a. lakens, slopen en theedeuke.

Loch: Veurd dat der wasautomaten waren, gingen völle mensen met de wasse naor zon automaat in 'n wasserette. Maor al gauw kreeg ieder-ene zonnen automaat en noe heurt e bie de standaard-uitzet in huus.

WASBOK wasbok

- 01 WASBOK: Acht; Liem.
 02 WASBOKKE: Bre.
 03 WÖSKEBOK: Bel.
 04 BOK: Harf, War, Vor, Loch, Nee, Zel, Hen, Bro, Dui, Did, Zed.

- 05 SCHRAGEN: Lar, Zwi, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Groen.
 06 WASSCHRAGEN: Loch, Bor / Liev 1943 [Weenink 1, 49].
 07 BOKSCHRAGEN: Eib, Bel / Eib 1981 [Weenink 1, 77].
 08 SCHRAGE: Vor, Vars, Sin, Wesd, Baa, Tol.
 09 WASSCHRAGE: Lich.
 10 BUUKSCHRAGE: Win / Lich 1991 [Telge 8, 28].
 11 BUUKSCHRAGEN: Win / Liev 1943 [Weenink 1, 49], Win 1971 [Deunk 1, 38].
 12 SCHRAAG: Gen, Sil.
 13 WASSCHRAAG: Ang.
- 14 DREEPOOT: Gor, Eef, Loch, Bel, Win.
 15 DRIEPOOT: Lat, Sto.
 16 VEERPOOT: Win.
- 17 BENKSKEN: Hen.
 18 KRUUSHOLT: Vars.

Hen: De waskettel wier op de bok ezet en dan kon 't wassen beginnen.

Gor: 'n Dubbele wasbok had in 't midden 'n wringer; an de ene kante ston dan de teil met de wasse die al espeuld was en as 't goed deur de wringer ehaald was, kwam 't an de andere kante 'n stuk dreuger in 'n emmer.

Acht 1895: SCHRAGEN "stelling, stut" [Telge 2, 115].

Acht ca 1830: SCHEMMEL "houten driepoot waarop een tobbe enz. kan worden gezet" [Telge 4, 9].

Win 1971: BUKEPOT "stookbare ketel waarin het water voor het buken werd gekookt" [Deunk 1, 38].

WASBORD

wasbord

- 01 WASBO(R)D: Gor, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Groen, Aal, Bre, Vars, Sin, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does,

- Ang, Lat, Zev II Bat.
 02 WASKEBO(R)D: Gels.
 03 WASBRED: Eib, Lich, Aal, Bre, Din, Gen, Voo, Meg, Sil, Wesd, Wehl, Hen, Wesv, Dui, Zev, Did, Zed, Pan, Lob.
 04 WÖSKEBRED: Bel, Win.
 05 BRED: Groen.
 06 WASBRÖD: Zwi, Eib, Rek, Bel / Eib 1980 [Telge 1, 96].
 07 WASKEBRÖD: Gels, Nee, Rek II Mar.
 08 WASBROD: Harf.
- 09 WASRIEF: Meg, Wehl, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob, sHe 1982 [Telge 3, 170], Pan 1988 [Telge 7, 153].
 10 WASSERIEF: Dui.
 11 RIEF: Zev, Did, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 124].
- 12 ROBBEPLANKE: Eef.
 13 RAOFEL: Kep.

Wehl: Wasrief; rief met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Did, sHe, Sto].

Baa: 'n Wasbord was gedeeltelek van zink; door boenen i-j de wasse met de hande aoverhen.

Eef: 't Wasbod stond in de kupe en doorop werd 't wasgoed met de bossel bewarkt töt 't schone was.

sHe 1982: Was rieve "was op het wasbord wassen" [Telge 3, 124]. [RIEVEN].

Bel: 'n Wasbröd ston in de loge van 't waskuven, maor lag ok wal op de grond. Dan wodn de wöske in-esmeerd met greune zepe en dan gingen ze der met den schrobbessem overhen. Op 'n wasbröd maken wi-j ok wal 's meziek.

● *Veur 'n wasbord wat helemaole van holt is, bunt de volgende namen op-egeven:*

- 01 WASPLANKE: Gor, Eef, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Sin, Hen, Tol II Bat.

- 02 WASPLANK: Din, Ulf, Zel, Wesv, Did.
 03 WASBORD: Win, Kep.
 04 WASBRÖD: Gor, Win.
 05 WASBRED: Aal, Wehl, Ang, sHe.
 06 HOLTEN WASBRED: Ulf.
 07 WÖSKEPLANK: Win.
 08 SCHROBPLANK: Ulf, Wesv.
 09 SCHROBBO(R)D: Ulf.

Gor: Eerder ha'j 'n wasbröd of wasplanke van holt. Later kwammen de wasborden; die hadden geribbeld metaal in 't midden.

Gees: Ik wet nog good dat mien moo de overal van mien va op de wasplanke wassen en dan met 'n wasbostel der aoverhen ging. De planke was van beukenholt en baoven in de planke zat 'n gat um 'm vaste te holden of op te hangen.

Hen: Dit veurwerp wier bi-j ons wasplanke enuumd en ston altied op de stoepe, onder 'n afdakjen, schuuns tegen 'n muurtjen. Der zat an ene kante 'n gat in, woor 'n töwken deur kon. En as der snee lag, wier de wasplanke bi-j gebrek an 'n slee, as slee gebruikt.

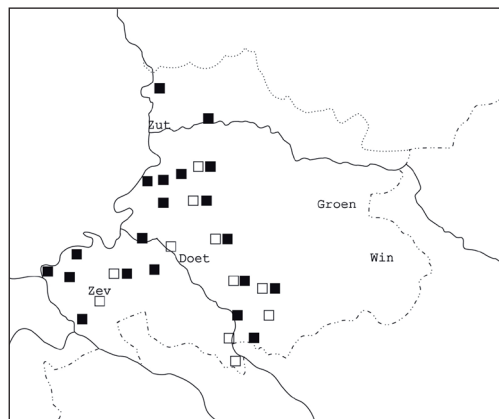
Zed: Bi-j ons thuis wier zand aan 'n natte bössel gedaon; daormet ko'j goed de klompe schoere. Dan hoefde gi-j gin vim te gebruke. Ze wiere der hartstikke schoon van.

WEKEN

weken

Veurdat 't eigeleke wassen begon, wodn 'n deel van de wasse eweekt.

- 01 WEKE(N): War, Ruu, Zwi, Gels, Eib, Bel, Groen, Aal, Doet, Hen, Does, Zev, sHe, Zed.
 02 WEIKE(N): Vor, Gen, Meg, Vars, Sin, Wesd, Zel, Kep, Hen, Zev, Did / Pan 1988 [Telge 7, 154].
 03 IN DE WEKE ZETTEN: Harf, Ruu, Loch, Lar, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Bre, Win.
 04 IN DE WEIKE ZETTEN: Gor, Alm, Wich, Vor, Vars, Wesd, Zel, Hen, Tol.

- *weike(n) 'weken' 02*
 ■ *in de weik(e) zette(n) 'weken' 04, 05, 07*

Dit kaartjen en 't kaartjen op blz. 73 bunt mooi met mekare te vergelieken umdat de verspreiding van ei (weiken/bleik) en ee (weken/bleek) in beide gevallen ongeveer 'tzelfde is: de tweeklank ei kump in 't westen van onze streek veur, de ee in de oosteleke dialecten.

- 05 IN DE WEIK ZETTE(N): Voo, Sil, Zel, Wehl, Dre, Baa, Bro, Lat, Wesv, Dui.
 06 IN DE WEEK ZETTE(N): Eef, Nee, Aal, Hen, Ang, Zed.
 07 IEN DE WEIK ZETTE: Did, Pan.
 08 IEN DE WEEK ZETTE: Did, Lob.
 09 IN DE WEIKE DOON: Gor.
 10 IN DE SODA/ZODA ZETTEN: War, Vor, Kep, Ang.
 11 IN 'T SODA ZETTEN: Nee.
 12 IN 'T SODAWATER ZETTEN: Bre.
 13 IN 'T SOP DOON: Gor, Zut.
 14 IN DE SOP DOEN: Sto.
 15 IN 'T SOP MAKEN: Bor, Eib.
 16 IN 'T SOP ZETTEN: Gen.
 17 IN DE SOP ZETTEN: Meg.
 18 IN DE LOOG ZETTEN: Ruu.
 19 IN DE LOGE ZETTEN: Win.
 20 LOGEN: Zwi.
 21 IN DE POT MAKEN: Rek.

- 22 SUDDE WASSEN: Din, Zel.
 23 INWEKE: Zed.
 24 VEURWEIKE: Sto.
 25 ZODDEN: / Win 1971 [Deunk 1, 286].
 26 BUKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 38], Vars
 1985 [Telge 6, 75], Lich 1991 [Telge 8,
 28].

Zwi: Ze zeien: “Wiele mot de wasse logen”,
 in de soda zetten um te weken.

Bre: Op zaoterdagmeddag, as ieder-ene
 zich verschoond had en ok de lakens en slo-
 pen van de bedden af-ehaald waren, wodn
 de witte wasse in 'n teil lauw raegenwater
 ezat met soda der in. Dat blef staon tot zon-
 dagaovend. Dan wodn de wasse zon betjen
 uut-espeuld en met de hande ewassene.
 Dan mos i-j alles goed uutwringen en door-
 nao kwam 't in 't soppe wat op 't fenuus of (in
 later tied) 't gas warm emaaft was. 't Wodn
 dan ekokt en later af-edekt met olde jesse
 zodat 't warm blef tut maandagmargen.

Nee: Sodawater wodn op-elost in heet water
 en dat ging dan in ne tonne met lauw water.
 Dan wodn de witte wasse der effen flink duur-
 edrokt. Nao 'n paar uur ging 't in ne groten
 kettel met zepenwater. [DUURDRUKKEN].

Vor: Dat weiken in de fenuuspot, dan mos iej
 iedere kere reuren en de wasse ummezetten.

Eib: In nen groten teil maken ze sodawater
 en door gink 't witte good in. Op zundagmor-
 gen gebeuren dat al. In de naomeddag wodn
 't door oet-ehaald en kwam 't in 't zeepwater
 en gink 't op de fenuuspot. As 't 's aovends
 kokken, gingen der olde dekkens umhen en
 kon 't nog wat naotrekken. [NAOTREKKEN].

Gels: 't Witte good of tuug wodn eers in lauw
 water eweekt; doornao wodn de wasse oet-
 ekokt in 'n waskettel op de kachel. Op den
 boer deden ze dat ok völle in 'n fenuuspot
 woor ze ok de eerpel veur de varkens in kok-
 ken.

Zev: Deur de regel was rond de Tweede
 Weerldoorlog maandag wasdag. 's Zondag 's
 aoves wier de was dan op 't petraoliestel ge-
 zet um veur te trekke. En maandags um zes
 uur wier der dan begonne. [VEURTREKKE].

Hen: Nao 't weiken ging de witte wasse 's
 zondags 's aovends in 't sodawater um uut te
 trekken. 's Maondags 's margens begon dan
 de eigeleke was. [UUTTREKKEN].

Lich 1991: De wasse wodn vrogger ebuukt;
 dan wodn iedere kere 't warme water – woor-
 in holtaske zat wat ezeefd was – aover de
 wasse egotten [Telge 8, 28].

Wich: De smeregste plekken wieren met
 grune zepe an-esmeerd.

Zed: At de kleeer heel smerig ware, zo as bi-
 aoverals en hutteklere, mos i-j grune zeep
 en soda deur mekaar gebruke. En dan met
 'n natte bössel aover de smerige vlekke hen
 wrievie.

Lat: Vlekke wiere aangesmeerd met grune
 zeep.

Ruu: Sunlichtzepe snejen wie altied an stuks-
 kes veurdat 't in 't water ging want as 't neet
 good op-elost was, dan kree'j van dee sme-
 rege gelle vlekken in de klere.

Lar: De witte wasse ging in de weke; 't blau-
 we en bonte good neet, want dan gavven de
 kleuren af.

Zev: In de winter wier meer warm water ge-
 bruukt bi-j 't weike; anders was 't water te
 kold aan de hande.

Kep: 't Weikwater wier nao 't witte good
 weer gebruikt veur de werkboksen en
 aoverals.

Aal: De wasse uut de week haaln, neume
 wi-j: de wasse zödden of de wasse zudden.
 [ZÖDDEN; ZUDDEN].

Win: As de wasse oet-ezod was, was de
 zoddewöske klaor. [ZODDEWÖSKE: Win.
 OETZODDEN: Win. UUTZODDEN: Bre].

Zel: As de wesse in de fenuuspot zat, mos
 i-j der veur zorgen dat 't niet an de kok kwam
 want dan trok 't schoet der in. [SCHOET
 “vuil”].

SODAWATER

sop

't Water woorin de wasse vrogger edaone wodn veurdat 't wassen begon, hef verschildende namen. De benamingen 01-05; 11-17; 22 hebt te maken met 't middel wat 'n rolle spöllen.

- 01 SODAWATER: Gor, Harf, Vor, Loch, Zwi, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Bre, Wesd, Doet, Hen, Baa, Bro, Lat, Wesv, Lob.
- 02 ZODAWATER: Vor.
- 03 ZODAWAOTER: Pan.
- 04 SODA: War, Wich, Hen, Ang.
- 05 ZODA: Vor, Pan.

- 06 SOP: Gor, Eef, Zut, Loch, Lich, Gen, Meg, Vars, Sin, Zel, Does, Dui, Did, Zed, Sto, Lob II Bat.
- 07 SOPPE: Vars.
- 08 SOPWATER: Sto.

- 09 WEIKWATER: Zel, Wehl, Kep, Hen, Tol, Wesv.
- 10 WEEKWATER: Gees, Eib, Hen.

- 11 LOGE: Vor, Ruu, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Win / Acht 1895 [Telge 2, 81] II Mar.
- 12 LOOG: Gor, Ruu, Dre.
- 13 LOOGWATER: Lar.
- 14 ASSELOOG: Wich.

- 15 ZEEPSOP: Harf, Zut, Bel.
- 16 ZEPENWATER: Gels.
- 17 ZEEPWATER: Eib.

- 18 SUDDEWATER: Aal.
- 19 SÖDDEWATER: Aal.
- 20 ZODDE: Win.
- 21 SUDDE: Din.

- 22 GREUNE ZEPE: War.

Gor: Veur 1920 zetten ze de was in de loog in plaatse van in 't sodawater.

Vor: Vrogger zetten ze de wasse in berken- of lindenasse in plaatse van in de zoda; in den oorlog 40-45 heb ze dat nog wel weer gebruikt.

Ruu: Mien grotmoder verteln da'j veur de loge asse mossen hebben van barkenholt.

Aal: In den oorlogsjoorn – tonne wi-j op 't leste gin zepe meer hadn – meke wi-j zelf zachte zepe van loog en lienollie. Sommege leu deedn der ok nog holtasse bi-j deur.

Gels 1934: Zepe wordt ook völle meer gebroekt as vrogger. Too redden ze zik zonder. Ik wette nog bes dat mien groffa vertellen dat e peppelenbeste en bonenstro mos branen en dan kokken zien moder de aske oet en maken loge [v.d. Lugt in: Gids Folkl. 2, 47].

War: De wasse zetten ze in de soda of in de greune zepe.

Loch: In later tied wodn der in plaatse van soda Henco of Biotex gebruikt; dat bunt fiene weekmiddelen in poeiervorm.

Loch: Fiene weefsels wodn ok wel 's ewassen in eerpelwater of in zoltwater.

Wich: 't Fijne wasgoed wier in klokzepe ewassen en dan in blauw papier weg-eleg.

Bor: De glazenklee wodn in 'n dook evolen en dan in blauw pepeer. Dan wodn ze neet gel.

Eib: Kant leien ze tussen blauw papier; dan verkleuren 't neet.

Kep: 't Sop woorin gewassen was, wier gebruikt um de klompen te schrobben.

Loch: Tut slot wodn met 't sop de straote eschrobd.

Kep: Vrogger wieren de jörken niet gewassen; die mossen buten luchten. [LUCHTEN; ok: Tol.].

Tol: De klere wodn niet zo vake ewassen as tegenwoordig. I-j lieten 't luchten en dan mos i-j 't goed afbostelen. [AFBO(R)STELLEN].

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat der "'t soda" ezegd wordt: Harf, Bor, Nee.*

ZEPE

zeep

- 01 ZEPE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol II Bat, Mar.
- 02 ZEEP: Gen, Voo, Meg, Sil, Wehl, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.

Gor: Onze oldste metwarkster hef in den Eersten Weerldoorlog nog met loog ewassen. In de Tweede Weerldoorlog wodn KLEI-ZEPE gebruikt.

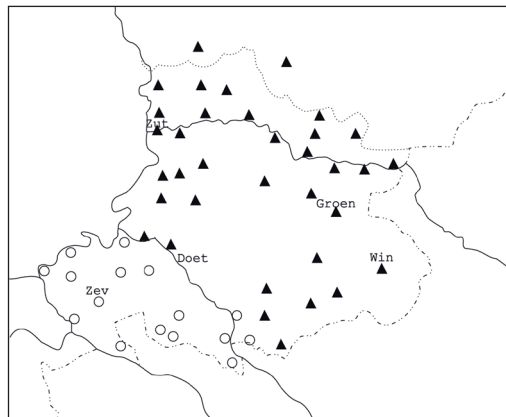
Hen: Vrogger ha'j loge, now zepe. In den oorlog wodn der zelf zepe emaaht.

Bor: Heel vrogger ha'j ASSE-LOOG.

Gels: Heel vrogger – veur 1900 – wasken ze ok wal met HOLT-ASKE.

Eef: Heel vrogger (maor ok nog in de laatste oorlog) nammen ze HOLT-ASSE.

Sin: Veur 1900 wassen ze ok wel met holt-

▲ zepe 01

○ zeep 02

De grenze tussen zepe en zeep löp in de buurte van den Olden IJssel; dit kaartjen is te vergelieken met 't kaartjen in 't Huus, blz X. Dat gif de verspreiding van piepe en tange tegenaover piep en tang en ok door is de rivier neet de grenze.

asse van peppelenholt.

Vars: Heel vrogger wier der met pot-asse ewassen. [POT-ASSE].

Bre: Holtzepe was veur de wollen bovvenklere, zalt water veur de andere bovvenklere.

Loch: Donker wollen good wodn vrogger met holtzepe ewassen. Eerder wodn met barken-asse ewassen. [HOLTZEPE; ok: Alm, Bre. [BARKEN-ASSE].

GREUNE ZEPE

groene zeep

01 GREUNE ZEPE: Gor, Harf, Alm, Zut, War, Vor, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win II Bat, Mar.

02 GRUNE ZEPE: Wich, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol.

03 GRUNE ZEEP: Gen, Voo, Meg, Sil, Wehl, Kep, Ang, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.

Tol: De smeregste plekken wodn met grune zepe an-esmeerd en dan ging 't in de weike.

Lar: Greune zepe wodn eigelek allene gebruikt um 't wasgoed met in te smeren veur dat 't in de weke ging.

Zev: Grune zeep is smeug en wier gebruikt um zwarte plekken aan te strieke; harde zeep zat aan blokke en wier gesnipperd in 't water.

sHe: Grune zeep wier gebruikt veur 't wasrief; veur de kaokwas was der harde zeep.

SUNLICHTZEPE

sunlightzeep

01 SUNLICH(T)ZEPE, SUNLICH(T)ZEEP: Harf, Eef, Zut, Vor, Loch, Lar, Bor, Eib, Rek, Lich, Win, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Lat, Wesv, Dui, Did, Zed, Lob II Bat.

Bor: Sunlichtzepe; sunlaitzepe wodn der nooit ezegd.

Kep: Veur de wat "mooiere" was wier sunlichtzeep gebruikt; dat sneien wi-j an stuk-

skes en die stukskes deien wi-j dan in de zeepklopper. [ZEEPKLOPPER; ok: Loch].

Aal: Zon blok Klokzepe wodn in den wasklopper edaone en dan kloppen ze doormet in 't water zodat de zepe oplossen.

Wesv: Sunlichzeep zin harde blokke die fien gesnipperd bi-j de kaokwas gedaon wiere.

Zel: Klokzepe waren van die harde, vierkan-te stukken; later kreeg i-j ok sunlichtzepe. Die was zachter.

WASPOEIER

waspoeder

01 WASPOEIER: Harf, Alm, Vor, Groen, Aal, Din, Gen, Voo, Doet, sHe, Pan II Bat.

02 WASPOEDER: Haa, Aal, Bre, Win, Zed.

03 WASPOJJER: Bel, Wesd, Hen, Tol.

04 ZEEPPOEIER: Gor, Eef, Zut, War, Vor, Ruu, Loch, Gels, Kep, Does, Wesv, Pan II Mar.

05 ZEEPPOJJER: Win, Wesd, Zel, Wehl.

06 ZEEPPOEDER: Wich, Zev.

07 ZEPENPODER: Bel.

Lar: Bij 't wassen in de eerste wasmechiens – die met de hande edraejd mossen wodn – gebruiken men zeepoeiers as de Klok, Sneeuw witje of 'n stuk sunlichtzepe. Doorvan wodn allemaole dunne plaatjes afesnene en dat ging bij de wasse in.

Loch: Zeepoeiers bunt: Radion, Persil, Sneeuw wit en Klokzepe. Soda en Henco gebruiken iej um in te weken, Lux ('n vlokkenzepe) was der veur 't fijnere en wollen good. De eerste vloeibare zepe veur de wasse heetten ABRO.

Rek: Vrogger hadn ze 't aover waskegrei (greune zepe, sunlichtzepe, sneewit), tegenswoordeg he'j wasmiddelen. [WASKEGREI. WASMIDDEL].

Tol: Tegenwoordeg bunt 't wasmiddelen en die bunt der te völle um op te numen; gaot maor naor de supermark!

STAMPEN

(de was) stampen

Stampen is de wasse schone maken deur stoten. Wat metworkers geeft an dat dat neet gebeuren.

01 STAMPE(N): Acht, Liem II Bat, Mar.

02 STAAMPE: Pan, Lob.

03 STOTEN: Rek, Groen.

04 PULSEN: Aal.

05 PULSKEN: Bel.

Harf: De wasse stampen wodn hier nit völle edaon. [Ok: Lar].

STAMPER

wasstamper

De metworkers kent verschillende stampers woor de wasse met bewarkt wodn. 't Veur Gor, Vor, Aal, Zel, Hen beschreven veurwarp heet soms (was)klok(ke) (07-09), soms puls(er) (10-11).

01 STAMPER: Gor, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Sin, Wesd, Wehl, Dre, Baa, Tol, Ang, Lat, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto II Bat.

02 STAAMPER: Lob.

03 STEMPER: Sin.

04 STAMPERD: Gor.

05 WASSTAMPER: Eef, Lich, Aal, Sil, Hen, Baa, Zev / sHe 1982 [Telge 3, 170].

06 WASSESTAMPER: Bre.

07 WASKLOK: Kep, Pan.

08 WASKLOKKE: Hen.

09 KLOKKE: Gor.

10 PULS: Bel.

11 PULSER: Aal, Sin.

12 WASSTOK: Eef, Groen.

13 KLOSSE: Groen.

Loch: Vrogger was 'n stamper 'n soort langgen, holten leppel: 'n soort roeispaan met 'n uut-eedept, verbreed ende.

Haa: 'n Stamper was gewoon 'n dikken stok, ok wal 'n bessemstelle dén ebrokken was.

Nee: 'n Stamper beston oet 'n stellen en 'n plenksken wat net as 't plenksken op de zoerkool, gaetjes had.

Sin: Veur den Tweeden Oorlog ha'j stempers; vlak der nao kree'j pulsers. Dee wazzen klokvormeg.

Gor: Vake was de stamper 'n holten klos; 'n verbaeterde stamper – ze zegt dat 't 'n uutvinding van K. uut 't Joppe is – hef gaetjes onderan zitten woor 't water deur kan. Ok ha'j 'n klokke: 'n klokvormeg, metalen, rond veurwarp an 'n stelle met binnenin 'n kleiner rond klokvormeg dink. Deur 'n vere ko'j de binnenste klokke op en neer bewaegen.

Vor: 'n Stamper was eigelek 'n soort kopperen of zinken klokke woor weer 'n klokke binnenin zat. Dee binnenste klokke ging bie 't stampen op en neer.

Hen: Vrogger was de wasstamper van holt; hie lek op 'n karnepols. Later ha'j 'n koperen wasklokke.

Zel: De stamper had 'n metalen butenklokke en 'n binnenklokke met tussenin 'n vere. Der zat 'n stel an en zo kon e umhoge etrokken worden en weer ummeneer edrukt zodat 't sop hen en weer deur 't goed edrukt wier.

Bre: Ne wassestamper had ne koperen ring met ne zak van zwoeren stof dee op en neer bewaegen kon.

SPEULEN

spoelen

01 SPEULEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win II Haak.

02 OPSPEULEN: Gor, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Nee II Bat.

03 UUTSPEULEN: Gor.

04 SPULE(N): War, Din, Gen, Voo, Meg, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Bro, Tol, Lat, Wesv, Dui, Zev, sHe, Zed, Sto,

Pan, Lob.

05 OPSPULE(N): Wich, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Dre, Baa, Does, Did, Lob.

06 UUTSPULE(N): Tol, sHe.

Sil: Spulen; met 'n "lange" uu as in duren. Lob: De was opspule of spule; met 'n "korte" uu as in 't woord minuut.

Tol: Um de witte was uut te spulen, stonnen der twee of drie teilen met kold, schoon water. Eers ging de wasse in de eerste teil, wier met de hand gespuuld en mos dan uutlekken op 'n rek. Dan in de tweede teil, weer uutlekken en in de derde teil. Nao drie keer wier e met de hand uut-ewrongen of – in later tied – deur de wringer edraaid. 't Bonte grei wier wel één keer minder espuuld.

Bel: Eers wodn 't witgood espeuld, dan 't bonte good en as leste de warkboksen en de zökke.

Eib: De warkklere wodn pas in 't leste espeuld; dat stok neet zo nauw.

Wesv: De was wier zeker twee keer gespuuld, tot de zeepreste der uut ware.

Sto: Zo lang der sop uut de was kwam, blef ie spule.

Did: De witte was wier dukker gespuuld dan de bonte was. 's Winters wier der werm water bi-j gedaon.

Pan: Der wier wel drie keer gespuuld; alleen de bonte was en waerklere wiere minder vaak gespuuld.

Wesd: An overals wier minder tied besteed; de witte was wier secuurder edaon.

Ruu: 't Kindergrei wodn drie keer op-espeuld want 't was slech as der in de kinderdeuke zepe bleef zitten. [Ok: Gor].

Gels: Of ze twee of drie keer speulen, lag ok an de vitteregheid van de hoesevrouwe.

Bel: Wee van ne heldere wöske heel, kek neet op ne kere speulen.

Hen: Bi-j 't spulen wier de wasse 'n paar keer hen en weer deur-eslagen.

Dre: De wasse opspulen holt in: de wasse met de hand deur 't water slaon.

Bel: Speulen is de wöske enkele keren achter mekare deur skoon water leujen. [LEU-

JEN; ok: / Eib 1981 (Weeink, 1, 85)].

Eib: Speulen in den eersten teil gink 't good der vlot deur. Den tweeden teil wodn der met 't good ech hen en weer eslakkerd.

Win: Ze speulen met pompwater of putwater of in de baeke. Speulen höldt in da'j de wasse in 't water deurslaot. [DEURSLAON].

Wesv: Heel vaak moes veur de was 't water gehaald worre uut 'n beek of bi-j iemand met 'n goeie waterput, in verband met 't roodgrond wat hier ook voorkwam.

Zel: Bi-j ons wier water ehaald bi-j de buurman want wi-j hadden roodblik in 't water en konden door niet met wassen. Met 15 melkbussen mosten de mansluu op de wagen water halen. Eers veur 't weken en wassen en dan nog veur 't opspulen.

Sin: Bi-j de boer woor ik dienen, wier 't tuug in streumend water – de bekke – espuuld.

Loch: Vrogger gebeuren 't opspeulen op 't wasschap in de grachte of bekke. 'n Foto daarvan steet in De mens en de weerld-A, blz. 84.

Groen: Soms konne wie in de grachte of bekke speulen.

Bre: 'n Olde geweunte was dat de vrouwen de wasse in de Slingebaeke speulen. Met bennen op ne kruwagen gingen ze der dan met hen. Langs de baeke waren trepkes anelegd um bi-j 't water te kommen. As 't kold was an de baeke speulen ze soms onder ne pompe an de straote. Maor as 't vroom, ging dat weer neet want dan zol 't um de pompe ene iespatalje wodn umdat de götten langs de straote dan ok bevroren.

Doet: 't Liefste gebruiken de vrouwluu raegenwater um de wasse te spulen.

Vor: In de zommer mos iej zuneg op 't water waenn.

Bor: As 't hard vroom, moch ie de wasse zo uut 't sop ophangen [Ok: Harf, Wich]. Uut sökke wodn de greune zepe ok neet altied uut-espuuld.

Harf: Met de winterdag, as 't hard vroom, wodn de witte wasse wel 's zo uut 't sop op-e hangen. Dan vroom 't mooi uut. [UUTVREZEN].

Hen: Bi-j de winterdag was 't spulen 'n kold wark!

Lob: Ien 't twidde spulwaoter wiere 'n paar druppeltjes chloor of wah blauwsel gedaon um de was helder te kriegene.

● *Veur de verspreiding van speulen/spulen kiek op blz. 47.*

STIEVEN

stijven, stijfselen

01 STIEVE(N): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 336] || Bat.

02 STIESELEN: Gor, Zut, Vor, Gels, Dre, Bro, Tol.

03 STIEFSELE(N): Eef, Vars, Zel, Lat.

04 *DEUR DE STIESEL HALEN*: Alm, Wich, Vor, Rek, Baa || Mar.

05 *DEUR DE STIESEL DOON*: Gor, Ruu.

06 *IN DE STIESEL/STIEFSEL DOON*: Ruu, Loch, Lar, Gees.

07 *STIEFSEL DOON IN (DE WASSE)*: Bre, Win, Wesd, Zel, Tol.

Aal: Stieven, met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Voo, Wehl, sHe, Zed, Sto, Lob].

Zut: Boorden, manchetten, frontjes van aoverhemden, schörten, taofelkleedjes, bloezen en jurken werden gestieseld.

Loch: As 't witgood wat mooi op-emaakt mos worden, wodn 't esteven: aoverhemde, schorten, sarrevetten, taofelkleedjes, schossteenkledjes. Bie sommege huusholdens wodn 't linnengood (lakens en slopen) ok esteven.

Alm: Schorten, sporthemde, glazenkleden en schossteenkledjes wodn deur de stiesel ehaald.

Meg: Toen de sporthemden in zwang kwamen, raakte 't stieven van de (losse) kraag en manchetten uut de mode.

Sin: Linnen beurde gingen naor de STRIEKSTER, net zo as de zondage knipmutsen.

● *Wasse dee esteven is, heet:*

01 STIEFSELGOED: Bre, Din, Wesd, Kep, Ang.

02 STIEFSELGOOD: Groen, Lich, Aal, Win.

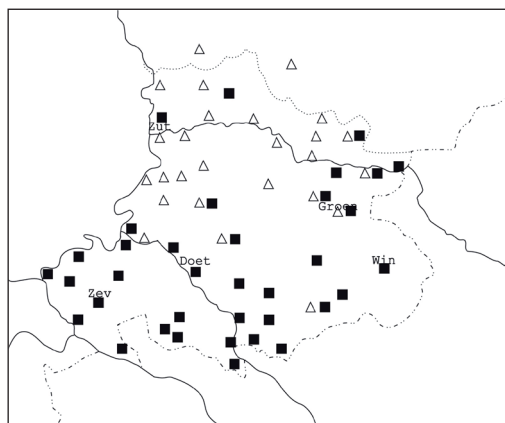
- 03 STIESELGOED: Harf, Alm, Zut, Wich, Vor.
 04 STIESELGOOD: Loch, Bor, Nee, Eib.
 05 STIEFGOED: Baa, Zev.
 06 STIEFSELGREI: Zel, Wehl.
 07 STIESELGREI: Nee, Bel.
 08 STIEFGREI: Pan.
 09 STIEFSELWASSE: Haa.

Pan: Stiefgrei; met 'n ie as in 't woord bier.
Bre: Stiefselgoed mot in-evocht wodn want dat is meestal net ne planke.

STIESEL

stijfsel

- 01 STIESEL: Gor, Harf, Alm, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Zel, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol / Eib 1980 [Telge 1, 80] II Bat, Mar.
 02 STIEFSEL: Eef, Lar, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Hen, Does; Liem.
 STIEVEE: / No Acht 1839 [Telge 4, 32], Acht 1895 [Telge 2, 127], Win 1971 [Deunk 1, 228].

△ *stiesel 01* ■ *stiefsel 02*

't Uutvallen van de f veur s kump veural veur in 't westen en noorden van den Achterhook; 't is 'n geval van wat taalkundegen "assimilatie" neumt.

Nee: Stiesel, met 'n ie as in de name Piet. [Ok: Ruu, Bor].

Voo: Stiefsel, met 'n ie as in 't woord bier. [Ok: Meg, Wesd, Wehl, Did, sHe, Sto, Lob].

Harf: Allene in de (losse) krage en manchetten (de onderkanten van de maowen) van sporthemde kwam stiesel.

Zel: In de glasgedienen, katoenen jurken en de witte, mooie zakduke (die gebruikt wieren naor de kerke) gebruiken wi-j dunnere stiefsel.

Aal: Later kwam der veur boorden van overhemden 'n speciale glansstiefsel in den handel.

BLAUWEN, BLOUWEN

blauwen, blauwselen

- 01 BLAUWE(N)/BLOUWE(N): Gor, Eef, Zut, Loch, Bel, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Zel, Hen, Does, Lat, Zev, Did.
 02 BLAUWSELE(N)/BLOUWSELE(N): Gor, Loch, Lar, Gels, Groen, Vars, Dre, Bro, Tol.
 03 DEUR DE/'T BLAUWSEL/BLOUWSEL HALEN: Wich, Nee, Rek, Bel, Bre, Wesd, Baa.
 04 DEUR DE/'T BLAUWSEL/BLOUWSEL DOON: Zwi, Bel, Wehl, Kep, Ang.
 05 DEUR 'T BLAUW/BLOUW SLAON: Bor.
 06 IN DE/'T BLAUWSEL/BLOUWSEL ZETTE(N): Eib, Meg, Wesv, Dui, Pan II Bat.
 07 IN DE BLAUW/BLOUW ZETTE: Zev.
 08 BLAUWSEL/BLOUWSEL IN DOON: Alm, Vor, Ruu, Win, Zel, Tol.
 09 BLAUW/BLOUW MAKE: Lob.

Bel: De witte wöske wodn eblauwd.

Lat: De witte was wier geblauwd: in 't laatste spulwater kwam blauwsel.

Tol: 't Witte grei (lakens, slopen, thee- en zadduke, onderboksen, hemde) wieren eblouwseld.

Wich: 't Witgoed wier deur de blouwsel ehaald.

Wesv: De witte was wier in de blauwsel gezet um de gaele gloed der af te hale.

BLAUWSEL, BLOUWSEL

blauwsel

- 01 BLAUWSEL/BLOUWSEL: Acht, Liem II Bat, Mar.
- 02 BLÖWSEL: Win.
- 03 BLAUW/BLOUW: Bor, Eib, Zev.
- 04 BLAUWSELPUPKEN/BLOUWSELPUPKEN: Vor, Loch, Zwi, Nee, Groen, Aal, Win, Wehl, Tol, Ang.
- 05 PUPKE(N) BLAUW/BLOUW: Gor, Eef, War, Vor, Aal, Wesv, Dui, Pan, Lob.
- 06 PUPKE(N) BLAUWSEL/BLOUWSEL: Bor, Does, Zev.
- 07 POPPETJE BLAUW/BLOUW: Zut.
- 08 ZEKSKE(N) BLAUW/BLOUW: Doet, Kep, sHe, Pan.
- 09 ZAKJE BLAUW/BLOUW: Aal II Bat.
- 10 BUULTJEN BLAUW/BLOUW: Baa.
- 11 TUUTJEN BLAUWSEL/BLOUWSEL: Zut.

Bor: De witte wasse wodn deur 't blauw/blauwsel eslagen.

Zel: Alles wat helder wit mos waezen, wier deur 't blauwsel ehaald.

Tol: Blouwselfupken was 'n cylindervormeg peksken van blouwselfopjer, in 'n lepken verpakt en dichte-ebonnen.

Groen: Blauwsel was in zekskes te koop.

Aal: Pupken blauw/blauwsel was van 't mark Reckitt's crown blue.

Bre: At der te völle blauwsel in 't speelwater zat, wodn de wasse BLAUWEREG.

Kep: Veur beeste die veur de keuring gewassen wieren, wier ok blauwsel gebruikt.

Bel: In de zommer wodn ok blauwsel ebroekt um stalraemkes blauw te maken; dat was tegen de vlegen.

Ruu: 't Blauwsel gebruikten ze ok veur 't kiewieten: veur 't blauw maken van de ramen en muren. Dat zee'j nog op de Lebbenbrugge.

● *Veur "linnen met behulp van slootwater zwart maken" bunt op-egeven:*

Acht ca 1830: MODDEN, UUTMODDEN

"(linnen) met behulp van slootmodder zwart maken" [Telge 4, 7/10].

Acht-Tw 1948: MODDEN: "zwart maken door linnen een tijdlang in rottende elzenbladeren te leggen". SMODDEGAT "kuil met water waarin rottende eikenbladeren of elzenbladeren. Het linnen werd daarin gestopt en kreeg er een donkere kleur" [Wanink 1, 144/183].

Gels 1934: De linnen boksen en schölleke wodn emod in 'n graven met verrotte elzenbla tot ze helemaols zwat wazzen en dan ha'j der nooit geen umzeen meer nao [v.d. Lugt in: Gids Folk. 2, 47]. [MODDEN].

Lar 1927: In grootvaders jeugd droeg het manvolk nog broeken en buizen van eigen-gereid linnen dat vaak "emod" en "etraenn" werd om het een kleurtje te geven. Men bedekte het met modder uit een sloot waarin elzenbladen rotten en trapte het met de voeten er in [Heuvel 1, 147].

● *Veur 't kiewieten ('t blauw maken van muren), kiek in 't Huus, blz. 90.*

BLEIKEN

bleken

- 01 BLEIKE(N): Gor, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bre, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan / Acht 1882 [Telge 2, 14], No Acht 1883 [Telge 4, 63], sHe 1982 [Telge 3, 18], Vars 1985 [Telge 6, 58] II Bat.
- 02 BLEKE(N): Zut, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Sin, Lob II Bat, Mar.
- 03 OP DE BLEKE LEGGEN: Bor, Gees, Haa, Eib, Groen, Aal, Bre, Win.
- 04 OP DE BLEIKE LEGGEN: Harf, Wich, Zel, Hen.
- 05 NAOR DE BLEIKE DOEN: Tol.
- 06 CHLOREN: Nee.

Hen: Naodat de witte wasse espuuld was,

mos ze ebleikt worden. 't Wodn edaon um de witte wasse helder te kriegen en de vlekken gingen der ok van uut. Nao 't bleiken wier ze weer espuuld en dan edreugd.

Kep: De was wier ebleikt at 't uut 't sop kwam, dus veur 't spulen.

Tol: Regelrech uut 't sop wodn de wasse nao de bleike ebrach en keureg in ri-jen neer-eleg at 't mooi weer was. Veural de veurjoors-zonne dei wonderen. 'n Keer of wat mos i-j der met de gieter hen en 'n paar teilen water um 't te begieten. Nao 'n dag bleiken, wier de wasse weer op-ehaald en in teilen water ezet. 's Aovens of den anderen dag wier 't espuuld. Mien gropmoeder hef nog linnen ebleikt, maor dat was veur mien tied (veur 1919).

Wesv: Um te bleike, wier de was op 'n stuk gres bi-j huus geleid, dan kon 't mooi uuttrekke. Bi-j heel warm weer was de was gauw dreug en moes je der met de gieter water aover sproeie. En ge moes 't ook wel 's umlegge.

Doet: Bi-j 't bleiken mos de was geregeld met 'n gieter aovergotten worden met raegenwater. Heel vrogger gebeuren dat met 'n klomp.

Zel: At 't dreuge weer was, mos i-j de wesse nogal gieten. Eerder sprenkelen wi-j 't met de hande; 'n emmer water nam i-j dan met.

Sin: Iedere keer mos i-j met de hand water aover de wesse flatsen. Dauw bleiken heel goed.

Vor: 'n Welle of kwelle bie huus bracht mooi water veur 't bleiken.

Gor: Veural bie lechte maone bleiken 't bes!

Ruu: Bie onderboksens mos 't kruus bloot want dan scheen de zonne der op en dan wodn 't nog wat witter.

Did: Onderbokse moste met 't kruus naor de zon ligge.

Bre: Um te bleken gebruikten ze ok 'n peksken chloorpoeder. Dat wodn in ne teil met water op-elost en door ging de wasse in veur 'n paar uur tot ne helen nacht.

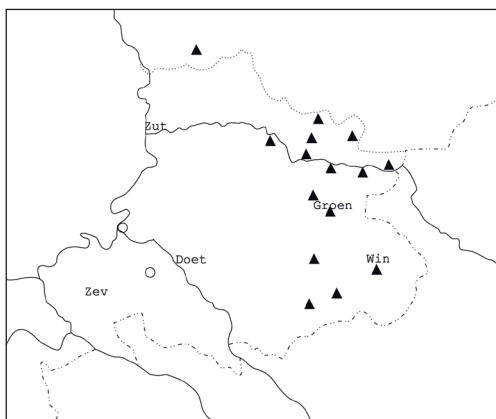
Zut: Der was ook bleekpoeier, later bleekwater. Dit ging in 'n emmer of teile met water en däär ging 't witte goed dan 'n poos in.

● In 't verhaal "Van vlas tut linnen" beschrif D. Tiessink-Zomer ok 't bleiken van 't linnen; kiek in: *Werken zolang het licht was, Deel 2, verzameld door Dini Hiddink-Dijkman (Lochem 1986), blz. 164-165.*

BLEIKE

bleek

- 01 BLEIKE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 14], No Acht 1883 [Telge 4, 63], Vars 1988 [Telge 6, 58] || Wilp, Bat, Haak.
- 02 BLEIK: Gen, Voo, Meg, Net, Ulf, Sil, Doet, Wehl, Kep, Dre, Olb, Does, Ang, Gies, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 18], Pan 1988 [Telge 7, 19] || Emm.
- 03 BLEKE: Ruu, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Acht 1882 [Telge 2, 14], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 76], Lich 1991 [Telge 8, 22] || Bat.
- 04 BLEEK: Wehl, Does.

▲ bleke 03

○ bleek 04

De verspreiding van de ei in bleik/weiken en de ee in bleek/weken komt veur 't grootste deel aovereen: de tweeklank ei kump in 't westen van onze streek veur, de ee in de oosteleke dialecten; verg. ok 't kaartjen op blz. 64.

- 05 BLEEKWEIDE: Ruu, Loch, Eib.
 06 BLEEKVELD: Loch.
 07 WÖSKEVOORD: Bel.
 08 BANE: / Win 1971 [Deunk 1, 13].

Loch: In Lochem ha'j 'n bleike langs de grachte en op 't Möllengrond.

Ruu: In Reurle ha'j gin gezameleke bleke.

Bor: In Borklo lag an den Needsenweg de Stadsbleke; kiek in: Boerderij- en veldnamen in Borculo, krt. 31/3: de Bleke.

Groen: In Grolle lag de Bleke langs de Grachte; op den boer was e in de weide.

Bre: Op de Topsbleke wodn vrogger 't witte wasgoed van de rieke leu uut Aalten en Brevoort ewassen, ebleekt, edreugd en emangeld; kiek in: Boerderij- en veldnamen in Aalten, krt. 13/7. Der was door 'n stuwjtjen in de baeke zodat der altied water was.

shē: Heel vrogger was der 'n gemeenschappelek gresveld, bute de stadswalle. 't Heit now nog de Bleik, maor 't is gin gres meer.

Hen: In Hengel besteet töt op de dag van vandage nog de Bleijke met 't Bleijkenhuusken; kiek in: Boerderij- en veldnamen in Hengelo, krt. 13B/7. Now is 't meer 'n toeristische attractie. Disse bleike was bestemd veur de darpers. Maor ik denke dat e veural gebruikt is veur 't bleiken van linnen wat vrogger as huusindustrie eweven was.

Voo: De bleik was 'n gresveldjen van zo'n 100 vierkante meter, naeven 't huus. Bi-j de meeste boerderijen in Voorst was wel 'n bleik. Wi-jzelf hadden der ok één. Dat ze veur 't bleiken van linnen gebruikt wieren, wet ik niet meer; dat mot veur 1940 gewes zun.

Gees: De witte wasse wodn op 'n kroewagen naor de bleke ebracht.

Vor: De bleike mos ok weer neet te kort bie huus waenn, anders lepen oe de hoender of de hond der aover en dan ko'j weer van niejs af an beginnen.

Sto: Op de bleik moch niet met modderpeut gelope worre.

Groes: As de witte was dan op de bleik lei, dan liep der wel 's 'n kiek aoverhen. Dan wis-

te ze niet hoe gauw ze die weg moeste jage!

Bel: De wöske wodn nat emaaft met water oet den bleekgraven of bleekkolk. [BLEEKGRAVEN; ok: Zwi, Gees / Win 1971 (Deunk 1, 29). BLEEKKOLK; ok: Gels].

Vor: Biej ons huus ha'w nog 'n BLEIKGRAVEN. Ik kan mien nog veurstellen dat an dat pas gewaeven linnen lussen zatten. Met stökskes wodn zon stuk doek dan vasteestokken, anders weien 't vot as der wind kwam.

Win 1971: HACHTEN "soort ogen aan het goed waar de bleekpinnen doorheen werden gestoken tegen het wegwaaien van het wasgoed" [Deunk 1, 84].

Win 1971: BLEEKHUUSKEN "bleekhuisje, huisje naast het bleekveld ten behoeve van het bewaken van de te bleken liggende stoffen" [Deunk 1, 27].

● *Veur 't veurwarp woor 't linnen op de bleke met nat eholden wordt, bunt in woordenbeuke de volgende namen op-egeven:*

gietklomp

- 01 GETEKLOMP: Vor, Loch / Win 1971 [Deunk 1, 68].
 02 GETEKLOOMP: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 100].
 03 BLEKENKLOMP: / Lich 1991 [Telge 8, 22].
 04 BLEIKKLOMP: / Vars 1985 [Telge 6, 58].
 05 BLEIKSPAON: / Vars 1985 [Telge 6, 58].

Vor: Met 'n geteklomp – 'n klomp zonder hakke an 'n stake – slingerden ze 't water aover 't wasgoed.

Loch: Veur 't nathollen he'j 'n geteklomp neudeg. Da's 'n olden klomp woor gaten in eboord bunt en dén an 'n langen stok espiekerd is. Zon geteklomp deupten ze dan in 'n emmer water en zo maakten ze 't linnen – en ok wel 't wasgoed – dan nat.

Win 1971: BODDE “kuip waarin het te bleken goed overgoten werd met sop” [Deunk 1, 29].

Acht-Tw 1948: BUUKTONNE “ton waarin het nog ongebleekte linnen in kokende houtasloog wordt gestampt om het te bleken” [Wanink 1, 83].

UUTWRINGEN

uitwringen

- 01 UUTWRINGE(N), UUTVRINGE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Loch, Lar, Zwi, Aal, Voo, Vars, Wesd, Zel, Wehl, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Wesv, Dui, Did, Zed, Sto, Pan, Lob II Bat.
- 02 OETWRINGEN, OETVRINGEN: Nee, Bel, Groen, Win II Mar.
- 03 WRINGE(N), VRINGE(N): Alm, War, Ruu, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Meg, Wesd, Sil, Doet, Kep, Bro, Ang, Lat, Zev.
- 04 DEUR DE WRINGER/VRINGER HALEN: Groen, Baa.

Win: De wöske oetwringen, is ’t waswater oet de wasse vringen.

Loch: De meeste vrouwleu vrongen met de hande. In ’n vringer slet ’t good neet zo en ’t ging makkeleker.

Ruu: Nao ’t vringen mos ie ’t grei uutsloen om de knötters der uut te halen.

Kep: Alleen nao de derde keer spulen vrongen wi-j de was uut; de eerste twee keer wier e aover de wasbok ehangen.

WRINGER

wringer

- 01 WRINGER, VRINGER: Acht, Liem II Bat.
- 02 WRINGERD, VRINGERD: Alm, Aal.

Kep: De eerste vringers mos i-j nog zelf draejen, later ging dat op de motor van de wasmachine.

Zev: De vringer ston op de wasmachine of

op de wasbok of hi-j was met schroeve vasgemaak aan de waskuup.

Voo: Losse vringers waren der tot 1960; dan kreeg i-j ze die vast op de wasmachine zatten. Doornao kwam de centrifuge.

Gees: Veur den Tweeden Weerldoorlog ha’j gin vringers.

Alm: Nao 1930 kwammen de vringers.

Eib: Nao den Tweeden Weerldoorlog hadn völle leu ’n vringer.

Gor: Vringers kwammen völle veur; ie zeet ze noe nog in de kringloopwinkel hier in Gorssel.

Zel: A’j ’n vringer hadden, was i-j al wel beveurrecht.

Bel: De meeste wöske wodn met de hande oet-evrongene.

Loch: Nao den Tweeden Weerldoorlog kwammen de centrifuges, hier meestal centrefu eneumd. [CENTREFU].

MANGELEN

mangelen

- 01 MANGELE(N): Acht, Liem II Bat.
- 02 GLADMANGELEN: Gor.
- 03 DEUR DE MANGEL HALE(N): Gor, Zed.
- 04 STRIEKE(N): Zut, Nee, Bel, Groen, Zel, Zev.
- 05 GLADSTRIEKEN: Vor.
- 06 OPVOLEN: Harf, Vor.

Nee: Met ne mangel kö’j de waske glad maken.

Eef: De wasse mot nog emangeld worden.

Dui: Grote zake – ziekenhuus, wasseri-je en hotels – deie de was manglele.

Acht 1895: KLANDEREN “persen, mangelen” [Telge 2, 64].

MANGEL

mangel

- 01 MANGEL: Acht, Liem II Bat.
- 02 MANGELE: Loch, Bor, Rek, Groen, Aal, Bre, Win, Vars.

03 MANGELMACHINE: Lich.

Aal: Veur den oorlog hadden de baetere leu wal ne mangele.

Vor: Grote leu hadden 'n mangel; de gewone man neet.

Zel: Bi-j de boeren zag i-j ze niet zo völle; meer bi-j de hotels veur 't linnengoed.

Groen: In 't zekenhoes in Grolle hadn ze ne mangele.

Loch: 'n Mangele was 'n duur ding en nam völle plaatse in. Maor veur platgood (lakens, slopen en handdeuke) was 't heel makkelek. [PLATGOOD].

Vars 1985: 'n Trekmangele wordt niet meer gebruikt um de wesse te mangelen; zo enkeld hebt ze hier en door nog wel 's 'n dreimangele [Telge 6, 354]. [TREKMANGELE. DREIMANGELE].

DREUGEN

(de was) drogen

01 DREUGE(N): Acht, Liem.

Bor: Met de winterdag wodn de wasse vake op 'n reksken um de kachel edreugd.

Zut: 's Zomers werd an de liene gedreugd en 's winters in huus rondum en baoven de kachel of 't fenuus.

Did: 's Winters wier de was duk op zolder te dreuge gehange, of um de kachel.

Win 1971: De wöske op den draod is an-ejag "het wasgoed is bijna droog door de wind" [Deunk 1, 9]. [ANJAGEN].

OPHANGEN

(de was) ophangen

01 OPHANGE(N): Acht, Liem II Bat, Mar.

02 AN DE LIENE HANGE(N): Eef, Zut, Vor, Loch, Lar, Zwi, Groen, Bre, Din, Meg, Sin, Sil, Zel, Kep, Hen, Lat, Did II Bat.

03 AAN DE LIENT HANGE: Wesv, Dui, Zev, Sto, Pan.

04 OP DE LIENE HANGEN: Eef, Nee, Aal, Vars.

05 AN DEN DRAOD HANGE(N): Gor, Harf, Gees, Ang, Pan.

06 OP DEN DRAOD HANGEN: Wich, Ruu, Gels, Voo, Hen.

07 AN DE LIENE MAKEN: Gor.

08 BUTEN HANGEN: Gor.

09 DREUGE(N): Zut, Vor, Nee, Eib, Wesv, Lob.

10 TE DREUGE HANGE: Wesv, Zev, Sto.

Gels: 't Tuug/de wöske op den draod hangen.

Gees: 't Mooiste was 't a'j de wasse veur kof-fietied an den draod hadn.

Bel: As de wöske dreuge was, wodn 't van de dreugliene of-ehaald. [OFHALEN].

Win: As de wöske dreuge an de liene hing, mossen ze de wöske afhalen. [AFHALEN].

● *De metworkers wet nog good dat de wasse vrogger op 'n hegge, op hekwerk of (punt) draod te dreugen lei.*

Vars: Töt in de derteger joren wodn de wesse op 'n deurnen- of bukenhegge edreugd.

Alm: Vrogger wodn de wasse op de hegge of op de bosse elegd.

Ruu: Vrogger wodn de wösse op den bos (de deurnenhegge) ehangen.

Harf: Rond den Tweeden Oorlog kwammen de waslienen; doorveur wodn de wasse op de hegge eleg en ok weh aover den draod langs de weide.

Haa: De wasse wodn langs de weide op den puntdraod ehangen.

Zel: Vrogger dreugden wi-j de wesse op de deurnenhegge. At in de harfs de blade van de hegge af wazzen, wier de hegge gruun en dan ha'j grune plekken in 't wasgrei zitten. Dan argeren i-j ow gruun en gael!

Tol: O wee at de deurnenhegge eknipt was, dan kreeg i-j allemaole grune of brune vlekken in de wasse.

Bre: Op ne foto van 1915 zee ik al wasse met knippen an ne draod hangen, maor op heggen dreugen is ok nog heel lange ewest.

Loch: Ik wete neet anders of de wasse hing vanaf 1930 an de wasliene. Eerder – en bie de boeren nog heel lange – leien ze de wasse op de hegge of ok wel op den weidedraad en 's winters 't leefste op 't puntdraod. As der dan wat wind was, weien 't neet zo gauw van 't puntdraod af as van de hegge of weidedraad.

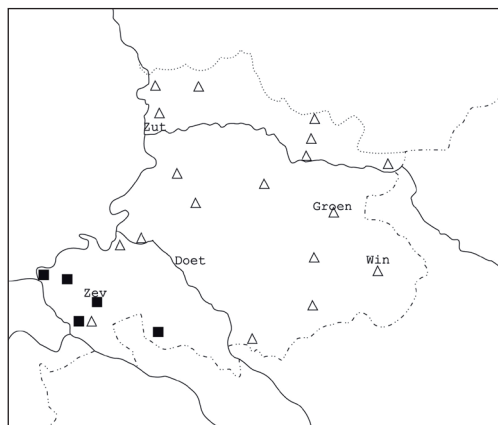
Loch: Later waren der wasrekken, eers van holt en later van iezet of van kunststof, merk: Tomado. En noe he'j dreugmöllen. [WASREK. DREUGMÖLLE].

LIENE

waslijn, drooglijn

- 01 LIENE: Gor, Zut, Vor, Loch, Lar, Zwi, Nee, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin / Eib 1980 [Telge 1, 48] || Bat .
- 02 LIEN: Sil, Kep, Did.
- 03 LIENT: Wesv, Dui, Zev, Sto, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 81].
- 04 WASLIENE: Gor, Harf, Eef, Loch, Aal, Vars, Zel, Hen.
- 05 WASLIEN: Voo, Meg, Sil, Kep, Lat, Did, Lob.
- 06 WASLIENT: / sHe 1982 [Telge 3, 170].
- 07 WASLIENEDRAOD: Zut.
- 08 WASKELIENE: Nee.
- 09 DREUGLIENE: Gor, Harf, Eef, Nee, Bel, Aal || Bat.
- 10 DREUGLIEN: Gen, Doet, Zev.
- 11 DRAOD: Gor, Harf, Wich, Ruu, Gees, Gels, Voo, Hen, Ang, Pan.
- 12 DREUGEDRAOD: Rek, Groen, Aal, Win / Lich 1991 [Telge 8, 33].
- 13 DREUGDRAOD: Gor, Eef, Bor.
- 14 WASDRAOD: Eef, Lich, Aal, Dre, Hen.
- 15 TUUGDRAOD: / Win 1971 [Deunk 1, 249].

Bel: In 't darp kenden ze al wal langer dreuglienen, maor boeten-of dreugden ze nog op de deurnenheggen. Maor too dee der neet meer wazzen, mosten ze van armoed door ok wal op dreuglienen dreugen.

■ lient 03

△ draod e.v. 11-14

De benaming lien(e) veur 'waslijn, drooglijn' is 't meest gangbaar. In de Zuidwesteleke Liemers is lient, een woord wat meugelek verwant is met 't olde woord lynde, wat zich tut 't Standaardnederlandse woord lint ontwikkeld hef. Veural verspreid in den Achterhoek komt (samenstellingen met) draod veur.

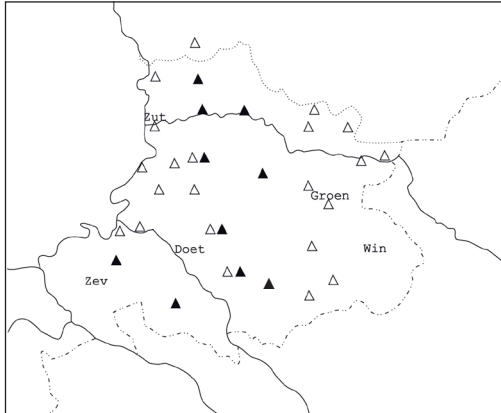
Hen: Bi-j ons in de buurte wonen 'n alleenstaonde man en die zei: "Ik heb 't linnen al op de hegge", en dan bedoelen hie dat e de was al an de draod had hangen.

WASKNIEPER

wasknijper

De metworkers kent twee soorten wasknijpers: ene met 'n veerken en doorveur ha'j der dee zonder veerken konden klemmen.

- 01 WASKNIEPER: Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 399] || Bat.
- 02 WASKNIEPE: Harf.
- 03 KNIEPER: Zut, Vor, Kep, Does.
- 04 WASKNIPPE: Gor, Zut, Wich, Vor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Wesd, Zel, Dre, Hen, Bro, Tol || Bat.
- 05 WASKNIP: Ang / sHe 1982 [Telge 3, 170].

- △ wasknip(pe) 04-05
▲ (was)knipper 06-07

Dit kaartjen en 't volgende vult mekare an: in den Achterhook is 't type knippe/knipper op-egeven...

06 WASKNIPPER: Harf, Alm, Vor, Ruu, Loch, Vars, Wesd, Zelv, Did.

07 KNIPPER: Zed.

08 WASPIN: Voo, Meg, Sil, Does, Wesv, Dui, Zev, Did, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 170], Pan 1988 [Telge 7, 153].

09 WASPINNE: Gor, Eef, Bor, Gees, Nee, Eib, Bre, Win, Din, Baa.

10 WASPUPKEN: Loch.

11 DREUGEKNIEPER: Win.

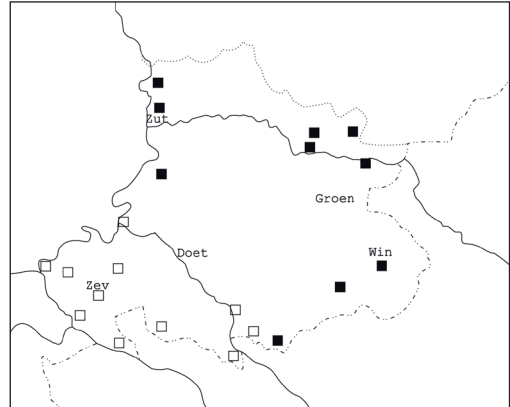
12 DREUGE PINNE: Win.

13 WASKLEMME: Bre.

Loch: Eers waarn der waspupkes: 'n stöksken met baoven-an 'n bölleken en van onderen in-esneenn. 't Good ging hier tussen an de liene. Later kwammen de waskniepers: door zat 'n veerken in.

Bre: Zolange at ik wette, waren der al waspinnen. Maor vrogger waren ze zonder 't iezeren veerken. Ze klemmen de wasse op den draod; doorvan zeien ze ok wal 's: wasklemmen.

Vars: Vrogger was 'n wasknieper/wasknipper meer 'n klemme.

- waspin 08
■ waspinne 09

... en in de Liemers en verspreid in den Achterhook 't type pin/pinne.

Eef: Met waspinnen köj de wasse op de draod pinnen: op de wasliene/wasdraod de wasse te dreugen hangen.

Harf: Wasknippers kwammen in gebruik toen der dreuglienen waren.

Zelv: Veur den Tweeden Oorlog waren der nog gin wasknippers.

Sil: Vrogger hadden ze geen waslien en wier de was op de heg gehangen.

Lich: Heel vrogger dreugen ze de wasse op de hegge, later op den wasdraod met waspinnen.

Bel: Wasknippers kwammen in gebroek too ze de wöske neet meer op de hegge dreugden.

Sin: Tut 1930 wier 't tuug op de deurnenhegge ehangen.

Zelv: As 't wasgoed op de deurnenhegge lag, waejen 't der ok wel 's af at de wind niet goed veur de heg stond. Dan köj nog 's weer beghinnen want dan mos nog weer 's espuuld worden.

Hen: Ik wet nog dat mien moeder zó'n grote wasse had, dat ze gien waskniepers genog had en ok gien wasdraod genog. Ze zei: "Dan mot 't maor op de olderwetse maniere"; ze lei 't wasgoed toen op de deurnenhegge.

● *Wat metwarkers geeft op woor de wasknipers ligt as ze neet gebruikt wordt:*

Zut: Wasknippen lagen in de knippebak. [KNIPPE(N)BAK; ok: Nee].

Nee: Wasknippen zatten in 'n knippenbuul of knippenbak. [KNIPPENBUUL].

Loch: Den wasknieperbak was vake 'n olde panne of vergiet. [WASKNIEPERBAK].

Zed: De knippers zate in 'n old mandje of 'n olde emmer of 'n olde buul: de knipperbuul. Maor ze zeien ok: "Doe de slob maor veur, dan ku'j de was op gaon hange"; 'n slob is 'n halve schört met 'n grote tes. [KNIPPERBUUL].

sHe 1982: PINNEMAND "mandje voor wasknijpers" [Telge 3, 116; ok: / Pan 1988 (Telge 7, 106)].

INVOCHTEN

invochten

01 INVOCHTE(N): Acht, Liem II Bat, Mar.

02 IENVOCHTE(N): Wehl, Pan, Lob.

03 INVOCHTEGEN: Zel.

04 VOCHTEN: Haa.

05 IENSPRINKELEN: Wehl.

Zel: Invochtegen is 't wasgoed met de hande besprenkelen met water.

Gor: Wasse wat esteven was, wodn eers in-evocht. Dan ko'j 't mooi glad maken.

Voo: Alles wat mooi gladgestrekken mos worden, wier ingevocht. At de was ingevocht was, mos i-j der eigelek rollen van maken en die in de kelder leggen zodat 't goed deurtrok. Maor dat hing ok al af van de tied die'j hadden.

Groen: 't Stieselgood wodn nao 't dreugen weer in-evocht en op-erold en dan den anderen dag estrekken.

Bel: Behalve 't stieselgrei mos de wöske as ze te dreuge was – te spreu – ok in-evocht wodn.

Voo: Invochten gebeuren vrogger met de hand; now met 't bloemenspuitjen.

STRIEKEN

strijken

01 STRIEKE(N): Acht, Liem II Bat, Mar, Haak.

02 OPSTRIEKEN: Gor.

sHe: De was strieke; met 'n ie as in de veurnaam Piet. [Ok: Lob].

Zut: In ieder geval werd 't stieselgoed gestreken; en lang neet alle vrouwen streken de lakens, de slopen en theedoken. Der werd ook völle gewoon opgevouwen, met de hand glad gestreken en in de kaste gelegd.

Ruu: 't Hoog neudege wodn allene estrekken: bozemkleedjes, glazenkee, taofelkleedjes, (zundaagse) Engelse hemde, (speciaal de beurdjes), schorten en zummezetjes.

Bel: Striekgrei was veurnamelek stieselgrei. [STRIEKGREI].

Zel: Allene de baovenste delen van de lakens wodn estrekken.

Bre: De halve schortjes dee oldere vrouwen droegen, wodn iets estevene en naoderhand op-evould, eers in de lengte (heel smal: 10 cm breed) en dén reep weer tut 'n klein veerkant peksken. Dan gingen ze der 'n paar uur op zitten. Dan waarn de volen heel scharp en dat lek mooi.

Groen: 't Stieselgood wodn estrekken. Op 't andere good gingen ze zitten; dat was: strieken met 't gat!

Tol: Strieken was 'n warm wark want de kachel mos goed brannen!

Vor: Mien moder lei 't wasgood op-evolen op 'n stoel en ging der dan effen op zitten. Ze bewaog zich dan van links naor rechts: mangelen zei ze dan.

Eef: Eén van onze metwarkers zei: op de opgevouwen wasse gaon zitten. Sommege vrouwleu schenen dat te doon; 't achterwerk was dan de mangel.

Acht-Tw 1948: Ne musse kroezen "in een knipmuts de vereiste plooiën strijken". KROEZEN "strijken met plooiën" [Wanink 1, 131].

STRIEKIEZER

strijkijzer

- 01 STRIEKIEZER: Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 341] || Bat, Mar, Haak.
- 02 STRIEKBOLT: Doet, Kep, Dre, Dui, Zev, Did, Sto.
- 03 STRIEKBOLTE: Vor, Aal, Bre, Din / Vars 1985 [Telge 6, 341].
- 04 STRIEKBOUT: Wesv, Groes.
- 05 BOLT: Zev, Did, Dui.
- 06 BOLTE: Wich.
- 07 BOUT: Wesv.
- 08 IEZER: / Acht 1895 [Telge 2, 57].

Wehl: Striekiezer; de eerste ie is kort as in de naam Piet; de tweede ie is lang as in 't woord bier. [Ok: Lob].

sHe: Der wazze twee soorte striekiezers. Kleine van massief gietiezer die op de kachel werde gezet en zo verhit werde. As der gestreke werd, ha'j der één um met te strieke en ston der 'n tweede op de kachel. 't Andere model was groter en was hol van binne woorin gläöjende käältjes gedaon werde.

Pan: Striekiezers ware der ien twee soorte: de ene soort zette ze op de kachel; die ware van gietiezer en kojje met 'n los haandvat der af pakke. Ien de aander kojje kaoltjes doen zodat de zaol heit wier. [ZAOL; ok: Zed. ZAOLE: Vor].

Vars: Wi-j kennen dri-j striekiezers: 'n striekiezer met käältjes, 'n striekiezer met 'n bolte en 'n striekiezer dat op 't fenuus of de kachel warm emaaft wier.

Doet: Der waren striekiezers die baovenop 't fenuus warm emaaft mossen worden en der waren ok striekbolten die in 't vuur elegd wieren en dan in 't striekiezer gingen wat dan warm wier zoda'j der met kunnen strieken.

Gels: In 't striekiezer ging 'n hete bolten of der wodn 'n brikette ('n sloffe) deur-eband en dee ging dan in 't striekiezer.

Wesv: De bout was 'n hol striekiezer en had 'n korte handgreep en twee losse stale stave. Zo'n staaf wier heit gemaak en doorna met 'n

kaoletang in de bout gedaon. [STAAF].

Dui: Der wier 'n stuk iezer in 'n goed opgestaakte kachel geleid en dah ging dan in de bolt.

Vor: Nao de striekiezers woor holtksaal in edaon mos wodn, kreeg iej striekiezers met iezeren bolten die heite emaaft wodn. Doornao hadde iej ok kleine striekiezers die ko'j zo op 't fenuus of de kachel zetten en dan waren ze ok heite. Door zat 'n kloete iezer onder: 'n heel dikke zaole.

Bre: I-j zaggen ok nog wel 's kleine, platte striekiezers met 'n handvat van iezer, dee warm emaaft wodn op 't gas of op 't fenuus. Dat wazzen handege dinge.

Aal: In de oorlogsjoorn moste wi-j bi-j gebrek an stroom weer met de olderwetse striekbolte de wasse strieken, dus weer met ne gleujende brikette der in. Ok wazzen der van dee kleine iezeren dee'j allene maor op de kachel of 't fenuus heite kunnen maken. 't Was 'n umslachteg gestriekte want i-j mossen altied 't striekiezer met 'n deuksken afvaegen veura'j kunnen strieken anders wodn de wasse smereg. [GESTRIEKTE].

Wesv: As 'n striekbout op 't fenuus warm gemaak was, moes je eers over 'n stuk papier strieke um te zien of hi-j niet te heit was en of de zaol wel schoon was.

Loch: In de joorn darteg kwammen elektrische striekiezers. Dee bleven altied goed warm en waren ok schoner: dee hoofden neet meer op 'n lappe af-estrekken te worden.

Gor: De eerste elektrische striekiezers waren loodzwoor.

Eef: Met 'n natte vinger tikken ie effen onder 't iezer en as dat sisterde, dan was 't iezer heite genug um te strieken.

● *'t Losse, gietiezeren stuk wat soms nao verwarming in 'n striekiezer edaon wodn, heet:*

- 01 BOLTE: Wich, Ruu, Bre, Din, Vars, Zel,

- Dre, Hen, Baa, Tol / Aal 1966 [Rots 2,1].
- 02 BOLT: Gen, Meg, Sil, Wehl, Kep, Zev, Zed, Pan.
- 03 BOLTEN: Harf, Bor, Gees, Gels, Nee, Bel, Win / Win 1971 [Deunk 1, 31].
- 04 STRIEKBOLT: Nee, Doet.
- 05 STRIEKBOLTE: Aal / Vars 1985 [Telge 6, 341].
- 06 STRIEKBOLTEN: Lar.
- 07 ZAOL: Kep, Wesv.

Lat: 't Striekiezer had van achtere 'n klepke; door ko'j de bolt in doen. De bolt was warm geworde in 't kaolevuur en werd met 'n tang in 't striekiezer gedaon. Ze hadde twee of dri-j bolte bi-j 'n striekiezer.

Kep: De zaol mos in 't vuur warm gemaakt worden; meestal waren der twee zaolen of bolten.

Zel: Wi-j hadden twee bolten die'j um de beurten in de kachel of 't fenuus leien.

Bel: Vrogger hadn wi-j 'n bolteniezer; den bolten mos in 't fenuus of de kachel gleuneg emaaft wodn.

Ruu: De bolte kon ok 'n steen waenn dee in de kachel elegd wodn.

● *In de volgende gevallen heet 't losse stuk van 'n striekiezer 'n bolt:*

Sto: Striekbolte stonne op de kachel en wiere der met 'n los handvat afgepak. Dat handvat knep zich eiges vas an de bolt. [BOLT].

Voo: Veur 1950 ha'j losse boutjes die op 't fenuus heit wieren. Door was 'n soort kniepmechaniek woormet i-j ze konnen vasthollen en verwisselen. A'j den enen gebruiken, kon den anderen weer heit worden.

STRIEKPLANKE

strijkplank

- 01 STRIEKPLANK(E): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 341] || Bat, Mar.
- 02 STRIEKPLAANK: Pan, Lob.

Zel: Eerder hadde wi-j niet 'n striekplanke

maor wier op taofel estrekken. Der wier dan 'n molton dekken op taofel elegd.

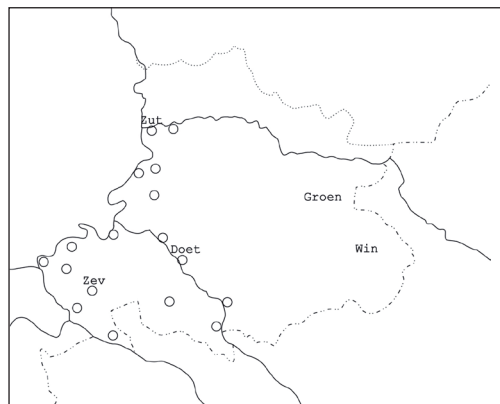
Lob: Vroeger ha'j gin striekplaank mar streek je op toffel met 'n olde molton daeke der aoverhin; dah was de striekdaeke. [STRIEKDAEKE; ok: Dui].

Pan: De strieklap waormet de oonderkaant van 't striekiezer afgevaeg wier, was duk zat 'n pannelap. [STRIEKLAP; ok: Wehl, Ang, Zev. STRIEKLAPPE: Gor, Vor, Groen, Aal. BOLTLAPPE: Wich].

OPVOLEN

opvouwen

- 01 OPVOLEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Zwi, Lar, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Meg, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Tol || Bat, Mar.
- 02 OPVOLLEN: Eef, Vor, Loch, Bor, Gees, Groen || Bat.
- 03 OPVAOLE(N): Wehl, Zev, Did, Sto.
- 04 OPVOUWE(N): Zut, War, Gen, Sil, Doet,

○ *opvouwe(n) 04*

Dat in onze streek vanuut 't westen 't Standaardnederlandse woord opvouwen de oorspronkeleke namen vervangt, is op dit kaartjen dudelek te zeen: veural langs de rivieren IJssel, Rijn en Olden Iessel is 't Standaardnederlandse woord opvouwen namelek aover-enommen.

Kep, Baa, Bro, Tol, Ang, Lat, Wesv, Dui,
Zev, Zed, Pan, Lob.

05 VOLEN: Vor, Eib, Aal.

06 VAOLE: Zev.

Tol: Heel vrogger opvolen, now opvouwen.

Kep: Lakens mos i-j met z'n tweeën opvouwen.

Gees: 't Opvolen van lakens geet zo in zien wark: eerst 't laken in de lengte dubbeld volen met de zelfkanten op mekare (tek. a). Dan in 't midden 'n vole maken en de beide helften dee'j dan kriegt, halveren (tek. b: strook 1 op strook 2 leggen en strook 4 op strook 3), zoda'j weer twee stroken kriegt. Dee beide stroken op mekare leggen (tek. c: strook 5 op strook 6 leggen). Dan ligt der in de lengte acht banen op mekare. Noe de lengte halveren en doornao nog 's in drie gelieke delen volen. In totaal hef 't laken noe twaalf volen.

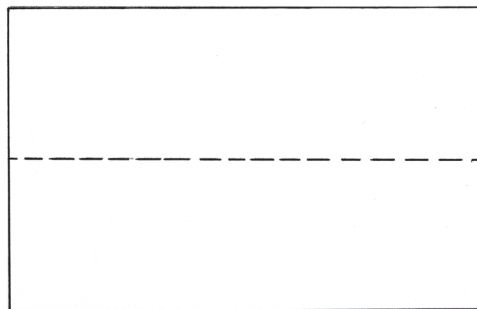
Did: 't Vouwe geet zo: 'n vouw in de lengte make, dan twee helfte halvere zodat der twee bane ontstaon. Die op mekaar legge en dan 'n vouw in 't midde make en de ziedkante door naotoe vouwe zodat de einde tege mekaar aankomme. Now nog dubbel vouwe.

Sin: I-j mossen zó opvolen, dat de zelfkanten naor binnen zatten.

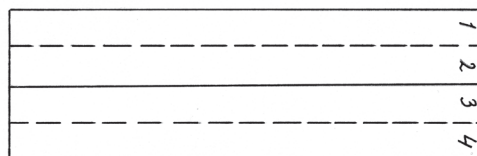
Hen: As oldste zónne mos ik mien moeder helpen lakens opvolen. Zo he'k mien 't patroon bi-j-ebrach. Mien vrouw uut Dalfsen dut 't net zo.

Aal: As 't wasgood deur de wind mooi glad ewaejd was, wodn 't neet estrekken maor alene op-evolene. Eerst wodn ze dan op-erekt deur twee leu. Ieder nom in elken voest ne punte/ne timpe van 't laken en dan wodn der in de lengterichting etrokkene. Gelieke-op grep i-j dan 'n paar maal 'n voestvol laken der bi-j tutda'j beiden in 't midden wazzen. Dan mos i-j samen gelieke hen en weer trekken en iedere kere 'n stuksken van 't laken lieke trekken. Daornao wodn de zelfkanten nog tussen doem en wiesvinger netjes uut de knoffel ehaald. En dan begon dat ingewikkelde volen.

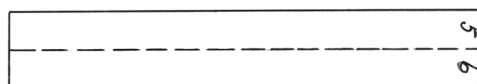
Sto: "Toe help mien 's efkes met lakes op-

tek. a

tek. b

tek. c

't Opvolen van 'n laken

vaole", zei mien moeder. Wi-j ginge tegenaover mekaar staon en leie 't lake dubbel, weer dubbel en dan liepe wi-j op mekaar aan en wier der weer twee keer dubbel aoverdwas gevaole.

Hen: Veurda'j de lakens opvoolt, mo'j ze oprekken. [OPREKKEN].

Tol: Strieken en opvolen/opvouwen was: de wasse an de kante maken.

ROESTVLEKKE

roestplek

01 ROES(T)VLEKKE: Alm, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Haa, Nee, Groen, Aal, Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol II Bat.

02 ROES(T)VLEK: Gen, Voo, Meg, Sil, Kep, Ang, Zev, Did, Pan, Lob.

03 ROOSVLEKKE: Eef, Bre.

04 ROES(T)VLAKKEN: Eib, Rek, Win.

05 ROSTERVLAKKEN: Win.

- 06 ROES(T)VLEKKEN: Hen.
 07 ROOS(T)VLAKKE: Bel, Lich.
 08 ROESVLAKKE: Bre.
 09 ROESTERVLAKKE: Gels II Haak.
 10 ROOSTERVLAKKE: Bel.
 11 ROOSTEVLAKKE: Groen.
- 12 ROES(T)PLEK: Doet, Does, Lat, Wesv, Dui, Zed.
 13 ROES(T)PLEKKE: Gor, Zut, War, Sin, Hen.

Voo: Roestvlek; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Wesd].

Eib: Der zit ne roesvlakken in dissen dook.

Kep: Veur roesvlekken mos i-j zuveringszalt gebruiken.

Bor: Roesvlekken gaot der uut met zoltzuur en water.

Bre: As der ne roesvlakke in 't linnen zit, zeg i-j: "Der zit roest in 't linnen". [ROES(T); ok: Harf, Vor, Nee, Wehl, Bro, Wesv].

Gees: Der zit roester in 't linnen. [ROESTER].

SPOCHTVLEKKE

spochtplek

- 01 SPOCH(T)VLEKKE: Zut, Vars, Wesd, Hen, Tol.
 02 SPOCH(T)VLEK: Gen, Doet, Zev, Sto, Pan.
 03 SPOCH(T)VLEKKEN: Eib.
 04 SPOCH(T)VLAKKEN: Bel.
 05 SPOCH(T)VLAKKE: Bel.
 06 SPOCH(T)PLEKKE: Zut, War.
 07 VOCH(T)VLEKKE: Haa.
 08 VOCH(T)VLEK: Zev.
 09 VOCH(T)VLAKKEN: Rek.
 10 VOCH(T)PLEKKE: Gor.
 11 WEERVLAKKEN: Eib, Win.
 12 WEERSTIPPE: Bre.

● *As der 'n spochtvlakke in (linnen)good zit, dan is 't (linnen)good:*

- 01 VERSPOCH(T): Gor, Alm, Wich, Bel, Groen, Vars, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Hen, Baa, Lat, Dui, Did / Lich 1991 [Telge 8, 134].

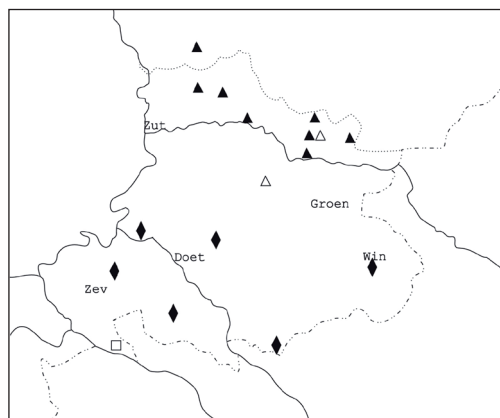
Wehl: De was is verspoch.

Vars: As 't grei te lange nat bleef, dan kon 't verspochten. [VERSPOCHTE(N); ok: Groen, Sin, Wehl, Ang, Wesv, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 140], sHe 1982 [Telge 3, 162], Vars 1985 [Telge 6, 380], Pan 1988 [Telge 7, 147], Lich 1991 [Telge 8, 134], Gen 1999 [Telge 12, 168].

Groen: As 't wasgood verspocht is, zit der eerdspat in.

● *Van (linnen)good wat verspocht is, zeg ie:*

- 01 'T WEER ZIT DER IN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Sin, Sil, Hen, Bro, Does, Wesv, Dui, Zev.
 02 'T WAER ZIT DER IEN: Pan, Lob.
 03 DE ZWA(R)TE ZIT DER IN: Harf, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee II Bat.
 04 'T ZWA(R)TE ZIT DER IN: Gees.
 05 'T ZWA(R)T ZIT DER IN: Ruu.
 06 DE SPOCHT ZIT DER IN: Win, Din, Zel, Dre, Did, Zed.

- ▲ *de zwa(r)te zit der in 03*
 △ *'t zwa(r)t(e) zit der in 04-05*
 ◆ *de spocht zit der in 06*
 □ *'t vuur zit der ien 07*

Bezondere uitdrukking veur verspocht (linnen)good is de/'t zwa(r)t(e) zit der in; in den Noordeleken Achterhook is dee uitdrukking bekend. De uitdrukking 't vuur zit der ien is ene keer op-egeven: veur Lobith.

- 07 'T VUUR ZIT DER IEN: Lob.
 08 'T IS SPOCHTEREG: Vor.
 09 'T IS VERWEERD: Gor.

Gees: Hemden en alle andere zweterege en natte wasse wodn op stökke ehangen. Dat was neudeg, anders kreeg ie den zwarten in de wasse.

Nee: As 't weer in de wöske zat, zeien ze: "Der zit eerdschat/eerdzwat in". [EERDSPAT; ok: Groen II Haak. EERDZWA(R)T].

WASSERIEJE

wasserij

- 01 WASSERIEJE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Rek, Lich, Hen II Bat.
 02 WASSERI-JE: Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Baa, Tol.
 03 WASSERI-J: Voo, Sil, Wehl, Does, Ang, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Lob.
 04 WASFABRIEK: Groen.

Bre: In Brevoort woonden ne familie W. dee ne kleine wasserij-je hadden. Ze was allene veur de baetere leu uut Aalten: de dokter, notaris, fam. Slicher van Bath en veur hotels. Met ne kruwagen wodn elke waeke de wasse ehaald en ebracht. Der was ne bleke en ne dreugloze en ne ruimte um te strieken en mangelen.

Loch: Naor de wasserieje gingen lakens en slopen, taofelgoed, aoverhemde, witte jassen (beroepskleding) en bie sommegen zelfs zakdeuke, handdeuke en theedeuke en zelfs liefgoed, ondergoed en nachtklere.

Bel: Allene de boordjes en masjetten van mansleu hemde leten ze ok veur den oorlog 1940 – 1945 wal argens anders wasken en stieven.

Vars: Veural 't taofelgoed, lakens en slopen gingen bi-j mensen met 'n betjen meer geld naor 'n wasserij-je.

Eef: De grote stukken – zo as lakens – gingen wel 's met de wasman mee. [WASMAN].

Kep: In den oorlog '40 – '45 kwam J. de was-

baas langs met de vrachtwagen, woor e 'n peerd veur had. [WASBAAS].

Win: In Winterswiek waren twee wasserij-je.

Did: Was die naor de wasserij-je ging, was meestal genummerd.

Bre: Der waren leu dee de wasse naor de wasserij-je deden, maor ne goeie huusvrouw dee dat neet geerne: door lee de wasse te völle van.

Zel: Umdat wi-je roodblik in 't water hadden, konden wi-je de witte was niet met eigen water wasken. Wi-je brachten 't naor Doetinchem, naor Liewes.

Gor: Ok vanwaege 't iezerholdende water wodn de wasse wel naor de wasserieje edaon.

● *As de wasse deur 'n wasserieje edaon wordt, zeg ie wel: wie doot/doen*

- 01 de wasse de deure uut: Harf, Vor, Hen.
 02 de was de deur uut: Did.
 03 de wasse de deure oet: Gels.
 04 de was buten de deure: Zut.

Vor: De wasse de deure uut doon; dat deden aover 't algemeen de rieke leu en de leu dee iezerholdend water hadden. Met de kruwagen met wasmanden der op wodn de wasse op-ehaald en weeromme-ebrach. Dee wasmanden waren meespart wit en veerkant en hadden 'n deksel.

Hen: Ik heb nooit met-emaakt dat veur de Tweede Weerldoorlog de wasse bi-je ons de deure uut-edaon wier. Bi-je ziekte bleef of de was liggen of der kwam hulpe.

● *'t Kwam ok veur dat 'n vrouwe de wasse veur anderen dee:*

- 01 WASVROUWE: Loch, Eib, Aal.
 02 WASVROUW: Din, Did.

Did: Riekere luj hadde duk 'n eige wasvrouw.

Eib: De rieke leu leten de wasse deur de wasvrouw doon, soms bie de wasvrouw in 't hoese maor ok wal bie de rieke leu thoes.

Veural 't slijfergrei leten ze vake deur anderen wasken. [SLIJFERGREI "(lange) lakens"].

Loch: Völle gezinnen hadden wekkeleks 'n wasvrouwe, dee de hele wasse an huus kwam doen. Anderen brachten de hele wasse naor 'n wasvrouwe dee bie zich in huus de wasse deed.

Gees: De mutsen (knipmutsen) gingen naor de mussenmaker.

STOMERIEJE

stomerij

- 01 STOMERIEJE: Gor, Eef, Vor, Ruu, Loch, Eib, Rek, Groen, Lich II Bat.
- 02 STOMERI-JE: Bel, Bre, Win, Din, Tol.
- 03 STOMERI-J: Voo, Meg, Wehl, Dui, Pan.
- 04 STOMERIJ: Lob.

Tol: Alleen at der argens 'n moeileke vlekke in zat, liet i-j chemisch reinegen: dan wier 't naor de stomeri-je ebracht.

Bel: Klere laoten oetstomen kenn ze al lange, maor der wodn neet völle gebroek van emaaft. Ze zaenn dan: "Doo 't pak maor in de stomeri-je". Ok heude en vrouwleuklere wodn wal 's in de stomeri-je edaone.

Loch: Nao den oorlog gingen mooie baovenklere, eers bie hoge uitzondering, naor de stomerieje. Al gauw gingen ok grote stukken as gedienen en dekkens.

Alm: Ok veur de oorlog was der al stomen bie Palthe. [STOME(N); ok: Gor, Eef, Vor, Hen, Wesv, Pan].

Vor: A'j wat estoomd wollen hebben, brachte iej 't naor de kleermaker of leu dee 'n depot van 'n stomerieje hadden. [DEPOT; ok: Wehl, Did].

HOOFDSTUK 5

HANDWERKEN

GOORN

garen

- 01 GOORN, GAORN: Acht; Pan, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 37], Vars 1985 [Telge 6, 124], Lich 1991 [Telge 8, 46].
02 GARE(N), GAAR(N): War, Kep, Wehl, Does; Liem / Acht 1895 [Telge 2, 37].
03 GAEREN: Zut.

Loch: Geef mie dat klösken goorn 's effen an.

Job: Geef mien dah klöske gaorn 's efkes aon.

Lat: Geef mien dah klöske gare 's effe an.

Did: Gif mien dat klöske gaan 's efkes aan.

Zut: Geef mien dat klösken gaeren 's effen an.

Eef: Wiele kent iezergoorn, riegggoorn, sajiet en stopwolle, hand- en mechinegoorn. Iezergoorn was zwart en riegggoorn wit. Stopgoorn was gries, zwart of wit. Völle kleur zat der neet in; da's meer van later tied.

Loch: Der is neigoorn, rieigoorn, beduurgoorn, häökggoorn, stikgoorn, breigoorn en stopgoorn en sajiet (grovere, sterke sökkenwolle). Neigoorn is der in twee soorten: handgoorn (nr. 8, 10 of 12) en mechinegoorn (nr. 40 of 60; is dunner).

Aal: Vrogger wazzen der neet zo völle soorten naeigoorn as noo. Der was katoenen hand- en mechinegoorn in wit, zwart en donkerblauw in verschillende diktes. Handgoorn was der b.v. in de diktes 8, 10 en 12; mechinegoorn ha'j in b.v. 36, 40 en hoger. Handgoorn wodn gebroekt veur 't annaejen van kneupe an slopen, hemde, liefkes, boezeroens, kousen, schorten en zo meer. Wiewers was der nog iezergoorn, knoopsgaetenziede, riegggoorn en haakgoorn. Iezergoorn wodn gebroekt veur 't anzetten van kneupe an zwoor grei, zo as zwoore jesse, overals en

manchester boksen. Riegggoorn was der in één soort, maor haakgoorn was der van heel dunne tot dikke. 't Dunne haakgoorn was veur o.a. 't haken van kraegkes, kleedjes en rendjes an zaddeukskes; van 't dikke haakgoorn wodn o.a. spreien emaaft.

Meg: Um gaete in de sökke te stoppen was der stopgaarn, um sökken, truien en andere kleeer te breien ha'j breigoorn. Veur 't naejen van kleeer was der hand- en machinegaarn, taofelkleedjes wiern met haakgaarn gehaakt en sajiet gebroekten ze vól veur sök te stoppen en te breien.

Doet: Met iezergoorn köj kneupe an zetten.

Wesv: Iezergaarn was veur 't aanzette van knope aan werkklere of andere zwoore stof. Ook veur 't afbieze van kokosmatte was 't nodig.

Wehl: Pannelappen wieren gehaakt of gebreid van katoengaren.

Eib: Stikziede um klere te maken, ha'j in meer kleuren.

Rek: Piepkesziede was veur 't finerere wark, as bloezes en jurken.

Bel: Met rood littergoorn wodn 't linnen elitad (= litteren; kiek in: De mens en zien huus, blz. 68).

Eib 1981: Zesdraods sökke "sokken, van dik garen gebreid" [Weeink 1, 94].

● *De metwarkers kent o.a. de volgende soorten goorns:*

rijgggaren

- 01 RIEGGOORN, RIEGGAORN: Gor, Alm, Eef, Wich, Gees, Groen, Voo, Dre, Hen, Baa, Pan, Lob.
02 RIEGGAARN: Ang, sHe.

- 03 RIEGGAEREN: Zut.
 04 RI-JGOORN, RI-JGAORN: Aal, Win.
 05 RIEJGOORN, RIEJGAORN: Loch.

Acht-Tw 1948: BESSELDRAOD “rijgdraad”.
 BESSELN “met grote steken naaien, rijgen”
 [Wanink 1, 74].

Aal 1966: RI-JEN “rijgen” [Rots 2, 13].

ijzergaren

- 01 IEZERGOORN, IEZERGAORN: Gor,
 Eef, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Aal, Voo,
 Doet, Hen, Bro, Pan, Lob II Bat.
 02 IEZERGARE(N), IEZERGAARN: Kep,
 Does, Ang, Lat, Wesv, Zev.
 03 IEZERGAEREN: Zut.

sajet

- 01 SAJET: Harf, Eef, Vor, Loch, Lar, Nee,
 Rek, Aal, Din, Vor, Gen, Meg, Vars, Zel,
 Hen, Zed II Bat.
 02 SE'JET: Ruu, Tol.
 03 SJETTE: Groen.
 04 SJET: Wehl, Groes, Zev, sHe.

KNOTTE

streng, knot

- 01 KNOTTE: Gor, Alm, Zut, War, Wich,
 Ruu, Lar, Zwi, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek,
 Groen, Aal, Bre, Win, Vars, Wesd, Baa,
 Bro, Tol II Bat, Haak.
 02 KNOT: Voo, Sil, Wehl, Kep, Does, Groes,
 Zev / Pan 1988 [Telge 7, 70].
 03 STRENG: Harf, Wich, Rek, Aal, Din,
 Meg, Doet, Dre, Hen, Ang, Lat, Dui, Zev,
 Did, sHe, Sto, Lob.
 04 STRENGE: Gor, Eef, Zut, Vor, Loch,
 Gees, Haa, Aal, Zel, Hen II Bat.
 05 STRANG: Win, Zev.
 06 STRANK: Lich.
 07 STRANGE: / Acht 1895 [Telge 2, 128].
 08 STRING: Wesv, Pan.
 09 STRENGEL: Ruu, Win, Zev.
 10 STRANGEL: Eib.

11 VETTE: Gees, Bel, Win.

12 KLUNGEL: Ruu.

Bel: Ne vette goorn.

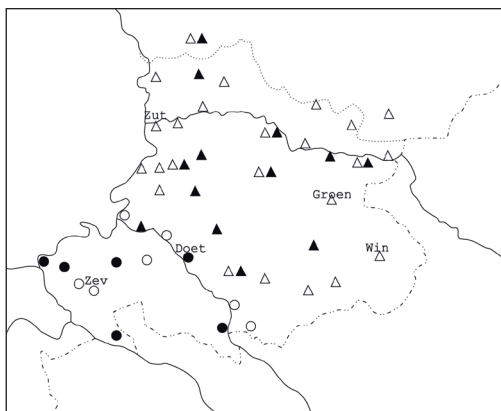
Loch: 'n Knotte wolle of goorn bestaat weer
 uut enkele strengen.

Rek: Ne streng is vuur fiener goorns as ne
 knotte.

Aal: Ne knotte bestaat uut honderd gram
 goorn, verdeeld in vijf strengen van twinteg
 gram, bindjes enumd. Ieder bindjen was
 met 'n dräödjjen umwonden um ze te können
 scheiden. En a'j wolle te kort kwammen, ho-
 ven i-j gin hele knotte te haaln, want i-j kon-
 nen 't per bindjen kopen. [BINDJEN].

Vars 1985: Nao 't spinnen kwam 't goorn op
 den haspel um op-ewonn te worden. Viefteg
 slage op den haspel was één bindjen (door
 wier apart 'n dräödjjen umme-edaon) en vier
 bindjes was 'n knotte [Telge 6, 57].

Win 1971: BINDE “elk van de strengen waar-
 uit een knot wol bestaat [Deunk 1, 25].

△ knotte 01 'streng, knot'

○ knot 02 'streng, knot'

▲ knotte 11 'kluwen, bol'

● knot 12 'kluwen, bol'

*Op dit kaartjen staot twee betekenissen van 't
 woord knot/knotte: 1 'streng, knot' (kiek hier-
 näöst) en 2 'kluwen, bol' (kiek op blz. 89). In
 de meeste plaatsen is één van dee beteke-
 nissen bekend, maor in Wichmond, Ruurlo,
 Zwiëp, Eibergen, Westendorp en in Bathmen
 kan knotte beide betekenissen hebben.*

Acht 1882: BIND “honderd el (= 69 meter) garen dat van een haspel komt” [Telge 2, 13].

Lar 1927: Terwijl ik het molentje met de acht wieken (t.w. de haspel) langzaam ronddraai, loopt het garen van de klos welke om een spil draait, die ik in mijn linkerhand houd. Na 60 omwentelingen zegt het klokje naast het rad ‘knap’ en de wijzer is één cijfer verder. Dan bind ik er een koordje van “drummen” om, dat zijn afgesneden draden die de wever met de rol terugbrengt en maak zo een bond. Twintig bond is een stuk. Als het zover is, neemt Moeder het van den haspel, draait het ineen [Heuvel 1, 19]. [DRUMMEN; BOND].

Acht 1895: ROOF “afgepaste hoeveelheid garen: 1200 slagen van de haspel” [Telge 2, 109].

Vars 1985: Vrogger wier in de GOORNKETTTEL ‘t goorn evarfd; now zegge wi-j nog: ‘t water kocht as ‘n goornkettel”. De GOORN-SCHACHT was ‘n stok van umsgeveer 2,5 à 3 meter lank, woor de gevarfde knotten goorn an te dreugen ehangen wiern” [Telge 6, 124].

OPHOLLEN

(een streng garen) ophouden

Ophollen is: de arme veuruut stekken en door ‘n streng garen omhen holden zodat ‘n ander van ‘t goorn ‘n kluwen kan maken.

01 OPHOLLEN: Eef, Wich, Vor, Ruu, Bor, Kep, Hen, Tol.

Vor: As kinder mossen wiej ophollen; dat is: de erme veuruut stekken en door spannen wiej dan ‘n streng garen omhen. Iej mossen ‘t goed strak hollen want anders veel ‘t der af. En iej wodn der meu van in de erme.

Kep: Toe; holt mien de knot ‘s effen op, dan kan ik opwinnen.

Aal: A’j gin mense hadden te helpen, hing i-j de strengen over de lönning van ‘n stoel.

Tol: Soms hing gropmoeder de knotte aover de lönning van ‘n stoel. Dan kon ze allene

opwinnen. Maor dan mos ze zo zwaaien met de rechter arm en dan wodn die weer lam.

OPWINNEN

(garen) opwinden

01 OPWINNE(N): Gor, Harf, Eef, Wich, Vor, Ruu, Zwi, Bor, Haa, Eib, Bel, Lich, Win, Voo, Vars, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol, Ang, Did / Aal 1964 [Rots 1, 51] || Bat.

02 OPWINDE(N): Alm, Zut, Loch, Rek, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Wesd, Zel, Doet, Groes || Bat.

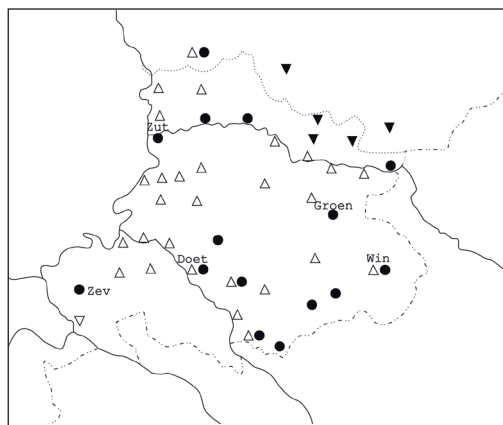
03 OPWENEN: Gees, Gels, Nee || Mar, Haak.

04 OPWEENDE: Pan.

05 OPROLLE(N): Gor, Loch, Lar, Eib, Aal, Meg, Hen, Wesv, Zev, Pan, Lob.

06 OPWIKKELE(N): Meg, sHe.

07 OPBOLLEN: Harf.

△ opwinne(n) 01

● opwinde(n) 02

▼ opwene 03

▽ opweende 04

‘t Lik der op dat de uutval van de d in ‘opwinden’ veural in den Achterhook tamelek gangboor is, al bunt der an de rand van ‘t gebied met opwinnen ok plaatsn woor de d nog wel behouden is. In ‘t noordoosten wordt de klinker verlengd (opwene), iets wat ok in ‘t angrenzende Twente veurkump. Ok in Panerden is verlenging tut ee op-egeven, met behold van de d.

- 08 OPMAKEN: Gor.
 09 OPKLUWEN: Bre.
 10 KLUWEN: Win
 11 KLUWWEN: Win.
 12 AN 'N KNOT MAKE: Sto.

Nee: Opwenen; maor wie zegt: opweenn, [Ok: Gees, Gels].

Tol: Soms zat 't goorn bi-j 't opwinnen in de warre en dan mos i-j deurstekken um 't weer goed te kriegen. [DEURSTEEKKEN].

Hen: Tegenwoordig koop i-j alles an bollen en hoef i-j 't niet op te winnen.

Wich: A'j goorn op wilt winnen, mot 'n ander 't ophollen.

KLUWEN

kluwen, bol (garen)

- 01 KLUWE(N): Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Loch, Lar, Bor, Nee, Rek, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sil, Kep, Hen, Bro, Ang, Lat, Dui II Bat, Haak.
 02 KLUUW: Baa.
 03 KLOUW: Meg, Zev.
 04 KLÖWWEN: Bel, Voo.
 05 KLUWWEN: Bre, Win, Wesd, Tol.
 06 KLOEWEN: / Acht 1895 [Telge 2, 66].
 07 KLUWWEL: Kep.
 08 KLUWEL: Eef.
 09 KLUNGEL: Bor, Gees, Gels, Nee, Bel, Rek II Mar.
 10 KLOETEN: Nee,
 11 KNOTTE: Harf, Wich, Vor, Ruu, Zwi, Haa, Eib, Lich, Wesd, Zel, Dre, Hen II Bat.
 12 KNOT: Gen, Doet, Wesv, Dui, Did, Lob.
 13 BOL: Meg, Sil, Wehl, Kep, Does, Groes, Zev, sHe, Zed, Sto, Pan.
 14 BOLLE: Gor, Zut, War, Loch, Groen, Aal, Bre.
 15 BOLLEN: Bel.

Tol: 'n Kluwwen, met de u van put.

Loch: 'n Kluwen of 'n bolle wol of goorn.

Zut: 'n Bolle gaeren.

Bel: Ne klöwwen of ne bolle goorn.

Eef: As 'n strenge op-erold werd, kree'j 'n

kluwel.

Kep: 'n Knot kö'j opwinnen töt 'n bol of 'n kluwwel of 'n kluwen.

Vor: Door geet mie de katte met de knotte goorn der tussen- uut!

Bel: Raodsel: 't is rond, ie gooit 't op 't dak en 't kump der lank weer of. Rao rao, wat is dat? Antw.: ne klungel goorn.

DRAOD

draad

- 01 DRAOD: Acht, Liem / N Acht 1882 [Telge 2, 27], No Acht 1883 [Telge 4, 65], Lich 1991 [Telge 8, 32] II Bat, Mar.

sHe: 'n Dräödje gaarn.

Sto: 'n Gaandräödje.

Acht 1895: TWEERNDRAOD "uit drie draaden samengevlochten draad". TWEERNEN, TWEREN "twijnen". [Telge 2, 136].

Aal 1966: FRIEBELEN "een draad in elkaar draaien" [Rots 2, 5].

Lich 1991: "Den draod mot bi-j 't naejen toenken", zeg ne nae'jster; doormet gif ze an dat de draod zó strak mot waezen, dat e 'n toenkend geluud gif [Telge 8, 124]. [TOENKEN].

NAOLDE

naald

- 01 NAOLDE: Acht / Acht 1883 [Telge 4, 72], Ruu 1930 [Zwart 3, 237], Vars 1985 [Telge 6, 236] II Bat, Mar.
 02 NAOLE: Lar, Gees, Gels, Nee, Gen.
 03 NAOLD: Eef, Voo, Sil, Doet, Kep; Liem / Geld Eil 2^e h 19^e e [Telge 4, 119].
 04 NOLD: Pan.

Tol: Ik mos wel 's 'n stuk of vief naolden kloor maken: dan zetten ik ze met 'n draod der al in rechtop in 't speldekussen. Dan kon gropmoeder veuruut

Vars: 'n Naolde hef 'n eugte: 't eugte van de

'n Draod deur 't eugte van 'n naolde stekken:
'n draod deurpiepen.

naolde. [EUGTE; ok: Sin, Tol / Aal 1964 (Rots 1, 9), Lich 1991 (Telge 8, 37). EUGT: Voo].

Win 1971: De OZE van ne naolde "het oog van de naald" [Deunk 1, 158].

● "Een draad door het oog van een naald steken":

- 01 'N/NE DRAOD IN 'N NAOLD(E) DOON/
DOEN: Acht, Liem II Bat, Mar.
- 02 'N/NE DRAOD DEUR 'N NAOLDE
DOON/DOEN: Lar, Aal, Hen.
- 03 'N/NE DRAOD DEUR 'N NAOLD(E)
STEKKEN/STAEKE(N): Gor, Zut, War,
Win, Meg, Sin, Wesv.
- 04 'N/NE DRAOD IN 'N NAOLD(E) STEK-
KEN/STAEKE: Bre, Lat, Dui, Zev.
- 05 'N NAOLD AAN 'N DRAOD DOEN: sHe.
- 06 'N DRAOD DEUR 'T OOG HALE(N):
Does, Zed.
- 07 'N DRAAD DEURSTAEKE: Groes.
- 08 'N DRAAD DEURPIEPEN: Sin.

Vor: Doe mien 's effen de draod in de naolde; ik kan 't neet zeen.

Sin: 'n Draod deur 'n naolde/'t eugte van 'n naolde stekken, wier ook wel 'n draod deurpiepen enuumd.

Kep: Toe: doet i-j mien den draod 's effen in de naald; ik bun der al 'n helen tied met an 't piepen. [PIEPEN].

Tol: 't Viel niet met um 'n draod in de naolde te doen, veural niet a'j niet zo goed meer kunnen zien, at 't goorn te dikke was veur de eugte van de naolde of at der zo'n heel dun, slap, uut-ereifeld endjen an 't ende van den draod zat. Soms maken ze den draod nat tussen de lippen, dan ging 't better.

Hen: A'j niet meer 'n draod in de naolde konnen kriegen, wier 't tied veur 'n brille.

Lich 1991: NAEJRINK "soort vingerhoed die van boven open is" [Telge 8, 81].

No Acht 1883: SPELDE "speld" [Telge 4, 76].

NAEJEN *naaien*

- 01 NAEJE(N): Harf, Ruu, Loch, Bor, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Voo, Ulf, Wehl, Kep, Hen, Ang, Lat, Groes, sHe, Sto, Lob / Acht 1882 [Telge 2, 89], Geld Eil 2^e h 19^e e [Telge 4, 119], Pan 1988 [Telge 7, 93].
- 02 NEIE(N): Alm, Eef, Ruu, Gees, Gels, Din, Sil, Doet, Gaa, Does, Zev / Vars 1985 [Telge 6, 237].
- 03 NAAIE(N): Wich, Baa, Tol, Wesv, Did.
- 04 NEISTEREN: Lar, Gels, Nee, Win, Gaa / Win 1971 [Deunk 1, 150], Vars 1985 [Telge 6, 237].
- 05 NAEJSTEREN: Bor, Eib, Hen.
- 06 TOENEKE: / Pan 1988 [Telge 7, 138].

Nee: Neisteren; maor wie zegt: neistan. Wee hef dat kleed eneistad.

Lob: Wie het dén jurk genaefd? Klere naeje is 'n hele kuns.

Tol: Wie hef disse jörk enaaid? Klere maken is 'n hele kuns.

Hen: Wie hef dissen jörk eneisterd? 't Naejen van klere is 'n hele kunst.

Win: Wel hef dit kleed eneisterd/emaket/emaakt? Klere neistern is nog ne hele kuns.

Pan 1988: Wi-j gon vanmiddag 'n hötje tun-

tele met 'n stel vrollie. TUNTELE “creatief bezig zijn, in het bijzonder: handwerken” [Telge 7, 141].

Win 1976: Een iezeren peerdjen, een vlassen steertjen, hoo niedser of 't peerdjen geet, hoo niedser of 't steertjen vergeet “naaien met naald en draad” [Aessink 4,55].

● *Veur “(kleren) slordig in elkaar zetten, slordig naaien” bunt op-egeven:*

Ang: FOEDELLEN is kleeer slordeg in mekaar zetten. (vergeliek ok: De mens-D, blz. 972 “slordig, slecht werken”).

Aal: TOEKEN “prutsen op naaigebied”.

Acht 1895: FOEKEN “slordig naaien” [Telge 2, 36].

Groen: TOEKEN “(kleren) ruw in elkaar zetten”. [Ok: / Eib 1981 [Weeink 1, 92].

Win 1971: AN-ENE FOEKEN, AN-ENE TOEKEN “met grote steken aan elkaar naaien, ruw of slordig aan elkaar hechten”. FOEKERI-JE, TOEKERI-JE “haastig, slordig naaiwerk”. TOEKEN “ruw naaien (met lange steken)” [Deunk 1, 63, 241].

Lich 1991: TOEKEN “(met grote steken) slordig naaien [Telge 8, 124].

Lich 1991: AN-ENE FOEKEN “(onderdelen van een kledingstuk) slordig in elkaar zetten” [Telge 8, 39].

Win 1971: TONNEKEN “prutserig en onhandig naaiwerk verrichten” [Deunk 1, 242].

Acht-Tw 1948: TRONNEKEN “slordig naaien” [Wanink 1, 197].

Vars 1985: IETS IN MEKARE TONNEKEN, IETS IN MEKARE TOEKEN “iets ruw in elkaar naaien” [Telge 6, 351, 350].

Aal 1966: IN MEKARE PRAGGELEN “(iets) ruw in elkaar naaien” [Rots 2, 13].

sHe 1982: Ik heb mien nog efkes 'n mooi jeske in mekaar getonnik. TONNEKE(N) “(intensief) met naald en draad bezig zijn; naaien” [Telge 3, 149].

Aal 1964: GETONNIK “in elkaar genaaid, dat 't nergens op lijkt” [Rots 1, 14].

Vars 1985: I-j leert dat breien nooit: i-j zit mor te broddelen en laot telkens 'n stekke vallen. Foj, wat 'n broddeleri-je, 'n broddelwark [Telge 6, 71]. [BRODDELEN; BRODDELERI-JE; BRODDELWARK].

Win 1976: Roem, stekke roem; stekken as ne doem; stekken as ne hand of voet; 't zit neet lange, maor 't ruumt wal good “als een naaister of breister haast heeft of slordig is, neemt ze bij haar werk grote steken. Dan komt de boel niet half dicht en houdt het ook niet lang. Maar het voordeel is dat het werk wel opschiet en dat ze vlug klaar is” [Aessink 4, 69].

BREIEN

breien

01 BREIE(N): Acht; Liem II Bat, Mar / Acht 1895 [Telge 2, 18].

02 BREIDEN: Sin, Wesd, Zel / Acht 1895 [Telge 2, 18].

03 STRIKKEN: Eib, Bel, Win.

04 PENNE(N): Kep, Zev.

Bel: Vrogger zaeden ze ok wal strikken: wol-le strikken.

Aal: Vrogger leern wi-j op schole breien met katoen; eerst was dat allene witte katoen, later was 't der ok in andere kleurn. Van dun, wit katoen wodn hemkes, liefkes, onderboksen (veur kinder) emaaft. Veur zökke was der sajet, dat was starker. Op schole moste wi-j der ne zok van leern breien en wi-j mosten ne lange lappe breien met allerhande soorten stekken: 1 recht 1 averecht, gerstekorrel en zo meer. At dén lappe kloor was, knippen de juffrouw 'n gat in 't stuksken en dan leern wi-j mazen. Veur 1940 breien wi-j völle met zuver wollen goorn; doornao kwammen der heupe soorten synthetisch goorn. Dat hef as veur-deel dat 't stark is, zich makkelek löt wassen en gauw dreuge is, maor ok gauw smereg.

Aal: Bi-j warm weer konne wi-j met breien de stekken haoste neet van de naalde kriegen umda'w te vaste breien.

Eib 1981: PINNEKEN “snel breien” [Weeink 1, 88].

Lich 1991: UUTREVEN “(een breiwerk) uithalen”. De haozen en zökke uutreven en op ni-j anbreien [Telge 8, 129]. [UUTREVEN. ANBREIEN].

BREINAOLDE

breinaald

- 01 BREINAOLDE: Acht II Bat, Mar.
- 02 BREINAOLE: Lar, Gees, Gels, Nee.
- 03 BREINAOLD: Voo, Sil, Doet, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Sto.
- 04 BREINOLD: Pan, Lob.
- 05 BRI-JNOLD: Zed.
- 06 BREIPENNE: Gor, Harf, Zut, Loch, Lar, Gels, Haa, Nee, Bel, Groen, Aal, Bre, Din, Sin, Hen / Ruu 1930 [Zwart 3, 234].
- 07 BREIPEN: Voo, Meg, Doet, Wesv, Lob.
- 08 BRI-JPEN: Zed.
- 09 BREIPINNE: Gels,
- 10 BREIPREME: Bel.
- 11 PRIEME: Lich.

Lob: 'n Breipen is langer en dikker dan 'n breinold.

Dre: Der bunt twee soorten breinaolden: knopnaolden en sökkennaolden.

Gees: Um de breinaolden te verlengen, waren der botten pinnen: pinnen, emaaft van bot.

Acht 1895: BREISTÖKKE “breinaalden” [Telge 2, 18].

BREIDÖPKES

breidopjes

- 01 BREIDÖPKES: Loch, Rek, Win, Voo, Baa, Wesv.
- 02 BREINAOLDENDÖPKES: Haa, Bre, Din.
- 03 BREINAOLENDÖPKES: Gor, Nee.
- 04 BREINAOLDEDÖPKES: Lob.
- 05 NAOLDENDÖPKES: Win, Vars, Kep.
- 06 NAOLDEDÖPKES: Zut.
- 07 NAOLDENKNÖPKES: War.

08 NAOLDHUUDJES: Wesv.

Nee: A'j breinaolen neet meer gebroeken, ko'j ze in breinaolendöpkes stekken of in ne kork.

Aal: Vrogger stakken ze de breinaolden in ne kurk at ze ze neet meer gebroekten.

Hen: Ze stakken 'n kurk an de naolden.

Zel: Vrogger deie wi-j de breinaolden opbargen met 'n dräödjn of 'n ellestieksken der ummehen of 'n döpkn der op. Later deie wi-j ze in 'n naoldenkoker. [NAOLDENKOKKER].

sHe 1982: NAOLDEKAOKER “breinaaldenkoker” [Telge 3, 103].

Vars 1985: Bi-j ons Moeder dut de breinaolden altied in 'n kokker [Telge 6, 186]. [KOKKER].

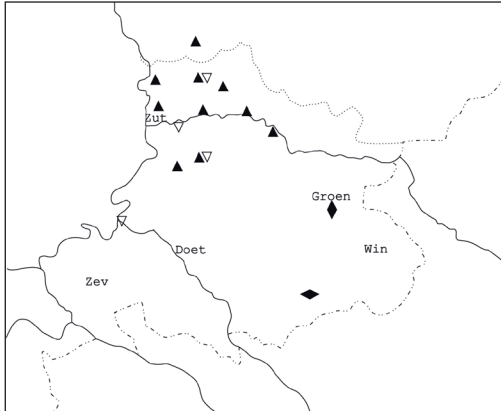
Tol: Mien gropmoeder had zon bruun hölten stöksken van zon 20 cm lank. Dat was an 't ende hol töt ongeveer in 't midden. 't Stöksken liep nao de dichte kante spits toe en dat spitse ende stok ze tussen de boord van de rok en 't jak, an de rechter kante, opzied. 't Stok dan zon betjen schuuns nao veuren en dan stok ze door 'n breinaalde in veur de stevegheid. De name der van wet ik niet; 'n breihöltjen? [BREIHÖLTJEN].

Zel 1936: Henneman en Graedeken hebt ieder 'n breihöltjen klaor en as Hendrik-eume eur 'n koeke (t.w. 'n ni-joorskoeke) op 't plenksken gooit, dan mot ze die gauw um 't höltjen oprollen, anders is e hard. Breihöltjen “rond houtje, aan één kant uitgehold; zo'n houtje wordt achter de band van de schort gestoken om er een breinaald in te laten steunen, als men breit” [Klokman 3, 17].

HAKEN

haken

- 01 HAKE(N): Zut, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol, Ang, Lat, Wesv, Dui,

- ▲ hääken: 02 ▽ haaken 03
 ◆ hekkelen 04 ◆ haekelen 05

't Standaardnederlandse woord 'haken' (01) is algemeen bekend in onze streek. 't Noord-oosten van den Achterhoek kent doornäöst hääken en haaken. Taalhistorisch interessant bunt de opgaven hekkelen (veur Groenlo) en haekelen (veur Aalten) umdat taalgeleerden meent dat dat warkwoord niks te maken hef met 't warkwoord hekkelen in de betekenis '(vlas) op 'n hekkel bewarken'.

- Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob II Mar.
 02 HÄÖKEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Loch, Lar, Zwi II Bat.
 03 HAOKEN: Harf, War, Vor, Does.
 04 HEKKELEN: Groen.
 05 HAEKELEN: Aal.

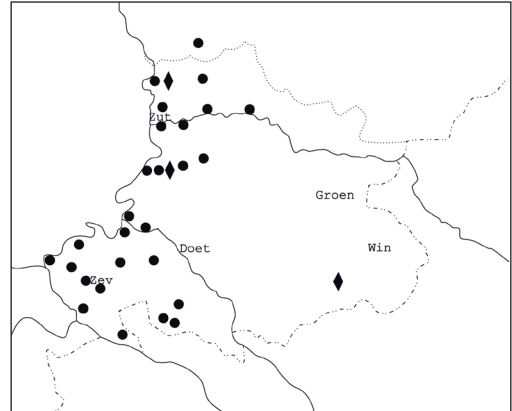
Groen: Hekkelen, maor ok wal gewoon: haken.

Aal: Haken, maor ok wal haekeln.

Gees: Zo maor 'n gezegde: haakn, kwaakn, en breikonten maken. Wat 't betekent, wette wie neet.

STEKKE steek

- 01 STEKKE: Harf, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre, Hen, Tol / Vars

- steek 03
 ◆ steke 04

't Woord 'steek' kump veural veur in 't westen van onze streek; dat höldt in dat de oorspronkeleke namen stekke/stek door plaats mot maken veur 'n Standaardnederlands woord. Interessant is de opgave steke (veur Gorssel, Baak en Bredevoort) umdat dat 'n aanpassing is an de streektaal, net as rupse (De weerd-B, blz. 313) en molle (De weerd-B, blz. 392).

- 1985 [Telge 6, 334] II Mar.
 02 STEK: Gen, Voo, Meg, Sil, Doet, Wehl, Kep, sHe.
 03 STEEK: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Loch, Wehl, Dre, Baa, Bro, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob II Bat.
 04 STEKE: Gor, Bre, Baa.
 05 LUSSE: Win.

Vor: Hoevölle stekken heb ieje door op dén trui staan?

War: Noe mo'j der 'n paar steken bie opzetten.

Eef: le könt 'n steek laoten vallen.

Bel: Wi-j as kinder mossen onder de taofel zeuken nao de stekke dee evollen was!

MINDEREN (steken) minderen

- 01 MINDERE(N): Acht, Liem II Bat.

- 02 MENDEREN: Groen.
 03 AFMINDEREN: Vor, Loch, Win, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang.

Gels: Minderen; maor wie zegt: mindan. [Ok: Nee, Bel].

Zev: Mindere is: steke afhalen. [AFHALE(N); ok: Zut, Zwi].

Wesv: Mindere is: steke der afdoen/steke afneme. [AFDOEN. AFNEME].

Tol: Mindern kö'j op twee manieren; veur an de naolde is 't aoverhalen en achteran twee stekken gelieke breien of samen breien. [AOVERHALEN].

MEERDEREN

(steken) meerderen

- 01 MEERDERE(N): Acht; Liem II Bat.

- 02 BI-JMEERDEREN: Hen.

Gels: Meerderen; maor wie zegt: meerdan. [Ok: Nee, Bel].

Zut: Meerderen is: steken biemaken. [BIEMAKEN; ok: Bor].

Tol: 'n Stekke meerdern is: 'n stekke bi-jmaken. [BI-JMAKE(N); ok: Wesv, Zev, Pan, Lob].

Loch: Meerderen is: steken der bie opzetten. [OPZETTEN; ok: Gees, Win, Dre].

BORDUREN

borduren

- 01 BORDURE(N), BE'DURE(N): Acht; Liem II Bat.

- 02 LITTEREN: Eef, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Gees, Win, Wesd, Zel, Dre, Bro, Tol.

- 03 LETTEREN: Bor, Nee, Bre, Meg, Sil, Dre II Mar.

Bel: Borduren, maor wi-j zegt: bodduu-an.

Ruu: Noe zekt ze borduren, vrogger zaenn ze litteren. Dat gebeurn met littergoorn: borduurgoorn.

Bre: Vrogger zeien ze ok: letteren; ze maken ton kunstige letterlappen. (Kiek in: 't Huus blz. 67, 68).

Nee: Letteren is 'n bepaold soort borduurn.

Tol: Beduurn kö'j met allerhande steken, litteren (op 'n litterlappe) is met kruuskes.

● *Völle metwarkers geeft op dat kantklossen van olds neet edaon wodn. Tegenswoordeg wordt in onze streek epraot aover kantklossen, maor veur Gorssel en Angerlo is op-egeven: kante klossen. [KANT(E), KLOSSE(N)].*

STOPPEN

(kousen, sokken) stoppen

- 01 STOPPE(N): Acht; Liem II Bat, Mar, Haak.

Gor: Um 'n mooie stoppe te maken, mo'j 'n rond bölleken in de zökkevoet doen onder 't gat, want dan kö'j aover dee ronding hen draod – stopgoorn – spannen. [STOPPE].

Tol: Veur 't stoppen van 'n sökke he'j 'n dikkere naolde met 'n grote eugte, stopgoorn, 'n schere en de brille neudeg! En natuurlek 'n sökke met 'n flink gat. Soms, at 't allene nog maor dunne was, mos i-j deurstoppen. [DEURSTOPPEN].

Wesv: As der grote gate – knolle – in kouse/zokke zate, dan wier der vaak gebruik gemaakt van 'n houte paddestoel of 'n klein kumke. Die dee'j dan in de zok of kous en dan trok ie 't gat over de bol of 't kumke en dan ko'j 'm mooier stoppe. Anders wier ie messchien bi-j mekaar getrokke. De grootte en dikte van de naold hink af van de wol en de zok.

Aal: DEURTUNEN “stoppen van een enigszins versleten plek in een kous of mouw”.

● *Veur de verspreiding van de weurde veur “kous” en “sok”, kiek in: De mens-B, blz.497. Veur namen veur 'n “gat in 'n kous of sok”, kiek in: De mens-B, blz. 498.*

● *De metwarkers in de volgende plaatsen geeft an dat veural de voes van de hand as hulpmiddel bie 't stoppen gebruikt wodn; dat*

is op-egeven veur: Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Lar, Gels, Nee, Bre, Meg, Zel, Kep, Hen, Bro, Groen, Did, Pan.

Zel: Kousen/sökke stoppen doe'j op de voes: i-j stopt de hand in de kouse of sok.

Did: Vaak wier de voes ien de zok gestop en dan wier 't gat der aoverheer getrokke.

● *Andere hulpmiddelen dee gebruikt wodn, wazzen vake van holt. Ze wazzen rond van vorm of zaggen der uut as 'n paddestool. De namen 16-18 bunt in gebruik veur 't laatste veurwarp; de andere namen könt betrekking hebben op beide veurwarpen; vgl. doorveur de citaten.*

- 01 STOPBAL: Nee, Rek, Aal, Bre, Sil, Wesd.
- 02 STOPBALLEN: Lar.
- 03 MAASBAL: Loch, Rek, Aal, Sil, Bro.
- 04 BAL: Groes, Hen, Tol.
- 05 STOPBOL: Wich, Din, Wehl, Baa.
- 06 STOPBOLLE: Nee.
- 07 MAASBOLLE: Hen.
- 08 BOL: Wesv, Did, sHe.
- 09 MAASKNOLLE: Hen.
- 10 STOPKLOS: Bor, Aal.
- 11 STOPEI: Eib, Bre, Din, Kep, Pan.
- 12 MAASEI: War.
- 13 HOLTEN EI: Lich, Does.
- 14 HÖLTEN EI: Haa.
- 15 BLIKKEN EI: Gees.
- 16 PADDESTOEL: Din, Wesv, Pan.
- 17 PADDE(N)STOOL: Loch, Eib.
- 18 PEDDE(N)STOEL: Voo, Meg.

Loch: Ie könt op de hand stoppen, moor ok met behulpe van 'n maasbal: 'n soort holten ei of in de vorm van 'n paddenstool.

Aal: Veur zökke/hozzen stoppen ha'j 'n paddestoolvormeg of eivormeg veurwarp: dat neu-men ze ne stopklos, ne stopbal of maasbal.

Bro: 'n Maasbal was van holt, soms met 'n handvat as 'n paddestoel.

Wesd: 'n Stopbal is 'n soort paddestoel.

Nee: Kousen/sökken stoppen dee'w met 'n holten klösken; net 'n paddestool of op de voest.

Bel: Hozzen/sökke stoppen dee'w met 'n rond, hölten klösken; net as ne paddenstool.

● *Andere veurwarpen dee gebruikt wodn, bunt:*

- 01 KÖPKEN: Zut, Bor, Bro.
- 02 KUMKE: Wesv, Sto.
- 03 KAATSEBAL: Vor, Sin, Baa.
- 04 TABAKSDEUZE: Eef, Bel.
- 05 EERPEL: Zut, Bel.
- 06 TENNISBAL: Zut.

Eef: Mien moder gebruikten 'n tabaksdeuze van vader.

Ruu: Stoppen dee'k wel met 'n tabaksdeuze in ne sökke.

MAZEN

mazen

- 01 MAZE(N): Acht; Liem II Bat.
- 02 MAOZE: Pan.

Loch: Mazen is mooier dan stoppen. In baovengood wodn emasd, sökken wodn estopt.

Eib: Ha'j 'n gat in 'n (eigengebroiden) trui, dan maazn mie moo dat dichte.

Gor: Mazen wodn vrogger allene edaon met mooie truien of vesten; as de ellebaogen deur-esletten waren.

Aal: Veur 't sökke stoppen was der maaswol op kaartjes. Dat sökke stoppen is verleden tied: wi-j bunt 'n wegwerpmaatschappi-je ewordene.

Kep: Op school leren i-j mazen op de maaslap. [MAASLAP].

Tol: De beruchte maaslappe op schole hef mennege zuchte eheurd! Want mazen leren i-j op schole, van de handwarkjuffrouw. In huus wier 't haos niet edaon. [MAASLAPPE].

Wesv: Maze gebeurt now ok weer, maor dan um figure op gebroid grei te maze.

Pan: Maoze: 'n gat dichmaoze, 'n figureke ienmaoze. [DICHMAOZE. IENMAOZE].

● *De metwerkers uut de volgende plaatsen geeft an dat mazen maor weineg gebeuren: Harf, Eef, Wich, Vor, Gels, Nee, Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Meg, Sin, Sil, Zel, Wehl, Dre, Groes, Zed.*

Eef: Mazen kwam neet zovölle veur, maor ie mossen 't wel leren.

Win: Mazen wodn wal edaone maor neet zo völle.

Bel: Op den boer wodn neet emasad, maor in den oorlog wal.

LOSTARNEN

lostornen

01 LOSTARNE(N)/LOSTANNE(N): Aal, Win, Din, Voo, Ulf, Sin, Sil, Zev, Did, Sto / Lich 1991 [Telge 8, 74], Pan 1988 [Telge 7, 83].

02 LOSTANEN: Eib, Bel, Groen, Lich, Gaa.

03 LÖSTANEN: Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels.

04 TARNE(N)/TANNE(N): Eef, Win, Ulf, Vars, Wehl, Wesv / sHe 1982 [Telge 3, 147], Vars 1985 [Telge 6, 346], Lich 1991 [Telge 8, 122].

05 TANEN: Harf, Wich.

06 LOSTORNE(N): Zel, Kep, Hen, Lat, sHe.

07 LÖSTORNEN: Alm, Bor, Gels, Zel, Tol.

08 TORNE(N): Wich, Loch, Rek, Doet, Baa, Groes.

09 LOSTÖRNE(N): Does, Zev.

10 LOSTONNEKEN: Ulf, Wehl, Hen.

11 LOSTÖNNEKEN: Bel.

12 LÖSTÖNNEKEN: Nee.

13 LOSTUNNEKEN: Bel.

14 LOSTAONEKE: Lob.

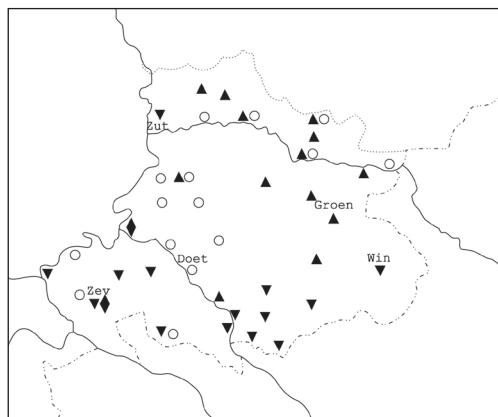
15 TAONEKE: Lob.

16 TRONNEKEN: Bel.

17 OETHALEN: Eib, Rek.

18 LÖSHALEN: Ruu.

19 LOSMAKE: Sto.

▲ *tanen* 02, 03, 05

▼ *ta(r)ne(n)* 01, 04

○ *torne(n)* 06-08

◆ *törne(n)* 09

't Standaardnederlandse warkwoord tornen kump in 't westen van Achterhook en Liemers veur. In 't zuden van onze streek is ta(r)ne(n) op-egeven; in den Noordeleken Achterhook tanen. 'n Bezondere opgave is törne(n) veur Doesburg en Zevenaar.

Harf: Tanen; maor wie zegt: taann. [Ok: Groen, Lich].

Aal: Lostannen; maor wi-j zegt: lostann.

Win 1971: TA(R)NE "torn, losgetornde naad" [Deunk 1, 236].

TANEMESKEN

tornmesje

01 TANEMESKE(N): Harf, Wich, Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich.

02 TARNEMESKE(N)/TANNEMESKE(N): Aal, Win, Din, Wehl, Sto.

03 TAANMESKE: Gees.

04 TARNMESKE(N)/TANMESKE(N): Eef, Voo, Ulf, Vars, Wesv, Zev, sHe / sHe 1982 [Telge 3, 147].

05 TORNMESKE(N): Alm, Bor, Gels, Rek, Zel, Doet, Gaa, Kep, Baa.

06 TORNMESJE: Loch, Sil, Lat, Groes.

07 TÖRNMESKEN: Tol.

08 TÖRNMESJE: Does.

09 TORNEMESKEN: Hen.

10 TONNEKMESKE(N): Eib, Zev.

11 TONNEKMESJEN: Hen.

12 TRONNEKMESKEN: Bel.

13 TORNSCHEERKE: sHe.

14 PENNEMESKE: Harf.

Loch: Um te tornen bie 't naejen he'j 'n tanemesken neudeg.

Voo: Lostannen deien ze ok met 'n old scheermesken in plaats van met 'n tanmesken.

Lich: Tanemeskes wodn neet vake gebruikt.

UUTSTUKKEN

verstellen

01 UUTSTUKKE(N): Eef, Ruu, Lar, Bor, Gees, Rek, Lich, Zel, Baa, Ang, Wesv, Zev / Pan 1988 [Telge 7, 143].

02 UUTSTÖKKEN: Ruu, Aal, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Wehl, Hen / Aal 1964 [Rots 1, 47], Vars 1985 [Telge 6, 365], Lich 1991 [Telge 8, 129].

03 OETSTUKKEN: Gels, Nee, Eib, Groen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 152], Win 1971 [Deunk 1, 160].

04 OETSTÖKKEN: Bel, Win / Win 1971 [Deunk 1, 160].

05 VERSTÖKKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 134].

06 (WEER) MAKEN: Harf, Alm, Vor, Eib, Ulf, Zel, Tol, Wesv, Lob.

07 WIER MAKEN: Nee.

08 VERSTELLE(N): Groen, Meg, Kep, Hen, Lat, Wesv, Did, Sto.

09 LAPPEN: Wich.

10 VERMAKE: Zev.

11 RIPPERERE: Groes.

12 TRONNEKEN: Gor.

13 NEISTEREN: Gor.

Wesv: Vroeger werde aoverhemde uutgestuk/gemaak/versteld.

Nee: Vroeger wodn de sporthemde oet-

estukt/wier emaaft.

Alm: Vroeger wodn aoverhemde emaaft as ze kapot waarn.

Lob: Vroeger werde kapotte aoverhemde gemak.

Kep: Vroeger wieren de sporthemde versteld.

Wich: Vroeger wodn de boezeroens elapt.

Pan 1988: 'k Heh den hele dag overals uutgestuk [Telge 7, 143].

Eib veur 1973: Ne bessemstreek en ne naoldensteek mot 't spul bieje-ene hollen "op gezette tijden moet er schoongemaakt en versteld worden" [H. Odink 3, 28].

● *Veur de mandjes dee bie 't handwerken gebruikt wodn, kiek in hfst 6, blz 147.*

Win 1971: BELAPPEN "met lappen herstellen" [Deunk 1, 19].

Aal 1966: KEREN "omkeren van kleren" [Rots 2, 9].

LADDER

ladder (in een kous)

01 LADDER: Acht, Liem.

02 LEDDER: Harf, Eib, Rek.

03 LERE: Bel.

04 GALLE: Aal, Win, Zel.

05 REIFEL: Din.

06 ROETS: Ulf.

07 REUPE: Gaa.

Aal: Der zit ne galle in ow hozze.

Eib: Der zit nen ladder in ow kouse.

● *De metwarkers geeft an dat 't repareren van 'n ladder in 'n kous algemeen ophalen eneumd wordt.*

01 OPHALE(N): Acht, Liem

Hen: 'n Ladder ophalen is met 'n naolde den draod van onder af weer naor baoven halen. Der kwam nog iets naegellak an te passe um den draod op de plaatse te hollen.

Gees: In de joren viefteg/zesteg zat der in Borklo 'n vrouwe woor iej de nylonkousen hen konnen brengen um de ladders op te laoten halen.

Nee: Ne ladder in de kouse laoten ophalen

is: de kouse laoten maken.

Lob: Wi-j hadde de uitdrukking: 'n ladder stoppe. Der wier dan 'n bitje naegellak op 't end van de ladder gesmaerd zodat ie nie verder kon. [STOPPE].

HOOFDSTUK 6

TAOFELGREI EN KÖKKENGREI

6.1 SERVIESGOOD, BESTEK EN ANDER TAOFELGREI

6.1.1 SCHEURDEGREI

SCHEURDEGREI

serviesgoed

't Blik dat in Achterhoek en Liemers samenstellingen met scheurd/schäörd en varianten (01-21) nog heel bekend bunt.

- 01 SCHEURDEGREI: Wich, Eib, Win, Din, Voo, Vars, Wehl, Dre, Hen, Wesv, Sto / Eib 1980 [Telge 1, 72], sHe 1982 [Telge 3, 128], Lich 1991 [Telge 8, 104].
- 02 SCHEUREGREI: Harf, Ruu, Bor, Gees, Gels, Bel, Ulf, Zel, Kep.
- 03 SCHEURGREI: Eef, Ulf, Wehl.
- 04 SCHEURDGREI: Did.
- 05 SCHÖTGREI: Zev.
- 06 SCHÄÖ(R)DGREI: sHe / Pan 1988 [Telge 7, 118].
- 07 SCHÄÖRDEGREI: / Win 1971 [Deunk 1, 206].
- 08 SCHÄÖRD: sHe.
- 09 SCHÄÖREWARK: Bel.
- 10 SCHÄÖRDEWARK: / Win 1971 [Deunk 1, 204].
- 11 SCHÄÖDWAEREK: / Pan 1988 [Telge 7, 118].
- 12 SCHEUREWARKSGREI: Baa.
- 13 SCHEURDEWARK: Eef, Ruu, Lar, Bor, Eib, Dre, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 300], Lich 1991 [Telge 8, 104].
- 14 SCHEUREWARK: Alm, Nee, Rek, Lich / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 174].
- 15 SKEUREWARK: Bel.
- 16 SCHEUTWARK: Zev.
- 17 SCHEURDEWERK: Baa.
- 18 SCHEURDWAEREK: / Pan 1988 [Telge 7, 119].
- 19 SCHEURWERK: Eef.
- 20 SCHEUREGOOD: Loch.
- 21 SKEUREGOOD: Groen.
- 22 SERVIESGOED: Alm, Voo, Zel, Did, Lob.
- 23 SERVIESGOOD: Win.
- 24 SERVIES: Ulf, Lat, Wesv, Lob.
- 25 SERVIESGREI: Ang.
- 26 EERDEWARKSGREI: Baa.
- 27 EERDEWARK: Groen.
- 28 THEEGOOD: Bel.
- 29 TUNTELERIEJE: Ruu.

Bel: Skeurewark was wat ze later theegood neumden.

Gels: Scheuregrei zae mien oppoe vrogger; noe is 't: de köpkes en borden. [Ok: Hen].

Lob 1950: "Al het aardewerk te zamen wordt door oudere mensen genoemd: 't SCHÖRTWERK (wordt thans weinig gebezigd)" [Aant Nedsaks Inst].

Lar 1927: Willem-eum kruit met aarden potjes, pannen en ander "scheurdewark" langs de huizen, die in Rijssen op de draaischijf gevormd en gebakken zijn [Heuvel 1, 126].

No Acht ca 1860: SCHÖTTELEN "alle pannen, potten, borden en schotels waarin men het middagmaal klaarmaakt, te zamen" [Telge 4, 45].

EERDEWARK

aardewerk

- 01 EERDEWARK: Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Voo, Vars, Sin, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa, Zev, sHe, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 99], Vars 1985 [Telge 6, 99].
- 02 EREWARK: Nee.

- 03 EERDEWERK: Ulf, Zel, Kep, Ang.
 04 AARDEWARK: Harf, Lich, Din.
 05 AARDEWERK: Alm, Eef, Wehl, Lat, Wesv, Zev, Lob.
 06 EERDEGREI: / Win 1971 [Deunk 1, 99].
 07 SCHEURDEGREI: Gees, Win / Vars 1985 [Telge 6, 99].
 08 SCHÄÖRDEGREI: / Win 1971 [Deunk 1, 204].
 09 SCHÄÖRDEWARK: / Win 1971 [Deunk 1, 204].
 10 SCHEURDEWARK: / Aal 1964 [Rots 1, 40].
 11 STEEN: Loch, Bor, Nee, Bel, Bre, Wesv, Zed.

Bel: Eerdewark neume wi-j ok wal steen.
Nee: Disse schale is van erewark.
Lob: Disse schaal is van aardewerk.
Zel: Disse schaal is van eerdewark; 't is 'n eerden komme. [EERDEN; ok: Bre / Vars 1985 (Telge 6, 99)].

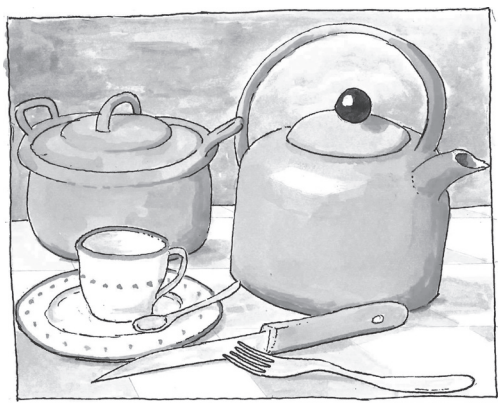
KÖLS EERDEWARK

Keuls aardewerk

Hoo "eerdewark" (01, 03, 04) precies uut-esproken wordt, is hierbaoven te vinden in de paragraaf "aardewerk".

- 01 KÖLS EERDEWARK: Harf, Eef, Bor, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Win, Din, Voo, Kep, Dre, Hen, Lat, Zev.
 02 KÖLNS EERDEWARK: Bor, Aal.
 03 KÄÖLS EERDEWARK: Alm, Wich, Ruu, Voo, Ulf, Vars, Wehl, Hen, Baa, Tol, Ang, Wesv, Did, sHe.
 04 KEULS EERDEWARK: Loch, Lar, Gees, Gels, Nee, Aal, Vars, Zel, Zev, Lob.

Groen: Dissen pot is van Köls eerdewark.
Gels: 'n Keulsen/Kölsen pot en 'n Keuls/Köls pötje bunt emaakt van Keuls/Köls eerdewark.
Aal: Dissen pot is van Keuls/Kölns eerdewark.
Ulf: Dit is 'n Käölse pot.
Lob: Dit is 'n Keulse pot.

Taafel- en kökkengrei.

Acht 1895: GROPE, GROPEN "aarden bak met twee handvaten" [Telge 2, 46].

PORSELEIN

porselein

- 01 PO(R)SELEIN: Acht, Liem.

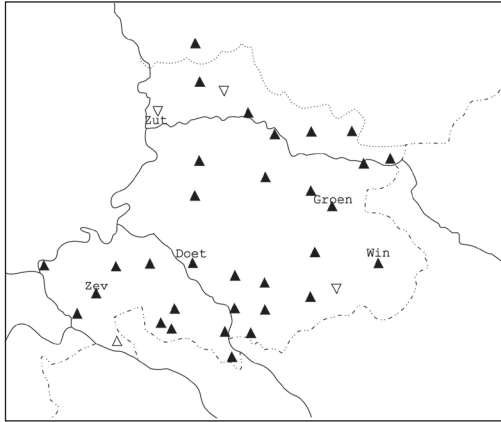
Lob: Disse schaal is van porselein.
Zel: Disse schaal is van posselein.
Eef: Disse schale is van posselein.

BORD

bord

De metwarkers geeft an dat vake ok aetensbo(r)d, ettensbo(r)d ezegd wordt. En naor de vorm bunt der platte en diepe/depe borden.

- 01 BO(R)D: Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 66].
 02 BÖ(R)D: Zut.
 03 TELDER: Harf, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Hen, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan / Acht ca 1830 [Telge 4, 10], Acht 1882 [Telge 2, 131], Lar 1924 [Langeler 1, 141], Ruu 1930 [Zwart 3, 239], Groen 1936 [Mogendorff 1, 1], Wehl 1944 [Diesveld 1, 2], Acht-Tw 1948 [Wanink 1,

▲ telder 03 ▽ teller 04
 △ taelder 05

Vergelijking met 't kaartjen van (bozem)telder ('t Huus blz. 97) leert dat telder as algemene name veur 'bord' veural in de Liemers vaker op-egeven is. Maor, hoo völle opgaven der ok bunt, uut de opmarkingen van de metwarkers is dudelek dat 't geet um 'n verolderd woordtype.

194], Eib 1980 [Telge 1, 83], sHe 1982 [Telge 3, 148], Pan 1988 [Telge 7, 137], Lich 1991 [Telge 8, 123] || Bat.

04 TELLER: Eef, Lar, Bre / Win 1844 [GV-alm 153], N Acht ca 1860 [Telge 4, 46].

05 TAEOLDER: Lob.

Zut: Diepe bodden/bödden bint der veur soep en pap.

Loch: Vrogger ha'j depe en platte bodden.

Nee: Der bunt platte borden/telders en depe borden/telders.

Bel: In de meeste huze hadn ze allene maor depe tellas veur alles: soep, pannekoke, pap. Dee waren van eerdewark.

Bor: Vrogger ha'j alleneg depe bodden, veur kinder waren dee van emaille.

Doet: Emaille borden/telders wieren vake gebruikt veur de kinder; veur de groten waren der gewone of eerdewerk borden.

Zel: Veur kinder ha'j emaille telders.

Vor: Bie ons in huus waarn de borden van posselein of eerdewark en, veural veur de kleine kinder, van emailje.

Gor: Borden bint emaakt van porselein of eerdewark; daagse borden bint vake van emailje. Tinnen borden hebbe wiele veur de schoossteen staon.

Kep: Borden waren vake van eerdewerk; porseleinen scheuregerei kwam alleen uut 't kammenet met grote visite.

Eef: Vrogger had ieder zien eigen plenske um brood van te aeten. Van tinnen bodden wördt haoste neet van egaeten; da's nao de Eerste Weerldoorlog uut 't gebruik eraakt.

● *De metwarkers in de volgende plaatsen geeft an dat de name telder/teller verolderd is: Harf, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Aal, Bre, Gen, Vars, Hen, sHe, Zed, Lob || Bat.*

Eef: 't Olde woord teller wördt allene nog deur de olde mensen gebruikt, in 't dageleks gebruik zeggen de meeste noe: bod.

Tol: Gropmoeder – afkomsteg uut Hengel (G) – zei ok wel 's telder.

Gels: Eerpeltelders en paptelders bunt vake gewoon van eerdewark.

Sin: Telders bunt diepe bodden.

Lar: 'n Kleine teller neume wie 'n telderke.

● *Veur namen van de borden of telders dee veur den bozem stonden/staot, kiek in 't Huus, blz 97-99.*

● *Soorten borden bunt:*

soepbord

01 SOEPBO(R)D: Gor, Vor, Hen, Tol, Does, Ang, Dui, sHe, Pan.

02 SOEPTELDER: Win, Sto.

Gor: 'n Soepbord is 'n deep bord dat ok aetensbord eneumd wördt.

boterhambordje

01 BOTTER(H)AMBO(R)DJE(N): Groen, Aal, Voo, Sil, Sin, Wesd, Hen, Zed.

02 BOTRAMBO(R)DJE: Alm, War, Vor, Vars,

Baa.

- 03 BOTERHAMBO(R)DJE(N): Gor, Wich, Vor, Gees, Haa, Eib, Hen, Lat.
- 04 BOTER(H)AMBÖ(R)JE: Dre, Tol, Ang.
- 05 BOTERHAMBORD: Zev.
- 06 BOTERAMMEBO(R)DJE: sHe.
- 07 BOTERAMMEBÖ(R)DJE: Wesv.
- 08 BOTRAMTELDERKE(N): Win.
- 09 BOTTERHAMSTELDER: Bel.
- 10 BOTTERAMTELDERKE: Zed.
- 11 BOTERHAMSTELDERKEN: Bel.
- 12 BROODBO(R)DJEN: Does.
- 13 BROODTELDER(KE): Meg, Sto.

Gor: 'n Boterhambordjen is 'n plat bord dat gebruikt wodn bieje deftege boeren, de grote leu en de börgers.

Does: 'n Broodbodjen is 'n klein, plat bodjen.

Tol: Wi-j hadden boterambödjes met zwarte afbeeldingen van stadspoorten der op. Ik herinner mien nog de Koppelspoort in Amersfoort as onderschrift.

Kep: Vrogger hadn ze veur botterham etten plenskes.

pannekoekenbord

- 01 PANNEKOEKBO(R)D: Gen.
- 02 PANNEKOEKSBO(R)D: Hen.
- 03 PANNEKOEKEBO(R)D: Vor.
- 04 PANNEKOEKENBO(R)D: Zel.
- 05 PANNEKOKENBO(R)D: Loch.
- 06 PANNEKOOKTELDER: Eib.
- 07 PANNEKOOKSTELDER: Bel.

Hen: 'n Pannekoeksbord is 'n extra groot bord.

Bel: Vrogger stonn der mooie pannekookstelders veur den bozem; dee waren van porselein.

Lich: Vrogger – ton ze nog neet van telders atten – zatten der in 'n taofel gaete woorin 't warme etten edaone wodn. As der te weineg gaete waarn, mossen de kleine kinder eure eerdappels vanuut de pot, midden op taofel, in 't taofelgat van moder stippen. Dan wodn

der ezegd: "Stip i-j maor in moder eur gat".

BOTTERVLEUTJEN

botervlootje

't Geet um verschillende modellen; zo is 'n botterpot aover 't algemeen hoger as 'n botervleutjen en 'n botterschöttel; maor verg. ok 't citaat uut Lob.

- 01 BOTTERVLEUTJEN: Gor, War, Loch, Nee, Eib, Rek, Aal, Win, Sil, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Bro, Tol, Ang.
- 02 BOTTERVLEUTJE: Alm, Eef, Lar, Gees, Nee, Eib, Hen, Groes, Zev, Did, Zed, Pan II Bat, Mar.
BOTTERVLEUTKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 33].
- 03 BOTTERVLEUT: Does.
- 04 BOTTERVLEUTE: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 68].
- 05 BOTTERVLOOT: Harf, Zut, Vor, Eib, Groen, Aal, Win, Din, Meg, Sin, Zel, Dui, Groes, Zed, Lob.
- 06 BOTTERVLOOTJEN: Gor, Wich, Vor, Ruu, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal.
- 07 BOTTERVLOOTJE: Bor, Haa, Bel II Haak.
- 08 BOTERVLOOITJE: Harf, Gels.
- 09 BOTTERPOT: Gor, Zut, Vor, Eib, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Sil, Zel, Kep, Hen, Baa, Lat, Wesv, Dui, Zev, sHe, Pan, Lob.
- 10 BOTTERPÖTJEN: Ruu, Aal.
- 11 BOTTERPÖTJE: Wehl.
- 12 BOTTERSCHÖTTEL: Bor, Gels, Nee, Rek, Groen, Aal, Bre.
- 13 BOTTERSCHÖTTEL TJEN: Kep.
- 14 BOTTERSCHÖLTJEN: Ruu, Meg, Kep, Hen.
- 15 BOTTERSKÖTTEL: Bre.
- 16 BOTTERSCHÖTTELE: Win.
- 17 BOTTERSCHOTTEL: Sil, Wesd, Zel.
- 18 BOTTERSCHÄÖLTJEN: Lich.
- 19 BOTTERSCHAALTJE: Gels.

- △ *botterschöttel e.v. 12-14*
- ◄ *bottersköttel 15*
- ▼ *botterschöttele 16*
- *botterschottel 17*

De samenstellingen van botter en schöttel/schottel bunt veural op-egeven veur den Achterhook. Veur Winterswiek is de ufgang op -e (botterschöttele) te vergelieken met zelfstandege naamwoorden as pröttele, trommele; verg. b.v. 't kaartjen op blz. 6.

20 BOTTERSCHALE: Bel.

21 BOTTERTUNNEKE: Lar.

22 BOTTERKUUPKE: Wesv.

23 BOTTERNAP: Win / Win 1971 [Deunk 1, 33].

Loch: Bottervleutjes bunt meestal van steen; ze bunt rond en hebt 'n vast schötteltjen der onder en 'n dekkel met 'n knöpken. Later kwammen der veerkante vleitjes of hadn ze de vorm van 'n peksken botter. Ze waren van glas of roestvrij staol. Nog weer later waren ze helemaal van plestiek.

Gor: 'n Botterpot of bottervlootjen is emaaft van eerdewark of porselein.

Kep: 'n Botterschöltjen of botterpot was 'n soort köpken met schöltjen; alleen zat 't köpken vas an 't schöltjen. 'n Bottervleutjen was ovaal van vorm.

Aal: 'n Bottervlootje/bottervleutjen is langwerpeg of rond; 'n botterpötjen is 'n klein Köls pötjen.

Vor: 'n Botterpot lik wel op 'n kleine Keulsen pot. 'n Bottervloot was van glas, later ok wel van plastic.

Din: 'n Bottervloot hef 'n vast schötteltjen, 'n botterpot hef de vorm van 'n kuupken. Ze bunt van porselein, aardewark of metaal.

Eef: Der waarn ronde bottervleutjes en ovalen.

Bre: Ne botterpot was rond of rechthoek.

Lab: Bottervloot is 'n zondagse naam veur botterpot. Die ware der in alle soorte.

Nee: 'n Botterschöttel is vake van tin; 't is 'n tinnen bord op 'n voot. [Ok: Rek, Groen].

Bor: Bie boeren hadn ze botterschöttels; dat bunt platte schalen op 'n voot.

Win: Ne botterschöttele is ne tinnen schöttele op ne poot van eerdewark.

Lar: 'n Bottertunneke hef de vorm van 'n ton; ie hebt ze van steen of van glas.

Zel: Der wazzen ook bottervloten van nikkal met 'n dubbelen wand woor i-j warm water in deien at de botter hard was. En 's zomers at de botter zachte was kold water.

Gees: Der waren ok bottervleutjes dee 'n stolp van nikkal hadn. Doorin kon warm water um de botter zachter te maken.

Kep: Soms had 'n bottervleutjen/botterpot 'n dekkel woor warm water in kon um harde botter willeger te maken.

Vars 1985: "Doet effen de botter in de bottervleute en zet ze bi-j de kachel of in de fenuusaoven". Vrogger was dat 'n dageleks gezegde in de winter. Of de huze wazzen kolder of de botter harder, mor ze mos ewarmd worden. Later kwammen de botterwarmers of warmwaterstölpen. [BOTTERWARMER. WARMWATERSTÖLPE].

Tol: 't Bottervleutjen wodn vol botter edaon at der vesite kwam. Met 'n heit mes wodn de botter dan glad estrekken en dan wodn der met de stel van 'n sukerleppel figuurkes op emaaft.

Eef: As 't zundag was, dan wodn de botter mooi op-emaakt met reuskes of andere fe-

guurtjes.

Bel: Bi-j vesite maken de vrouwleu de botter mooi deur met 'n warm mes feguurkes te maken.

Gees: Ze versieren de botter wal met hulpe van 'n botten späöntjen.

Acht-Tw 1948: BOTTERSTIKKER “houten stempel om botter te versieren” [Wanink 1, 81].

Lar 1927: Is het tonnetje (met botter) gevuld, dan boetseerde Moeder op het geelglanzende boventvlak met een “stikker” een mooien rand en bloempjes in het midden [Heuvel 1, 141]. [STIKKER].

SCHÖTTEL

schotel

01 SCHÖTTEL: Acht, Liem / Acht 1882 [Telge 2, 115], Eib 1980 [Telge 1, 73].

02 SKÖTTEL: Zut, Bel, Groen.

03 SCHÖTTELE: Eib, Aal, Bre, Win / Aal 1964 [Rots 1, 41].

04 SCHÖDDELE: Win.

05 SCHUDDLE: Win.

06 SCHOTTEL: Sil, Wesd, Zel, Dre, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 306].

07 SCHOTTELE: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 306].

08 SCHOTEL: Ang.

09 NAP: / sHe 1901 [Telge 4, 104].

Hen: 'n Schöttel is 'n groot, vloot bord, al dan niet rond.

Eib: Ne schöttle was ovaal van vorm; ze waren der in verschillenste grötte.

Bel: Teggenswoordeg he'j van glas veurvas-te schöttels; dee bunt hettebestendeg.

Eef: De woorden schöttel en schale wodn soms deur mekare ehaald; wat den ene 'n schöttel neumt, neumt 'n ander 'n schale.

● *Soorten schöttels bunt:*

vleesschotel

01 VLEISSCHÖTTEL: Gor, Gees, Haa,

Nee, Rek, Groen, Aal, Sin, Wesv, Zev, Did, Sto.

02 VLEISSKÖTTEL: Bel.

03 VLEISSCHÖTTELE: Bre.

04 VLEISSCHOTTEL: Does.

05 VLEISTELDER: Sto.

Haa: 'n Vleisschöttel is 'n grote, platte schöttel.

Sin: 'n Vleisschöttel is 'n ondiepe, ovale schöttel van eerdewark um 't vleis op te leggen.

aardappelschotel

01 EERPELSCHÖTTEL: Vor, Gees.

02 ERAPPELSCHÖTTEL: Zev.

03 EERPELSCHOTTEL: Zel, Does.

04 PIEPERSCHÖTTEL: Zev.

gebakschotel

01 GEBAKSSCHÖTTEL: Nee, Wesv.

Wesv: Op 'n gebaksschöttel leit gebak um te deile.

pannekoekenschotel

01 PANNNEKOKENSCHÖTTEL: Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Aal / Gels 1928 [Gids Folk 1, 89].

02 PANNEKOKENSKÖTTEL: Bel.

03 PANNEKOKENSCHÖTTELE: Win.

04 PANNEKOOKSSCHÖTTEL: Rek.

05 PANNEKOEKSSCHÖTTEL: Baa.

06 PANNEKOKENBO(R)D: Zel.

Gels: 'n Pannekokenschöttel was plat en heel wat groter as 'n telder um van te etten.

Lar: 'n Pannekokenschöttel is 'n platte schöttel van emaille.

Gees: Um de pannekoek warm te holden op 't fornuus hadn ze 'n pannekokenschöttel van emaille.

Win: Ne pannekokenschöttle is e-emailleerd of van wedden evlochten.

Acht-Tw 1948: WAENESCHÖTTEL “ouderwetse aarden schotel, gebruikt bij het keren van pannenkoeken” [Wanink 1, 210].

Lar: Bie de pannekookspanne ha’j ’n dekkel um de pannekoke met umme te keren; dén wodn waenschöttel eneumd. [WAENESCHÖTTEL].

Lar 1924: WENNESCHÖTTEL “platte, houten schotel om de pannekoek te wenden” [Langeler 1, 141; ok: / Gels 1928 (Gids Folk 1, 89)].

opdienschotel, gemaakt van wilgentenen

- 01 REUSTER: Gor, Vor, Loch, Bor, Gels, Rek, Bel, Aal, Voo, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Wesv, Pan.
- 02 TAARTREUSTER: Wehl, Ang, Lat.
- 03 TAARTROOSTER: Alm, War, Groen.
- 04 PANNEKOKENSCHÖTTEL: Aal, Bre.
- 05 PANNEKOKENSCHÖTTELE: Win.
- 06 PANNEKOEKENSCHÖTTELE: Vars.
- 07 TREF: Hen.
- 08 TREFJE: Eef.
- 09 TREFKE: Lar.

Lich: De name is onbekend maor ’t is evlochten van wilgetenen; later waarn ze geëmailleerd en hadden ze gaetjes.

SCHALE *schaal*

- 01 SCHALE: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Bro, Baa, Tol II Bat.
- 02 SKALE: Zut, Groen.
- 03 SCHAAL: Gen, Voo, Meg, Sil, Doet, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, sHe, Zed, Sto.
- 04 SCHAOL: Pan, Lob.
- 05 BAK: Aal, Did, sHe, Pan.

Groen: Ne skale is groter dan ne sköttel.

Bel: Ne bak was van eerdewark of van emaille; ne schale ha’j met en zonder dekkel.

Pan: Der zien diepe en platte schaole.

Gor: Schalen bint emaat van porselein, glas, eerdewark of emalje; tegenswoodeg ok van roesvrije staal en plestiek.

Zev: Schale zun van porselein of eerdewark.

● *Soorten schalen bunt:*

dekschaal

- 01 DEKSCHALE/DEKSCHAAL: Eef, Wesv, Zev, Zed.
- 02 DEKSKALE: Groen.

aardappelschaal

- 01 EERPELSCHALE/EERPELSCHAAL: Gor, Eef, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Kep, Hen, Baa, Does, Ang.
- 02 EERDAPPELSCHALE: Nee.
- 03 EERAPPELSCHALE: Bor.
- 04 ERAPPELSCHAAL: Zev.
- 05 ERPELSCHAAL: sHe.
- 06 JAPPELSCHALE: Alm, Wich.
- 07 PIEPERSCHAAL: Zev.

groenteschaal

- 01 GREUNTESCHALE/GREUNTESCHAAL: Gor, Alm, Haa, Rek, Aal.
- 02 GRUUNTESCHALE/GRUUNTESCHAAL: Vor, Kep, Does, Ang, sHe.
- 03 GRUNTESCHALE: Nee, Eib.
- 04 GROENTESCHAAL: Zev.

slaschaal

- 01 SLASCHALE: War.
- 02 SLAOSKALE: Groen.
- 03 SLABAK: sHe.

fruitschaal

- 01 FRUITSCHALE/FRUITSCHAAL: Gor, War, Loch, Gen, Wesd, Wesv, Sto.

broodschaal

- 01 BROODSCHALE/BROODSCHAAL: Vor, Loch, Lich, Aal, Bre, Gen, Meg, Vars, Sil, Wehl, Hen, Bro, Tol, Lat, Wesv.
02 BROODSKALE: Zut, Groen.

Bre: Wi-j hadn vrogger ne mooie emailje broodschaale; dén had ne lechte, greune kleure en ne opstaonden rand van 3 cm woorin allemaole giefkes zaten met 'n golden rendje. Ok den bovvenrand was met gold af-ezet. Was an de deure ekocht en kwam van de DRU uut Uift. Alleen met visites en as de naejster der was, kwam e op taofel. Veur ons wodn de botterhams op ne broodplanke esmeerd.

puddingschaal

- 01 PUDDINGSCHALE/PUDDINGSCHAAL: Nee, Aal, Kep, Ang.
02 PUDDINKSCHALE: Gor.

Kep: De puddingschaal is vaak van glas.
Ang: 'n Puddingschaal is vaak in 'n visvorm.

vleesschaal

- 01 VLEISSCHALE/VLEISSCHAAL: Vor, Loch, Lich, Aal, Voo, Meg, Sil, Wehl, Kep, Hen, Bro, Does, Ang, Wesv, Zev, Zed, Sto.
02 VLEESSCHAAL: Lat.

vleeswarenschaaltje

- 01 VLEISSCHAALTJE: Tol, Zed.
02 VLEESSCHAALTJEN: Bre.
03 VLEISWARENSCHAALTJE: Gor.

gebakschaal

- 01 GEBAKSCHAAL: Voo.

Eef: De slaatbak is van holt emaaft. [SLAAT-BAK].

Kep: Soep wördt op-ediend in 'n soepterrien. [SOEPTERRIEN; ok: sHe].

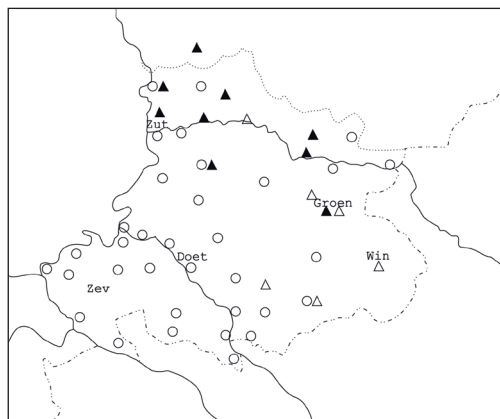
NEST

nest (schalen)

- 01 NEST: Gor, Harf, Zut, Nee, Rek, Lich, Aal, Gen, Voo, Meg, Sin, Sil, Zel, Doet, Hen, Baa, Does, Ang, sHe.
02 NES: Harf, War, Vor, Ruu, Haa, Nee, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Lat, Wesv, Dui, Did, sHe, Zed, Pan, Lob.
03 NÖS: Gor, Alm, Eef, Vor, Lar, Bor, Gees, Groen II Bat.
04 NUS: Loch, Bel, Groen, Win.
05 NUST: Aal, Vars.
06 SET: Zev.

Bel: 'n Nus schalen bunt bekskes dee in me-kare past.

Bor: Vrogger hadn ze gin nös schalen.

- nes(t) 01-02 ▲ nös 03
△ nus(t) 04-05

A'j dit kaartjen vergeliekt met 't kaartjen van '(vogel)nest' (De wereld-B, blz. 340) dan blik dat de Standaardnederlandse name 'nest (schalen)' in den Achterhook vaker op-egeven is dan as name veur (vogel)nest. Maor, behalve dat verschildt de indeling neet wezelek: op beide kaartjes kump in 't oosten van den Achterhook de benaming nus(t) veur, in 't noorden van den Achterhook nös(t) en in de Liemers en de streek van den Olden Iessel nes(t).

KOMME

kom

- 01 KOMME: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Bro, Baa, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 188] || Bat.
- 02 KOM: Gen, Voo, Meg, Sil, Doet, Wehl, Kep, Does, Ang, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 03 BAK: Win, Meg, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan.

Meg: Kom; ook heel völ bak genuumd. Kommen zun meistens van eerdewark gemaakt; zun ze van metaal gemaakt dan sprik men van bak.

Vor: Schalen en kommen wodn vrogger neet zo völle gebruikt; veural neet bie boeren. Door wodn völle meer zo uut de panne opeschept.

Vars 1882: TEIL “aarden kom” [Telge 4, 55].

● *Soorten kommen bunt:*

slakom

- 01 SLAKOMME/SLAKOM: Gor, Alm, Zut, War, Wich, Vor, Gels, Eib, Bre, Gen, Baa, Ang, Wesv, Dui, sHe, Zed.
- 02 SLAOKOMME: Haa.
- 03 SLAOTKOMME: Loch, Nee, Eib, Rek.
- 04 SLAATKOMME/SLAATKOM: Bre, Bro, Sto.
- 05 SLAAJKOM: Does.
- 06 SLABAK: Gels, Eib, Bre, Hen, Wesv, Zev, Zed.
- 07 SLAATBAK: Tol, Zev, Sto.
- 08 SLAOTBAK: Eib, Bel, Pan.

Gor: 'n Slakomme is 'n grote ronde schale, emaaft van glas, eerdewark, porselein, emalje, kunststof, roestvrië staal en ok van holt.

Bel: Den slaotbak kan van steen (eerdewark) of van emaille waenn.

Eib: 'n Slaotbak is van holt.

Hen: 'n Slabak is van holt.

Wich: Vrogger ging de sla in 'n emaille deurslag/vergiet en zo op taofel. Noe he'w wel 'n slakomme.

Bor: Sla kwam in 'n deurslag op taofel. [Ok: Zel].

juskom

- 01 SJUKOMME/SJUKOM: Gor, Alm, War, Haa, Nee, Eib, Aal, Sin, Wesv, sHe, Pan.
- 02 SJEUKOMME: Alm, Loch, Bel, Aal.
- 03 SAUSKOMME/SAUSKOM: Bre, Gen, Voo, Sil, Ang, Wesv, Zev, Sto.
- 04 SAUSEKOMME: Alm, Aal, Tol.
- 05 SNIPKEN: Bel.

Bel: Overdag wodn de sause in de startpanne op taofel ezat of vrogger ok wal in 'n stenen, broen pötjen met 'n oor. 's Zöndages ha'j de sjeukomme of 't snipken van eerdewark.

soepkom

- 01 SOEPKOMME/SOEPKOM: Zut, War, Loch, Haa, Nee, Eib, Groen, Aal, Meg, Vars, Does, Wesv, Zev, sHe, Zed.

Kep: De beslagkom en de papkom waren kommen zonder oor; ze haddden wel 'n vuutjen der onder en waren altied van eerdewark.

● *Andere soorten kommen bunt:*

Gor: 'n Waskomme vormt samen met 'n waterkanne op 'n wastaofel 'n lampetstel. [WASKOMME; ok: Aal, Bre, Win, Wesd, Hen. LAMPETSTEL]. Veur 'n afbeelding doorvan, kiek in: 't Huus, blz. 38.

Lich: Bi-j 't scheren ha'j ne scheerkomme. [SCHEERKOMME].

sHe 1982: RUURLEUPEN “beslagkom” [Telge 3, 126]. Verg.: De mens-B, blz. 376.

● *Veur kommen dee nog wel 's op 'n kammenet staot, kiek in: 't Huus, blz. 52.*

● *De metwarkers geeft 't verschil tussen 'n komme en 'n schale an:*

Harf: 'n Schale is platter, 'n kom is meestal rond en deper.

Win: Ne bak is iets deper as ne komme.

Nee: Ne schale is scholer/ondeper; ne komme is hoger en rond.

Rek: Ne komme is deper as ne schale, of – zo as sommegen zegt – ne komme is minder vlood.

Lich: Ne schale is vlood; ne komme is deper.

Bre: Ne komme is deper as ne schale en ne schale is weer deper as ne schöttele.

Voo: 'n Kom is meestal dieper; door zit meer dunnere zaken in zo as saus, pap, beslag. 'n Schaal is vaak platter veur meer vastere zaken zoas gebak, vleis. Diepere schalen bun der veur um gruunte en eerpels op taofel te zetten.

Did: 'n Schaal of bak is plat en/of ovaal; 'n kom is hoog.

Sto: 'n Schaal is wiejer en groter dan 'n kom.

Dre: 'n Komme hef 'n voet, 'n schale niet.

Doet: 'n Schaal/schale is meestal van glas; 'n komme van eerdewerk.

Bor: 'n Komme zat eets 'n veutjen onder en is hoger as 'n schale. [Ok: Nee].

Aal: Ne schale had ne brenden, platten baom en ne komme leep schuun too en had 'n veutjen.

Eef: 'n Komme is van zwoorder materiaal en van eerdewark.

KÖPKEN

kopje

De metwarkers geeft op dat ok de benamingen 04-06 veurwarpen bunt met 'n eurken der an.

01 KÖPKEN: Gor, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Voo,

Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Bro, Baa, Tol, Ang / Vars 1985 [Telge 6, 190].

02 KÖPKE: Harf, Alm, Eef, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Zev, Did, sHe, Zed, Pan, Lob II Bat.

03 KOPKEN: Does.

04 KUMKE: Wehl, Lat, Wesv, Dui, Zev, Zed, Sto, Pan, Lob.

05 KUMPKEN: Sil, Wehl.

06 KUMMEKEN: Ruu, Zel, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 125].

07 BEKSKE: sHe.

08 TASSE: / Acht 1882 [Telge 2, 131].

09 TASSEN: / Eib 1980 [Telge 1, 83].

10 TESSE: / Acht 1882 [Telge 2, 131].

Bel: Met 'n oor der an he'j 'n köpken, zonder oor 'n kummeken. [Ok: Aal, Win, Voo, Vars, Wesd, Dre, Tol].

Vor: 't Verschil tussen 'n köpken en 'n kummeken is volgens mien dat 'n köpken 'n oor hef en 'n kummeken neet.

Zev: Kumkes hemmen eurkes, kommen niet.

Hen: 'n Köpken wördt ok wel kummeken enuumd maor vake is 'n komme zonder oor.

Wesv: 'n Kumke veur koffie is hoger dan 'n kumke veur thee. Beide hemme ze 'n oor.

Gor: Theeköpkes bint tamelek wied, kofieköpkes bint smaller en hoger.

Nee: Der bunt daagnse köpkes en zondaagnse köpkes.

Zed: Zondage köpkes, de mooie köpkes, werde vrogger één keer per jaar gebruikt: at de pastoor op bezuuk kwam in de goeie kamer.

Gees: Saksische köpkes waarn kleine köpkes met deep schöltje um de koffie uut te drinken; dee hadden gin oorne.

Harf: Vrogger hadn ze köpkes die waarn speciaal veur begraffenissen. Door zat 'n blauw warkje op en der zat ok gin oor an.

Bel: De mooie köpkes en schötteltjes stonnen altied in de glazenkaste. As 't kon, hadn ze der 'n dozien van.

sHe: Wi-j hemme 'n bekske koffie gedronke.

War: 't Köpken op de kop leggen, betekent:

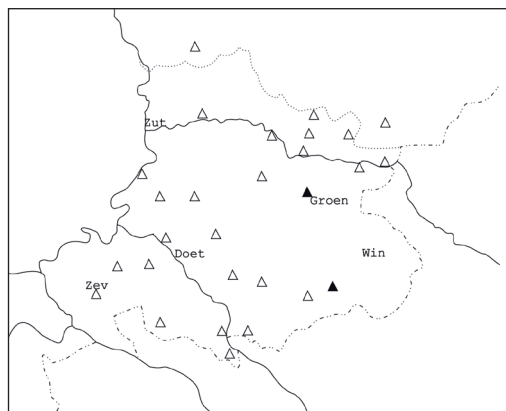
ik lusse geen koffie meer.

● *Veur bezondere köpkas, kiek ok in: 't Huus, blz. 73.*

SCHÖTTELTJEN

schoteltje

- 01 SCHÖTTELTJE(N): Harf, Eef, War, Wich, Vor, Loch, Lar, Zwi, Bor, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Sin, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Pan, Lob / Lich 1991 [Telge 8, 105] || Bat.
- 02 SKÖTTELTJEN: Zut.
- 03 SCHÖDDELTJE(N): Gor.
- 04 SCHÖRRELTJE: Zed.
- 05 SCHÖLLETJE(N): Wich.

△ *schöltje(n) 06*

▲ *sköltjen 07*

Der bunt nogal wat bezondere namen veur 'schoteltje' in gebruik in onze streek. Op 't kaartjen is te zeen dat de name schöltje(n) – 'n vorm dee deur samentrekking van schötteltje(n) ontstaon is – verspreid in onze streek veurkump. De sk in sköltjen (Beltrum en Bredevoort, 07) kump ok veur in 't Zutphense woord skötteltjen (02). Dooruut blik dat de oorspronkele sk (dee later sch eworden is) in dit geval nog maor drie keer opegeven is. Interessant is ok dat de tt tussen de klinkers ö en e (schöttel) in Gorssel en Kotten verandert in dd (schöddeltje(n), 03 en 10) en in Zeddam in rr (schörreltje, 04).

- 06 SCHÖLTJE(N): Alm, Ruu, Zwi, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Aal, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Hen, Bro, Tol, Zev, Did, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 304] || Bat, Haak.
- 07 SKÖLTJEN: Bel, Bre.
- 08 SCHÖTTELTJEN: Does.
- 09 SCHÖTTELKE(N): Vor, Groen, Win / Win 1971 [Deunk 1, 205].
- 10 SCHÖDDELKEN: / Kot veur 1934 [Meinen 6, 275].
- 11 SCHÖLLEKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 205].
- 12 SCHUTTELTJE: / Pan 1988 [Telge 7, 123].
- 13 SCHÄÖLTJEN: Lich.

Gor: Der bint schöddeltjes onder koffie- en theeköpkes, ok wel schöddeltjes um gebak op te leggen. Olde exemplaren deden dienst as bloempottenschöddeltjes.

Sin: Theeköpkes en schötteltjes/schöltjes wazzen meestal van porselein; door smaken de thee lekkerder in.

Rek: Der bunt vlote schöltjes en depe schöltjes; oet depe schöltjes wodn edronken at ze haost hadden en de koffie nog heet was.

Aal: As de koffie of thee arg heite was, gotten ze 't op 't schötteltjen en begonnen ze der overhen te blaazen en dan dronken ze 't van 't schötteltjen. Veurname leu waejen der met de hand overhen.

Lich: Hete koffie wodn van 't schötteltjen edronken.

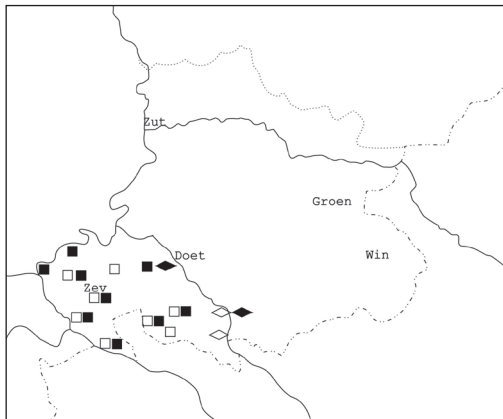
Zed: Ze dronke vrogger de koffie wel van 't schörreltje af: iedere keer 'n klein slumpke op 't schörreltje giete en dan opdrinke. Dan kostte 't koffiedrinke niet zo völ tied en konne ze gauw wiejer met de arbeid.

Kot veur 1934: De moder hadde kofie ezat, schonk in en lei in 't schöddelken van Johan 'n beschuutjen [Meinen 6, 275].

KUMMEKEN

kometje

- 01 KUMMEKEN: Gor, War, Wich, Vor, Ruu,

- *kumke 'kommetje' 03*
- ◇ *kumpken 'kommetje' 04*
- *kumke 'kopje' 04*
- ◆ *kumpken 'kopje' 05*

In de Liemers kan met kumke/kumpken neet allene 'n köpken zonder oor an-eduud worden (de witte symbolen) maor ok 'n köpken met 'n oor (de zwarte symbolen).

Loch, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Vars, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen.

- 02 KUMMEKE: Harf, Alm, Eef, Lar, Gels, Nee, Ulf, Baa.
- 03 KUMKE: Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 04 KUMPKEN: Gen, Sil.
- 05 KOMME: Harf, Eef, Zut, Wich, Loch, Lar, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Bro.
- 06 KOM: Voo, Ulf, Ang, Lat, Zev, sHe.

Gor: Koffiekummekes bint verschillend van grootte en hebt gin oor. Ze bint zo groot as 'n köpken. Grote koffiekommen bint zó wied, da'j der met beie ogen in könt kieken.

Loch: Veur leu met 'n snorre ha'j 'n snorrekummeken. [SNORREKUMMEKEN. SNORREKOMME: Zel].

Wesv: Veur minse die 'n snor hadde, was der 'n snorrekom. [SNORREKOM; ok: Sto].

BEKER

beker

- 01 BEKER: Acht, Liem II Bat.
- 02 BAEKER: Gor, Eef, Win, Meg, Sil, Bro, Ang, Lat, Zed.
- 03 BEKKER: Lar, Vars, Did.
- 04 MOK: Lar, Eib, Groen, Aal, Wehl, Zev, sHe, Sto, Pan, Lob.
- 05 KROES: Eib, Aal.
- 06 KROEZE: Groen.

Bel: In de glazenkaste stonn ok wal bekers met afbeeldingen van b.v. Emma, Juliana of stadsgezichten der op.

Bre: Herinneringsbekers van 't Koninklek Huus stonden in de glazenkaste.

Wehl: Op 'n fokveedag of bi-j sporten is de eerste pries vaak 'n beker.

Ang: Der zun wedstrijdbaekers veur sporten en herinneringsbaekers.

Vor: De kleine kinder kregen vake 'n beker dee emaljeerd was, dan konnen ze neet kapot vallen.

Alm: Tegenswoordeg bint bekers met 'n oor der an mokken. [MOK; ok: Ulf].

● *Soort beker:*

melkbeker

- 01 MELKBEKER: Gor, Zut, Vor, Loch, Eib, Lich.
- 02 MELKBAEKER: Win.

Loch: Melkbekers bint bekers woor melk uut gedronken wordt.

KROES

kroes

- 01 KROES: Gor, Harf, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Haa, Nee, Eib, Aal, Bre, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Lat, Wesv, sHe, Zed, Pan, Lob.
- 02 KROEZE: Groen, Dre, Hen.
- 03 BEKER: Alm, Zut, Vor, Bor, Gels, Eib,

- Bel, Groen, Did II Bat.
 04 BAEKER: Meg, Ang.
 05 MOK: Zut, Kep, Does, Zev.
 06 KÖPKEN: Meg.
 07 KINDERKÖPKEN: Rek, Bel.
 08 BLIKKEN KÖPKEN: Zel.
 09 NAP: Lich / Groen 1994 [Telge 9, 83].
 10 EMALJE KUMKE: Dui.

Wich: 'n Kroes; met 'n oe as in 't woord boer.
Rek: Vrogger neumen ze dat 'n kinderköpen.

Meg: Metalen en geëmailleerde baekers wieren hier ook gewoon as köpkas betiteld. Ze waren veural vól in gebruik in huusholdingen met kleine kinderen en op boerderijen.

Bre: Ne kroes is ne beker van emaille of metaal.

Kep: 'n Mok hef 'n oor.

Eef: 'n Kroes – 'n emaille baeker met 'n oorder an – hing vrogger an de pompekaste. A'j dors hadn, ko'j door uut drinken.

Vor: 'n Kroes hing vake an de pompe an 'n spieker. Dan kon ie'j effen drinken. Der wodn ok wel 'n olde papeppel veur gebruikt.

Groen: Ne emaille beker of kroeze hing vrogger bie de pompe en door dronk iederene oet.

Wesv: Bi-j ons hing vroeger 'n kroes bi-j de pomp.

Bor: Veur 't schoolfees hadn de kinder vrogger 'n beker an 'n lintjen um de nekke hangen. Dan kregen ze door limonade in.

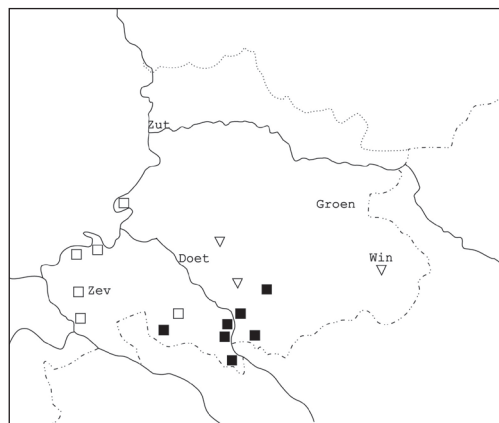
Eib: Vrogger mos ie met 't schoolfeest of 't volksfeest ne beker metnemmen. Dén hing met 'n lintjen um de nekken.

Bel: Der wol 's ene den pestoor veur den gek hollen. Hee zeg: "Ik hebbe 'n kinderköpen evonnen". Den pastoor zae: "Zat het oortje er nog aan?".

KRUKEN

kruik

- 01 KRUKEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gels, Nee,

- kroek 04 ▽ kroeke 05
 □ kruk 06

De namen dee veur 'kruik' 't meeste veurkomt (kruke en kruuk) staot neet op dit kaartjen. Veural ten zuden van Doetinchem hef de oorspronkeleke klinker oe zich können handhaven. De vorm kruk is op-egeven langs de lessel. Bredevoort hef met kruken (02) 'n tweelettergrepeg woord wat op 'n –n endegt; net as in vlakken verg. blz. 42, lappen (blz. 151).

Eib, Rek, Bel, Aal, Din, Zel, Hen, Bro, Baa, Tol II Bat, Mar.

- 02 KRUKEN: Bre.
 03 KRUKEN: Aal, Din, Doet, Wehl, Kep, Dre, Olb, Does, Ang, Zev, Did, Zed.
 04 KROEK: Voo, Gen, Meg, Ulf, Vars, Sil, Sto.
 05 KROEKE: Win, Wesd, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 197].
 06 KRUK: Olb, Gies, Lat, Groes, Zed, Pan.

Vars 1985: De raapolliekroeken kwammen uut Duutslan net as de zoekoolspötte en andere Käölse pötte, pötjes en kroeken. Zo ha'j ok brandewienskroeken en jeneverkroeken woorut vake per oord of per mäötjen verkoch wier [Telge 6, 197].

Lar 1882: Za'k oew 'n betjen heit water in 't bromwaterskenneken doon, um 's an 't zweeten te kommen? [Postel 1, 490]. [BROMWATERSKENNEKEN "aarden kruikje"].

● *Veur de namen van de kruke dee met warm water evuld met naor bedde enommen wodn, kiek in: 't Huus blz. 159.*

KANNE

kan

- 01 KANNE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Bro, Baa, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 60] || Bat, Haak.
- 02 KAN: Gen, Voo, Meg, Sil, Doet, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 03 TUIT: Gen, Voo, Meg, Wesv, sHe / sHe 1982 [Telge 3, 151].
- 04 TUIITE: Vor, Nee, Vars, Baa / Vars 1985 [Telge 6, 355].

Kep: Kannen könt van eerdewerk zun of van emaille.

Vor: Der waren kennekes met 'n dekkel (o.a. veur melk) maor ok zonder dekkel.

Vor: Waterkannen bunt van emaille; vrogger waren ze van zink. Men sprak dan ok meer van de tuite. De watertuite stond in de kökken want water mos men van buten van de pompe of putte halen. Der waren ok leu die hadden 'n wateremmer met 'n tuite der an. Die ston in de waskamer en dan gotten ze de tuite vol en die ston in de kökken. [WATERKANNE. WATEREMMER. WATERTUIITE; ok: Nee / Vars 1985 (Telge 6, 400)].

Nee: Ne grote kanne um ne kettel vol water in te doone, heet ne watertuite.

Rek: Vrogger wodn water in vuurraad bewaard in ne waterkit of waterkitte van emaille. [WATERKIT(TE)].

● *Soorten kannen:*

De metwarkers geeft an dat namen van kannen an könt sluten bie 't grei wat der in zit; veur melk, petrolie en koffie bunt der 'n melkkan(ne), 'n petroliekan(ne) en 'n

koffiekan(ne). Vake wordt 't verkleinwoord kenneke(n) gebruukt: stroopkenneke(n), melkkenneke(n), roomkenneke(n).

schenkkan

- 01 SCHENKKAN(NE): Harf, Zut, Haa, Nee, Groen, Win, Hen, Zev.
- 02 SCHINKKAN: Pan.
- 03 SCHENKER: Bel, Lich.

drinkkan

- 01 DRINKENSKANNE: Aal, Bre.
- 02 DRINKESKAN: Does, Sto.
- 03 DRINKESTUIT: Wesv.
- 04 TUIT: / Pan 1988 [Telge 7, 140].

Bel: Ne drinkenskanne is wat anders as ne melkkanne.

Ruu: 'n Melkkenneken met 'n tuutjen neumt ze ok wal 'n piepenpötje. [PIEPENPÖTJE].

Loch: 'n Stroopkenneken hef 'n tuutjen en 'n oor; ze bint van eerdewark of emalje.

Groen: 'n Stroopkenneken is 'n kenneken met 'n tuutjen der an, 'n dekselken der op met ne uitsnieding der in woordeur den lepel in 't kenneken kon blieven.

Ang: 'n Stroopkenneken had 'n tuutjen met 'n schuufken der op.

Bre: 't Stroopkenneken was 'n wit eerdewark kenneken; 't wodn in de winkel bi-j-evuld.

Wesv: Wi-j hadde geen stroopkenneken maor bi-j ons zat de stroop in 'n pot; door moes ie met 'n houte laepel wat uitscheppe.

Bel: Dit leedjen zong moder vrogger met den kleinen op de slippe en maor hopken: 'Hup', zei Jenneken, stroop in 't kenneken, laot de deerntjes dansen. En dat wodn dan herhaald.

Hen: 'n Kenneken woor melk veur de koffie in zit, heit melkkenneken of melkpötjen.

Bre: Ne chocoladekanne is hoger dan ne koffiekanne.

koffiekan

- 01 KOFFIEKAN(NE): Acht, Liem II Mar.
02 KOFFIEPOT: Acht, Liem II Mar.
03 KOFFIEPOLLE: / Groen 1936 [Mogendorff 1, 1].

Groen 1936: Koffiepolle “open ouderwetse koffiekan, op het platteland nog wel als gebruiksartikel voorkomende” [Mogendorff 1, 1].

Meg: De naam koffiepote kump veur, maor algemeen sprik men hier toch aover ’n koffiekan.

Bel: Ne koffiekanne kan van emaille of steen wezzen.

Rek: Koffiekannen wann van eerdewark of geëmailleerd.

Vor: Koffiekannen waren vake van wit emaille, maor broenen waren der ok.

Gees: Veur dageleks gebruik waarn der hoge koffiekannen van emaille; veur de vesites porseleinen kannen um in te geten.

Loch: Koffiepötte waarn smaller en hoger dan theepötte. Meestal waarn ze van emaille, mooier was van steen en later van glas.

Bre: De koffiekanne was hoger as de theepote.

Wesv: ’n Koffiekan was vaak van gries gewolk emaille of hi-j was blauw met ’n grauw bieske. Die nume wi-j ’n lange lies. Hier wier de gemale koffie in gedaon; der kwam kookend water op en dat moes dan effe staon. Dan moes je met de schenktuut tege ’n köpke stoten en dan kwam de eerste dikke prop koffiedik in de kom. Dat ging weer terug in de kan en dan ko’j koffie inschudde. [LANGE LIES].

Eib: In ne koffiekanne got iej ’t kookend water op de gemalen koffie en dan leet iej ’t effen op ’t fenuus trekken. ’t Eerste köpken was ne hele ceremonie want dan zat der koffiemot in den tuten. Iej mossen dan heel hendeg tegen de tuten stoten zodat dat mot lösschot en dan gink dat eerste prutje terugge in de kanne. [KOFFIEMOT; MOT. Veur de namen veur “bezinksel in koffie” kiek in: De mens-B,

blz. 408].

Vor: As ze koffie naor ’t land brachten, zat der ’n bendjen tussen de tuite en ’n handvat; door konnen ze de koffiekanne dan an dragen.

Hen: As der völle koffie mos waezen, dan hadn ze de koffiekettel. Net as bi-j ’n emmer hef de koffiekettel ’n hengsel. [KOFFIEKETTTEL; ok: Baa].

Aal: Veur grotere gezelschappen, b.v. begrafenissen, ha’j koffiekaetels. De koffie wodn der neet in ezet maor allene uut eschonken. [KOFFIEKAETEL; ok: Gor].

Bre: Ne Amerikaanse koffiekanne of perculator was van aluminium. Op ne hol piepken dat met ’n veutjen in de koffiekanne stond, was ’n filter an-ebracht voor de gemalen koffie in ging. De kanne wodn met water evuld en dan op ’n gaspitjen ezet. As ’t water dan kokken, ging ’t deur ’t piepken umhoge en leep dan deur de koffie in ’t filter terugge in de kanne. Deur ’t glas in den dekkel ko’j zien of de kleure van de koffie goed was.

Bor: ’n Perculator neumt ze wel ’n pruttelkanne. [PRUTTELKANNE; ok: Nee].

Din: Met ’n koffiefilterkanne ko’j koffie-extract filtern. Door kwam dan heit water en/of heite melk bi-j. [KOFFIEFILTERKANNE].

Wesv: Der zun ook stene kanne met filter um sterke koffie te zette. Zo’n kan besteet uut ’n pot en ’n filter woorin ’n papiere zekske mot veurda’j de koffie der in doet.

Bre: Koffie extract wodn emaakt in ’n stenen koffiepote woorop ’n stenen filter ston. Op de koffie mot kookend water egotten wodn.

Vars: De koffie in ’n kraentjeskanne kö ’j van onderen met ’n spiritusbrander warm hollen. An de kanne zit ’n kraentjen wooruut de koffie in ’n köpken kan lopen. [KRAENTJESKANNE; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 193)].

Eef: Rechtevoort hebt ze koffie-mesjiens.

smodde

- 01 KOFFIESMODDE: Gor, Zut, Vor, Ruu,

- Loch, Lar, Zwi, Bor, Gels, Haa, Eib, Lich, Aal, Bre, Din, Wesd, Doet, Kep, Hen, Baa / Acht 1882 [Telge 2, 70], Vars 1882 [Telge 4, 52].
- 02 SMODDE: Gor, Harf, Alm, Eef, Loch, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Voo, Vars, Hen, Zed / Acht 1882 [Telge 2, 70], Ruu 1930 [Zwart 3, 238], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 183], Eib 1980 [Telge 1, 76], Vars 1985 [Telge 6, 320].
- 03 SMORRE: Gor, Loch, Gees, Nee, Rek, Bel, Lich, Sil, Zed / Acht 1895 [Telge 2, 121], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 183], Eib 1980 [Telge 1, 76] || Bat, Mar, Haak.
- 04 KOFFIESMORRE: Loch, Gels, Bel, Groen || Bat.
- 05 KOFFIEZETTER: Rek, Vars, Sin, Zel, Olb / Vars 1882 [Telge 4, 52] || Haak, Vre.
- 06 KONKELPOT: / Acht ca 1830 [Telge 4, 7].
- 07 KLUNGELPOT: / Acht ca 1830 [Telge 4, 7].
- 08 MOOR: / N Acht ca 1860 [Telge 4, 43].

Gels: Smodde, smorre met 'n o as in 't woord bom. [Ok: Ruu, Gees, Din].

Eef: 'n Smodde was 'n kääperen kanne met 'n lang handvat; hee werd in de heite asse van 't vuur ezet um te trekken en warm te hollen.

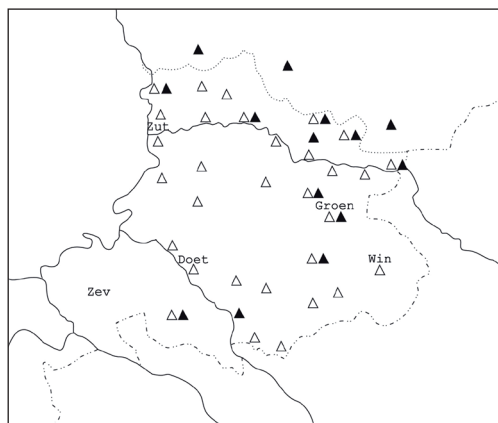
Aal: De smodde was van rood of gael koper; de stelle was van iezer umdat dat minder warm wordt.

Ulf: Bedoeld wördt – naeme wi-j an – smorre. Zo is der in Markelo in Twente 'n café de Kopperen Smorre.

Gees: In 'n smorre mos de koffie drie maal "prut" zeggen, dan was de koffie good.

Rek: Vrogger was de smorre alom bekend; de smorre was van koper. Dree maal "prut" is gaar: de koffie was kloor as e drie keer in ne smorre umhoge ekommen was.

Sin: Vrogger ha'j de koffiezetter. Dat was 'n koperen kanne van 20 cm hoge met 'n stelle as handvat. In die kanne wier gemalen koffie edaon en dan wier der kokkend water in edaon. Dat mos eerst effen trekken en dan ko'j 't deur 'n zeefken, ingieten.

- △ (koffie)smodde 01-02
▲ (koffie)smorre 03-04

Ondanks dat 't veurwarp amperan nog gebruukt wordt, is de benaming smodde/smorre in den Achterhook nog heel bekend. De rr – ontstaon uut de dd – in smorre kump vaker veur; b.v. in schörreltje (blz. 109) en berre ('t Huus, blz. 145).

Groen: Bie de boeren hadden ze meestal ne polle; dee wodn dan iedere kere efkes in 't vuur ehollen tutdat de koffie skoemen. Ne polle was van iezer; der zat ne lange stelle van iezer an. [POLLE].

Hen: Volgens mien vader mos de koffie in 'n koffiesmodde drie keer der uut kokken veur ze lekker was. Ik heb ze nooit zien gebruiken.

N Acht ca 1860: Moor "klein koffieketeltje dat gestadig op en bij het vuur of in de heete assche staat en dat zelden wordt gezuiverd, althans nooit van buiten, zoodat het er zwart en beroekt uitziet en dan ook niet op tafel verschijnt" [Telge 4, 43].

● *Kiek ok in: De mens-B blz. 406.*

● *Andere kannen:*

Gees: Op de wastaofel ston 'n lampetkanne. [LAMPETKANNE; ok: Rek, Lich, Dre. LAMPETKAN: Kep, Pan]. Veur 'n afbeelding daarvan, kiek in: 't Huus, blz. 38].

Gor: 'n Waterkanne en 'n waskomme bint samen 'n LAMPETSTEL.

Nee: Oet ne melkpot wodn melk egotten. [MELKPOT; ok: Zwi, Gees, Gels, Lich, II Bat].

Acht 1882: KLIP, KLIPKANNE, ÖLLIEKLIP “oliekan” [Telge 2, 66/93].

Liev 1943: Dan was er nog een aparte schenker aanwezig, die een met bier gevulde schenkan, “de biertuite”, hanteerde. Deze, voor de gelegenheid mooi opgepoetste kan schitterde in de middagzon en had veel overeenkomst met een gieter zonder sproeier, maar zat vol deuken en bulten, ook al omdat de schenker en “tuite” op heel wat bruiloften en feesten geweest waren en het dus vanwege de drukte steeds kwaad te verduren had. 's Avonds, bij 't naar huis gaan, mocht de schenker als beloning voor zijn goede diensten de “tuite” vol bier meenemen [Weenink 1, 14]. [BIERTUITE; TUIITE].

THEEPOT

theepot

De metworkers geeft an dat der veural in 'n theepot thee ezet wordt. Theekannen kwamen maor weineg veur en theekettels waren vake kettels woor 't theewater in an de kok ebracht wodn.

01 THEEPOT: Acht; Liem II Bat, Mar.

Eef: Theepotten bunt van glas, posselein, tin of ge-emailleerd iezer; ze bint der in alle soorten en modellen.

Loch: 'n Theepot was bol en rond en van steen of soms van tin.

Wesv: 'n Posseleine theepot paste meestal bi-j 'n servies.

War: In 'n stenen theepot zet ie de lekkerste thee. [Ok: Lar, Eib, Kep].

Zel: 'n Theepot was vrogger van emaille; later ha'j ok wel stenen veur de visite. Nog weer later waarn ze ok van tin of nikkel.

Gees: Veur 't dageleks gebroek hadn ze 'n emaille theepot, veur visites 'n porseleinen.

Nee: Ne theepot was van steen of emaille; ne theekanne van emaille en ne theekettel van broen koper. [THEEKANNE].

Wesv: 'n Theekan is van dubbelwandig metaal; doordeur koelt de thee minder gauw af. [THEEKAN].

sHe: 'n Theekaeteltje is duk van metaal en zut der uut as 'n fluitkaetel. [THEEKAETEL; ok: Sil].

Wich: Met 'n theekettel gingen ze nog wel 's naor 't land.

● *In de volgende plaatsen is op-egeven dat der in 'n theekettel/theekaetel water ekokt wodn: Vor, Gels, Rek, Vars, Zel, Hen.*

Hen: De theekettel was de kettel woor 't water in ekokt wier um thee te zetten; der wier nooit thee in ezet. [THEEKETTEL; ok: Wich, Vor, Gels, Rek, Vars, Zel].

Vor: De theekettel was bie ons de waterkettel.

Gels: 'n Theekettel was meestal 'n kettel um water in te kokken; vrogger wann dee van koper en later ge-emailleerd.

Groen: Um de thee in ne theepot warm te holden, wodn e wal op 'n theelichjen ezet of onder de theemutse. [THEELICHTJE. THEEMUTSE].

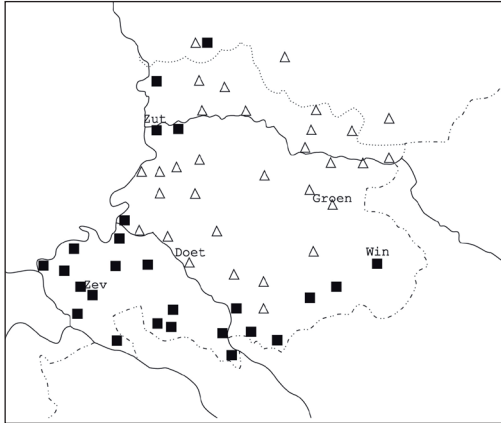
6.1.2 BESTEK

LEPPEL

lepel

01 LEPPEL: Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol / Lar 1838 [GV-alm 180], N Acht 1882 [Telge 2, 79], Lich 1991 [Telge 8, 72] II Bat, Mar, Haak.

02 LAEPEL: Gor, Zut, War, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Sil, Wehl, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did,

△ leppel 01

■ laepel 02

De verspreiding van e – ae (leppel – laepel) is 'tzelfde as in andere woorden woor 't Nederlands de klank ee hef veur -p, -t of -k; Broekhuysen 1, 86-89 gif doorvan verschillende veurbeelden. Verg. ok 't kaartjen op blz. 137.

sHe, Zed, Sto, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 79] || Bat.

● *Soorten leppels:*

Gor: Wie kent de volgende soorten laepels: aetlaepels, paplaepels, opscheplaepels, sjulaepels, eerpellaepels, greuntelaepels, soeplaepels. In 't zoltpötjen steet 'n zoltlaepel en in de sukerpot 'n sukerlaepel.

Rek: Um sokker in köpkjes te done, he'j ne sokkerleppel; um (koffie of thee) te reuren he'j theeleppeltjes.

Lich: Der bunt holten leppels en tinnen leppels; i-j kunt ze gebroeken as soepleppel, sausleppel, botterleppel (van holt), borrelleppeltjen en sukerleppeltjen.

Bel: In 't café hadde wi-j boerenjongesleppels; dat wazzen leppels met ne lange stelle woor i-j boerenjonges met konnen etten. [BOERENJONGESLEPPEL].

Zel: I-j hebt ronde leppels en lange leppels; de stel van beiden is 't zelfde, maor 't deel wa'j in de mond doot, is anders: rond of langwerpeg [LANGE(N) LEPPEL; ok: Gels, Nee,

Eib].

Aal: I-j hebt lange en ronde aetlaepels.

Vor: Vrogger hadden ze ronde, tinnen leppels; ik wette nog dat ze dee gebruikten. Door kon iej van opzied met etten, wa'j met langwerpege leppels neet könt.

Sin: Vrogger atten de boerenmensen met 'n ronden (vaak tinnen) leppel. Rond 1920 kwammen de lankwerpege, ovale leppels van zilver of ander metaal; dat vonnen ze eers maor lasteg etten.

Eib: Van olds waren de leppels rond; maor an de straote – in Eibergen zelf – gebroeken ze niejmoode lange leppels: straotenleppels. [STRAOTENLEPPEL].

Zut: In de keuken werden/worden vaak holten laepels gebroekt.

Kep: Eierleppeltjes waren vrogger van been, now van plastic. [EIERLEPPELTJEN].

Dui: KOETELHÖLTJE “theelepeltje”.

Vor: Wie zeien wel 's 'n reur-iezer; dan bedoelen wi-j 'n sukerleppel. [REUR-IEZER; ok: / Eib 1980 (Telge 2, 69).

Aal: 'n Reur-iezerken is 'n borrellaepelken. [REUR-IEZERKEN; BORRELLAEPELKEN].

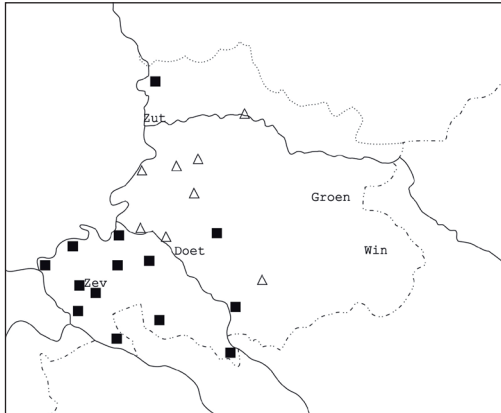
sHe 1982: RUURIEZER “grote metalen lepel” [Telge 3, 126].

Win 1971: SPATTEL, SPETTELKEN “houten lepel/lepeltje”. 'n Spettelken vöör de zalve [Deunk 1, 222].

Acht 1868: “Wi'j karmse met mi-j hollen, Gaitjen?”. Gaitjen zeg (met neergeslagen ogen): “'t Kan mi-j neet verschellen”. Kloor is de zake al. Olbert veuruut en Gaitjen achternao, en nou geet 't nao de harbarge en door wodt vake onder 'n glaesken anies met suker – woorin 'n piepenstelleken veur sukerleppeltjen spölt – de grond eleg van 'n vriazie en van 'n houwelek [GV-alm 176].

pollepel

01 POLLEPPEL: Vor, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Sin, Wesd, Doet, Hen, Baa.

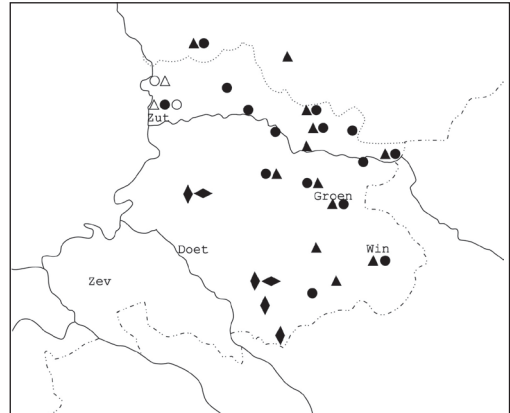

■ *potlaepel* 03

△ *potleppel* 04

Taalgeleerden bunt 't der neet aover ens of de -ll- in 'pollepel' ontstaon is uut 'potlepel'; meugelek hef namelek pol te maken met 't woord pol 'rond, hol voorwerp'. 't Kaartjen löt zeen dat potlaepel/potleppel veural bekend is in de Liemers en de streek van den Olden lessel.

- 02 POLLAEPEL: Gor, Zut, Voo, Meg, Wehl, Does, Dui, Zev.
- 03 POTLAEPEL: Gor, Meg, Sil, Zel, Wehl, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Sto, Pan, Lob.
- 04 POTLEPPEL: Wich, Vor, Loch, Vars, Kep, Dre, Hen, Bro.
- 05 SLEEF: Eef, Ruu, Loch, Zwi, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win / No Acht 1839 [Telge 4, 32], Acht 1882 [Telge 2, 118], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 180], Win 1971 [Deunk 1, 212], Lich 1991 [Telge 8, 108] || Bat.
- 06 SLEVE: Gor, Eef / Win 1971 [Deunk 1, 212].
- 07 PAPSLEEF: Ruu, Lar, Bel, Win.
- 08 POTSLEEF: Win / No Acht 1839 [Telge 4, 31], Win 1971 [Deunk 1, 181].
- 09 SOEPSLEEF: Win.
- 10 OPSCHEPSLEEF: Bel.
- 11 HOLTEN SLEEF: Gees.
- 12 SLIEVE: Hen.
- 13 SLIEF: Vars / N Acht ca 1860 [Telge 4, 45], Vars 1985 [Telge 6, 314].

● *sleef 'pollepel'* 05, 07, 11

○ *sleve 'pollepel'* 06

▲ *sleef 'opschelepel'* 01, 03, 05

△ *sleve 'opschelepel'* 02, 04

◆ *slief, slieve 'pollepel'* 12, 13

◆ *slief, slieve 'opschelepel'* 08, 09

De namen sleef/sleve komt veur in den Noordoosteleken Achterhook; ze bunt in gebruik veur twee soorten leppels: 'pollepel' en 'opschelepel'; kiek op blz. 118. Slief/slieve is veur zes plaatsens in dezelfde betekenis op-egeven langs de westeleke rand. In 'n antal plaatsens is der in benaming gin onderscheid tussen de beide veurwarpen.

- 14 POTSLIEF: / Vars 1985 [Telge 6, 274].
- 15 PAPSLIEF: / Vars 1985 [Telge 6, 259].
- 16 PAPLEPPEL: Alm, Vor, Aal, Zel.
- 17 PAPLAEPEL: Gen.
- 18 SOEPLAEPEL: Bre, Gen, Zev.
- 19 SOEOPLEPPEL: Harf, Vor, Tol.
- 20 OPSCHEPLAEPEL: Gen.
- 21 OPSCHEPLEPPEL: Eib.
- 22 OPSCHÖPLEPPEL: Sin.
- 23 HOLTEN LEPEL: Eib, Lich, Bre.
- 24 HOLTEN LAEPEL: War, Aal.
- 25 HOLTE LAEPEL: Zed.
- 26 HÖLTEN LAEPEL: Gor.
- 27 HÖLTEN LEPEL: Harf, Wesd.
- 28 GROTE LEPEL: Tol.
- 29 OPSKEPPER: Bel.

Vars: Slief; met 'n ie as in 't woord bier.

Hen: Vrogger heitten 'n potleppel/polleppel 'n slieve.

Lob: Met 'n soeplaepel ku'j soep opscheppen; 'n zondagse naam der veur is potlaepel.

Eef: 'n Sleef of sleve hing vrogger vake bie de pompe; door ko'j dan uut drinken in plaatse van uut 'n kroes.

Aal: Ne opscheplaepel veur soep is ne sleef; veur sju 'n sleefken.

Vor: Met 'n pappleppel ko'j de pap uut de pot scheppen.

Wich: Potlaepels bunt van holt.

Sto: Ironisch nuumde ze 'n potlaepel wel: 'n almachtige schepper.

juslepel

01 SAUSLAEPEL: Voo, Meg, Sil, Wehl, Zev, sHe, Pan, Lob.

02 SAUSELEPPEL: Wich, Vor, Gees, Wesd, Zel, Dre, Tol.

03 SAUSLEPPEL: Bor, Lich, Hen.

04 SAUSENLEPPEL: Alm, Vars.

05 NATSLEEFKEN: Gor.

Vor: Met 'n sauseleppel wordt de sause (= de jus) aover de eerpels eschept.

opschelepel, sleef

01 SLEEF: Bor, Rek, Bel, Groen, Lich, Bre II Bat, Mar.

02 SLEVE: Eef.

03 SOEPSLEEF: Gees, Gels, Bel, Win.

04 SOEPSLEVE: Gor.

05 PAPSLEEF: Ruu, Gels, Bel.

06 PANNEKOKENSLEEF: Win.

07 VETSLEEFKEN: Win.

08 SLIEF: Din, Vars.

09 SLIEVE: Sin, Hen.

Eef: 'n Soepleppel um op te scheppen neumt wiele 'n sleve.

Vars: 'n Groten hólten leppel was 'n slief.

Sin: 'n Opschöpleppel veur de soep heit 'n

slieve.

Gels: 'n Papsleef was van holt, door kö'j de pap met opscheppen.

Bel: Ne sleef is ne opschepleppel; i-j hebt ne soepsleef en ne papsleef.

schuumspeen

01 SCHUUMLEPPEL: Harf, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Bro, Tol II Bat.

02 SCHUUMLAEPEL: Gor, Gen, Voo, Meg, Sil, Wehl, Ang, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.

03 SCHUMLEPPEL: Alm.

04 SCHOEMLEPPEL: Hen, Baa, Doet / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175].

05 SCHOEMLAEPEL: Eef, Meg.

06 SCHUUMSPAON: Wich, Gels, Doet, Kep, Hen, Does, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob / Win 1971 [Deunk 1, 208].

07 SCHUUMSPAONE: Gor, Harf, Zut, Loch.

06 SCHUUMSPAON: Wich, Gels, Doet, Kep, Hen, Does, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Sto, Pan, Lob / Win 1971 [Deunk 1, 208].

07 SCHUUMSPAONE: Gor, Harf, Zut, Loch.

08 SCHUUMSPAAN: Zed.

09 SCHOEMSPAON: Eef, Vor, Eib, Bel, Sin / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175].

10 SCHOEMSPAONE: Gor, War, Hen.

11 SCHUMER: Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Doet / Aal 1964 [Rots 1, 39], Win 1971 [Deunk 1, 208], Lich 1991 [Telge 8, 106].

12 SKUMER: Haa, Bel, Bre.

13 SCHUMERT: Aal.

14 SKOEMER: Groen.

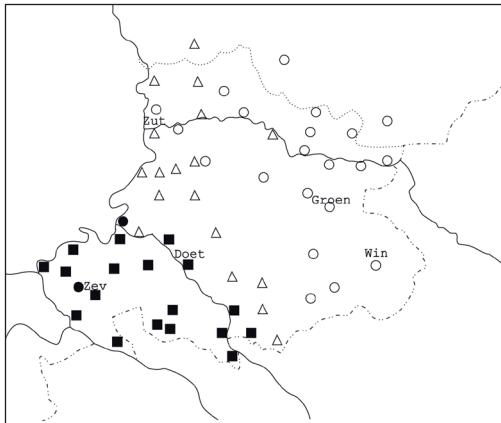
15 SCHOEMER: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175].

Doet: Met 'n schuumspeen ku'j bi-j 't vet uut bakken de kaojen der uut scheppen.

● *Veur andere meugelekheden kiek onder: stamper.*

VÖRK vork

- 01 VÖRK: Gen, Voo, Meg, Sil, Doet, Wehl, Kep, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.
 02 VÖRKE: Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Zwi, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol / Acht 1882 [Telge 2, 144] || Bat.
 03 VORKE: Eef, War, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Acht 1882 [Telge 2, 144], Eib 1980 [Telge 1, 93] || Mar, Haak.
 04 VORK: Does, Groes,
 05 GAVEL: Vor, Meg, sHe.
 06 GABEL: Bre.

- vörk 01 △ vörke 02
 ○ vorke 03 ● vork 04

Dudelek is weer dat de scheidung tussen vörk/vork en vörke/vorke ten noorden van den Olden lessel löp. Vorke kump veural veur in den Noordoosteleden Achterhook, plaatsen met vörke ligt tussen de gebieden met vorke en vörk. 't Standaardnederlandse woord vork is veur twee plaatsen op-egeven: Doesburg en Groessen.

Meg: Vörk, vrogger ook wel gavel genuumd.
Bre: Ne vorke, maor vrogger ok wel: gabel.
Vor: Gavel wodn wel 's spottend ezegd as 'n klein kind 'n vörke pakken die veur 'n volwas-sen mense bedoeld was.

Gor: Ie hadden vrogger (30-er joren) iezeren vörken met arg scharpe punten der an die naar smaakten a'j iets zoers atten. Later ha'j verchroomde laepels en vörken en nog weer later 't "door en door verchroomde" Zilmeta. Ok ha'j laepels en vörken van alpaca die epoetst mossen worden. En natuurlek zilveren, maor die hadden de "gewone" mensen niet.

Eef: De beruchte iezeren vorken, door ko'j oe met in de tonge of lippe staeken, zo scharp as dee waarn. Dee sleten helemaole schuuns af, maor dee zee'j neet meer.

Zel: Iezeren vörken roestten en dan mos i-j ze met zand schoeren.

● *Soorten vörken bunt:*

Nee: Bie 't etten gebruik iej ne ettevorke. [ETTEVORKE].

Bel: Etten doo'j met ne etvorke. [ETVORKE; ok: Loch].

Dui: Met 'n aetvörk doe je aete. [AETVÖRK].

Wesd: Gewone vörken hebt vier tanden, 'n vleisvörke hef der twee en 'n taartvörksken hef der drie.

Bor: A'j bie 't etten ne vorke of leppel laot vallen, neumen ze dat wel 's 'n DAGHUURDER.

vleesvork

- 01 VLEISVÖRK(E): Zut, Vor, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Wehl, Kep, Hen, Baa, Bro, Tol, Ang, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob || Bat.
 02 VLEISVORK(E): Harf, Loch, Gees, Gels, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Win, Groes.
 03 BRAODVÖRKE: Dre.

Harf: 'n Vleisvörke wordt gebruikt bie'j 't vleisbraonn; 'n vleisvörksken veur 't broodbeleg.

Nee: Ne vleisvorke hef twee tane.

Dre: Veur 't braojen van vleis ha'j 'n braodvörke.

vleesvorkje

01 VLEISVÖRKSKE(N): Harf, Alm, Gees, Groen, Voo, Sil, Ang, sHe.

02 VLEISVÖRKJEN: Wich.

Voo: 'n Vleisvörk hef twee tanden; 'n vleisvörksken (veur broodbeleg) ook, maor dén is kleiner.

gebaksvorkje

01 GEBAKSVÖRKSKE(N): Gees, Bel, Wehl, Hen, Tol, Sto II Bat.

02 GEBAKSVÖRK: Zev, Zed, Pan.

03 GEBAKVÖRK: Wesv.

04 GEBAKSVORKJEN: Aal.

05 GEBAKJESVÖRKSKE: sHe.

06 TAARTVÖRKSKEN: Loch, Win, Wesd.

07 TAARTVORKE: Gels.

Tol: Gebaksvörkskes waren der vrogger niet want der was ok gien gebak.

MES

mes

01 MES: Acht, Liem II Bat, Mar, Haak.

Groen: Messen wazzen van staol; der ston haost altied 't mark Solingen op.

Wesv: Vroeger hadde de minse niet zoveul grei; der wier vaak mor één mes gebruik veur meer minse. A'j dan 'n mes neudig had, wier der gezeid: "Geef mien die ploert ook 's effe". [PLOERT].

Ruu: A'j keze wollen sniejen, dejen ze vake 'n stuk vetvriey papier um 't mes, dan ging 't better. Dat papier zat altied um de keze zelf hen.

Vor: At 't mes slee was, zeien ze wel 's: "Dat mes is zo slee; door kön iej wel met de blote konte met naor Keulen riejen".

Bor: Ze zeien: as 't mes op de rugge lig, dan krie'j brufte.

Zel: A'j 'n mes cadeau geeft, snidt dat de vrindschap deur.

Acht-Tw 1948: OORD "punt van een mes" [Telge 2, 95].

Acht 1902: BLODDE "bot mes" [Telge 2, 14].

Acht 1895: VLIEME "scherp (dokters)mesje" [Telge 2, 143].

Zel 1936: PIERNLUBBER "oud mesje" [Klokman 3, 75].

● *Soorten messen bunt:*

broodmes, broodzaag

01 BROODMES: Acht, Liem II Bat, Mar.

02 BROODZAAG: Voo, Zev.

03 BROODZAGE: Gor.

Gor: 'n Broodzage hef 'n gekarteld blad; 'n broodmes is glad.

tafelmes

01 TAOFELMES: Acht, Liem II Mar.

02 TOFFELMES: Pan, Lob.

03 BOTERHAMMES: Loch, Tol.

04 BOTTERHAMMES: Win.

Rek: Met 'n taofelmes smeer iej brood en iej et der 't warme etten met.

vleesmes

01 VLEISMES: Gor, Eef, Vor, Loch, Bor, Gels, Nee, Groen, Loch, Aal, Din, Voo, Vars, Wehl, Kep, Hen, Ang, Dui, Zev, sHe, Pan.

02 VEURSNIEMES: Eef.

Eef: 't Vleismes is 'n mes um 't vleis te sniejen: 't veursniejen.

Tol: Met 'n bottermes kö'j botter uut 'n bottervleutjen op 'n botterham doen. [BOTTER-

MESKEN].

Din: Met 'n fruitmesken köj fruit schellen:
[FRUITMES; ok: Groen, Gen, Dui, Zev].

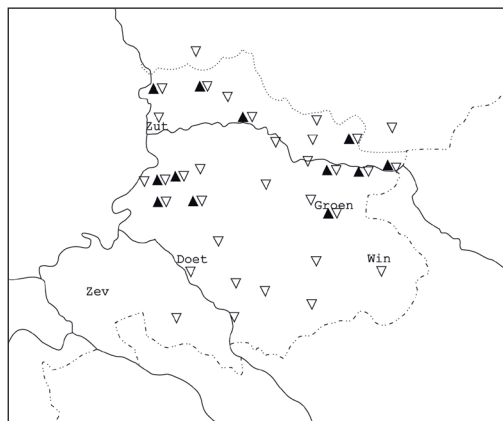
schilmesje

- 01 EERPELSCHELMES/EERPELSCHELMESKE(N): Loch, Nee, Lich, Din, Sil, Wesd, Hen, Bro, Ang.
- 02 EERDAPPELSCHELMES: Zev.
- 03 EERPELSCHELDERSMESKEN: Voo.
- 04 JAPPELSCHELMES: Wich.
- 05 EERPELSCHELDERKEN: Tol.
- 06 EERPELSCHELLER: Bor, Gels.
- 07 EERPELSCHELLERKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 2].
- 08 EERPELENSCHELDERKEN: / Vars 1985 [Telge 6, 100].
- 09 EERPELMESKE(N): Gor, Zut, Lar, Eib, Vars, Wehl, Wesv.
- 10 SCHELLEMES/SCHELLEMESKE(N): Gor, Alm, Lar, Gees, Nee, Eib, Aal, Win, sHe.
- 11 SKELLEMESKEN: Bre.
- 12 SCHELMES/SCHELMESKE(N): Nee, Groen, Meg, Kep, Dre, Hen, Zev, Pan II Mar.
- 13 SKELMES: Bel.
- 14 KÖKKENMES: Lich.
- 15 KÖKKEMES: Did.
- 16 BOLFIETJEN: Doet.

Doet: Wel 's geheurd: 'n bolfietjen as naam veur 'n eerpelschelmeske.

pannenkoekmes

- 01 PANNEKOEKENMES: Alm, Vor, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Ang.
- 02 PANNEKOKENMES: Ruu, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Bre, Win II Bat.
- 03 PANNEKOOKSMES: Ruu, Loch, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Win.
- 04 PANNEKOEKSMES: Gor, Harf, Wich, Hen, Baa, Tol, Does, Lat.

- ▲ *pannekooksmes e.v. 03-04*
▽ *pannekookspanne e.v. 01-04*

De verspreiding van de -s- in samenstellingen van 'pannekoek' en 'pan' (kiek op blz. 136) is groter as in samenstellingen van 'pannekoek' en 'mes'.

- 05 PANNEKOKEMES: Eef, Ruu, Lar, Win.
- 06 PANNEKOEKEMES: Wich, Wesv, Zev, sHe, Pan, Lob II Elt.
- 07 PANNEKOEKMES: Harf, Wehl, Kep, Hen, Lat, Groes, Zev, Zed.
- 08 PANNEKOOKMES: Harf, Bel.
- 09 PANNEMES: Gor, Lar, Aal, Ulf, Groes, Did, Sto, Lob / Gels 1928 [Gids Folk 1, 90], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 158] II Ges, Hei, Emm, Elt.
- 10 PANNENMES: Meg II Vre, Anh.
- 11 DEURWAARDER: Bor, Gees, Eib II Vre.
- 12 DUURWAARDER: Rek / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 91].
- 13 SPAON: Gaa.
- 14 SPAAN: Sil.
- 15 STAEKMES: Sto.
- 16 SLEE: Lich.

Bor: Deurwaarder is 'n name dee ze 't pannekokenmes wel uut de gekheid gavven: 't mes mot helpen as de pannekoek te vaste zit; en dat mot as der te weineg vet in de panne edaone is.

Harf: 'n Pannekoekmes/pannekoeksmes/

pannekookmes wodn gebruikt bie 't pannekoeken bakken.

Lob: 't Broodmes wier ook as pannemes gebruik. [Ok: Doet, Groes, Did, Sto].

KOOLMES

koolschaaf

01 KOOLMES: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Gaa, Kep, Hen, Baa, Does, Ang, Lat, Groes, Did.

02 BOESKOOLMES: Eib, Rek, Bel, Groen, Wehl.

03 KABBESMES: Gen, Ulf, Sil, Gaa, Wesv, Zev, Did, Pan.

04 ZOERKOOLMES: Ulf.

05 KOOLSNIEDER: Rek.

06 KOOLSNIEJER: Eef.

07 BOESKOOLSNIEDER: / Lich 1991 [Telge 8, 23].

08 KOOLSCHAAF: Harf, Voo, Does, Ang (now).

09 KOOLSCHAVE: Loch, Win.

10 KABBESSCHAAF: Ulf, Sto.

11 ZOERKOOLSCHAAF: Zed.

Baa: 't Koolmes is 'n wat rond mes met 'n scherpe kante van iezer.

Sto: 't Kabbesschaaf wier gebruikt veur 't sni-jen van kabbes.

Does: Bi-j 't inmaken werd wel 'n koolmes gebruikt maor ook wel 'n koolschaaf.

KNIEPMES

zakmes

01 KNIEPMES: Acht, Liem / Gels 1928 [Gids Folkl 1, 88], Eib 1980 [Telge 1, 41], Vars 1985 [Telge 6, 181], Pan 1988 [Telge 7, 69], Lich 1991 [Telge 8, 64].

02 KNIPMES: Vor, Eib, Aal, Bre.

03 ZAKMES: Gor, Harf, Zut, War, Vor, Loch, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal,

Bre, Win, Din, Hen, Does, Lat, Zev, Sto II Bat.

04 KNIEF: Loch, Gees, Eib, Rek, Win / N Acht ca 1860 [Telge 4, 42], N Acht 1882 [Telge 2, 68], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 125], Win 1971 [Deunk 1, 114].

05 KNIEFTE: / Groen 1936 [Mogendorff 1, 3, 8].

06 KNIEPE: Vor.

07 KNIP: Vor.

08 KNIEFMES: / N Acht 1882 [Telge 2, 68] II Mar.

Sin: 'n Kniepmes is 'n inklapboor zakmes.

Groen: An 'n zakmes of 'n kniepmes zit an beide kanten van 't heft 'n mesken en soms zit der ok nog ne kurketrekker an.

Eef: 'n Kniepmes mos van Herder waezen; dan ha'j 'n goeien.

Loch: Boeren hadden altied 'n kniepmes bie zich veur as der wat gebeurden, zodat ze bie brand de peerde en de beeste lös konnen snieden.

Vars 1985: I-j vulen ow toch de könnink te rieke a'j as jonge ow eerste kniepmes kregen. Want met 't kniepmes ko'j ow 'n stok snieden, mooie kringels en figuren op 'n sprökkelenstok maken, 'n proffeschieter, 'n flitsebaoge of 'n zoezekater maken en in 't veurjaar miek i-j ow fluitjes van liesterbaezenholt der met [Telge 6, 181].

Kot veur 1934: "Misschiens is 't beste da'k de olde varve der aerste luk afkrabbe", zae Hindrik-Willem, "dat doot de varvers ok altied". "Jao, dat zal wal motten. Maor der zit neet völle meer op". "Nee, gelukkeg neet", zae Hindrik-Willem. "De varvers hebt der zon apart dinge veur. Maor ik dachte dat 't met mien mes wal zol gaon". Hindrik-Willem begon met zien knief te krabbene en te staekene en te rospene dat 't schik en aard hadde [Meinen 6, 140].

Aal: Ne TEVVE is 'n groot kniepmes met 'n row, rond en blank heft. Ne Borkse tevve wodn vake op de karmisse in Borken ekocht.

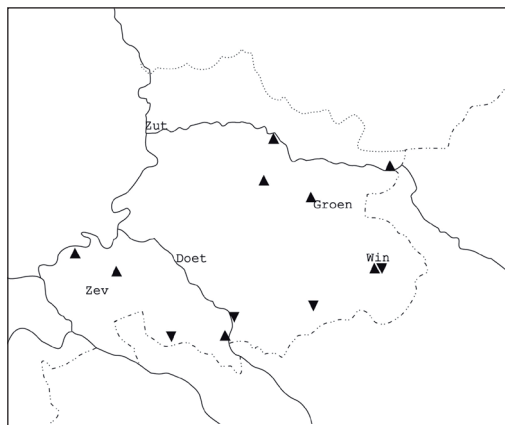
Groen 1994: PENNEMESKEN "zakmesje" [Telge 9, 91].

HEF

heft (van een mes)

- 01 HEF: Gor, Harf, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Nee, Rek, Groen, Win, Doet, Wehl, Dre, Ang, Wesv, Din, Zev, Sto, Pan II Mar.
- 02 HEFT: Gor, Zut, War, Loch, Lar, Eib, Groen, Aal, Win, Din, Voo, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Hen / Acht 1895 [Telge 2, 50].
- 03 HEFTE: Lich, Zel.
- 04 HECH: Ruu, Zwi, Rek, Bel, Win, Gen, Lat, Did.
- 05 HECHT: Aal, Win, Sil, sHe.
- 06 HANDVAT: Harf, Alm, Gees, Haa, Eib, Aal, Win, Meg, Doet, Hen, Baa, Tol, Groes, Lob.
- 07 HANDVATSEL: Bre, sHe.
- 08 HANDSVAT: Does.

sHe: Soms nume ze 't hecht wel 's 't handvatsetl.

▲ *hech 04*

▼ *hecht 05*

De uut hef/heft ontstaone vormen hech/hecht komt verspreid in ons taalgebied veur. Dudelek is dat de oldere vormen hef (01), heft (02) en hefte (03) bie de metwarkers nog good bekend bunt.

SCHARPE KANTE

lemmer

- 01 SCHARPE KANTE: Gor, Harf, Eef, Vor, Ruu, Lar, Zwi, Bor, Haa, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Wesd, Zel, Dre, Hen II Bat.
- 02 SKARPE KANTE: Bel.
- 03 SCHARPE KANT: Voo, Wesv, Zev.
- 04 SCHERPE KANT: Wehl, Kep, Ang, Did, Lob.
- 05 SCHERPE KANTE: Zut, Wich, Hen, Baa.
- 06 SNI-JKANT: Gen, Sil, Does, Wesv, Dui, Groes, Zev, Sto.
- 07 SNIKANTE: War, Wich, Vor, Bre, Din, Hen.
- 08 SNIEVLAK: Lar, Eib.
- 09 SNIT: Gor, Gees, Gels, Nee, Rek, Bel, Sin, sHe.
- 10 LEMMET: Gor, Harf, Loch, Doet, Hen.
- 11 LEMMER: / Acht 1895 [Telge 2, 78].
- 12 LEMMEL: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 136].
- 13 SNEE: Aal, Win, Vars, Sto.
- 14 EGGE: Groen, Win, Vars, Hen / Acht ca 1830 [Telge 4, 4], Acht 1882 [Telge 2, 31], Win 1971 [Deunk 1, 56], Lich 1991 [Telge 8, 36].
- 15 SCHARP: Wesv, sHe.
- 16 SKARP: Groen.
- 17 SCHAERP: Pan.
- 18 BEK: Gor.
- 19 STAOL: Vor.
- 20 IEZER: Vor.

Wesv: 't Scharp is de scharpe kant of sni-jkant van 'n mes.

Groen: Den egge of ok wal 't skarp van 'n mes.

Nee: 't Snit of de scharpe kante van 'n mes.

Vor: lej hadn de sniekante en de rugge van 'n mes. [RUGGE; ok: Bor].

Kep: De scherpe kant van 't mes en de rug van 't mes. [RUG].

Acht ca 1830: EGGESTAOL "hard staal dat in messen enz. gesmeed wordt" [Telge 4, 4].

STOMP

bot

- 01 STOMP: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Meg, Vars, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Bro, Tol, Does, Ang, Lat, Groes, sHe, Zed, Sto / Eib 1980 [Telge 1, 81] || Bat.
- 02 STOEMP: / Pan 1988 [Telge 7, 134].
- 03 SLEE: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Voo, Meg, Vars, Sin, Wesd, Zel, Kep, Hen, Bro, Did, sHe, Zed / Acht ca 1830 [Telge 4, 9], No Acht 1939 [Telge 4, 32], N Acht ca 1860 [Telge 4, 45], Acht 1882 [Telge 2, 118], Groen 1936 [Mogendorff 1, 8], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 180], Aal 1964 [Rots 1, 42], Eib 1980 [Telge 1, 74], Vars 1985 [Telge 6, 314], Lich 1991 [Telge 8, 108] || Bat, Mar, Haak.
- 04 SLEET: Vor.
- 05 BOT: Ruu, Loch, Zwi, Groen, Zel, Wesv, Dui, Groes, Zev, Sto, Pan, Lob.
- 06 AANDIK: sHe.
- 07 ANDIKKE: / Vars 1985 [Telge 6, 17].
- 08 DIKKE: Win / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 266].

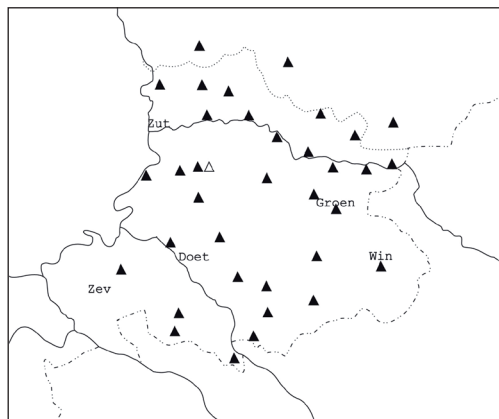
sHe: 'n Mes is slee as 't scharp der af is; 'n mes is stomp at 't heel arg bot is.

Alm: Met 'n stomp mes kö'j niet sniejen maar rodden [RODDEN; verg. Mens-C, blz. 582].

Vars 1985: De snee van de biele is völs te andikke, die mot vöi spitser an-esleppen worden [Telge 6, 17].

Acht 1902: BLODDE "bot mes" [Telge 2, 14].

Vars 1985: 'n Blodde van 'n mes, 'n blodde van 'n zage "een stomp mes, een stompe zaag". BLODDEN "(een voorwerp) (met een bot mes of een botte zaag) met slecht resultaat doorsnijden of doorzagen". Foj, wat zit i-j door toch te blodden; dat mes is joh völs te slee. 't Is meer hachelen as snieden wa'j doet [Telge 6, 59].

▲ slee 03

△ sleet 04

Dat slee in de betekenis 'bot' veural in den Achterhook nog bekend is, is op 't kaartjen mooi te zeen. De –t– in de vorm sleet (uut Vorden) is 'n spontane t, zo as b.v. ok in 't Standaardnederlandse woord brommert. Slee is ok in gebruik um an te geven dat tande nao 't etten van b.v. spinazie 'stroef' bunt. Slee is verwant an 't Engelse woord slow wat de betekenis 'langzaam' hef.

Acht-Tw 1954: 't Mes is wit in den bek "het mes is stomp" [Wanink 2]. [WIT].

Eib veur 1973: Ne zeise en vrouwleu mo'j neet oetlenen, iej kriegt ze beide dikke weer "leen goed gereedschap en je vrouw niet uit; de zeis krijg je onscherp terug en je vrouw is in verwachting" [H. Odink 3, 266].

● *Der bunt nogal wat uitdrukkingen aover stompe messen; doorbie spölt algemeen in onze streek Keulen 'n rolle:*

Eef: Dat mes is stomp; door kö'j met de kont op zitten en naor Keulen riejen.

sHe: Dat mes is zó stomp; door kö'j met de blote kont op naor Käöle ri-je.

Groes: Dah mes is zó bot, door ku'j op de kont meh nor Käöle ri-je.

Kep: Dat mes is stomp; door kö'j wel op naor Käölen ri-jen, dan he'j de kont nog niet kapot.

Wesd: Dat mes is slee; door kö'j op nao Köln rieden, dan he'j nog gin glippe meer in de konte.

Vars: Dat mes is zó slee; door kö'j wel op naor Käölen rieden en dan he'j nog gin gluppe in 't gat.

Voo: Dat mes is zó slee; door kö'j op naor Käölen ri-jen en dan he'j nog gin gleuf in de kont.

Aal: Dat mes is zó slee; daor kö'j wal op naor Köln rieden, dan he'j nog gin klikke in 't gat.

Loch: Op dat mes kön ie wel naor Köln rieden (zonder dat ie 'n snee in de konte kriegt).

● *Maor ok andere plaatsen en twee landen spólt 'n rolle: Daeventer, Zutphen, Borken, Hengelo, Rome, Frankriek en Spanje.*

Gees: Dat mes is slee; ie könt der wel op naor Daeventer riejen, dan he'j de konte nog neet kapot. [Ok: Gels, Rek / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 180), Eib veur 1973 (H. Odink 3, 49)].

Bor: Dat mes is zó slee; door kö'j met 't gat op gaon zitten en riejen naor Zutphen. [Ok: Vor, Ruu, Lich].

Win: Dat mes is zó slee; door kö'j wal op naor Borken riejen en dan he'j nog gin gliwwe in 't gat. [Ok: Bre / Win 1971 (Deunk 1, 32)].

Vor: Dat mes is zó stomp, da'j der op naor Hengel riejen könt zonder oew te sniejen.

Harf: Dat mes is zó stomp; door kö'j wel op nao Rome riejen, dan he'j nog de konte neet deur.

Ang: Dat mes is stomp; i-j könt der op de blote kont op naor Frankriek ri-jen.

Haa: Dat mes is zó slee; door kan Sinterklaos wal op naor Spanje riejen.

● *Andere zaken woor 'n mes wat slee is, met vergeleken wordt:*

Groes: Dah mes is zo bot as Sinterklaos z'n kont [Ok: Zev].

War: Dat mes is zo stomp as 'n achterend van 'n verken.

Gels: Dat mes is zo slee as 'n bot [Ok: Vor].

Pan: 't Mes is zo bot as 'n viel.

Vor: Dat mes is zó stomp; door ku'j nog gin pap met sniejen.

SCHARP

scherp

01 SCHARP: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen, Bro, Tol, Wesv, Dui, Groes, Zev, sHe, Zed, Sto / Vars 1985 [Telge 6, 297] || Bat, Haak.

02 SKARP: Bel, Bre.

03 SCHERP: Zut, War, Wich, Vor, Doet, Wehl, Kep, Hen, Baa, Does, Ang, Lat, Zev, Did, Lob.

04 SCHAERP: Pan.

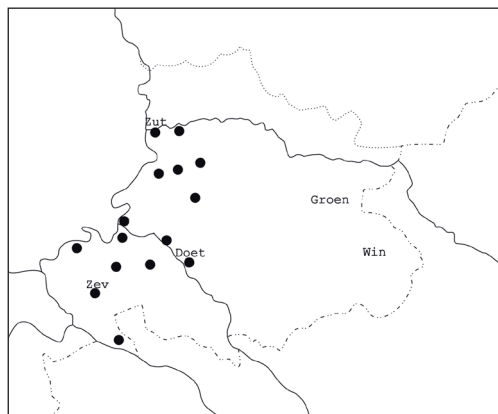
Dui: 't Mes kan nog zó scherp zin, maor gi-kun geen twee rugge uut 'n verke sni-je.

● *As 'n mes heel scherp is, is 't:*

vlijmscherp

01 VLIEMSCHARP/VLIEMSCERP: Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 388].

02 VLIEMSKARP: Bel.

● *scherp 03*

Dat 'n Standaardnederlands woord as eerste in 't westen van onze streek inbörgert, gif dit kaartjen heel mooi weer. Vergeliekbore gevallen bunt: opvouwen (blz. 81) en steek (blz. 93).

- 03 VLIEMSCHAERP: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 149].
 04 HAERSCHERP: Zut.
 05 ZO SCHARP AS 'N SCHEERMES: Harf, Wesd.
 06 ZO SCHARP AS 'N VLIEME: Gor.

Aal: Vliemscharp; met 'n ie as in 't woord bier.
Lob: Vliemschaerp; met 'n ie as in de naam Piet.
Bel: Dat mes is vliemskarp; door köj wal ne osse met villen.

● *Van zon mes zeg ie: 't mes*

- 01 SNIT AS BOTTER: Gels.
 02 SNI-JT AS 'N SCHEERMES: Groes.
 03 IS WIT IN DE BEK: Gor.
 04 PIKT VAN SCHARPEGHEID: Bel.
 05 FLUIT DEUR 'T BROOD HEN: Gor.

BRAOM

braam

- 01 BRAOM: Harf, Eef, Wich, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Voo, Ulf, Vars, Sil, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Tol, Does, Wesv, Did, sHe, Sto, Lob / Eib 1980 [Telge 1, 13], Lich 1991 [Telge 8, 27].
 02 BRAAM: Baa, Wesv, Groes.
 03 DRAOD: Gels, Win, Doet, Baa, Lat, Zev.
 04 REUPE: Bel, Aal.
 05 TIT: Voo, Sto.
 06 TITTE: Win / Win 1971 [Deunk 1, 240], Vars 1985 [Telge 6, 349].
 07 SCHAORD: Win.
 08 SCHARP: Hen.

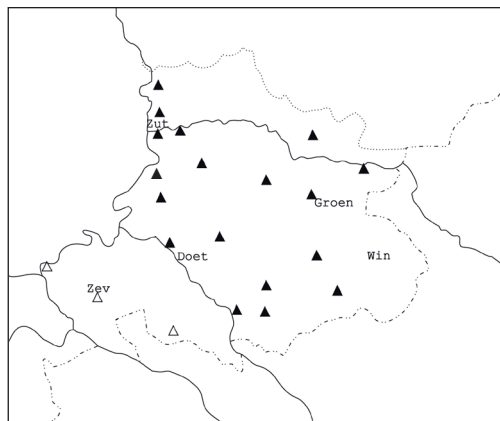
Gels: Der zit 'n draod/'n braom veur 't mes.
Tol: Op 'n wetsteen gingen de bräöme der af.
Win 1971: Titte: "kleine verhevenheid aan de snede van zeis of mes, die nog weggeslepen moet worden" [Deunk 1, 240].

SLIEPEN

slijpen, wetten

- 01 SLIEPE(N): Acht, Liem.
 02 ANZETTEN: Gor, Eef, Zut, War, Vor, Ruu, Gees, Eib, Bel, Lich, Bre, Vars, Sin, Sil, Zel, Kep, Bro, Tol / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 69], Vars 1985 [Telge 6, 26].
 03 AANZETTE: Wesv, Zev, sHe.
 04 WETTE(N): Gor, Eef, Zut, Vor, Bor, Gees, Gels, Nee, Bel, Pan / Acht 1895 [Telge 2, 150] || Bat.
 05 WEDDEN: Alm, Bre || Mar.
 06 STRIEKE(N): Aal, Win, Gen, Vars, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Hen, Did.
 07 ANSTRIEKEN: / Vars 1985 [Telge 6, 25].
 08 SCHARPE(N): Loch, Gels, Win, Sto.
 09 SCHAERPE: Pan.
 10 ANSCHARPEN: Loch, Bel, Aal.
 11 SCHARP MAKEN: Ruu, Lar, Bel, Gen, Hen.

Sil: Ik zal dat mes effen strieken/anzetten.
Tol: Dat mes za'k 's slijpen/anzetten.
sHe: 'n Mes sliepe doe'j met 'n draejende

▲ *anzetten 02* △ *aanzette 03*

Anzetten as benaming veur 'slijpen, wetten' kump in den Achterhook (nog) regelmateg veur. 't Veur drie Liemerse plaatsen op-egeven aanzette is te verkloren umdat in de Liemers in plaatse van 'an'- 'aan' ezegd wordt en de slot -n neet uut-esprokken wordt.

sloopsteen; as 'n mes niet te aandik is, köj 'm aanzette met 'n aanzetiezer of met 'n lere riem .

Hen: Messen wodn op 'n planke met striekzand, later met Vim estrekken; ze wodn der scharp en glanzend van. Messe strieken numen ze dat.

Vars 1985: 'k Zalle effen 't broodmes anzeten op de zaole. 't Scheermes zet i-j an op den olliesteen. Sommegen strekken 't mes vrogger an op de striekplanke [Tele 6, 26/25].

● *De metworkers neumt verschillende meneren woorop messen scharp emaaft wordt; vake is op-egeven dat 'n combinatie van verschillende meugelekheden gebruikt wodn.*

● *De bekendste menere um 'n mes scharp te maken is 't sliepen van 'n mes op 'n sloopsteen:*

sloopsteen

01 SLOOPSTEEN: Acht, Liem / Lich 1991 [Telge 8, 109].

Eef: Grotere messen zoas broodmessen en vleismessen werden op 'n sloopsteen esleppen. Dee ston op 't arf en mos iej met de hand draejen en iedere keer der wat water op gooien. Ook ha'j wal 'n bak onderan de sloopsteen zitten veur 't water en door draejen de steen dan deur.

Bel: 't Scharp maken gebeurn op ne natten sloopsteen; doornao wodn der dan nog afewet met ne wetsteen en bi-j-ehollen met 't staol. [AFWETTEN].

Vor: Sliepen wodn op de sloopsteen edaon: zon olderwetsen zandsteen.

Kep: At 'n mes heel scharp mos waezen, dan gebruiken ze de sloopsteen; dan mos der wel effen ene de sloopsteen draejen.

Hen: De jonges mossen draaien; maor ze zörge der dan wel veur dat ze neudeg wat anders mossen doen want 't was 't plezieregste wark niet!

Wesv: Woor hebbe de blage 'n haekel aan?

Biechte, baeje en sloopsteen draeje.

Lich 1991: De batse, de biele, de hakke en de schuppe wodn op den sloopsteen esleppene [Telge 8, 109].

● *'n Andere menere is 't sliepen aover 'n wetsteen; as benamingen veur disse steen bunt op-egeven:*

wetsteen

01 WETSTEEN: Eib, Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Ang, Zev / Lich 1991 [Telge 8, 144].

02 WEDDESTEEEN: Zwi.

03 WERRESTEEEN: Nee.

04 SCHEERSTEEN: Win.

05 ÖLLIESTEEN: Hen.

06 ÖLLIESTEEN: / Vars 1985 [Telge 6, 245].

Bre: 'n Scheermes wodn an-ezet op ne wetsteen; dén is emaaft van leisteen.

Hen: 'n Scheermes wier op 'n ölliesteen esleppen.

Aal: De wetsteen was ne olliesteen.

Eib: Veurda'j begonnen te sliepen op ne wetsteen, mos ie der effen op spiejen.

Hen: As 'n mes op de sloopsteen esleppen was, dan wier 't nog met 'n wetsteen effen nao-esleppen um 't lemme mooi glad te kriegen en eventuele braompjes weg te halen.

● *Behalve 'n wetsteen, wodn der ok gebruik emaaft van 'n holten veurwarp in plaatse van ene van steen; benamingen doorveur bunt:*

strijkplank, wetplank

01 STRIEKPLANKE: Eef, Bor, Eib, Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 341].

02 STRIEKPLANK: Voo, Sil, Doet, Wehl, Kep.

03 WEDDEPLANKE: Harf, Alm, Ruu, Loch, Zwi, Gels, Baa.

04 WETTEPLANKE: Vor, Ruu II Bat.

05 WETPLANK: Zev, Pan, Lob.

06 WETPLANKE: Eef, Bor, Gees, Haa, Nee.

- 07 WERREPLANKE: Gees
 08 SLIEPPLANKE: Zut, War, Loch, Bor, Rek, Bel, Lich, Tol.
 09 SLIEPPLANK: Does, Lat, Wesv, Groes.
 10 MESSENPLANK: Doet, Kep, Ang.
 11 MESSENPLANKE: Gor, Loch, Bre.
 12 MESSEPLANK: Sto.
 13 MESSESTRIEKPLANKE: Bel.
 14 ANZETPLANKE: Sin.
 15 STRIEK: Zev, Did.
 16 MESSE-BRED: / sHe 1982 [Telge 3, 99].

Sin: At 't mes arg slee was, dan ko'j 't sliepen op de sliepsteen. Maor meestal wier 't mes an-ezet op de kelderzaole of op de anzetplanke. Dat was 'n eikenholten planke van zo'n 50 cm lank met 'n handvat der an. Op die planke zat soms 'n deusken woor fien zand in kon. Want i-j mozzen wel eerst 'n betjen fien zand aover de anzetplanke streujen veurda'j gingen sliepen.

Bre: Der was ok ne messenplanke van heel hard holt. Door streujden wi-j dan wat zand op en dan wodn 't mes hen en weer estrekene met de sniekante naor achteren.

Harf: Op de weddeplanke mos iej zand of asse streujen.

Vars 1985: Vrogger was 'n striekplanke 'n eiken planke met an 't ende 'n zandhuusken der op [Telge 6, 341].

Hen: Taofelmesse wieren meestal op de striekplanke met fien zand esleppen; ze wieren dan mooi blank.

Aal: Eerst strekken ze met 't mes langs de mure, over de zolle van de deure of over den rand van den koozomp en dan strekken ze zo neudeg nog met 't mes over de striekplanke of over de wetsteen.

Did: Messe mieke ze scharp op de durpel of op de striek.

Win: 'n Mes wodn esleppene en eschuurd op de keldertrappe waor iets wit (schuur)zand op estreujd was, of op ne speciale messenplanke waor 'n beksken anzat van 't witzand.

Bel: 't Skarp maken van messe gebeuren op de messestrikplanke met witzand of ok wal op de zolle/den drumpel onder de deure.

De messe vlekvi-j maken, gebeuren met ne k6rk en fien skuurgrei, b.v. Vim.

● 'n *Meugelekheid dee ok v6lle op-egeven is, is met 'n mes langs steen of hard holt te strieken. Eneumd bunt 'n (hardstenen) dorpel/drumpel, 'n mure, 'n stenen vensterbanke, 'n puttenrand, de rand van 'n peerdezomp van Bentheimersteen, de beddeplanke, 'n traptree, 'n tree van de keldertrappe, 'n eken drumpel.*

Gels: 't Wetten van messe gebeuren vake op 'n dorpel van Bentheimersteen of op de rand van de waterputte dee ok van Bentheimersteen was.

Vor: Bie ons waarn 'n paar plaatsen woor iej messe scharp konnen maken: de voerbak in de peerdestal van Bentheimer zandsteen en 'n d6rpel van 'n soort leisteen veur 't fiene wark.

Nee: Eerst wodn der op ne sliepsteen esleppen of aover den peerdenzomp van Bentheimersteen en dan der nao op de wetplanke of aover ne traptree of 'n zul/dorpel.

Gen: 'n Mes scharp maken gebeurt deur der met aover den d6rpel te strieken.

Dre: 'n Mes w6dt scharp a'j der met langs de mure, op 'n d6rpel of op de beesteg6tte striekt.

Vars 1985: 'k Zal de messe 's effen aover de zaole hollen; ze bunt zo slee [Telge 6, 416].

Wesv: 'n Mes aanzette kan deur 'm langs 'n stene muur op te strieke.

Zev: A'j 'n mes naeve 'n muur opholdt of aover de d6rpel of de kip (de voerbak veur de beeste) haalt, w6dt e scherper.

Lob: 'n Mes ku'j sliepe dur 'm naeve 'n muur op hin en weer te strieke of aover 't p6rkiezer hin en weer te strieke.

Sto: Op 'n stene d6rpel of op de vinsterbank k6'j 'n mes scharpe; vroeger deie ze scharpe op de beddeplank met striekzand. [STRIEKZAND; ok: / sHe 1982 (Telge 3, 144)].

Zel 1933: Kleinen Beerndman ... hadde bie 't melkrik den olden klomp met schoerzand evonden en die liet e op 't water drieven [Zel

1933]. [SCHOERZAND].

Acht-Tw 1954: GRAANTSTEEN “zandsteen om er mee te slijpen” [Wanink 1].

● *Veur 'n antal plaatsen is op-egeven dat der 'n rond, staolen veurwarp was wat gebruukt wodn um 'n mes an te zetten.*

01 STAOL: Alm, Wich, Bel, Does, Zev / Vars 1985 [Telge 6, 331].

02 ANZETSTAOL: Gor, Kep.

03 ANZETIEZER: sHe.

Does: Met 'n staol ku'j messen anzetten.

Zev: Ik zal 't mes effe aanzette deur 'm aover 't staol te hale.

Gor: Veur vleismessen wordt 'n anzetstaol gebruikt.

Voo: De slachter gebruiken zo'n iezeren pin um 't mes te sliepen.

● *'n Andere meugelekheid um 'n mes an te zetten, is 't langs 'n leren reem te strieken:*

01 REEM: Lar, Groen, Lich.

02 SCHEERREEM: Aal.

03 RIEM: Voo, Ang, sHe.

04 RIEME: Eef.

Groen: Op ne leren reem gingen ze met 't mes hen en weer um 't te sliepen.

Eef: 'n Scheermes ging allene op 'n äöliesteen en dan op 'n leren rieme, dee meestal an 'n spieker hing en 'n handvat had an de onderkante.

Aal: 'n Scheermes wodn vake estrekken op ne scheerreem.

Lar: De kapper dee 't sliepen altied op 'n reem.

● *Andere meugelekheden bunt:*

Tol: Ze strekken ok wel twee messe aover mekare um ze an te zetten.

Zev: Aanzette is ook: met twee messe naeve mekaar opstrieke.

Loch: Ze leten de messen ok wel deur 'n

scherenslieper sliepen.

Groen: Ok kwam der wal ne scheernslieper langs de weg.

Lob: Vroeger dee je de vörk, de laepels en de messe ien de wienter wel onder ien de asbak, dan ginge de vlekke (o.a. 't roes) der van eiges af.

6.1.3 ANDER TAOFELGREI

GLAS

glas

01 GLAS: Acht, Liem.

Lob: Eén glas, twee glaes/twee glaoze.

Lich: Eén glas, twee glazen/twee glaze/twee glaeze.

● *De metwarkers geeft an dat 't verkleinwoord van glas: glaeske(n) is. Allene veur Zutphen is ok op-egeven glaasjen.*

Lob: Een glaeske, twee glaeskes.

Lich: Eén glaesken, twee glaeskes.

Zut: Eén glaesken/glaasjen, twee glaeskes/glaasjes.

Wich: 'n Klein glaesken is 'n NÖTTENDÖPKEN.

Win: 'n Nöttendöpken vol is 'n klein glaesken vol.

● *Soorten glazen:*

● *De metwarkers geeft an dat de name van glazen anslut bie de drank dee der uut edronken wordt: waterglazen, bierglazen, wienglazen, jeneverglaeskes, borrelglaeskes, ranjaglazen. Minder vake op-egeven bunt sherryglazen, cognacglazen, portglazen.*

Eef: Der waarn glazen met feiguren der op en glazen van blank glas. Kristal kwam haoste neet veur. Vrogger hadn de limmonadeglazen vake 'n randje met feiguren, hökskes en kruuskes en zo.

Kep: Heel vroger waren de glazen dik; later wieren ze dunder en hadden ze gegraveerde rendjes. Kenners zekt dat de borrel uut 'n glas van kristal heel lekker smek.

Vars: In 'n bierpol kan meer dan in 'n bierglas. [BIERPOL].

Eef: 'n Groten glazen kanne met 'n kleppe der op is 'n bierpul. Door heurt vake zes glazen bieje, ok van 'n kleppe veurzeen. Dat bunt ok bierpullen. Zo'n grote bierpulle was meer veur de sier maor de kleinen bunt der nog steeds, veural bieje onze oosterburen. Dee hebt pullen van dreekwart liter. [BIERPUL].

Lich 1991: POLLE "pul, pot". Hee had ne beste polle bier veur zich staon" [Telge 8, 92; ok: / Eib 1980 (Telge 1, 65)].

● *Veur 'n glaesken zonder voot, 'n bolhenneken, kiek in: De mens-B, blz 415.*

FLESSE

fles

01 FLES(SE): Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 62] || Bat.

02 FLESKE: Bel, Win / Win 1971 [Deunk 1, 62].

Zev: Kump dit bier uut 'n fles?

Harf: Kump dit bier uut 'n flesse?

Bel: Kump dit bier oet ne fleske?

● *Soorten flessen bunt:*

Wehl: Der zun wienflessen, bierflessen, jeneverflessen en cognacflessen. [WIENFLES(SE): ok: Harf, Bre, Zel. BIERFLES(SE); ok: Harf, Bre, Ang, Zel. JENEVERFLES; ok: Did. COGNACFLES].

Gor: Wiele kent kogelflessen, beugelflessen, weckflessen, heupfleskes en 'n vliegenglas. Dat hef 'n gat onderin en steet op peutjes. Onder 't gat mo'j suker streujen in de haope dat de vliegen – deur de suker elokt – naor baoven vliegt en dan in 't zepennat de gees geeft. [WECKFLES(SE); ok: Vor, Ruu, Nee,

Bel, Aal, Voo, Kep, Tol, Does. WECKFLESKE: Bel. WECKSFLESSE: Dre. BEUGELFLESSE. HEUPFLESKE: Bel. VLIEGENGLAS; ok: Dre].

Zel: In 'n kogelflesken zat limonade en 'n glazen knikker. Dat was in de joren 40. [KOGELFLESSE; ok: Gor, Eef, Rek, Aal; KOGELFLESKE: Bel].

Eef: Vroger kregen wiele champagnepiils; dat flesken had 'n sluting met 'n glazen knikker en in de hals van dee flesse zatten twee bobbeltjes dee de knikker tegenheelden a'j in wol schenken. De name van zo'n flesken is kogelflesken; ik gleuve neet dat ze der nog bunt.

Dre: Veur 't wecksen he'j wecksflessen neudeg.

Eef: Mandflessen bunt grote flessen van vieve of tien liter woorumhen 'n mande evlochten is. [MANDFLES(SE); ok: Nee, Aal, Zev, sHe].

sHe: 'n Buukfles is 'n mandfles zonder mand der umheer. [BUUKFLES; ok: Ang, Zev. BOEKFLESSE: Gor, Nee, Aal].

Ruu: Stolpflessen stonnen vroger in de winkel vol met zuurtjes of nogablökke. Ze wodn af-eslotten met 'n glazen stoppe, dee in de flesse passen. 'n Deel van den hals van 'n stolpflesse en de ziedkante van de stoppe bunt ezandstraold zodat ze good sluut. Weckflessen – veur den inmaak – wordt ok wal weckglazen eneumd. Doktersfleskes wazzen vake hand emaaakte fleskes dee met 'n rubberen stöpken en 'n lepken af-eslotten wordt. [STOLPFLESSE. WECKGLAS; ok: Gor. DOKTERSFLESKEN].

Alm: Op 'n stopflesse zit 'n glazen stop. [STOPFLESSE; ok: Eef, Vars].

Eef: 'n Stopflesse is 'n grote, veerkant of ronde flesse; der zatten zuurtjes in.

Vor: In 'n zuurtjesflesse zatten zuurtjes. [ZUURTJESFLESSE; ok: Eib, Bel. ZUURTJESFLESKE: Bel].

Voo: Grolsch zit in 'n beugelfles. [BEUGELFLES(SE); ok: Gor, Rek, Aal].

Win: Grolsch zit in ne böggelflesse/böggelfleske. [BÖGGELFLESSE. BÖGGELFLESKE].

Din: 'n Klein bierflesken is 'n piepken. [PIEPKE(N); ok: Zed, Sto, Her].

Her: 'n Bierfles waar 'n halve liter bier in zit, hiet 'n POEMELTJE.

sHe 1982: PULEKE “klein, plat flesje” [Telge 3, 120].

Gor: 'n Stolpe is 'n glas wa'j aover 'n veurwerp zet um 't te beschermen. [STOLP(E); ok: Zut].

Win 1971: 'n Mengel foezel “een fles jenever”. MENGEL “flessenmaat (80 cl.)” [Deunk 1, 142].

● *Veur wecken kiek in De mens-B, blz. 369.*

HALS

hals (van een fles)

01 HALS: Acht, Liem II Bat.

02 FLESENHALS: Eef, Win, Ang.

03 NEK: Does.

● *Veur “ziel (van een fles)” bunt op-egeven:*

01 ZIEL: Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Nee, Aal, Din, Voo, Sil, Kep, Hen, Tol, Ang, Groes, Zev, Did, sHe.

02 ZIELE: Bre, Vars.

03 ZELE: Win.

04 DUL: Zev.

05 DULLE: Dre.

06 BOLLE: Zut.

07 HOLLER BAODEM: Lar.

08 HOLLER VOOT: Rek.

Groes: De ziel; met 'n ie as in 't woord bier.

Bel: In 't Nederlands neumt ze dat de ziel; wi-j hebt der gin naam veur.

Tol: Ik weet niet of ziel Achterhoeks is!

KÖRK

kurk

01 KÖRK: Gor, Harf, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Aal, Bre, Din,

Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Sto II Bat.

02 KÖRKE: Zut, Vor, Ruu, Aal.

03 KURK: Vor, Eib, Bel, Groen, Aal, Baa, Zed, Lob.

04 KURKE: Eef, Wich, Aal.

05 KORK: Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Win, Does.

06 KRUK: Her.

07 STOP: Eib, Aal, Din, Voo, Wehl, Zev, Did, sHe, Zed, Her, Pan.

08 STOPPE: Zut, Bel, Groen, Hen, Baa.

09 STOPPEN: Rek / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 191].

Bel: Ne kork/kurk wordt ok wal ne stoppe eneumd.

Rek: Op ne wienflesse zit ne kork/ne stoppen.

Din: Op 'n champagneflesse zit 'n champagnekörk. [CHAMPAGNEKÖRK].

Wich: 'n Schenkkurk is 'n plestiek dopjen dat precies aover de hals van 'n flesse sluut; iej könt der makkeleker met inschenken.

Ruu: Schenktuiten bunt doseerdöppe. Vroger ha'j in den winkel van dee grote Maggiflessen woorut ze 't van huus met-ebrachte kleine Maggiflesken vol leten door. Dat gink met 'n schenktuite op de grote flesse. Zo'n schenktuite zat ok wal op jeneverflessen en op de grote inktflesse woorut den meister de inktpötjes in de schoolbanke vol maken. [SCHENKTUITE].

sHe: Melkflesse zun vaak afgeslaote met 'n capsuul: 'n dop van aluminium met 'n lipje woor de fles mee geaopend kan worde a'j der aan trekt. [CAPSUUL; ok: Does.]

Groen: Behalve ne kurk zit der um 'n wienfles vake 'n capsule. [CAPSULE; ok: Aal, Did].

DOP

schroefdop

01 DOP: Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Rek, Bel, Groen, Bre, Din, Vars,

- Sil, Wesd, Zel, Baa, Tol, Lat, Zed, Sto, Her, Lob II Bat.
- 02 SCHROEFDOP: Wich, Vor, Ruu, Loch, Haa, Nee, Eib, Aal, Win, Gen, Vars, Zel, Doet, Hen, Ang, Wesv, Zev, Did, sHe, Pan.
- 03 SCHROEFDOPPE: Zut.
- 04 DRAEJDOP: Bel, Aal, Voo, Wehl, Kep, Dre, Hen, Zed.
- 05 FLESENDOP: Gor.
- 06 SLOETING: Win.

Ang: Schroefdop; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Wesv, Did, sHe, Pan].

KROONKÖRK

kroonkurk

- 01 KROONKÖRK: Vor, Ruu, Bor, Nee, Gen, Voo, Doet, Kep, Dre, Tol, Lat, Wesv, sHe II Bat.
- 02 KROONKÖRKE: Zut, Vor, Ruu.
- 03 KROONKURK: Wich, Gees.
- 04 KROONKURKE: Eef.
- 05 KROONKORK: Rek.
- 06 KROONDOP: Gor, Alm, Bel, Hen, Sto.
- 07 KROONTJE: Harf.
- 08 DOP: Vor, Bor, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sil, Baa, Tol, Sto, Her, Lob.
- 09 KLEMDOP: Hen.

Ruu: Um de kroonkörke van 'n flesse te halen, mo'j 'n wippertjen gebruiken. Timmerleu gebruikt wal den duumstok um zon dink te köppen. [WIPPERTJEN, KÖPPEN].

BEUGEL

beugel

- 01 BEUGEL: Eef, Vor, Ruu, Lar, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Vars, Sil, Doet, Wehl, Kep, Baa, Tol, Ang, Zev, Lob.
- 02 BEUGELDOP: Voo, Zel, Dre, Hen, Did, sHe.
- 03 BEUGELKLEMME: Gor.
- 04 BEUGELSTOP: Wesv.
- 05 BÖGGEL: Win.

- 06 DOP: Vor, Ruu, Loch, Win, Dre, Lat II Bat.
- 07 STOP: Ang, Lat, Sto, Pan.
- 08 KLEM: Bor.
- 09 KNALKURK: Vor.
- 10 ZELFSLUTER: Zut.

Vor: Knalkurk zeien wiej tegen zon drink.

Hen: 'n Beugelflesse wördt af-eslotten met 'n beugeldop, net as vake drinkenskruken. 'n Beugeldop besteet uut 'n beugel en 'n dop met 'n gummiring der umhen.

Ang: De beugel besteet uut 'n beugel van metaal wooran 'n porseleinen dop/stop met gummiring zit.

Nee: 'n Flesse Grolsch wordt af-eslotten met ne beugel.

Vor: 'n Weckflesse wordt af-eslotten met 'n dekkel van glas, 'n weckring en 'n beugel. [WECKRING; ok: Eib, Hen. WECKSRING: Dre].

KRISTAL

kristal

- 01 KRISTAL: Acht, Liem.
- 02 GLAS: Gees.

Ulf: Disse kom is van kristal; 't is 'n kristallen kom.

Win: Disse komme is van kristal; 't is ne kristallene komme.

Gees: Disse komme is van glas.

KARAF

karaf

- 01 KARAF: Alm, Zut, Lar, Eib, Aal, Gen, Voo, Sil, Doet, Wehl, Kep, Hen, Baa, Lat, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 02 KRAFTE: Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Bel, Groen, Win, Vars, Wesd, Zel / Win 1971 [Deunk 1, 122].
- 03 KARAFTE: Haa, Nee, Bel, Win, Zel, Hen II Bat.
- 04 KARAFFE: Vor, Ruu, Rek, Groen, Aal, Bre, Din, Hen.
- 05 KRAF: Eef, Dre, Ang, Wesv, Her.

- 06 KRAFFE: Gor, Tol.
- 07 KRAFT: Vars, Does.
- 08 KARAF: Lar.
- 09 WIENKARAF: Vor.
- 10 WIENKRAFTE: Groen.
- 11 SIERFLES: Sto, Pan.
- 12 STOPFLESSE: Dre.
- 13 STOLPFLESSE: Dre.

Bel: Op ne karafte heurt ne glazene stoppe.

STOP

stop (van een karaf)

- 01 STOP: Eef, Ruu, Bor, Eib, Rek, Groen, Aal, Voo, Vars, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Baa, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto, Her, Pan.
- 02 STOPPE: Gor, Alm, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Haa, Bel, Groen, Wesd, Dre, Hen, Tol II Bat.
- 03 STOPPEN: Gees, Nee, Win.
- 04 STOLP: Harf, Wich, Dre.
- 05 STOLPE: Bor.
- 06 KARAFSTOP: Zel.
- 07 GLAZEN DOP: Din.
- 08 DOP: Dre, Lob.

Win: Op ne karafte/krafte heurt nen glazen stoppen.

VAZE

vaas

- 01 VAZE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol II Bat.
- 02 VAAS: Gen, Voo, Sil, Doet, Wehl, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, sHe, Zed, Sto.
- 03 VAOS: Her, Pan, Lob.
- 04 POT: Lar, Does, Did.

Gor: Wie zet de bloemen effen in de vase? Vrogger zaenn ze ok vake: op de vase. [OP DE VAZE; ok op-egeven veur: Alm, Wich, Ruu, Haa, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Win,

Voo, Dre, Ang, Wesv].

Lob: Wie zet de bloeme efkes ien 'n vaos?

Harf: Wee dut de bloemen effen in de vase?

Eib: Wee zet de bloemen in 't water? [IN 'T WATER; ok op-egeven veur: Bel, Aal, Win, Hen].

6.2 PÖTTE, PANNEN, KETTELS EN AN- DER KÖKKENGREI

6.2.1 PÖTTE, PANNEN, KETTELS

POT

pot

- 01 POT: Acht, Liem / Din 1835 [Telge 4, 20].

Groen: Pannen wodn vrogger pötte eneumd.

Hen: Alle pötte hadden dit gemeen: ze waren van onderen zwart, net as de kettels.

● *De metwarkers geeft an dat der vanolds twee soorten pötte bunt: van eerdewark en van geet-iezer. De pötte van eerdewark wodn gebruik veur 't bewaren van etten (zoerkool, sniebonen), de geetiezeren pötte veur kloor maken van 't middag-etten.*

Vor: Eerden pötte waarn der in alle soorten en modellen. De grieze of broene Keulse pötte, bunt now geglazuurd maor vrogger waarn er ok nog die niet verglaasd waarn. Vrogger brachen die de voerleu met uut Duitsland. Der wodn dan 'n hele verzameling bie de winkels afgezet, dat gebeurn veural in de herfst veur de inmaak. Dat was 'n mooi gezichte zon sjouwer met huufwagen.

Bre: De geetiezeren pötte waarn van binnen emailleerd en hadden ne groten hengel en drie peutjes. Sommege waarn neet emailleerd maor wodn met ollie uut-ebrand. Later kwammen der aluminium pötte en nao 1970 pötte van roestvri-j staal.

Does: Bewaarpotten wazzen der in verschillende maoten: de gewone brune en de Keulse pot; de leste was harder gebakken. Doorin werd in de winter de grunte bewaard

die dan eerst in 't zolt gezet werd.

Bel: At ne kokkepot ebroekt wodn um vleis te braonn, dan was 't de vetpot. Ze wazzen van iezzer; van binnen neet altied eglazuurd en hadden ne hengel. Dat mos vrogger, anders konn ze neet bovven 't veur hangen. Grotmoder zae altied nog – as 't etten op 't fenuus mos – ophangen. Kokkepötte wodn ebroekt veur alle etten te kokken: pot-deur-mekare, baar eerpel, greunte ofkokken, arftensoep, bonensoep, riespap. En veural met 't slachten; veur 't maken van balkenbri-j bunt kokkepötte nog 't langste ebroekt.

Win 1971: POTTENBRINK “veel potten en pannen bij elkaar” [Deunk 1, 181].

No Acht ca 1860: SCHÖTTELEN “alle pannen, potten, borden en schotels waarin men het middagmaal klaarmaakt, te zamen” [Telge 4, 45].

● *Soorten pötte bunt:*

inmaakpot, Keulse pot

- 01 INMAAKPOT: Gor, Harf, Eef, Zut, Vor, Loch, Gels, Haa, Nee, Eib, Groen, Aal, Win, Voo, Vars, Wesd, Zel, Doet, Kep, Hen, Bro, Ang, Zev, Zed II Bat.
- 02 INMAAKSPOT: Gor, Vor, Bel, Meg, Hen, Does, Wesv II Bat.
- 03 IENMAAKSPOT: Pan.
- 04 KEULSE POT: Gor, Harf, Zut, Wich, Vor, Lar, Eib, Rek, Gen, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Lat, Zev II Bat.
- 05 KEULSEN POT: Vor, Gees, Gels, Groen, Win, Sin.
- 06 KÖLSE POT: Eef, Zwi, Rek, Bel, Lich, Aal, Hen, Baa, Ang, Dui.
- 07 KÖLSENPOT: Bor, Nee, Bel, Aal, Bre.
- 08 KÄÖLSE POT: Gor, Alm, Voo, Vars, Did, sHe, Sto, Pan, Lob.
- 09 KÄÖLSENPOT: Ruu.
- 10 KÖLNSE POT: Loch, Lich.
- 11 KÖLSEN-INMAAKPOT: Bre.
- 12 ZOERKOOLPOT: Gees, Haa, Bel, Aal, Hen, Zev, Zed / Eib 1980 [Telge 1, 101],

Inmaakpot.

Lich 1991 [Telge 8, 150].

- 13 ZOERKOOLSPOT: Win, Vars.
- 14 ZOEREKOOLPOT: Wehl.
- 15 BONENPOT: Bel.
- 16 SNI-JBONENPOT: Wehl.
- 17 STENEN POT: Meg.
- 18 STADLOHNER: Aal.

Bel: Vrogger hadden ze ne inmaakstonne in plaatse van ne inmaakspot. [INMAAKSTONNE].

Gees: As 'n zoerkoolpot van holt was, dan was 't 'n zoerkooltonne. [ZOERKOOL(S)-TON(NE); ok: Vor, Tol / sHe 1982 [Telge 3, 179].

Vor: De zoerkool ging haos altied in 't vat: de zoerkooltonne.

Tol: Zoerkool ging in de zoerkoolstonne.

● *Namen veur de pot woorin dageleks 't etten ekokt wodn, bunt:*

kookpot

- 01 KOKKEPOT: Vor, Ruu, Loch, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Hen, Baa / Eib 1980 [Telge 1, 42] II Haak.
- 02 KOKPOT: Vars, Wesd, Ang.
- 03 KAOKPOT: Eef, Meg, Sto, Aer.
- 04 MIDDAGSPOT: Gor, Harf, Lar II Bat.
- 05 MIDDAGPOT: Gor, Zev.
- 06 MEDDAGPOT: Gees.
- 07 HENGSELPOT: Eef, Wich, Voo, Ulf, Vars, Wehl, Baa, Ang.

- 08 HINGSELPOT: Pan.
 09 HENGELPOT: Lich, Sil, Zev.
 10 HENGEPOT: Nee.
 11 HINGSELPOT: Pan.
 12 ETTENSPOT: Haa.
 13 AETENSPOT: Meg.

Gees: De meddagpot um etten in te kokken was van geetiezer, met 'n hengsel der an. Later was e van emaille.

Rek: Vuur den Tweeden Weerldoorlog hadden ze twee kokkepötte: ene vuur eerpele en ene vuur soep en pap. 't Wazzen geetiezeren pötte met henge en onderan drie staolen peutjes. Later wodn gewone pannen gebroekt.

Wesd: Der waarn drie soorten kokpötte: groot veur soep, midden veur pap en klein veur de kernemelkse sause.

Pan: De hingselpot was dieper as 'n braodpan, hi-j was rond van oonder; 'n braodpan was vlak.

Gees: 'n Raodsel: van binnen glad, van buiten zwart en 't steet op half zesse. Rao rao, wat is dat? Antw.: 'n kokkepot; dee had drie peutjes; de helft van zes. [Ok: Eib 1971 (H. Odink 2, 245b)].

Gor: 'n Raodsel: Roodjen blös zwatjen veur 't gatjen dat witjen "prut" zeg. Antw.: 'n pot vol pap baoven 't vuur.

Nee: 'n Raodsel: Roodjen sloog zwatjen vuur 't gatjen töt witjen "prut" zei. [Ok: Bel, Win

vetpot

- 01 VETPOT: Acht, Liem.
 02 SMALTPOT: Aal, Vars, Sil, Wehl, Hen, Bro, Does, Ang, Zev, Did, sHe, Sto, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 136].
 03 SMOUTPOT: Lat, Wesv, Dui, Pan, Lob.
 04 SMOLTPOT: Vor, Bel, Lich, Gen.
 05 SMÖLPOT: Groen.
 06 ONGELPOT: Bel, Sil, Hen.
 07 RÖSSELPOT: Bel.
 08 KÄÖNTJESPOT: Gor.

Loch: In de vetpot zit smout.

Wehl: In de smaltpot zit smalt: uitgebakken varkensvet.

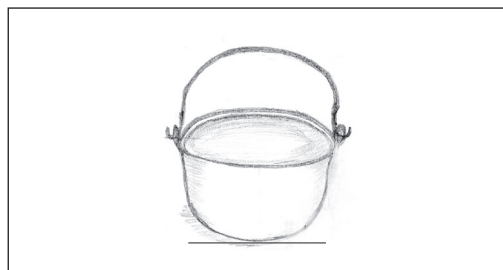
Hen: In 'n ongelpot zit ongel: uitgebraoden beestevet.

Bel: In 'n rösselpot zit varkensvet wat neet oet-ebakken is. Zee mengen smolt en ongel ok wal 's deur mekare, dan kunnen ze 't makkeleker verwarken.

juspotje

- 01 SAUSENPÖTJE(N): Gor, Vor, Loch, Lar, Bor, Bre, Vars, Zel, Hen.
 02 NATPOT: Gor.

Gor: 'n Kleinere uitvoering van de gietiezeren pot met hengsel veur 't kaoken van de middagpot was de natpot die gebruikt wodn as sjupanne.

Sausentpötjen.

● *Andere pötte dee bie 't etten kokken gebruikt wordt:*

- 01 PAPPOT: Ruu, Zwi, Groen, Wehl, Sto II Bat.
 02 SOEPPOT: Groen, Win, Zev, Sto.
 03 BRAODPOT: Aal, Meg, Zev.
 04 EERPELPOT: Zwi, Groen.

Meg: Veur 't braojen van vleis ha'j kleinere, meer vlakke potten; vrogger ook van gegaoaten iezer. Now gebruiken ze hiervuur meer de vlakke plaatiezeren pannen.

Acht-Tw 1948: SCHRAOMENPOT "pot waarin de kaantjes zijn uitgebraden en waarin veelal moos (= boerenkool) wordt gekookt"

[Wanink 1, 177].

Gels 1928: Dan zet ze 't bereursleupen bij de plate, 't ölliepötjen der näös [Gids Folk. 1, 89]. [ÖLLIEPÖTJEN].

● *Namen van andere pötte dee de metwar-
kers op-egeven hebt: zaltpot/zoetpot, suker-
pot, mosterdpot, jampot, strooppot.*

● *Veur 'n antal plaatsen is op-egeven dat
boeren de melk wel bewaarden in 'n grote
pot van eerdewark:*

01 ROOMPOT: Ruu, Gees, Gels, Haa,
Groen, Aal, Win II Haak.

02 MELKPOT: Bel, Baa, Ang, Did.

03 POTKANNE: Bor.

Zed: In de kelder stond 'n pot woor kalk in
zat; door lag water baove-op en door lage de
eiere in. Blevé ze langer goed.

● *Veur andere pötte kiek in: 't Huus, blz.
123 (fenuuspot), 't Huus, blz. 158 (pispot),
De mens-B, blz. 376 (leupen), botterpot (blz.
102).*

PANNE

pan

01 PANNE/PAN: Acht, Liem.

02 BRAODPANNE: Lar, Lich, Aal, Win, Vars.

03 BRAODPAN: Lat, Pan.

03 KOKPANNE: Eib, Groen.

04 EERPELNPANNE: Eib.

Hen: De melkkokker is 'n panne met 'n inhoud
van twee à drie liter die veural gebruikt wier
veur 't kokken van de melk. De melkkokker
had 'n verzonken dekkel met grote gaten.
[MELKKOKKER; ok: Bre].

● *Soorten pannen bunt:*

steelpannetje

01 STELPENNEKE(N): Gor, Harf, Wich,

Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels,
Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich,
Aal, Bre, Win, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin,
Sil, Wesd, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol,
Does, Ang, Lat, Zev, Did, sHe, Zed II Bat.

02 STELPANNE: Wich, Vor, Loch, Zwi, Gels,
Eib, Groen, Bre, Win, Sin, Wesd, Zel,
Hen, Bro, Tol.

03 STELPAN: Voo, Meg, Doet, Zev, sHe,
Sto, Pan.

04 STAELPENNEKE(N): Alm, Eef, Zut,
Groen.

05 STAELPANNE: Gor, Zut.

06 STAELPAN: Dui, Zev.

07 STAELPANNEKEN: War.

08 STEELPENNEKE: Eef, Wesv, Lob.

09 STEELPAN: Pan.

10 STA(R)TPENNEKE(N): Haa, Nee.

11 STA(R)TPANNE: Gees, Bel.

12 MELKPENNEKEN: Eib.

koekenpan

01 PANNEKOOKSPANNE: Eef, Ruu, Loch,
Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee,
Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win / Eib
1980 [Telge 1, 61] II Bat, Haak.

02 PANNEKOEKSPANNE: Gor, Harf, Eef,
Wich, Vor, Vars, Wesd, Zel, Hen, Bro,
Baa, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 258].

03 PANNEKOEKSPAN: Sil, Doet, Zed.

04 PANNEKOKENSPANNE: Nee.

05 PANNEKOKENPANNE: Lar, Bel, Lich,
Aal, Bre II Bat.

06 PANNEKOEKENPANNE: Din, Sin, Wesd,
Zel.

07 PANNEKOEKENPAN: Voo.

08 PANNEKOEKPAN: Wehl, Zed.

09 PANNEKOOKPANNE: Aal.

10 PANNEKOEKSPANNE: Harf.

11 KOEKEPAN: Gen, Voo, Sil, Zed, Doet,
Wehl, Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv,
Dui, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob.

12 KOEKENPAN: Wesd.

13 KOEKEPANNE: Gor, War, Wich, Vor, Sin,
Dre, Hen, Bro, Baa.

14 KOKEPANNE: Eef, Zut, Bre.

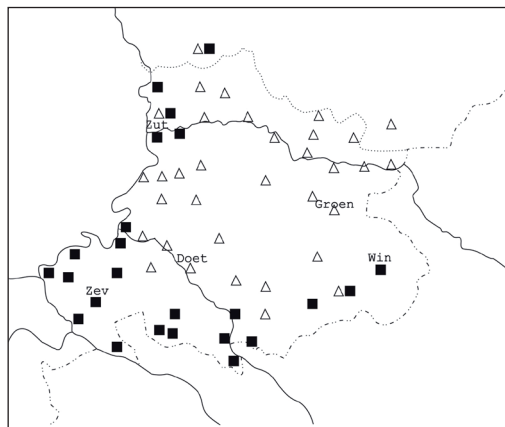
- 15 KAOKPANNE: Zut.
 16 BRAODPANNE: Aal, Win.
 17 BRAODPAN: Zev.
 18 BAKPANNE: Win.
 19 BAKKEPANNE: Win.
 20 VETPANNE: Gor.

Win 1976: Raodsel: Van binnen glad, van boeten zwort en ne höltene start veur 't gat: "een koekenpan" [Aessink 4, 55].

● *Veur 't mes wat bie 't bakken van pannekoken gebruikt wordt, kiek onder: mes.*

KETTEL
ketel

- 01 (WATER)KETTEL: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Bre, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Bro, Baa, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 170] || Bat, Haak.
 02 (WATER)KAETEL: Gor, Eef, Zut, War, Aal, Bre, Win, Gen, Voo, Meg, Sil, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed,

- △ (water)kettel 01
 ■ (water)kaetel 02-03

De verspreiding van e – ae (kettel – kaetel) is 'tzelfde as in andere woorden woor 't Nederlands de klank ee hef veur -p, -t of -k; Broekhuysen 1, 86-89 gif doorvan verschillende veurbeelden. Verg. ok 't kaartjen op blz. 116.

Sto, Pan, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 59] || Bat.

- 03 (WAOTER)KAETEL: Pan, Lob.
 04 THEEKETTEL: Bor, Gees, Bel, Vars / Vars 1985 [Telge 6, 170].

Lar: 'n Kopperen kettel wodn veur den Tweeden Weerldoorlog gebruikt as waterkettel baoven 't veur. Later allene bi-j 't slachten van 'n varken.

Harf: Kopperen kettels wodn völle ebruukt met 't slachten; waterkettels waarn gemajjeerd broen of ok wel gries.

Bre: Heel vrogger wazzen de kettels van koper; later – nao den Eersten Weltkrieg – wazzen ze meistens van emaille.

Vor: Vrogger, toen der nog vuur estokt wodn, hadden ze kopperen kettels; later kreeg ie iezeren en emaille kettels en doornao alluminium. Tussen de beide oorlogen kwammen der ok van die luxe kettels van koper. En toen ha'j ze ok die waarn verchroomd. Dat waarn kettels die zetten ze aarns op, veur de pronk.

Gees: 'n Kopperen kettel met koffie der in nammen ze met naor 't land.

Bel: Woor ze warm en kold water oet de krane hebt, wodt der gin kettels meer ebroekt. Vrogger ston op 't fenuus en later ok wal op de kachels ne kettel met water.

Loch: Veur kettels he'w verschillende namen eheurd: kachelkettel, koffieketteltjen, vuurkettel, fenuusketteltjen, ladekettel. 'n Ladekettel wodn horizontaal in 'n kolomkachel eschaoven; 't was 'n kettel met 'n langen zak. Op stokvisbrulften wodn der met den water-

waterkettel.

kettel rond-egaon um de bottersause op de borden te geten. Dat wodn ok edaone as ze völle leu koffie mossen geven.

Vars 1985: De vuurkettel heitten ok wel tom-melkettel omdat e tunteleg ston. Den tom-melkettel was de vuurkettel; door zat gin rand of zak onder en doorumme tommelen e mak-kelek opzied. 'n Plakkemeiers-ketteltjen be-ston uut half zink en half koper en door wier de koffie met naor 't venne enommen [Telge 6, 395/351/266]. [VUURKETTEL; TOMMEL-KETTEL; PLAKKEMEIERS-KETTELTJEN].

Plakkemeiers-ketteltjen.

No Acht 1835: MOOR, MORIAAN “grote ketel die door het langdurig blootgesteld zijn aan het vuur geheel zwart wordt” [Telge 4, 19].

Lich 1991: KOO-KETTEL “grote koperen ketel, waarin veevoer wordt gekookt” [Telge 8, 66].

No Acht 1835: AKER, EKER “ketel om vis in te koken” [Telge 4, 17/18].

Acht 1882: AKER, AEKER “emmertje, ketel-tje” [Telge 2, 2].

Bel: 'n Räädselken: Dikkoppenkater met ne balg vol water, hef gin lever, hef gin long en spuit zonder tong. Antw.: ne kettel dén bov-en 't veur hönk.

Bor 1882: 'k Zal de empten morgen in 't twie-donkren 's achter de voden zitten met 'n ket-

tel kokkend water [Kobus 1, 460].

● *Naor uterlek onderscheidt de metwarkers zakkettels/zakkaetels (dee an de onderkante 'n zg. zak hebt dén in de kachel past) en plat-te kettels/kaetels dee 'n platte baodem hebt en dus op de kachel staot en neet veur 'n deel der in.*

Rek: Kettels met en zonder zak bunt bekend maor hebt gin apparte namen.

Gor: 'n Zakkaetel hef 'n dieper stuk dat deur de ringen van fenuus of kachel vlak baoven 't vuur hing. As 't water gauw mos kaoken, was die zakkaetel 'n makkelek dink.

Doet: 'n Zakkettel kon in 't fenuus gezet wor-den, a'j der 'n paar ringen vanaf haalden, zo-dat de kettel der in passen.

Hen: Op 'n fenuus kon niet zon lange zak omdat door 't vuur niet zo diepe zat. Maor op de kachels kon zon lange zak wel.

Eef: Zakkaetels met 'n hele lange zak waarn der veur 'n klein sallemantertje; door ko'j dan gauwer warm water in kloor maken.

Vars: Den kettel met 'n diepen zak wier ge-bruukt op 't klaeverblad en op de plattebuis-kachel.

Ruu: Zakkettels veur 't fenuus waarn vloter as zakkettels veur 'n salemanderkachel. Van de roodkopperen kettels wodn allene maaor de dekkel (van roodkopper) en 't knöpke der op (van gelkopper) epoetst.

● *Naor functie onderscheidt de metwarkers waterkettels/waterkaetels (veurnamelek um water in te kokken), fluitkettels/fluitkaetels (dee fluit as 't water kockt), waskettels/was-kaetels (um de was in te kokken) en weck-kettels/weckkaetels (gebruukt bie 't wecken van vruchten en greuntes).*

TUUTJEN *schenkrand*

01 TUUTJE(N): Loch, Lar, Bor, Groen, Bre, Vars, Hen, Bro, Does, Did, Lob II Bat.

02 TUTE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Lich

- II Bat.
 03 TUUT: Dui.
 04 TUTEN: Eib.
 05 TUIITE: Bel, Groen, Aal, Bre, Sin, Wesd,
 Zel, Hen, Baa.
 06 TUIT: Voo, Doet, Wehl, Dui, sHe, Zed,
 Pan.
 07 TUITJE(N): Nee, Aal, Zev.
 08 TOETE: Gor.
 09 SCHENKTUTE: Zut, Hen.
 10 SCHENKTUIITE: Hen.
 11 SCHENKTUIT: Zev.
 12 SCHENKTUTEN: Eib.
 13 SCHENKTOETE: Gor.
 14 LIPPE: Wich, Gels, Haa, Nee, Rek, Bel,
 Groen, Lich.
 15 LIP: Sil, Wesv, Zev.
 16 LIPKE(N): Gees, Haa.
 17 NIBBE: Aal, Win, Sin.
 18 NEBBE: Wesd.
 19 NEBBEKEN: Vars.
 20 GIETSNIP: Meg.
 21 GEETRANDE: Rek.
 22 MOND: Zut.

Bor: 't Tuutjen van 'n kanne zit baoven-an; doormet kö'j den inhoud van de kanne der uutgeten zonder te slatern.

Bel: De lippe/tuite van ne kanne zit bovven-an; doormet kö'j den inhoud van de kanne der oetgeten zonder te knooien.

TUIITE
schenktuit

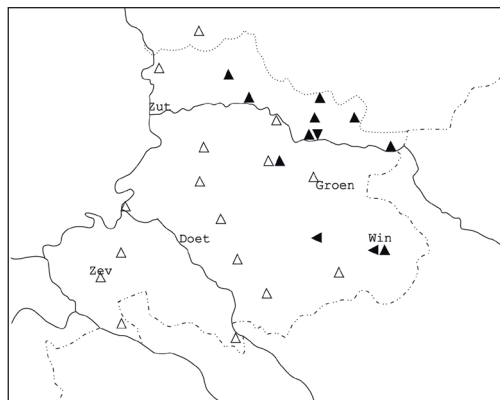
- 01 TUIITE: Wich, Ruu, Gees, Haa, Nee, Rek,
 Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Sin,
 Wesd, Zel, Dre, Hen, Bro, Tol.
 02 TUIT: Voo, Meg, Sil, Wehl, Wesv, Zev,
 Zed, Sto, Pan.
 03 TUTE: Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor,
 Ruu, Loch, Zwi, Bor, Bre, Win, Hen II Bat.
 04 TUUT: Kep, Ang, Wesv, Dui, Did, Lob.
 05 TUUTJE(N): War, Lat.
 06 TUTEN: Eib.
 07 TOETE: Gor.
 08 PIEPE: Gor, Lar, Gels, Wesd, Hen.

- 09 PIEP: Zev.
 10 SCHENKTUIT: Zev.
 11 SCHENKTUTE: Baa.
 12 TUUTGAT: Does.

Lob: Tuut; met 'n uu as in 't woord minuut.
Wesd: Piepe; met 'n ie as in 't woord pier.
Zev: Piep; met 'n ie as in 't woord pier.
Bel: Deur de tuite van ne kettel geet i-j den inhoud oet ne kettel.
Bor: As ze met de kettel met koffie naar 't land gingen, deden ze 'n körk of 'n vösken papier in de tute.
Vor: Kolde thee of koffie zo uut de tute drin-ken is neet netjes.

HENGSEL
hengsel

- 01 HENGSEL: Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Vars, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen,

- △ *hengel 04* ▲ *henge 05*
 ▼ *heng 06* ◄ *henger 07*

Alle zeuven varianten van *hengsel* (01-07) bunt afleidingen van 't warkwoord *hengen* wat 'hangen' betekent. Bie de varianten 01-03 steet achter 't grondwoord *heng* 't achtervoegsel *-sel*, bie de variant 04 't achtervoegsel *-el* en bie de variant 07 't achtervoegsel *-er*. Bie variant 06 is gin achtervoegsel en 't veur den Noordoostelegen Achterhoek op-egeven *henge* slut an bie woorden *dee* eindegt op 'n *-e*; verg kaartjen op blz. 67.

- Bro, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Zed
II Bat.
- 02 HENKSEL: Eef, Vor, Haa, Lich, Voo, Tol.
- 03 HINGSEL: Pan.
- 04 HENGEL: Gor, Vor, Ruu, Zwi, Bel, Bre, Meg, Sin, Wesd, Zel, Hen, Does, Zev, Did, Lob II Bat.
- 05 HENGE: Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Rek, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 110].
- 06 HENG: Bor.
- 07 HENGER: Lich, Win.
- 08 HANDVAT: Harf, War, Vor, Haa, Aal, Baa, Wesv.

Does: 't Hengel/ 't hengsel van de kaetel.

Gels: De henge is van de pot of.

Vor: 't Henksel van de pot is der af.

Gels 1928: Met de smitlappe pakt ze de heite henge van de veurkettel [Gids Folkl 1, 89].

OOR, HANDVAT

oor, handvat

't Veurwerp wooran 'n kanne of panne vaste-eholden kan wodn, heet algemeen oor.

- 01 OOR: Acht, Liem II Bat.

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat 't veurwarp wooran 'n kanne vaste-eholden kan wodn ok wel 'n andere name hef:*

- 01 HANDVAT: Gor, Alm, Eef, Loch, Gels, Bel, Groen, Meg, Wesd, Hen, Tol, Ang, Zev, Did.
- 02 GRIP: Aal.

Bel: Ne kanne hef 'n handvat/oor.

Eef: Is der maor één oor, dan wördt mees-tentieds handvat ezeg en geen oor.

● *Veur de volgende plaatsen is op-egeven dat ieder van de twee veurwarpen wooran 'n panne vast-eholden kan wodn ok wel 'n andere name hef:*

- 01 HANDVAT: Gor, Harf, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gels, Rek, Groen, Aal, Win, Meg, Sin, Kep, Baa, Ang, Lat, Wesv, Zev, Zed.
- 02 HAANDVAT: Pan.
- 03 HANDVATSEL: Ruu, Nee, Groen.
- 04 ANVATSEL: Gees.
- 05 GRIP: Win.
- 06 GREEP: Wesv.

Bel: Ne panne hef twee handvaete/oorne.

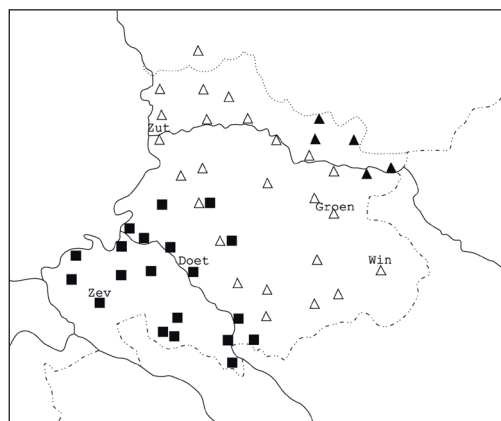
Aal: Eén handvat, twee handvaete; één oor, twee oorne.

Eef: An de panne zit altied oorn en geen handvatten.

STELLE

steel (van een pan)

- 01 STELLE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Haa, Bel,

△ *stelle 01*

▲ *stellen 02*

■ *stel 03*

Wat opvölt op dit kaartjen is dat veur Zelhem, Hengelo en Toldijk näöst de vorm op –e (stelle) ok de vorm zonder –e (stel) op-egeven is. Zelfstandege naamwoorden zonder –e komt namelek veural veur in de Liemers en in plaatsen dee kort bie den Olden lessel ligt; verg. kaartjes blz. 67 en 139. In 't Noordoosten van den Achterhook is veur vief plaatsen de vorm stellen op-egeven. Vormen op –en bunt der meer in disse regio; verg. b.v. 't kaartjen van vlekke op blz. 42.

- Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Sin, Wesd, Zel, Hen II Bat.
- 02 STELLEN: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek.
- 03 STEL: Gen, Voo, Meg, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Ang, Lat, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto.
- 04 STEEL: Pan, Lob.
- 05 HANDVAT: Zut, Aal, Win, Bre, Bro, Ang, Lat, Wesv.
- 06 GREEP: Wesv.

Ang: De stel van de koekepan of 't handvat van de koekepan.

DEKKEL

deksel

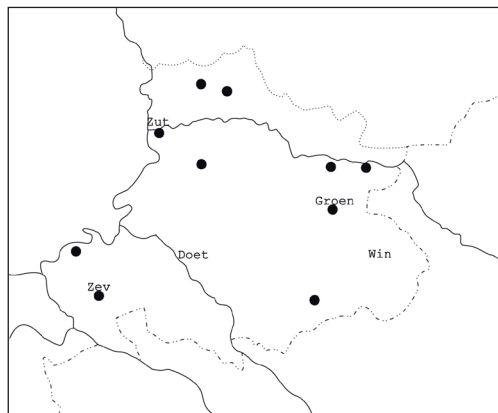
- 01 DEKKEL: Gor, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Bro, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob / Acht 1882 [Telge 2, 23], Vars 1985 [Telge 6, 81], Pan 1988 [Telge 7, 27], Lich 1991 [Telge 8, 29] II Bat, Hei, Rhe, Anh, Kle.
- 02 DEKSEL: Harf, Zut, Vor, Lar, Haa, Eib, Groen, Aal, Lat, Zev.
- 03 LID: Gor, Harf, Alm, Wich, Loch, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Lich, Win, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Lob / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 136], Vars 1985 [Telge 6, 210].
- 04 DOP: Zev.

Harf: 't Deksel van de kettel of 't lid van de kettel.

Bel: De dekkel van ne melkbusse hef 'n bus-senlid. [BUSSENID].

Eef: In 't dekkel van 'n kaetel/kettel zit altijd 'n gaetjen en soms zit de dekkel met 'n ket-tinkje vas an de kaetel/kettel.

Vars 1985: Wi-j zekt: den dekkel van de hekselkiste of van de tuugkiste, maor wi-j praot van 't lid van de koffiekanne, van de melkbusse, van den theepot [Telge 6, 81].

● *deksel 02*

't Standaardnederlandse woord *deksel* is veur 'n tiental plaatsen, verspreid aover onze streek op-egeven. Maor heel dudelek is dat 't woord *dekkel* nog heel gangbaar is. Dat woord was in 't Middelnederlands (eschreven as *deckel*) bekend en kump noe nog veur in 't Hoogduuts.

Harv 1991: De kindere gingen met foekepöte en potdekkete langs de huze. POTDEKKEL "potdeksel" [Telge 8, 93].

Kot 1925: Scheten moch Jan Baernd onwies gaerne doon. Mannege doeve en manneg kenientken hadde Miene dan ok al onder den potdekkel estopt [Meinen 3, 34].

Acht 1895: KLIP "deksel van een kan" [Telge 2, 66].

KNOP

knop (op een deksel)

- 01 KNOP: Gor, Alm, Eef, Zut, Ruu, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Bre, Win, Gen, Voo, Meg, Sil, Wehl, Kep, Bro, Ang, Dui, Zev, Pan II Bat.
- 02 KNOPPE: Wich, Vor, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol.
- 03 KNÖPKE(N): Harf, Vor, Loch, Zwi, Bor, Gees, Nee, Bel, Aal, Wesd, Lat, Wesv, Zev, Did, Lob.
- 04 KNOPKEN: Does.

- 05 DOP: Gor, Pan.
- 06 DOPPE: Vor.
- 07 DÖPKE: Lob.
- 08 OOR: Gels, Lich.
- 09 HANDVAT: Gels, Bel.

Eef: De knop kon van porselein waezen of van geglazuurd eerdewark.

Vor: Pas op; den dop/de knop/'t knöpken is heite.

Ruu: Den kettel en den dekkel bunt van roodkopper; de knop is van gelkopper.

HANDVAT

oor (op een deksel)

- 01 HANDVAT: Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Gees, Gels, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Gen, Meg, Sil, Kep, Dre, Hen, Bro, Tol, Lat, Zev.
- 02 HANVAT: Harf.
- 03 HANDVAETJEN: Vor.
- 04 HANDVATJEN: Bel.
- 05 HANDVATSEL: Ruu, Groen, Bre.
- 06 OOR: Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Lich, Aal, Win, Voo, Zel, Wehl, Hen, Does, Ang, Dui, Zev, Lob II Bat.
- 07 EURKE(N): Vor, Loch, Bor, Wesv, Zev, Did.
- 08 OORTJEN: Gor.
- 09 EUGTE: Wesd.
- 10 KNOP: Zut, Gels.

Hen: 't Handvat of oor van 't lid/de dekkel.

6.2.2 ANDER KÖKKENGREI

THEEBLAD

dienblad, theeblad

- 01 THEEBLAD: Gor, Harf, Alm, Zut, War, Wich, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Groen, Aal, Win, Vars, Sil, Zel, Kep, Dre, Hen, Bro, Baa, Wesv, Zed II Bat.
- 02 PRESENTEERBLAD: Vor, Loch, Gels, Rek, Bel, Aal, Win, Voo, Sin, Wesd, Zel,

- Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Did II Bat.
- 03 PRESENTIERBLAD: Meg, Wehl.
- 04 PRISSENTEERBLAD: Ruu.

- 05 DIENBLAD: Harf, Vars, Sin, Doet, Hen, Does, Ang, Lat, Dui, Zev, Zed, Pan, Lob.
- 06 DEENBLAD: Gor, Eef, Zut, Vor, Eib, Bre II Bat.
- 07 OPDIENBLAD: Zev.
- 08 OPDEENBLAD: Bel.
- 09 SERVEERBLAD: Gen, Meg, Wesv.
- 10 BLAD: Vor, Loch, Bor, Eib, Grääoen, Lich, Win, Hen, Zev, Sto.

Eef: Deenblad; maor wiele zeggen: "Pak efen 'n blaadjen".

Hen: As iemand naost zien wark in zien vrije tied in 'n café of zaal helpt, wordt der wel ezeg: "Hie löp naost zien wark in zaal H. met 't blad".

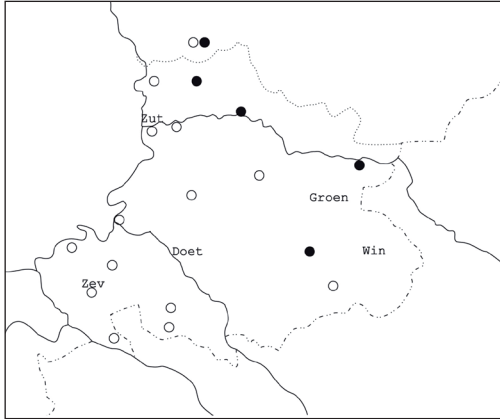
Bel: Vake wodn as opdeenblad de broodplanke of ne groten, platten telder ebroekt.

DEURSLAG

vergiert

- 01 DEURSLAG: Acht, Liem / Vars 1882 [Telge 4, 50], Acht 1882 [Telge 2, 24], Lob 1950 [Aant Nedsaks Inst], Aal 1964 [Rots 1, 7], sHe 1982 [Telge 3, 30], Vars 1985 [Telge 6, 83], Lich 1991 [Telge 8, 30].
- 02 DUURSLAG: Gees, Gels, Nee, Rek II Bat.
- 03 DURSLAG: Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 32].
- 04 VE(R)GIET: Gor, Zut, War, Ruu, Bre, Hen, Does, Lat, Zev, Did, sHe, Zed, Lob II Bat.
- 05 VE(R)GEET: Harf, Loch, Eib, Lich II Bat.
- 06 GAETJESPANNE: Eef.

Zed: Olde minse zegge now nog wel deur-

○ *ve(r)giet* 04

● *ve(r)geet* 05

De metwarkers hebt 'n dudeleke veurkeur veur 't woord deurslag/duurslag/durslag. Dat slut an bie 't feit dat 't bie 'n in 1991 ehouden landeleke enquête as tweede in de Gelderse toptien van populaire woorden kwam, nao schotteslet dat ton eerste eworden is. Verspreid aover onze streek is ve(r)giet op-egeven; vergeet kö'w beschouwen as 'n woord wat an-epast is an 't dialect; verg. kaartjen stekke op blz. 93.

slag, maor 't woord vergiet (uutgespraoke met 'n ie as in bier) wördt now völ gebruikt.

Hen: 'n Vergiet wier vrogger deurslag enuumd, tegeswoordeg heur ik die name niet meer zo völle; dan is 't gewoon vergiet.

Eef: Vrogger was 'n deurslag vake geëmailleerd maor tegeswoordeg bunt ze van kunststof of alleminium.

Bre: Vrogger ha'j ok ne deurslag van gebakken eerdewark, dén was platter as 'n gewoon vergiet.

Bel: Ne deurslag was van steen en kon grotere of kleinere gaete hebben. Ne deurslag van emaille had kleine gaetjes.

Bor: Der wazzen vrogger ok stenen deurslage.

Meg: Der zun deurslaeg van emaille en van aluminium.

ZEVE

zeef

01: ZEVE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre, Hen, Bro, Baa, Tol II Bat, Haak.

02: ZEEF: Zut; Gen, Voo, Meg, Ulf, Sil, Doet, Wehl, Kep, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.

03: ZEVVE: Bel, Groen, Lich, Aal, Win / Aal 1964 [Rots 1, 53], Win 1971 [Deunk 1, 283].

04: ZIF: Meg, sHe, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 178].

05: ZI-JE: Lar / Win 1971 [Deunk 1, 283].

06: ZIEJE: Gor, Gels.

07: TEEMS: Lat, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 194].

08: TEMZE: Win 1971 / Acht 1895 [Telge 2, 131].

09: DÄÖRSLAG: / Win 1971 [Deunk 1, 46].

Gels: Zieje is – net as 't warkwoord ziejen – 'n woord wa'j neet meer heurt. 't Melkzeve wodn vrogger vake an-eduud met 'de ziejje'.

Sto: 'n Kökkezif is net as 'n koffiezeeffe, alleen ens zo groot. Nao 't melke moes ie de melk deur 't zif giete; mael mot met 'n zif gezeef worre.

Meg: Naor gelang zien bestemming zun de maasgaeter groot of klein; ook is der verschil in dikte van 't gevlochten gaas dat veur 't zif is gebruikt.

Eef: 'n Zeve kan van allerlei materiaal waenn: o.a. van peerdehoor wat in 'n spaonen rand vaste zat.

Vor: Vrogger waren der verschillende zeven: van peerdehoor, van metaal en van varkensvellen dee elood waarn. Door zatten grote of kleine gaetjes in. 'n Zeve van peerdehoor wodn gebruikt um mel te zeven veur wittebrood.

Gees: In 'n kafmölle ha'j 'n groffe zeve en 'n fiene zeve.

Acht-Tw 1948: Wat is 't gekste, wat 't wieste en wat 't keunste? Antw: de zeve, dee smit 't beste weg en häölt 't slechste; de wanne,

dee smit 't slechste weg en häölt 't beste en de tange dee griep zo mer in 't veur.

● *Soorten zeven bunt:*

passe vite, appelmoeszeef

- 01 ROERZEVE: Haa, Groen, Dre.
- 02 RUURZEEF: Wesv, Zed, Pan.
- 03 REURZEVE: Aal.
- 04 REURZEVVE: Aal.
- 05 APPELMOESZEVE: Wich, Gees.
- 06 APPELMOESZEEF: Lat.
- 07 DRAEJZEVE: Bor.
- 08 DREIZEVE: Gor.
- 09 PASSEVIET: Voo.
- 10 PASVIET: Pan.

Eib: Appelmoes wodn in ne zeve ezeefd; dan kwamp der nen holten klos in met 'n handvat der baovenop.

Gor: Deur 'n draejeve wordt gekaokt aeten zo as appelmoes hen edrukt met 'n draejmechanisme.

Voo: 'n Passeviet is 'n zeef met 'n dreimechaniek um fruit fien te malen.

Zed: 'n Ruurzeef is um appelmoes te make en um baeze fien te male.

koffiezeefje

- 01 KOFFIEZEEFKEN: Gor, Zut, War, Wich, Vor, Nee, Groen, Lich, Aal, Gen, Voo, Sin, Sil, Dre, Hen, Bro, Tol, Ang.
- 02 KOFFIEZEEFKE: Harf, Alm, Gees, Gels, Haa, Rek, Wehl, Baa, Dui, sHe, Sto.
- 03 KOFFIEZEVVEKEN: Bel, Groen, Aal, Win.
- 04 KOFFIEZEEFJE(N): Bor, Lat.
- 05 KOFFIEZEEF: Kep, Pan.
- 06 KOFFIEZEVE: Loch.
- 07 KOFFIEZI-JE: Lar.

Sin: 'n Koffiezeefken was 'n klein rond metaalen zeefken met 'n handvat.

Lar: 'n Koffiezi-je wodn ok wal gebruikt veur

thee.

Tol: Bi-j 'n koffie- en theezeefken heurt 'n lekbesken. [LEKBEKSKEN].

● *As in bovenstaonde weurde 't woord koffie vervangen wordt deur 't woord thee, dan ontstaot de namen veur 't veurwerp woor-mee thee in-egotten kan wodn, zonder dat der blaedjes in 't köpken komt.*

meelzeef

- 01 MAELZEEF: Meg, Sil, Wehl, Zev, Did.
- 02 MAELZEVE: Wich, Loch, Vars, Wesd, Hen.
- 03 MAELZEVVE: Bel.
- 04 MELZEVE: Rek

Bel: Vrogger hadn ze ok maelzeven; dee broekten ze as ze zölf brood bakten. Dee wazzen van peerdehoor emaaft met 'n hölten raamwark der umhen.

Hen: Met 'n maelzeve wieren de zemmels uut 't weitenmael ehaald.

● *Andere zeven bunt:*

Groen: Met ne kollenzevve wodn kollen en aske escheiden. [KOLLENZEVVE].

War: Met 'n aszeve wodn as ezeefd. [ASZEVE].

Eib: De aske oet 't salamandertjen wodn deur 'n holten besken met 'n baomm van gaas ezeefd; de goeie kollen gingen der neet deur, de aske wal.

Bor: 'n Grovve zeve hadn ze um asse of blad-eerde te zeven.

● *Veur de namen veur de melzeve kiek in: De mens en zien wark, onder boerentermen.*

ZEVEN

zeven

- 01 ZEVE(N): Acht, Liem.
- 02 ZEVVEN: Bel, Groen, Aal, Win.
- 03 ZI-JEN: Ruu, Nee, Groen, Voo, Vars

/ Vars 1882 [Telge 4, 56], Win 1971 [Deunk 1, 284], Vars 1985 [Telge 6, 420], Lich 1991 [Telge 8, 149].

- 04 ZIEJEN: Gels.
05 ZIFTE(N): Meg / Pan 1988 [Telge 7, 158], Lich 1991 [Telge 8, 149].
06 ZICHTEN: / Vars 1985 [Telge 6, 419].
07 ZICHEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 218].

08 DEUR 'N/T ZEEF/ZEVE/ZIF *GIETEN*: Lar, Gees, Gen, Ulf, Baa, Tol, Ang, Sto.
09 DEUR DE/T/N ZEVE MOTTE(N): Eef, Gees, Eib, Hen, Lob.
10 DEUR 'N ZEVE *DOON*: Harf, Zev.

Eib: Zeven, maor wie zegt: zeemm.

Ruu: Melk köj zi-jen, mel moj zeven.

Lat: Nao 't melke moes de melk gezeef worde. 't Mael mot met 'n zeef gezeef worde.

Alm: Nao 't melken mosse wie de melk zeven. 't Mael mot met 'n zeve ezeefd worden.

Voo: Nao 't melken mos i-j de melk zi-jen. 't Mael mot met 'n zeef gezeefd worden.

Gels: Nao 't melken mos iej de melk eers ziejen/zeven. Doorveur lag der in de zieje 'n dook; later wodn der watten gebroekt bie j 't ziejen.

Hen: Nao 't melken mos de melk deur de zeve; de katte zat al kloor want 't filter was veur de katte um af te lekken. Mael mos deur 't zeve den van peerdehoor emaaft was.

Bel: De melk moj zevven met 't melkzevve met doorin ne zi-jdook. Mel mot met ne zevve ezeefd/ezeefd wodn.

Vars: Mael wier met 'n hoorzeve ezicht.

TRECHTER

trechter

- 01 TRECHTER: Acht, Liem.
02 TRICHTER: Meg, sHe.

Wehl: Um knooien te veurkommen bi-j aovergieten moj 'n trechter gebruiken.

Doet: 'n Trechter wier vrogger gebruikt um de petrollieslampe te vullen met petrollie.

sHe: Met 'n trichter/trechter doe'j flesse vulle.

Lich: Veur 't vullen van flessen he'j ne trechter neudeg.

Bor: A'j – b.v. petröllie of azien – in 'n flesse aover mossen geten, ha'j 'n trechter neudeg. Met 'n puntbuultjen zonder punte geet 't ok.

Hen: Vrogger heb ik de trechter niet zo völle zien gebruiken. Wi-j hadden der wel één maor ik betwiefel of elke boerenhuusholding der wel ene had.

Alm: Um peteröllie in de lampe te doon, ha'j 'n trechter neudeg.

Bre: De petrollieman dee met ne groten trechter petrollie in de petrolliekanne.

Vor: Raapöllie brachten ze met in 'n grote kruke, dan wodn dat in 'n kleinere flesse of kanne aover-egotten.

SCHELLEMANDJEN

(aardappel)schilmandje

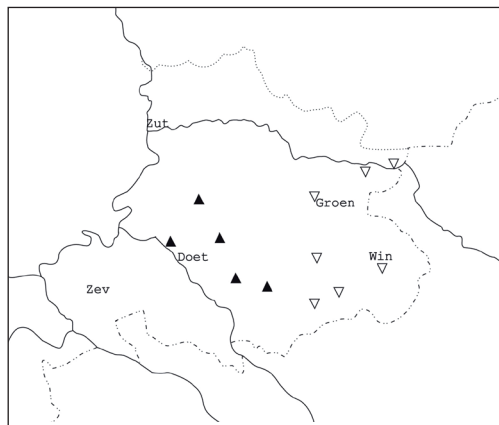
De namen 01 tut 54 hebt betrekking op veurwarpen, emaaft van wilgenteen; de namen 55 tut 67 op veurwarpen van holt.

- 01 SCHELLEMANDJE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Haa, Groen, Aal, Bre, Hen, sHe II Bat.
02 SKELLEMANDJEN: Bor, Groen.
03 SCHELLEMENDJE(N): Gor, Vor.
04 SCHELLEMENDEKE(N): Eib, Win.
05 SCHELMANDJE(N): Wich, Eib, Wesd, Zel, Dre, Hen, Tol, Sto, Pan II Bat.
06 SCHELMENDJE(N): Ruu, Kep, Baa.
07 SKELMENDJEN: Bel.
08 SCHELMAENEKE: Nee.

09 EERPELMANDJE(N): Gor, Eef, Zut, Vor, Loch, Lich, Aal, Bre, Doet, Hen, sHe.
10 EERDAPPELMANDJE(N): Zut, War, Vor.
11 EERPELE(N)MANDJE(N): Zel, Sto.
12 EERAPPELMANDJE: Zev.
13 EERAPPELMENDJE(N): Does, Zev.
14 EERPELMENDJE: Eib, Zed.

15 JAPPELMANDJE: Harf.
16 EERPELSCHELMANDJE(N): Aal, Bro, Baa, Lat, Dui, Did.

- 17 EERPELSCHELMENDJEN: Voo.
 18 EERDAPPELSCHELMENDEKEN: Bel.
 19 ERPELSCHELMAENDJE: Lob.
 20 EERAPPELSCHELLEMENDJE: Wesv.
- 21 SCHRAAPMANDJEN: Vor.
- 22 SCHELLEKORF/SCHELLEKÖRFKE(N):
 Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gels, Haa, Nee.
 23 SCHELKÖRFKE(N): Gees, Rek, Bel,
 Groen.
 24 SKELLEKORF: Bor.
 25 EERPELKORF/EERPELKÖRFKEN:
 Ruu, Loch, Gees, Gels II Haak.
 26 EERPELKORFKEN: Bel.
 27 EERPELSCHELKÖRFKEN: Meg.
 28 EERPELSCHELLENKÖRFKEN: Groen.
 29 SCHRAAPKORF, SCHRAAPKÖRFKEN:
 Vor, Lar, Bel / Gels 1928 [Gids Folk 1,
 87].
- 30 EERPELSCHELBENNEKE(N): Voo, Meg,
 Zel, Wehl, Ang, Did, Zed.
 31 EERPELBENNEKE(N): Aal, Din, sHe,
 Zed.
 32 EERPELEBENNEKE: Wesv, Sto.
 33 EERPELENBENNE(KEN): Voo, Sin, Sil,
 Her.
- 34 SCHELBENNEKE(N): Aal, Sil, Wesd,
 Dre, Wesv, Did, Sto.
 35 EERPELENSCHELBENNEKEN: Gen.
 36 EERDAPPELESCHSELBENNEKE: Zev.
 37 ERRAPPELESCHSELBENNEKE: Pan.
 38 ERRAPPELBEN: / Pan 1988 [Telge 7,
 35].
 39 ERPELBEN: Lob.
 40 JAPPELSCHSELBENNEKEN: Dre.
- 41 SCHELLEBENNEKEN: Aal, Vars.
- 42 SCHRAAPBENNE(KEN): Aal, Sin, Wesd
 / Vars 1985 [Telge 6, 306].
- 43 SCHRAAPMATTE: Vars, Wesd, Zel, Hen.
 44 SCHELMATTE: Wesd, Kep.
 45 EERPELMATTE: Hen.

- ▲ -matte 43-46
 ▽ -moeke,- muukske(n) 48-53

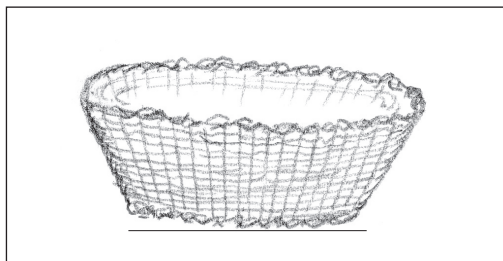
't Schellemandjen (veur eerdappels) hef heel völle namen; bie 't mandjen, emaaft van wilgentenen, hebt de samenstellingen met de woordtypen mand, korf en ben 'n groot andeel. Op 't kaartjen steet de verspreiding van de woordtypen matte en moeke/muuskens dee veur 5 resp. 7 plaatsen in den Achterhook op-egeven bunt. Aalten kent nog 't woord eerpelenstuupken.

- 46 EERPELENMATTE: Zel.
 47 MATTE: / Zel 1936 [Klokman 3, 36].
- 48 MOEKE: Rek, Bel, Win.
 49 EERPELMOEKE: Rek, Lich.
 50 MUUKSKE(N): Eib, Bre.
 51 EERPELMUUKSKEN: Lich, Win.
 52 EERAPPELENMUUKSKEN: Win.
 53 SCHELLEMUUKSKEN: Aal, Bre, Win.
- 54 EERPELENSTUUPKEN: Aal.
- 55 EERPELBEKSKE(N): Gees, Bre, Does,
 Zed.
 56 EERPELBAK: Eef, Zut, Vor.
- 57 SCHELBEKSKE(N): Nee, Groen, Tol.
 58 SCHELBAK: Wesv.
 59 EERAPPELSCHSELBEKSKE: Zev.
 60 ERPELSCHSELBEKSKE: Lob.

- 61 SCHELLEBEKSKEN: Aal.
 62 SKELLEBEKSKEN: Groen.
 63 SCHELLEBAK: Loch.
 64 SCHELLENBAK: Gor.

- 65 SCHELLEKISTJE: Haa.
 66 EERPELEKISJE: Wesv.

- 67 EERPELBAOMKEN: Loch.
 II schellebaom: Bat.

Schellemandjen.

Rek: Ne moeke is ovaalvormig, 'n schelkorfke vake rond. Beie bunt meestal evlochten van twieg.

Bre: 't Eerpelmandjen en 't muuksken bunt ovaal en evlochten van wedden.

Kep: 'n Schelmatte was 'n ovale, van tenen gevlochten mand, tamelijk vloot.

Hen: Altied heb ik mien af-evraogd woorum dat ding matte heit; ik kenne dat ding namelek niet anders dan 'n mandje van wilgentenen evlochten; 30-40 cm deursnee en ca. 15 cm hoge.

Vor: Bie ons maakten ze 't schellemandje van wilgetuun. Mien grootva vloch ze maor ik kanne 't ok nog wel. 't Was net as 'n tuun van 'n benne, allene waarn ze völle kleiner en meer wied as hoge.

Zwi: 't Schellekorfken wodn altied emaaft van twieg dat vake an de kante van 't göt-tengat greujen of an de slootkante.

Harf: 'n Schellenmandje/jappelmandje is emaaft van twieg.

Zut: 'n Eerdappelmandjen was van tenen/twiegen en had twee oren.

Gor: 'n Schellebak is vake vierkant en van

holt; mandjes bint van wilgenteen. Door veel 't zand zo deur; der mot dus 'n krante onderin.

Zed: In 'n eerpelbenneke lag 'n krant of 'n toet, anders viel 't zand van de eerpels op de slip.

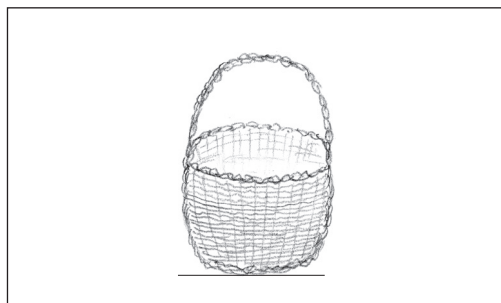
Vor: At ze 't schellemendjen mooi wollen maken, wodn der nog orne an-ezet en vlochten ze der 'n paar geschilde ween bie deur.

● *Op grond van huusholdelek wark wordt ok nog de volgende manden onderscheiden:*

broodmandje, boodschappenmand, naaimandje, stopmandje, breimandje, stofdoekenmandje, poetsmandje.

- 01 BROODMANDJE(N): Eef, Loch, sHe.
 02 BOODSCHAPPENMANDJEN: Aal, Ang.
 03 BOODSCHAPPEMAND: sHe.
 04 BOODSCHAPPENKÖRF: Kep.
 05 BOSSCHOPPENKORF: Nee
 06 NAEJMANDJE(N): Loch, sHe.
 07 NAAIMANDJEN: Eef, Tol.
 08 STOPMANDJEN: Eef, Aal.
 09 BREIMANDJEN: Aal.
 10 BREIMAENEKE: Nee.
 11 WOLBENNEKEN: Voo.
 12 STOFDOKENMANDJEN: Zut.
 13 STOFDOEKENBEN: Lob.
 14 POETSMANDJE: sHe.
 15 POETSBENNEKEN: Kep.
 16 ROMMELMANDJE: Ang.

Nee: In 't breimaeneke deden de vrouwleu 't breiwark.

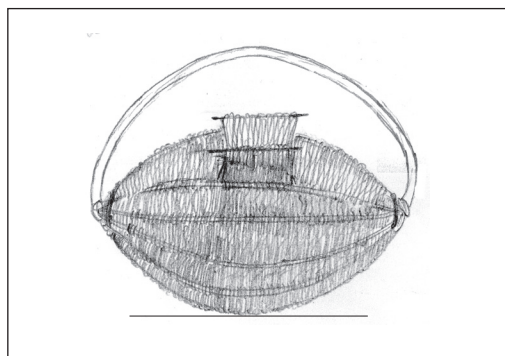
Wolbenneken.

Zut: 't Stofdokenmandjen is 'n smal mandjen.
Voo: 'n Wolbenneken was veur kluwens en knotten goorn.

Pan 1988: PRULLEBEN "prullenmand" [Telge 7, 110].

OELENWANNE (wal)notenkorf

- 01 OELEWANNE: Gor, Lar, Vars / Vars 1985 [Telge 6, 243].
- 02 OELENWANNE: Aal / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 152], Win 1971 [Deunk 1, 158].
- 03 NÖTTENOELE: / Win 1971 [Deunk 1, 156].
- 04 NÖTTENKÖRF: Voo.
- 05 WALNÖTTENKORF: Ruu.

Oelenwanne.

Gor: 'n Oelewanne is 'n ronde körf met beugel en 'n (veerkant) gat um nötten bie de schossteen te bewaren.

Ruu: 'n Walnöttenkorf had 'n gat an de baovenkante woor as owwen hand net met ene nötte der in, deur kon.

Voo: In 'n nöttenkörf wieren de nötten bewaard. 't Gat baovenin is zó groot, da'j der één nöt tegeliek kunnen uuthalen. Soms zat der nog 'n dekseltjen op 't gat.

Acht 1964: De oelenwanne was in vrogger tied 'n evlochten körfken waarin ze de nötten bewaarden. Dat körfken wier dan onder de

schossteen ehangen zodat de nötten dreugen können [Oelenwanne 10].

STAMPER *stamper*

- 01: STAMPER: Harf, Alm, Zut, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Vars, Sin, Sil, Wesd, Hen, Bro, Does, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Pan.
- 02 STAMPERT: Bel.
- 03 EERPELSTAMPER: Gor, Eef, Zut, War, Vor, Ruu, Loch, Bel, Doet, Wehl, Baa, Ang, Dui II Bat.
- 04 EERPELENSTAMPER: Aal, Voo, Meg, Wesd, Zel, Hen, Tol.
- 05 EERPELESTAMPER: Zev, Sto.
- 06 ETTENSTAMPER: Wich, Vor, Zel, Dre.
- 07 AETESTAMPER: Lob.
- 08 POTSTAMPER: Vor, Dre.
- 09 PUREESTAMPER: Gor.
- 10 DRAODSTAMPER: Kep.
- 11 STEMPEL: Win, Sin.
- 12 STOMSTAMP: Bro.
II jappelstamper: Bat.

Bel: Stamperd, maor wi-j zegt: stampad.

Gor: De eerpelstamper is van gebaogen iezerdraad, de pureestamper is rond en plat, met kleine ronde gaten woor de puree as wörmpkes deurhen krult.

● *De metwarkers geeft in meerderheid an dat der vrogger geen stampers waren, maor dat der andere meneren waren.*

Harf: Vrogger wodn de jappels fien-emaakt met 'n vörke en 'n hölten leppel.

Wich: Ton der nog gin ettenstampers waarn, gebruikten ze 'n schuupleppel of 'n hölten leppel.

Vor: 't Wodn ook wel met 'n hölten leppel of 'n hölten stamper edaone en dan wodn dat maor 'n betjen deur mekare ereurd. Iej kwammen ook wel 's 'n helen eerpel tegen met 't etten, veural as 't niet al te gaar was.

Maor dan mos iej maor goed kewwen.

Gees: Vrogger gebroekten ze 'n schumer, mangs tutdat e krom was.

Nee: Vrogger hadn wie gin stamper mor ne groten geetiezeren schumer; door wodn 't spul met duur mekare estot.

Eef: 'n Olde vrouwe hef ons ezeg dat ze vrogger de schoemlaepel nammen.

Bre: Veur den Tweeden Oorlog wodn 't aeten met 'n schumer fijn estotene.

Wesd: Pot-deur-mekare wodn met de schuümleppel emaaft.

Wesv: Stampe deje ze vroeger met de schuümleppel: ze stak de laepel op en neer in 't aete en zette 't aete der met um tot 't fien genoeg was.

Zev: Met de schuüm spaon deje ze de eerd-appelle fien stampe.

Bel: Wi-j stampten de eerpels en de greunte met de skumer deur mekare; wi-j kennen gin stampad.

Gels: 't Gebuurn net zo as 't 't beste gink: met 'n schumer of 'n sleef.

Loch: Der wodn 'n sleef gebruukt.

KLOPPER

garde

01 KLOPPER: Acht, Liem II Bat.

02 KLOPERT: Aal.

03 GARDE: Gor, Harf, Alm, War, Loch, Eib, Groen, Aal, Win, Gen, Voo, Sin, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Bro, Lat, Dui, Zed, Sto, Pan II Bat.

04 GADDE: Vor, Bor, Bre, Win, Tol.

05 GARRE: Gees, Rek, Bel.

06 GAR: Dui.

07 GAD: Wesv.

08 GARDER: Eef.

09 GERDE: Zut.

10 KLUTSER: Eef, Lich, Wesd, Kep.

11 EIERKLUTSER: Eef, Hen.

12 EIERKLOTSER: Lob.

13 EIERKLOPPER: Wich, Wehl, Kep.

14 EIERKLÖPPER: Bel.

15 KLOPGARDE: Groen.

Zed: Garde is 'n defteger woord veur klopper.

Wesd: Later nuumden ze 'n klopper of klutser: 'n garde.

Loch: Um melk op te kloppen ha'j 'n garde.

Eef: Veur eier was der 'n eierklutser in de handel en dee was der al veur de Eerste Weerldoorlog. Dat was 'n raadje met 'n handvat wooran ie mos draejen en zo ko'j dan twee klutsers laoten draejen. As jonge dee ik dat graag want door ko'j ok room met klutsen.

Lob: Op 'n eierklotser moes je drukke.

Groen: Tegeswoordeg he'j 'n electriche mixer met twee staolen garden der an.

Bre: Eiwit kloppen gebeuren met de vorke of ne lichte stamper. [STAMPER].

Aal: Vrogger wodn der wal eier met de vorke eklopt.

Gees: Vrogger deden ze dat met twee vorken an mekare.

sHe: 'n Klopper wier lang niet altied gebruik. Bi-j 't schuüm slaon van eiwit in 'n diep bord werde 'n vörk of 'n laepel en 'n vörk same gebruik.

TROMMEL

trommel

01 TROMMEL: Acht, Liem II Bat.

02 TROMME: Alm, Eef, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Rek, Bel, Win, Zel, Hen, Tol.

03 TROMMELE: Groen, Win, Vars / Vars 1985 [Telge 6, 354].

04 BLIK: Haa, Nee, Win, Did.

Eef: 'n Blik met 'n draeje de dekkel is 'n trummelken; iej hebt 'n keukskestrommel en 'n broodtrommel. Maor ze hadn 't ok aover de tromme. Opoe zei: "Lank miej de tromme 's, dan za'k de kinder 'n staeksken geven".

Nee: Taafelkeukskes dee mien moo in 't keukskesblik, keukskes deenn ze in 't keukskestrummeke. Stoete bewaarn ze in ne broodtromme.

Win: Veur 't bewaren van beschuut he'j de schutentrommele, ne koke wordt bewaard in

'n kokenblik.

Hen: 'n Tromme woor ni-jjoorskoeken in bewaard wodn, hing nãöst den heerd.

Zel: Vrogger hadde wi-j 'n trommel met 'n ronde ovalen dekkel an de mure hangen. Door wieren beschuutjes en theebeschuu-tjes in bewaard: de beschuutjestrømme.

Groen: In de vastentied hadden kinder 'n vastentrummelken. Ok he'j ne koekjestrøm-mel en ne broodtrommele.

Sto: In de vastetied moes de pleskestrøm-mel dich blieve.

● *Veur 't vastentrummelken kiek ok in: De mens en zien nãösten-B, blz. 381-382.*

BESCHUUTBUSSE

beschuitbus

01 BESCHUUTBUSSE: Gor, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Haa, Groen, Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Tol II Bat.

02 BESCHUUTBUSSE: Groen.

03 BESCHUUTBUS: Doet, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Groen, Zev, Did, Zed, Sto, Her, Pan.

04 BESCHUTENBUSSE: Lar, Nee, Rek, Bel, Aal, Win.

05 BESCHUTENBUSSE: Bel.

06 BESCHUTEBUS: sHe.

07 SCHUTENBUSSE: Win.

08 BESCHUUTTROMMEL: Gor, Harf, Vor, Din, Sil, Zel, Hen, Did, Sto.

09 BESCHUTENTROMMEL: Lar, Eib.

10 BESKUTENTROMMEL: Bre.

11 BESCHUUTTROMME: Eef, Zel.

12 BESCHUTENTROMME: Rek.

13 BESKUTENTROMME: Bel.

14 BESCHUUTBLIK: Vor, Gen, Voo, Hen, Did, Lob.

Eef: 'n Beschuitbusse is 'n ronde hoge busse. 'n Beschuittromme was groter en had een vaste dekkel dee kon draejen. Der konden twee rollen beschute in. Mien moo had zo ene; dat was een kleine broodtromme.

Voo: Der bunt ok gedreugblikken. Dat zun bussen woorin 't gedreug (gedreugde appels en peren) in bewaard wier. Door stonnen vaak mooie plaatjes op gevarfd. [GEDREUG-BLIK].

KOFFIEMÖLLE

koffiemolen

01 KOFFIEMÖLLE: Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Kep, Hen, Baa.

02 KOFFIEMÖL: Meg, Voo, Ulf, Wehl, Does, Lat, Groes, Zev, Did, sHe, Sto.

03 KOFFIEMEULE: Wesv, Lob.

Gaa 1968: "Now zet ik koffie", zei Irma. Metene liep ze al nao de koffiemölle dee op de gotte tegen de mure zat [Van Velzen 3, 111].

Win: 'n Raodsel: 'n Holten huusken, met 'n koperen kruusken, ne iezeren draej in 't gat; rao rao wat is dat? [Ok: / Win 1976 (Aessink 4, 49)].

Win 1976: Foek, foek, foek, met ne veerkan-ten boek, met ne drejer in 't gat. Rao, rao, wat is dat? [Aessink 4, 49].

● *Namen veur 't beksken onderin 'n koffiemölle bunt:*

01 LAEKEN: Ruu, Gels, Rek, Groen, Win, Vars.

02 LAEKE: Gees, Nee.

03 LAEDJEN: Wich.

04 BEKSKE: Wehl, Sto.

05 BEKSKEN: Vars.

06 SCHUUFKE: Gees.

07 RUMPKEN: / Win 1971 [Deunk 1,198].

Gees: Onderin de koffiemölle zit 'n laeke of schuufke; door kwam de gemalen koffie in. Baovenop de koffiemölle zit 'n koperen komme; door doo'j de koffiebönen in um ze te malen.

Din: Wi-j hadden 'n koffiemölle met onderan 'n glazen pötje: 't MÄÖTJEN.

Zev: 'n Koffiemöl het 'n MAOTGLAS en 'n SLUNGER um de koffie fien te male.

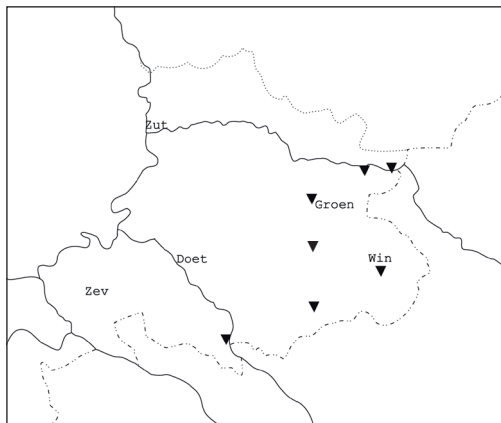
PANNELAP

pannenlap

- 01 PANNELAP: Eef, Eib, Gen, Voo, Ulf, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 02 PANNELAPPE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Loch, Groen, Aal, Bre, Sin, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Bro.
- 03 PANNELAPPEN: Bel, Aal.
- 04 PANLAPPE: Harf, Ruu, Lar, Gees, Gels, Haa, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Hen II Bat, Haak.
- 05 PANLAP: Eib, Meg, Ulf, Sil, Zev, Did.
- 06 PANLAPPEN: Bel, Lich.
- 07 PANNENLAPPE: Wich, Vor, Loch, Bor, Gels, Nee, Win, Vars, Hen, Baa, Tol II Bat.
- 08 PANNENLAP: Lar, Aal, Does.
- 09 PANNENLAPPEN: Eib, Rek.
- 10 SMITLAPPE: Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Nee, Groen, Lich, Aal, Win, Vars, Sin, Wesd, Hen, Tol / Lar 1927 [Heuvel 1, 75], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 183], Vars 1985 [Telge 6, 320], Lich 1991 [Telge 8, 110].
- 11 SMITLAPPEN: Rek, Aal, Win / Win 1971 [Deunk 1, 217].
- 12 SMITSLAPPE: Hen.
- 13 POTLAP: Sil.
- 14 POTLAPPEN: Bel.
- 15 POTTENLAP: Ang.
- 16 POTTEDOEK: Wesv.
- 17 PANDOEK: Wesv.
- 18 ANPAKKER: Groen.
- 19 TOD: Did.

Ruu: Vrogger neumen ze 'm smitlappe; noe panlappe.

Hen: Heite pannen wordt van 't vuur enommen met behulp van pannelappen. Mien moeder numen die dinge smitslappen. Ze maken ze van olde lappen; later heb ik ok wel

▼ lappen 'lap' 03, 06, 09, 11, 14

Den Oostelegen Achterhoek hef vaker de uitgang –en i.p.v. –e; verg. kaartjes op blz. 42 en 't onderschrift van het kaartjen op blz. 111. Verg. ok schragen 'wasbok' benamingen 05-07 en 11 op blz. 63.

's ezien dat ze ze haken.

Tol: Smitlappe is 'n older woord as pannelap-appe. 'n Smitlappe wodn emaaak van 'n old laken of 'n olden handdoek; flink wat laogen op mekare.

Aal: Ne smitlappe was emaaakt van stevvege, olde lappen, 'n paar laogen deur-estikt.

Gees: Um 'n smitlappe te maken, mo'j olde lappen op mekare neistern en dan 'n lisse der an maken um 'm an op te hangen.

Vor: 'n Pannelappe was vake emaaakt van versletten klere dee nog 'n betjen dikke waren.

Did: Panlappe wiere gemaak van olde lappe.

Gor: 'n Pannelappe was emaaakt van gebreid of gehäökt katoen of van 'n versleten hand- of theedoek of van 'n piepe van 'n lange jae-ger onderbokse.

Rek: Ne smitlappen/panlappen wodn vake ebreid van old oetgehaald goorn.

Lob: Pannelappe dee je hake van katoen.

Wesv: 'n Pannelap was gemaak van 'n ouwe fenelle lap of molton; ook wel van resjes ke-toen, gebreid of gehaak. Bi-j 'n hele hoop minse gebruikte ze de theedoek. Die wier in 'n driehoek gevouwe en dan opgerold. Dan

wier die over de pan geleid en met de uuteinde ko'j de ore dan vaspakke.

Loch: Den wasseldook was ok vake pannelappe.

Lich 1991: Met veslaovend meken de kinde-re zich met ne smitlappe luk zwat en gingen dan met de foekepot rond [Telge 8, 110].

● *'n Name veur 'n "treefje" is:*

Acht-Tw 1948: REESTER "rooster om eten op warm te houden" [Wanink 1, 167].

Vars 1985: "Krieg effen 't treefken en zet dat op taofel, dan kan'k de pappot der op zetten".
TREFKEN [Telge 6, 353].

ALFABETISCH REGISTER VAN ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE WOORDEN UUT “DE MENS EN ZIEN WARK-A”

In dit register bunt allene dee woorden op-enommen dee in hoofdletters eschreven staat.
Het teken steet in dit register neet veur de paginanummers.

A

aandik 124
aandweile 30
aankere 17
aanrech(t) 49
aanvaege 17
aanzette 126
aardewark 100
aardewerk 100
aeker 138
aetensgrei 45
aetenspot 135
aetestamper 148
aetgerei 45
aetvörk 119
afbö(r)sele(n) 41
afbo(r)selen 41
afbo(r)stelen 41, 66
afdoen 16, 94
afdreugdoek 54
afdreugdook 54
afdreuge(n) 52
afdrupmat(te) 52
afdruprek(ke) 52
afdruupmat(te) 52
afdruuprek(ke) 52
afdweilen 30
afhale(n) 76, 94
afkeren 17
afmake(n) 3, 43
afminderen 94
afmosselen 2
afnaemen 16
afneme 16, 94
afnemme(n) 16
afschrobbe(n) 18
afspeulen 47
afspeusel 48
afspule(n) 47
afstoffe(n) 16
afvaege 15
afval 6, 7

afvalemmer 9
afvalhoop 8
afvalle 7
afvalrommel 7
afvalton 9
afwas 45
afwas 45
afwasbak 50
afwasbö(r)sel 51
afwasbo(r)sel 52
afwasbostel 52
afwasgrei 45, 51
afwaske 45
afwaskebak 50
afwasken 45
afwaskwas(t) 51
afwaskwaste 51
afwasmesien 51
afwasmesjien 51
afwasse(n) 45
afwasspul 50
afwastaofel 49
afwasteil(e) 50
afwasteiltje(n) 50
afwetten 127
afwisse(n) 3
aker 138
anbreien 92
andikke 124
andweilen 30
anjagen 76
an'keren 17
anpakker 151
anrech(t) 49
anrichte 49
anscharpen 126
anstrieken 126
anvaegen 17
anvatse 140
anzetiezer 129
anzetplanke 128
anzetstaol 129

anzetten 126
aonrech 49
aoverhalen 94
appelmoeszeef 144
appelmoeszeve 144
arech(t) 49
as-emmer 9
asselooog 66
aszeve 144

B

baeker 110, 111
baerkebessem 21
bah 4
bak 50, 105, 107
bakkepan(ne) 137
bal 95
bamboebessem 22,
23
bamboebessem 23
bamboewöske 27
bamboosbessem 23
bamposbessem 23
bane 74
baodem 131
barkebessem 21
barken-asse 67
barkenbessem 21
be'dure(n) 94
bek 123, 126
beker 110
bekker 110
bekske(n) 108, 150
belappen 97
belt 9
ben(ne) 60
benksken 63
berkebessem 21
berkenbessem 21
beschutenbus(se)
150
beschutentromme

150
beschutentrommel
150
beschuu(b)lik 150
beschuu(b)us(se) 150
beschuu(b)utromme
150
beschuu(b)utrommel
150
beskutenbusse 150
beskutentromme
150
beskutentrommel
150
beskuutbusse 150
besseldraad 87
bessem 20, 23
bessemen 17
bessemkeerl 22
bessemrieze 22
bessemstaele 21
bessemsteel 21
bessemstel(le) 21
bessemstellen 21
beugel 132
beugeldop 132
beugelfles(se) 130
beugelklemme 132
beugelstop 132
beundeke 28
beunder 26
beunen 18
beurt(e) 2
beurte 14
biejenwas 32
biejkeren 17
biejvaege 17
biemaken 94
bierfles(se) 130
bierglazen 129
bierpol 130
bierpul 130

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-A" vervolg

<i>biertuite</i> 115	<i>boene(n)</i> 32	<i>boterammebö(r)dje</i>	<i>botterwarmer</i> 103
<i>bijewas</i> 32	<i>boenwas</i> 32	102	<i>bout</i> 80
<i>bi-jmake(n)</i> 94	<i>boerenjongesleppel</i>	<i>boterammebo(r)d-</i>	<i>braam</i> 126
<i>bi-jmeerderen</i> 94	116	<i>je(n)</i> 102	<i>brand</i> 4
<i>bi-jvaege</i> 17	<i>boeskoolmes</i> 122	<i>boterhambo(r)dje(n)</i>	<i>braodpan(ne)</i> 136,
<i>bind(e)</i> 87, 88	<i>boeskoolsnieder</i> 122	102	137
<i>bindjen</i> 87	<i>böggel</i> 132	<i>boterhambord</i> 102	<i>braodpot</i> 135
<i>blad</i> 142	<i>böggelfleske</i> 130	<i>boter(h)ambö(r)je</i>	<i>braodvörke</i> 119
<i>blauw</i> 71, 72	<i>böggelflesse</i> 130	102	<i>braom</i> 126
<i>blauwe(n)</i> 71	<i>bok</i> 62	<i>boterhammes</i> 120	<i>braombessem</i> 21
<i>blauwsel</i> 71, 72	<i>bokschragen</i> 63	<i>boterhamstelderken</i>	<i>bred</i> 63
<i>blauwsele(n)</i> 71	<i>bol(le)</i> 89, 131	102	<i>breiden</i> 91
<i>blauwselepupken</i> 72	<i>bolfietjen</i> 121	<i>botervlooitje</i> 102	<i>breidöpkes</i> 92
<i>bleek</i> 73	<i>bollen</i> 89	<i>botrambo(r)dje</i> 101	<i>breie(n)</i> 91
<i>bleekgraven</i> 74	<i>bolt(e)</i> 80, 81	<i>botramtelderke(n)</i>	<i>breihöltjen</i> 92
<i>bleekhuusken</i> 74	<i>bolten</i> 81	102	<i>breimaeneke</i> 147
<i>bleekkolk</i> 74	<i>boltlappe</i> 81	<i>botter</i> 126	<i>breimandjen</i> 147
<i>bleekveld</i> 74	<i>bond</i> 88	<i>botter(h)ambo(r)d-</i>	<i>breinaold(e)</i> 92
<i>bleekweide</i> 74	<i>bonen</i> 32	<i>je(n)</i> 101	<i>breinaoldedöpkes</i> 92
<i>bleik(e)</i> 72, 73	<i>bonenpot</i> 134	<i>botteramtelderke</i>	<i>breinaoldendöpkes</i>
<i>bleike(n)</i> 72	<i>boodschappemand</i>	102	92
<i>bleikgraven</i> 74	147	<i>botterhammes</i> 120	<i>breinaole</i> 92
<i>bleikklomp</i> 74	<i>boodschappenkörf</i>	<i>botterhamstelder</i>	<i>breinaolendöpkes</i> 92
<i>bleikspaan</i> 74	147	102	<i>breinold</i> 92
<i>blek</i> 29	<i>boodschappен-</i>	<i>botterkuupke</i> 103	<i>breipen(ne)</i> 92
<i>bleke</i> 72, 73	<i>mandjen</i> 147	<i>bottermesken</i> 120	<i>breipinne</i> 92
<i>bleke(n)</i> 72	<i>boonder</i> 25, 28	<i>botternap</i> 103	<i>breipreme</i> 92
<i>blekenklomp</i> 74	<i>boonwas</i> 32	<i>botterpot</i> 102	<i>breistökke</i> 92
<i>blik</i> 29, 149	<i>bo(r)d</i> 100	<i>botterpötje(n)</i> 102	<i>bri-jnold</i> 92
<i>blikken (bnw.)</i> 95,	<i>bö(r)d</i> 100	<i>botterschaaltje</i> 102	<i>bri-jpen</i> 92
111	<i>bordendoek</i> 54	<i>botterschale</i> 103	<i>broddelen</i> 91
<i>blodde</i> 120, 124	<i>bordendoek</i> 54	<i>botterschäöltjen</i> 102	<i>broddeleri-je</i> 91
<i>blodden</i> 124	<i>bordure(n)</i> 94	<i>botterschöltjen</i> 102	<i>broddelwark</i> 91
<i>blouw</i> 71, 72	<i>borrelglaeskes</i> 129	<i>botterschottel</i> 102	<i>bromwaterskenne-</i>
<i>blouwe(n)</i> 71	<i>borrellaepelken</i> 116	<i>botterschöttel</i> 102	<i>ken</i> 111
<i>blouwsel</i> 71, 72	<i>bö(r)sel</i> 25, 27	<i>botterschöttele</i> 102	<i>brood</i> 126
<i>blouwsele(n)</i> 71	<i>bo(r)sel</i> 28	<i>botterschötteltjen</i>	<i>broodbo(r)djen</i> 102
<i>blouwselepupken</i> 72	<i>bo(r)s(t)el</i> 25	102	<i>broodmandje(n)</i> 147
<i>blöwsel</i> 72	<i>bosschoppenkorf</i>	<i>bottersköttel</i> 102	<i>broodmes</i> 120
<i>boch(t)</i> 7	147	<i>botterstikker</i> 104	<i>broodschaal</i> 106
<i>bodde</i> 75	<i>bossele(n)</i> 41	<i>bottertunneke</i> 103	<i>broodschale</i> 106
<i>boekflesse</i> 130	<i>bössele(n)</i> 41	<i>bottervleut(e)</i> 102	<i>broodskale</i> 106
<i>boel</i> 4, 5	<i>bosselgrei</i> 29	<i>bottervleutje(n)</i> 102	<i>broodtelder(ke)</i> 102
<i>boenbo(r)sel</i> 25	<i>böstele</i> 41	<i>bottervleutken</i> 102	<i>broodzaag</i> 120
<i>boender</i> 25, 26, 27	<i>bostelen</i> 41	<i>bottervloot</i> 102	<i>broodzage</i> 120
<i>boenderken</i> 27	<i>bot</i> 124	<i>bottervlootje(n)</i> 102	<i>buken</i> 65

- bukepot* 63
bune(n) 32
buntbessem 22
burt 2
bussenbo(r)sel 25
bussenbö(r)sel 25
bussenbo(r)stel 25
bussenlid 141
buten 76
buukkuven 61
buukschrage(n) 63
buuktonne 75
buultjen 72
buunder 26, 27
buunderere 2, 18
buunderken 26, 28
buundertje 27
- C**
- centrefu* 75
champagnekörk 131
chlören 72
cognacflës 130
cognacglazen 129
compos(t) 7
compos(t)hoop 8
- D**
- daelbessem* 21
daelebessem 21
daghuurder 119
däörslag 143
deenblad 142
dekkel 141
dekschaal 105
dekschale 105
deksel 141
dekskale 105
depot 85
deurpiepen 90
deurslag 142
deurslaon 70
deurstaeke 90
deurstekken 89
deurstoppen 94
deurtunen 94
- deurwaarder* 121
dichmaoze 95
dienblad 142
dikke 124
doen 2, 30, 36
doktersflesken 130
doon 2, 5, 36
dop 131, 132, 133, 141, 142
döpke 142
doppe 142
draad 90
draejdop 132
draejeve 144
draod 76, 77, 89, 90, 126
draodstamper 148
dreepoot 63
dreimangele 76
dreizeve 144
drek 6, 7
drekbak 9
drek-emmer 7, 9
drekgat 9
drekhoop 8
drekkaetel 9
drekvat 9
drekwagen 7
dreugdoek 54
dreugdook 54
dreugdraod 77
dreuge(n) 76
dreugedoek 54
dreugedook 54
dreugedraod 77
dreugeknieper 78
dreugepinne 78
dreuglien(e) 77
dreugmölle 77
driepoot 63
drinkenskanne 112
drinkeskan 112
drinkestuit 112
drummen 88
drupmatte 52
druppelmatte 52
- druppelrekke* 52
druupmat 52
druuprek 52
dul(le) 131
durslag 142
duurdrukken 65
duurslag 142
duurwaarder 121
dwael 31
dweil(e) 31
dweile(n) 30
- E**
- eerappelenmuuksken* 146
eerappelmandje 145
eerappelmendje(n) 145
eerappelschale 105
eerappelschelbekske 146
eerappelschellemendje 146
eerdappeleschelbenneke 146
eerdappelmandje(n) 145
eerdappelschale 105
eerdappelscheldenken 146
eerdappelschelmes 121
eerdegrei 100
eerden 100
eerdewark 99, 100
eerdewarksgrei 99
eerdewerk 100
eerdspat 84
eerdzwa(r)t 84
eerpel 95
eerpelbak 146
eerpelbaomken 147
eerpelbekske(n) 146
eerpelbenneke(n) 146
- eerpelebenneke* 146
eerpelekisje 147
eerpelenbenne(ken) 146
eerpele(n)mandje(n) 145
eerpelenmatte 146
eerpelenschelbenneken 146
eerpelenschelderken 121
eerpelenstamper 148
eerpelenstuupken 146
eerpelestamper 148
eerpelkorf 146
eerpelkorfken 146
eerpelkorfken 146
eerpelmandje(n) 145
eerpelmatte 146
eerpelmendje 145
eerpelmeske(n) 121
eerpelmoeke 146
eerpelmuuksken 146
eerpelpanne 136
eerpelpot 135
eerpelschaal 105
eerpelschale 105
eerpelschelbenneke(n) 146
eerpelschelderken 121
eerpelscheldersmesken 121
eerpelschelkorfken 146
eerpelschellenkorfken 146
eerpelscheller 121
eerpelschellerken 121
eerpelschelmandje(n) 146
eerpelschel-

- mendjen 146
 eerpelschelmes 121
 eerpelschelmes-
 ke(n) 121
 eerpelschöttel 104
 eerpelschöttel 104
 eerpelstamper 148
 egge 123
 eggestaol 123
 ei 95
 eierklopper 149
 eierklöpper 149
 eierklotser 149
 eierklutser 149
 eierleppeltjen 116
 eker 138
 emalje 111
 emmerbo(r)sel 25
 erappelschaal 105
 erappelschöttel 104
 erewark 99
 erpelben 146
 erpelschaal 105
 erpelschelbekske
 146
 erpelschelmaendje
 146
 errappelben 146
 errappeleschel-
 benneke 146
 etgrei 45
 ettegrei 45
 ettensboel 45
 ettensgrei 45
 ettenspot 135
 ettenstamper 148
 ettevorke 119
 etvorke 119
 eugt(e) 90, 142
 eurke(n) 142
- F**
- flats 42
 fles(se) 130
 fleske 130
 flessendop 132
- flessenhals 131
 fluiten 126
 foedelen 5, 91
 foeken 91
 foekeri-je 91
 friebelen 89
 fruitschaal 105
 fruitschale 105
 fusselen 5
- G**
- gaar(n) 86
 gabel 119
 gad(de) 149
 gaeren 86
 gaetjespanne 142
 galle 97
 gaorn 86
 gäötsteen 49
 gäötsteenbösseltje
 27
 gäötsteentaofel 49
 garde 149
 garder 149
 gare(n) 86
 garr(e) 149
 garstereg 4
 gavel 119
 gebakjesvörkske
 120
 gebakschaal 106
 gebaksschöttel 104
 gebaksvörk 120
 gebaksvorkjen 120
 gebaksvörkske(n)
 120
 gebakvörk 120
 gedreugblik 150
 geetrand 139
 gerde 149
 gestriekte 80
 geteklomp 74
 getekloomp 74
 getonnik 91
 gieten 145
 gietsnip 139
- glad 4, 5
 gladdegheid 5
 gladjes 4
 gladmangelen 75
 gladstriecken 75
 glas (znw.) 36, 129,
 132
 glazedoek 54
 glazen (bnw.) 133
 glaze(n)wasser 24,
 25
 glim 43
 glimsmeer 44
 goor 4
 goorn 86
 goornkettel 88
 goornschacht 88
 gorreg 4
 gotsteen 49
 götsteen 49
 götsteenbössel 27
 graantsteen 129
 greep 140, 141
 grei 6
 greun 66, 67
 greunteschaal 105
 greunteschale 105
 grip 140
 groenteschaal 105
 groot 14, 117
 grope 100
 gropen 100
 grunteschale 105
 gruuun 67
 gruuunteschaal 105
 gruuunteschale 105
 gruusblek 29
 gutsteen 49
- H**
- haandvat 140
 hachten 74
 haegen 2, 5
 haekelen 93
 haerscherp 126
 hake(n) 92
- hale(n) 70, 71, 75
 half 25
 hals 131
 handbessem 28
 handbo(r)sel 25
 handbössel 25
 handstoffer 28
 handstöffter 28
 handsvat 123
 handvaeger 28, 29
 handvaetjen 142
 handvat 123, 140,
 141, 142
 handvatjen 142
 handvatsel 123, 140,
 142
 hange(n) 76
 hanvat 142
 haoken 93
 häöken 93
 hard 23, 25, 27
 harfsschoonmaak 14
 hech(t) 123
 heedbessem 23
 heedboender 26
 heedbuunder 26
 heedwösker 26
 heerdbessem 22
 hef 123
 heft(e) 123
 heibessem 21
 heiboender 26
 heidebessem 26
 hekkelen 93
 helder 3
 hemdenmende 60
 heng(e) 140
 hengel 140
 hengelpot 135
 henger 140
 hengsel 139
 hengselpot 134
 henksel 140
 herfstschonmaak
 14
 heupfleske 130

- hiedbessem* 21, 26
hiedbuunder 26
hiedwester 26
hiedwöster 26
hingsel 140
hingselpot 135
hoesholden 1
hoesholding 1
hoesholdinge 1
hoeshollege 1
hoeshollen 1
hoesholling 1
hoesvoelemmer 9
hoeswark 1
hol 131
holte(n) 64, 95, 117
hölten 95, 117
holtzepe 67
hulebessem 41
huttentuutbessem 22
huttentutbessem 22
huttentuttenbessem 22
huttentuutbessem 22
huulbessem 41
huusbessem 22
huusholde(n) 1
huusholding(e) 1
huushollen 1
huusholling(e) 1
huushouwe 1
huushouwing 1
huuswerk 1
- I**
- ienmaakspot* 134
ienmaoze 95
iensprinkelen 79
ienvochte(n) 79
iezer 80, 123
iezergaarn 87
iezergaeren 87
iezergaorn 87
iezergare(n) 87
iezergoorn 87
inmaakpot 134
inmaakspot 134
inmaakstonne 134
invochte(n) 79
invochtegen 79
invrieven 32
inweke 65
inwiksen 43
- J**
- jaege(n)* 15
jage(n) 15
jagen 15, 16
jappelmandje 145
jappelschale 105
jappelschelbenne-
ken 146
jappelschelmes 121
jeneverfles 130
jeneverglaeskes 129
- K**
- kaatsebal* 95
kabbesmes 122
kabbesschaaf 122
kachelglaans 34
kachelglans 34
kachelpoets 34
kachelpotlood 34
kachelsmeer 34
kachelzwa(r)t 34
kaere 17
kaetel 137
kamberbessem 22, 23
kan(ne) 112
kant (bnw.) 2, 5
kant(e) 2, 4, 5, 94,
 123
kaokpanne 137
kaokpot 134
käöls 100, 134
käölsenpot 134
käöntjespot 135
karaf(fe) 132
karafstop 133
karaf(t)e 132, 133
kas(se) 4, 5
kassebuunderen 3
kats 4
kere(n) 17, 97
kermischoonmaak
 14
kettel 137
keukenzand 20
keuls 100, 134
keulsenpot 134
kinderköpken 111
klanderen 75
klaor 4
klapstok 40
kleeberne 60
kleebo(r)sel 41
kleebö(r)sel 41
kleebö(r)stel 41
kleebostel 41
klein 14, 28
klem 132
klemdop 132
klerebossel 41
klerebössel 41
klip 115, 141
klipkanne 115
kloeten 89
kloewen 89
klokke 68
kloor 3
kloormaken 2
klopgarde 149
klophেকে 40
kloppaol 40
kloppe(n) 38
klopper 149
kloppert 149
kloprek(ke) 40
klopstok 40
kloreern 2
klosse 68
klosse(n) 94
klouw 89
klöwwen 89
klungel 87, 89
klungelen 3
klungelpot 114
klutser 149
kluuw 89
kluwe(n) 89
kluwel 89
kluwen 89
kluwwel 89
kluwwen 89
knalkurk 132
kniefmes 122
knieft(e) 122
kniepe 122
knieper 77
kniepmes 122
knip 122
knipmes 122
knippe(n)bak 79
knippenbuul 79
knipper 78
knipperbuul 79
knobbelen 3
knobbeltjen 28
knolle 28
knölleke(n) 28
knolletje 28
knöpke(n) 141
knopken 141
knop(pe) 141, 142
knot(te) 87, 89
koeke(n)pan 136
koekepanne 136
koetelhöltje 116
koffiefilterkanne 113
koffiekaetel 113
koffiekan(ne) 113
koffiekettel 113
koffiemeule 150
koffiemöl(le) 150
koffiemot 113
koffiepolle 113
koffiepot 113
koffiesmodde 113
koffiesmorre 114
koffiezeef 144
koffiezeefje(n) 144
koffiezeefke(n) 144
koffiezetter 114

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-A" vervolg

- koffiezeve 144
 koffiezevveken 144
 koffiezi-je 144
 kogelfleske 130
 kogelflesse 130
 kokepanne 136
 kökkemes 121
 kökkenbessem 22, 23
 kökkenmes 121
 kökkenzand 20
 kokkepot 134
 kokker 92
 kokkerellen 2
 kokpanne 136
 kokpot 134
 kollenzevve 144
 kölins 100, 134
 köls 100, 134
 kölsen-inmaakpot 134
 kölsenpot 134
 kom(me) 107, 110
 konkelpot 114
 koo-kettel 138
 koolmes 122
 koolschaaf 122
 koolschave 122
 koolsnieder 122
 koolsniejer 122
 köpke(n) 95, 108, 111
 kopken 108
 köpkesbak 50
 köpkesblik 50
 köpkesdoek 54
 köppen 132
 kork 131
 körk(e) 131
 kort 23, 28
 krabbe 48
 kraempel 6
 kraentjeskanne 113
 kraf(fe) 132, 133
 kraft(e) 132, 133
 kraom 6, 47
 krepel 6
 kristal 132
 kroek(e) 111
 kroes 110
 kroeze 110
 kroezen 79
 kroondop 132
 kroonkork 132
 kroonkörk(e) 132
 kroonkurk(e) 132
 kroontje 132
 kruk 111, 131
 kruke(n) 111
 kruuk 111
 kruusholt 63
 kumke 95, 108, 110, 111
 kummeke(n) 108, 109, 110
 kumpken 108, 110
 kupe(n) 61
 kurk(e) 131
 kuup 61
 kuven 61
- L**
- ladder 97
 laedjen 150
 laeke(n) 150
 laepel 115, 117
 lampenpoetser 28
 lampetkan(ne) 114
 lampetstel 107, 115
 lange(n) 116
 lappe(n) 36, 38, 97
 ledder 97
 leerlappe(n) 38
 leggen 72
 lekbeksken 144
 lekmat(te) 52
 lemmel 123
 lemmer 123
 lemmet 123
 leppel 115, 116, 117
 lere 97
 lerenlappe 38
- letteren 94
 leujen 69
 lid 141
 lieke 5
 lien(e) 76, 77
 lient 76, 77
 lipke(n) 139
 lip(pe) 139
 litteren 94
 loge 64, 66
 logen 64
 loog 64, 66
 loogwater 66
 löshalen 96
 losmake 96
 lostanen 96
 löstanen 96
 lostanne(n) 96
 lostaoneke 96
 lostarne(n) 96
 lostonneken 96
 löstönneken 96
 löstönneken 96
 lostorne(n) 96
 löstörne(n) 96
 löstornen 96
 lostunneken 96
 luchten 66
 lusse 93
- M**
- maasbal 95
 maasei 95
 maasknolle 95
 maaslap(pe) 95
 maelzeef 144
 maelzeve 144
 maelzevve 144
 maken 48, 64
 mandfles(se) 130
 mangel 75
 mangele 75
 mangele(n) 75
 mangelmachine 76
 maone 25
 mätötjen 150
 maoze 95
 matte 146
 matteklopper 40
 matteklopperek 40
 matten 38
 mattenklöpper 40
 matterek 40
 maze(n) 95
 meddagpot 134
 meerdere(n) 94
 melkbaeker 110
 melkbeker 110
 melkbo(r)sel 25
 melkbö(r)sel 25
 melkbussenbo(r)-sel 25
 melkkokker 136
 melkpenneken 136
 melkpot 115, 136
 melktuitenbössel 25
 melzeve 144
 menderen 94
 mengel 131
 mes 120
 messe-bred 128
 messenplank(e) 128
 messeplank 128
 messestrikplanke 128
 mesthoop 8
 meubelvriefwas 32
 meubelwas 32
 meubelwriefwas 32
 middagpot 134
 middagspot 134
 mindere(n) 93
 modden 72
 moeke 146
 mok 110, 111
 moksel 7
 molder 62
 mond 139
 moor 114, 138
 moriaan 138
 mossel(e) 6, 7
 mosseleg 7

mot 7, 113
 motblik 29
 mothoop 7
 motsel 7
 muukske(n) 146

N

naaie(n) 90
 naaimandjen 147
 naegelbo(r)steltjen 28
 naeje(n) 90
 naejmandje(n) 147
 naejrink 90
 naejsteren 90
 naodweilen 30
 naojaorsschoonmaak
 14
 naojäärsschoon-
 maak 14
 naojoorsbeurt 14
 naojoorsschoonmaak
 14
 naold(e) 89, 90
 naoldedöpkes 92
 naoldekaoker 92
 naoldendöpkes 92
 naoldenknöpkes 92
 naoldenkokker 92
 naoldhuudjes 92
 naole 89
 nao-spulen 48
 naotrekken 65
 nap 104, 111
 natpot 135
 natsleefken 118
 nebbe 139
 nebbeken 139
 neie(n) 90
 neisteren 90, 97
 nek 131
 nes(t) 106
 netjes 4
 nibbe 139
 noffelen 5
 nold 89
 nös 106

nöttendöpken 129
 nöttenkörf 148
 nöttenoele 148
 nus(t) 106

O

oelenwanne 148
 oelewanne 148
 oetbosselen 41
 oetbostelen 41
 oetdoon 38
 oetdweilen 30
 oethalen 96
 oetkeren 17
 oetkloppen 38
 oetpoetsen 32, 43
 oetschoeren 48
 oetschraonn 42
 oetschuren 48
 oetslaon 40
 oetstökken 97
 oetstukken 97
 oetvringen 75
 oetwaskebekskes 50
 oetwaskeblik 50
 oetwasken 45
 oetwassen 45
 oetwringen 75
 oetzodden 65
 ofdoon 16
 ofdreugdook 54
 ofdreugen 52
 ofdruprekke 52
 ofhalen 76
 ofkeren 17
 ofnemmen 16
 ofpleren 36
 ofspeulen 47
 ofstoffen 16
 ofwas 45
 ofwasbak 50
 ofwasblik 50
 ofwasbo(r)sel 52
 ofwasbostel 52
 ofwasdook 53
 ofwasgrei 51

ofwaske 45
 ofwasken 45
 ofwaskwas 51
 ofwasmechine 51
 ofwasmesiene 51
 ofwasrekke 52
 ofwasse 45
 ofwassen 45
 ofwasspul 51
 ofwasteil 50
 ofwöske 45
 öllieklip 115
 ölliepötjen 136
 olliemeen 127
 ölliemeen 127
 onbocht 7
 onboel 7
 onflaat 7
 ongelpot 135
 onkorant 6
 onvoeg 7
 onzeleg 4
 onzuun 4
 oog 90
 oonzeleg 4
 oor 140, 142
 oord 120
 oortjen 142
 opbollen 88
 opdeenblad 142
 opdienblad 142
 opdweilen 30
 ophaegen 2
 ophale(n) 97
 ophange(n) 76
 ophollen 88
 opkeren 17
 opkluwen 89
 opmaken 89
 oppakken 5
 oppoetse(n) 33
 oppolletoe(n) 33
 oppotsen 33
 opredderen 2
 oprekken 82
 oprelleken 2

oprolle(n) 88
 oprume(n) 5
 opscheplaepel 117
 opschepleppel 117
 opschepsleef 117
 opschöpleppel 117
 opskepper 117
 opspeulen 69
 opspule(n) 69
 opstriecken 79
 opvaole(n) 81
 opvolen 75, 81
 opvullen 81
 opvouwe(n) 81
 opweende 88
 opwenen 88
 opwieve(n) 33
 opwikkele(n) 88
 opwinde(n) 88
 opwinne(n) 88
 opzetten 94
 o(r)de 4
 ort 7
 o(r)thoop 7
 oze 90

P

padde(n)stool 95
 paddestoel 95
 pan(ne) 136
 pandoek 151
 panlap(pe) 151
 panlappen 151
 panne(n)bo(r)s-
 (t)el 27
 panne(n)boender 27
 panne(n)buunder 28
 pannekoekbo(r)d
 102
 pannekoeke-
 bo(r)d 102
 pannekoekemes 121
 pannekoeken-
 bo(r)d 102
 pannekoekenmes
 121

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-A" vervolg

- pannekoekpan* 136
pannekoeksbo(r)d 102
pannekoeksmes 121
pannekoekspan(ne) 136
pannekoeksschöttel 104
pannekokemes 121
pannekokenbo(r)d 102, 104
pannekokenmes 121
pannekokenpanne 136
pannekokenschöttel 105
pannekokenschöttele 104, 105
pannekokenschöttel 104
pannekokensleef 118
pannekokenspanne 136
pannekokepanne 136
pannekookmes 121
pannekookpanne 136
pannekooksmes 121
pannekookspanne 136
pannekooksschöttel 104
pannekookstelder 102
pannekooktelder 102
pannelap(pe) 151
pannelappen 151
pannemes 121
pannenboender 26
pannenbös(t)el 27
pannenlap(pe) 151
pannenlappen 151
pannenmes 121
panneschoerder 28
pannespons 49
pannekokenschöttel 104
paplaepel 117
papleppel 117
pappot 135
papsleef 117, 118
papslief 117
passeviet 144
pasviet 144
pedde(n)stoel 95
penne(n) 91
pennemeske 97
pennemesken 122
piekfijn 4
piep(e) 139
piepen 90
piepenpötje 112
pieperschaal 105
pieperschöttel 104
piepke(n) 131
piernlubber 120
pikken 126
pinneken 92
pinnemand 79
pitten 48
plakkemeiers-ketteltjen 138
platgood 76
ploert 120
plonder 6
plongeri-je 6
pluishoop 8
pluushoop 8
po(r)selein 100
poemeltje 131
poete 5
poetereg 4
poetsbenneken 147
poetsdoek 17
poetsdook 17
poetse(n) 2, 16, 32, 33, 36, 42
poetsfiemel 33
poetskatrien 33
poetslap(pe) 17
poetsmandje 147
poetswief 33
pollaepel 117
polle 114, 130
polleppel 116
pompebak 49
poppetje 72
portglazen 129
pot 45, 64, 133, 134
pot-asse 67
potbossel 27
potdekkel 141
potkanne 136
potkaoren 1
potkokken 1
potlaepel 117
potlap 151
potlappen 151
potleppel 117
potloden 33
potlood 34
potloodsel 34
potlooie(n) 33
potlooisel 34
potloonn 33
potsdoek 17
potsen 16, 33, 43
potsleef 117
potslief 117
potsmit 35
potstamper 148
pottebank 49
pottedoek 151
pottenbrink 134
pottenlap 151
pottenwasser 28
potwester 28
praggelen 91
presenteerblad 142
presentierblad 142
prieme 92
prissenteerblad 142
pröttel 6
pröttelle 6
pröttelplas 9
pröttelweide 9
prulleben 148
prut 6
pruttelkanne 113
puddingschaal 106
puddingschale 106
puddingschale 106
puleke 131
puls 68
pulsen 68
pulser 68
pulsken 68
pupke(n) 72
pureestamper 148
R
raam 35, 36
rage 15
ragebol(le) 24
rager 24
ragge 15
raggelen 2
raggen 2
rakken 2
ranjaglazen 129
raofel 63
reem 129
reester 152
reifel 97
rein 2
relk 3
rellek 3
relleken 2
rellekt 4
relliek 4
reupe 97, 126
reur-iezzer(ken) 116
reurzeve 144
reurzevve 144
reuster 105
rief 63
riege 4
rieggaarn 86
rieggaeren 87
rieggaorn 86
rieggoorn 86
rieggaorn 87

<i>riejgoorn</i> 87	<i>sauseleppel</i> 118	145	<i>schoemer</i> 118
<i>riem(e)</i> 129	<i>sausenleppel</i> 118	<i>schellemendje(n)</i>	<i>schoemlaepel</i> 118
<i>riesbessem</i> 21	<i>sausenspötje(n)</i> 135	145	<i>schoemleppel</i> 118
<i>rieven</i> 63	<i>sauskom(me)</i> 107	<i>schellemes</i> 121	<i>schoemspaon(e)</i>
<i>riezebessem</i> 21	<i>sauslaepel</i> 118	<i>schellemeske(n)</i>	118
<i>ri-jen</i> 87	<i>sausleppel</i> 118	121	<i>schoenbössel</i> 43
<i>ri-jgaorn</i> 87	<i>schaal</i> 105	<i>schellemuuksken</i>	<i>schoenesmeer</i> 43
<i>ri-jgoorn</i> 87	<i>schaerp</i> 123, 125	146	<i>schoenpoets</i> 43
<i>ripperere</i> 97	<i>schaerpe (ww.)</i> 126	<i>schellenbak</i> 147	<i>schoensmaer</i> 43
<i>robbeplanke</i> 63	<i>schale</i> 105	<i>schelmaeneke</i> 145	<i>schoensmeer</i> 43
<i>rodden</i> 124	<i>schäödwarek</i> 99	<i>schelmandje(n)</i> 145	<i>schoenwiks</i> 43
<i>roerzeve</i> 144	<i>schaol</i> 105	<i>schelmatte</i> 146	<i>schoepoets</i> 43
<i>roestervlakke</i> 83	<i>schäöltjen</i> 109	<i>schelmendje(n)</i> 145	<i>schoepots</i> 43
<i>roes(t)plek(ke)</i> 83	<i>schaord</i> 126	<i>schelmes</i> 121	<i>schoere(n)</i> 42, 48
<i>roes(t)vlakken</i> 82	<i>schäörd</i> 99	<i>schelmeske(n)</i> 121	<i>schoerspons</i> 49
<i>roes(t)vlek(ke)</i> 82	<i>schäördegrei</i> 99,	<i>schemmel</i> 63	<i>schoerzand</i> 129
<i>roes(t)vlekken</i> 83	100	<i>schenker</i> 112	<i>schoesmeer</i> 43
<i>roes(t)vlekken</i> 83	<i>schäördewark</i> 99,	<i>schenkkan(ne)</i> 112	<i>schoet</i> 65
<i>roesvlakke</i> 83	100	<i>schenktoete</i> 139	<i>schoewiks(e)</i> 43
<i>roet(e)</i> 35, 36	<i>schäö(r)dgrei</i> 99	<i>schenkduit(e)</i> 131,	<i>schölleken</i> 109
<i>roeten</i> 35	<i>schäörewark</i> 99	139	<i>schölletje(n)</i> 109
<i>roets</i> 97	<i>schäöt</i> 45	<i>schenkture</i> 139	<i>schöltje(n)</i> 109
<i>rolschuier</i> 29	<i>schäötwerk</i> 45	<i>schenkturen</i> 139	<i>schon</i> 3
<i>rommel</i> 6, 7	<i>scharp</i> 123, 125,	<i>scherp</i> 123, 125	<i>schone</i> 2, 3, 17, 48
<i>rommele</i> 6	126	<i>scheurdegrei</i> 45, 99,	<i>schonemaak</i> 11
<i>rommelgat</i> 8	<i>scharpe(n)</i> 126	100	<i>schonemaken</i> 11
<i>rommelmandje</i> 147	<i>scharpegheid</i> 126	<i>scheurdewark</i> 45,	<i>schonmaak</i> 11
<i>rood-eersel</i> 33	<i>scheerkomme</i> 107	99, 100	<i>schoon</i> 3, 48
<i>roof</i> 88	<i>scheermes</i> 126	<i>scheurdewerk</i> 99	<i>schoonmaak</i> 14
<i>roompot</i> 136	<i>scheerreem</i> 129	<i>scheurdgrei</i> 99	<i>schoonmaak</i> 2, 11,
<i>roostervlakke</i> 83	<i>scheersteen</i> 127	<i>scheurdwaarek</i> 99	14
<i>roostevlakke</i> 83	<i>schelbak</i> 146	<i>scheuregood</i> 99	<i>schoonmmake(n)</i> 2
<i>roos(t)vlakke</i> 83	<i>schelbekske(n)</i> 146	<i>scheuregrei</i> 45, 99	<i>schoonsmeer</i> 43
<i>roosvlekke</i> 82	<i>schelbenneke(n)</i>	<i>scheurewark</i> 45, 99	<i>schoonwiks(e)</i> 43
<i>rösselpot</i> 135	146	<i>scheurewarksgrei</i> 99	<i>schoordegrei</i> 45
<i>rostervlakken</i> 82	<i>schelkölfke(n)</i> 146	<i>scheurewerk</i> 45	<i>schoosmeer</i> 43
<i>rotzooi</i> 6, 15	<i>schellebak</i> 147	<i>scheurgrei</i> 45, 99	<i>schoowiks(e)</i> 43
<i>rugge</i> 123	<i>schellebeksken</i> 147	<i>scheurwerk</i> 99	<i>schoowiske</i> 43
<i>rumpken</i> 150	<i>schellebenneken</i>	<i>scheutgrei</i> 45	<i>schörreltje</i> 109
<i>ruuriezzer</i> 116	146	<i>scheutwark</i> 45, 99	<i>schorreslet</i> 53
<i>ruurleupen</i> 107	<i>schellekistje</i> 147	<i>schier</i> 4	<i>schörtwerk</i> 99
<i>ruurzeef</i> 144	<i>schellekorf</i> 146	<i>schinkkan</i> 112	<i>schotel</i> 104
S	<i>schellekölfke(n)</i> 146	<i>schöddele</i> 104	<i>schöttgrei</i> 99
<i>sajet</i> 87	<i>schellemandje(n)</i>	<i>schöddelken</i> 109	<i>schottel</i> 104
<i>sausekomme</i> 107	145	<i>schöddeltje(n)</i> 109	<i>schöttel</i> 104
	<i>schellemendeke(n)</i>	<i>schoebössel</i> 43	<i>schötteldoek</i> 53, 54

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-A" vervolg

schötteldook 53, 54	schuumspon(e)	slaotbak 107	soda 64, 66
schottele 104	118	slaotkomme 107	sodawater 64, 66
schöttele 104	schuurbössel 25	slaschale 105	söddewater 66
schöttelen 99, 134	schuurzand 20	slee 121, 124	soepbo(r)d 101
schöttelgood 45	se'jet 87	sleef 117, 118	soepkom(me) 107
schöttelke(n) 109	serveerblad 142	sleet 124	soeplaepel 117
schottelslet 53	servies 99	sleve 117, 118	soepleppel 117
schötteltje(n) 109	serviesgoed 99	slief 117, 118	soeppot 135
schotteltjen 109	serviesgood 99	sliepe(n) 126	soepsleef 117, 118
schöttelwater 47	serviesgrei 99	sliepplank(e) 128	soepsleve 118
schötteslet 53	set 106	sliepsteen 127	soeptelder 101
schotteslet 53, 54	sherryglazen 129	slieve 117, 118	soepterrien 106
schraag 63	sierfles 133	slijfergrei 85	sop(pe) 64, 66
schraapbenne(ken)	sjet(te) 87	sloeting 132	sopwater 66
146	sjeukomme 107	slotteslet 53	spaan 121
schraapkorf 146	sjukom(me) 107	smaer 7	spaan 121
schraapkörfken 146	skale 105	smaltpot 135	spattel 116
schraapmandjen 146	skarp 123, 125	smeervlekke 41	spelde 90
schraapmatte 146	skellebeksken 147	smereg 4	spettelken 116
schrage 63	skellekorf 146	smurig 4	speulen 47, 69
schragen 63	skellemandjen 145	smerrig 4	speulwater 48
schraomenpot 135	skellemesken 121	smitlappe 151	spinne(n) 15
schrobbe(n) 18	skelmendjen 145	smitlappen 151	spinne(n)jager 24
schrobbebessem 22	skelmes 121	smitslappe 151	spinnejaeger 15, 24
schrobber23	skeuregood 99	smodde 114	spinnejager 24
schrobbessem 22	skeurewark 99	smoddegat 72	spinnekop 15
schrobbo(r)d 64	skoemer 118	smoddeleg 4	spinneköp 15
schrobbö(r)sel 25	skoensmeer 43	smoetsig 4	spinnekopjaeger 24
schrobborsel 25	skoeren 48	smölpot 135	spinnekopjager 24
schrobplank 64	sköltjen 109	smoltpot 135	spinnekoppe 15
schroefdop(pe) 132	skone 3	smorre 114	spinneköppe 15
schrubberke 28	skoosmeer 43	smotse 41	spinnekoppen 15
schuddele 104	sköttel 104	smotseg 4	spinneköppenjaeger
schuier 28, 29, 41	skötteltjen 109	smoutpot 135	15
schuieren 41	skrobben 18	snee 123	spinnekoppenjager
schulkdoek 55	skuier 29	sniejen 126	24
schumeleppel 118	skuieren 29	sniekante 123	spinnekops 15
schumer 118	skumer 118	snievlak 123	spinnekopsjaeger 24
schumert 118	slaaikom 107	sni-jbonenpot 134	spinnekopsjager 24
schure(n) 42, 48	slaotbak 106, 107	sni-jen 126	spinnen 15
schutenbusse 150	slaotkom(me) 107	sni-jkant 123	spinnenjaeger 24
schutteltje 109	slabak 105, 107	snipken 107	spinnerag 15
schuufke 150	slakom(me) 107	snit 123	spinnewebbe 15
schuumaepel 118	slaokomme 107	snorrekom(me) 110	spinragge 15
schuumeppel 118	slaon 71	snorrekummeken	spleute 27
schuumspon 118	slaoskale 105	110	spocht 83

- spochtereg* 84
spons 37
sponze 37
spoons 37
spule(n) 47, 69
spunze 38
spuulsteen 49
spuulwater 48
sta(r)tpanne 136
sta(r)tpenneke(n) 136
staaf 80
staampe 68
staamper 68
stadlohner 134
staeke(n) 90
staekmes 121
staelpa(n)ne 136
staelpa(n)neke(n) 136
stalbessem 21
stampe(n) 68
stamper 68, 148, 149
stampert 68, 148
staol 123, 129
steek 93
steel 141
steelpan 136
steelpenneke 136
steen (znw.) 100
steke 93
stek(ke) 93
stekken 90
stel 141
stelboendertjen 27
stelle 140
stellen 141
stelpan(ne) 136
stelpenneke(n) 136
stelwöskertjen 28
stemper 68, 148
stender 61
stenen (bnw.) 134
stief 29
stiefgoed 71
stiefgrei 71
stiefsel 70, 71
stiefsele(n) 70
stiefselgoed 70
stiefselgood 70
stiefselgrei 71
stiefselwasse 71
stiesel 70, 71
stiesel(en) 70
stieselgoed 71
stieselgood 71
stieselgrei 71
stiefselwasse 71
stiesel 70, 71
stiesel(en) 70
stieselgoed 71
stieselgood 71
stieselgrei 71
stieve (znw.) 71
stieve(n) (ww.) 70
stikker 104
stip 42
sto(r)t 9
stö(r)tplaats 9
sto(r)tplaats(e) 9
stoemp 124
stof 15
stofblek 29
stofblik 29
stofdoek 16, 17
stofdoekenben 147
stofdokenmandjen 147
stofdoek 17
stoffe(n) 16
stoffeg 15
stoffer 23, 28, 29
stöff(er) 29
stoffig 15
stofjager 25
stoflap(pe) 16, 17
stofvaerke 28
stofvarke(n) 28
stofzoeger 40
stofzuger 40
stolp(e) 131, 133
stolpflesse 130, 133
stome(n) 85
stomerieje 85
stomerij 85
stomeri-j(e) 85
stomp 124
stomstamp 148
stop 131, 132
stop(pe) 94, 131, 133
stopbal 95
stopballen 95
stopbol(le) 95
stopei 95
stopflesse 130, 133
stopklos 95
stopmandjen 147
stoppe(n) 94, 98
stoppen 131, 133
stoten 68
straejen 18
strang(e) 87
strangel 87
strank 87
sträöje(n) 18
sträöjzand 19
straotbessem 21, 23
straotenleppel 116
straoter 23
straotvaeger 23
strejen 18
streng(e) 87
streuje(n) 18
streujsand 19
striek 128
striekbolt(e) 80, 81
striekbolten 81
striekbout 80
striekdaeke 81
strieke(n) 75, 79, 126
striekgrei 79
striekiezer 80
strieklap(pe) 81
striekplaank 81
striekplank(e) 81, 127
striekster 70
striekzand 128
strikken 91
string 87
strobess(es)em 22
strooibess(es)em 22
strubbössel 26
stug 29
stumpken 28
sudde 65, 66
suddewater 66
sunlich(t)zeep 67
sunlich(t)zepe 67
T
taanmeske 96
taartreuster 105
taartrooster 105
taartvorke 120
taartvörksken 120
tabaksdeuze 95
taelder 101
tanemeske(n) 96
tanen 96
tanmeske(n) 96
tanne(n) 96
tannemeske(n) 96
taofelmes 120
taoneke 96
tarne(n) 96
tarnemeske(n) 96
tarnmeske(n) 96
tasse 108
tassen 108
teems 143
teil(e) 50, 61, 107
teiltje(n) 50
telder 100
teller 101
temze 143
tennisbal 95
tesse 108
tevette 122
theeblad 142
theedoek 54
theedook 54
theegood 99
theekaetel 115
theekan(ne) 115
theekettel 115, 137

- theelichtje* 115
theemutse 115
theepot 115
tiit(te) 126
tobbe 62
tod 151
toeken 91
toekeri-je 91
toeneke 90
toenken 89
toete 139
toffelmes 120
tommelkettel 138
tonne 9, 62
tonneke(n) 91
tonnekmesjen 97
tonnekmeske(n) 97
torne(n) 96
torneskesen 97
tornesje 96
törnmesje 96
torneske(n) 96
törnmesken 96
tornscheerke 97
trechter 145
treef 105
treefje 105
treefke 105
treefken 152
trekmangele 76
trichter 145
troep 6
tromme 149
trommele 149
tronneken 91, 96, 97
tronnekmesken 97
tuit(e) 112, 115, 139
tuitebö(r)sel 25
tuitje(n) 139
tuntele 91
tuntelerije 99
tute 138, 139
tuten 139
tuterbessem 22
tutertbessem 22
tuugbenne 60
tuugbössel 41
tuugdraod 77
tuugmaene 60
tuugmande 60
tuugmane 60
tuut 139
tuutbessem 22
tuutgat 139
tuutje(n) 72, 138, 139
tuutjen 72
tweerndraod 89
tweernen 89
tweren 89
- U**
- umneraozie* 6
ummеспеulen 47
ummespulen 47
uutbo(r)selen 41
uutbö(r)selen 41
uutbo(r)stele(n) 41
uutbössele 41
uutböstele 41
uutdoon 38
uutdweile 30
uutkaere 18
uutkeren 2, 17
uutkloppe(n) 38
uutkrabben 48
uutlekbak 52
uutlekrek 52
uutmesten 5
uutmiste 5
uutmossen 72
uutpakken 5
uutpoetsen 32
uutreven 92
uutschoere(n) 48
uutschure(n) 48
uutslaon 40
uutspeulen 69
uutspule(n) 69
uutstökken 97
uutstukke(n) 97
uuttrekken 65
uutvaegen 17
uutvrezzen 70
uutvringe(n) 75
uutwas 45
uutwasbak 50
uutwasse(n) 45
uutwesternen 28
uutwringe(n) 75
uutzodden 65
- V**
- vaalt* 8
vaardoek 53
vaas 133
vaat 45
vaatdoek 52
vaatdook 53, 55
vaatmachine 51
vaatwasser 51
vadoek 53
vadook 53
vaegblik 29
vaege(n) 15, 17
vaeger 29
vaele (znw.) 31
vaelen (ww.) 30
vagedook 17
vaole 82
väölnisbelt 9
vaos 133
vaot 45
vaotdoek 53, 55
varken 28
vate(n)kwas(t) 51
vaze 133
veerpoot 63
veil(e) 31
veilen 30
venster 36
ve(r)geet 142
ve(r)giet 142
vermake 97
verspoch(t) 83
verspochte(n) 83
verstelle(n) 97
verstökken 97
verweerd 84
vetpanne 137
vetpot 135
vetsleefken 118
vette 87
*veurjaorsschoon-
maak* 11
*veurjaorsschoon-
maak* 11
veursniemes 120
veurspeulen 47
veurspule(n) 47
veurtrekke 65
veurwassen 47
veurwassen 47
veurweike 65
vies 4
vлакke 41
vлакken 41
vleesschaal 106
vleesschaaltjen 106
vleismes 120
vleisschaal 106
vleisschaaltje 106
vleisschale 106
vleisschottel 104
vleisschöttel 104
vleisschöttele 104
vleissköttel 104
vleistelder 104
vleisvork(e) 119
vleisvörk(e) 119
vleisvörkjen 120
vleisvörkske(n) 120
vleiswarenschaaltje
106
vlek(ke) 41
vliegenglas 130
vliegeschoonmaak
14
vlieme 120, 126
vliemschaerp 126
vliemscharp 125
vliemscherp 125
vliemskarp 125
vochten 79

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-A" vervolg

voel 6	waer 83	wasknip(pe) 77	water 133
volen 82	walnöttenkorf 148	wasknipper 78	waterremmer 112
völlesbelt 9	waoterkaetel 137	waskomme 107	waterglazen 129
völlesgat 9	wark 1	waskupe 61	waterkaetel 137
völnisemmer 9	warkbanke 49	waskupen 61	waterkanne 112
voot 131	warkbo(r)sel 25	waskuup 61	waterkettel 137
vork(e) 119	warmwaterstölpe	waskuven 61	waterkit(te) 112
vörk(e) 119	103	waslien(e) 77	watertuite 112
vothalen 15	was 32, 57, 84	waslienedraad 77	weckfles(se) 130
vriefwas(se) 32	wasbaas 84	waslient 77	weckfleske 130
vrieven 31	wasbak 50	wasmaand 60	weckglas 130
vri-jdag 2	wasben(ne) 60	wasmaene 60	weckring 132
vringe(n) 75	wasblik 50	wasman 84	wecksflesse 130
vringer 75	wasbok(ke) 62	wasmand(e) 60	wecksring 132
vringerd 75	wasbo(r)d 63, 64	wasmende 60	wedden 126
vuilnis 7	wasbo(r)sel 25	wasmiddel 68	weddeplanke 127
vuilnisbak 9	wasbö(r)sel 25	waspin(ne) 78	weddesteen 127
vuilnisbelt 9	wasbossel 52	wasplanke 64	week 64
vuilnisemmer 9	wasbössel 52	waspoeder 68	weekwater 66
vuilnisimmer 9	wasbred 63, 64	waspoeier 68	weer (bw.) 97
vuilniston(n)e 9	wasbrod 63	waspojjer 68	weer (znw.) 83
vuilsto(r)t 9	wasbröd 63, 64	waspupken 78	weghalen 15
vullisbelt 9	wasbusse 62	wasrek 77	weik(e) 64
vulles 7	wasdag 58	wasrief 63	weike(n) 64
vullisbelt 9	wasdraod 77	wasschraag 63	weikwater 66
vuul 7	wasfabriek 84	wasschrage 63	weke 64
vuulnes 7	waske 57	wasschragen 63	weke(n) 64
vuulnis 7	waskebak 50	wasse 56, 70, 84	welzand 20
vuulnisbak 9	waskebo(r)d 63	wasse(n) 35, 56	wenneschöttel 105
vuulnisbelt(e) 9	waskeborstel 26	wassedoek 53	werk 1
vuulnisbulte 9	waskebröd 63	wasseldag 58	werkbossel 25
vuulnisemmer 9	waskedag 58	wasseldoek 53, 54	werreplanke 128
vuulnisgat 9	waskedoek 53	wasseldook 53, 54	werresteen 127
vuulniston 9	waskedook 53, 54	wassen 36, 65	wesker 26, 28
vuulnisvat 9	waskegrei 68	wasserief 63	wesse 57
vuulsto(r)t 9	waskelappe 53	wasserieje 84	wester 26
vuur 84	waskeldag 58	wasseri-j(e) 84	wester 28
vuurjoorsschoon-	waskeldook 53, 54	wassestamper 68	wetplank(e) 127
maak 11	waskeliene 77	wasstamper 68	wetsteen 127
vuurkettel 138	waskemende 60	wasstok 68	wette(n) 126
vuurspeulen 47	wasken 35, 36, 56	wasteil(e) 61	wetteplanke 127
vuurwasken 47	wasklemme 78	wasteiltje 50	wienfles(se) 130
	wasklok(ke) 68	wastobbe 62	wienglazen 129
	waskniepe 77	wastonne 61	wienkaraf 133
W	wasknieper 77	wasvrouw(e) 84	wienkrafte 133
waeneschöttel 105	wasknieperbak 79	waswekke 58	wier 97
waenschöttel 105			

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De mens en zien wark-A" vervolg

- wiks 32, 44
 wiksbössel 43
 wiksdeusken 44
 wikse 44
 wiksen 33, 43
 wippertjen 132
 wiskedook 17
 wisken 32, 43
 wissen 17
 wit 124, 126
 witzaad 20
 witzand 20
 wolbenneken 147
 wöske 57
 wöskebok 62
 wöskebred 63
 wöskebag 58
 wöskekuven 61
 wöskeldook 53
 wöskemende 60
 wösken 45, 56
 wöskeplank 64
 wöske 26, 27
 wöskevoord 74
 wösse 57
 wöster 26, 27
 wreed 29
 wriefwas(se) 32
- wrieven 31
 wringe(n) 75
 wringer 75
 wringerd 75
- Z**
- zacht 23
 zakje 72
 zakmes 122
 zand 20
 zandbessem 22
 zandblik 29
 zandmoeke 20
 zaol(e) 80, 81
 zaoterdag 2
 zaoterdagswark 2
 zeef 143, 145
 zeem 38
 zeemlap(pe) 38
 zeemlappen 38
 zeemleer (bnw.) 38
 zeemleer (znw.) 38
 zeep 67
 zeepklopper 68
 zeepoeder 68
 zeepoeier 68
 zeepoijer 68
 zeepsop 66
- zeepwater 66
 zeilvaeger 23
 zekske(n) 72
 zele 131
 zelfsluter 132
 zeme (znw.) 38
 zeme(n) (ww.) 35
 zemelap(pe) 38
 zemenlap 38
 zepe 66, 67
 zepenpoder 68
 zepenwater 66
 zette 71
 zette(n) 32, 64
 zeve 143, 145
 zeve(n) 144
 zevven 144
 zichen 145
 zichten 145
 zieje 143
 ziejen 145
 ziel(e) 131
 zif 143, 145
 zifte(n) 145
 zi-je 143
 zi-jen 144
 zilverzand 20
- zoda 64, 66
 zodawaoter 66
 zodawater 66
 zodde 66
 zodden 65
 zödden 65
 zoddewöske 65
 zoempgat 9
 zoerekoolpot 134
 zoerkool(s)ton(ne)
 134
 zoerkoolmes 122
 zoerkoolpot 134
 zoerkoolschaaf 122
 zoerkoolspot 134
 zoezebessem 41
 zompgat 9
 zoor 58
 zudden 65
 zudgat 9
 zuurtjesfleske 130
 zuurtjesflesse 130
 zwabber 23
 zwabbere(n) 24
 zwabbert 23
 zwa(r)t 83
 zwa(r)te 83
 zwa(r)tsel 34
 zwoeke 40

**ALFABETISCH REGISTER VAN STANDAARDNEDERLANDSE WOORDEN UIT
"DE MENS EN ZIEN WARK-A"**

A

aanrecht 49
 aanzetstaal 129
 aardappelenpot 135
 aardappelschaal 105
 aardappelschil-
 mandje 145
 aardappelschotel
 104
 aardewerk 99
 Keuls -- 100
 afborstelen
 kleren -- 41
 afdrogen 52
 de vaat -- 52
 afdruijmat 52
 afdruijprek 52
 afhalen
 de was -- 76
 afnemen
 stof -- 16
 afspoelen 47
 afvalwater
 plaats waar het
 huishoudelijk --
 de grond in loopt 9
 afwas 45
 afwasbak 50
 afwaskwast 51
 afwasmachine 51
 afwasmiddel 50
 afwassen 45
 appelmoeszeef 144
 aszeef 144

B

bak
 -- voor was-
 knijpers 79
 --je in koffie-
 molen 150
 beker 110
 beschuitbus 150
 beslagkom 107
 beugel (v. e. fles) 132

beugelfles 130
 bezem 20
 -- van berken-
 twijg 21
 -- van huttentut 22
 bezemsteel 21
 bierfles 130
 bierglas 129
 bierpul 130
 bijeenvegen 17
 blauwen 71
 blauwsel 72
 blauwselen 71
 bleek 73
 bleekhuisje 74
 bleekkolk 74
 bleeksloot 74
 bleken
 de was -- 72
 blik
 stoffer en -- 29
 boender I 26
 boender II 27
 boenen 31
 boenwas 32
 bol (garen) 89
 boodschappen-
 mandje 147
 bord 100
 borduren 94
 borrelglasje 129
 borstelen
 kleren -- 41
 bot 124
 -- mes 120
 boterhambordje 101
 botervlootje 102
 braadpot 135
 braam 126
 breidopjes 92
 breien 91
 snel -- 92
 breinaald 92
 breinaaldenkoker 92
 broodmandje 147

broodmes 120
 broodschaal 106
 broodzaag 120

C
 capsule (op een
 fles) 131
 centrifuge 75
 champagnekurk 131
 chocoladekan 112
 cognacfles 130
 cognacglas 129
 compost 7
 composthoop 7

D

dekschaal 105
 deksel 141
 dienblad 142
 doosje
 -- voor schoen-
 smeer 44
 draad 89
 een -- door het
 oog van een
 naald steken 90
 drinkkan 112
 drogen
 de was -- 76
 drooglijn 77
 droogmolen 77
 dweil 31
 dweilen 30

E

eetvork 119

F

fles 130
 fluitketel 138
 fruitmesje 121
 fruitschaal 105

G

garde 149

garen 86
 kluwen, bol -- 89
 gebakschaal 106
 gebakshotel 104
 gebaksvorkje 120
 gietklomp (gebruikt
 bij het bleken van
 de was) 74
 glas 129
 gootsteen 49
 groenteschaal 105

H

haken 92
 hals (v.e. fles) 131
 handstoffer 28
 harde -- 29
 handvat 140
 heft (v. e. mes) 123
 hengsel 139
 heupfles 130
 huishouding 1
 huisvuil 7

I

ijzergaren 87
 inmaakpot 134
 insmeren
 schoenen -- 43
 invochten 79
 invrijven 32

J

jeneverfles 130
 jeneverglasje 129
 juskom 107
 juslepel 118
 juspotje 135

K

kachelpoets 33
 kachelroet 35
 kamerbezem 23
 kan 112
 kantklossen 94

Register van Standaardnederlandse woorden uit "De mens en zien wark A" vervolg

- karaf 132
ketel 137
Keuls
 aardewerk 100
 --e pot 134
kleerborstel 41
kleren
 -- (af)borstelen 41
 -- wassen 56
kloppaal 40
kloppen
 matten -- 38
kloprek 40
kluwen (garen) 89
knop (op een deksel) 141
knot 87
koekenpan 136
koffiekan 113
koffieketel 113
koffiemolen 150
 bakje in -- 150
koffiezeefje 144
kogelfles 130
kolenzeef 144
kom 107
kommetje 109
kookpot 134
koolschaaf 122
kopje 108
kous
 --en stoppen 94
kraantjeskan 113
kristal 132
kroes 110
kroonkurk 132
kruik 111
kurk 131
- L**
ladder (in een kous) 97
 repareren van een -- (in een kous) 97
lampetkan 114
lampetstel 107
- lappen
 ramen -- 35
lemmer 123
lepel 115
 houten --tje 116
lostornen 96
luiwagen 23
- M**
maasbal 95
maaslap 96
maatglas 151
mand
 -- waarin zilverzand bewaard wordt 20
 --je voor wasknijpers 79
mandfles 130
mangel 75
mangelen 75
mat
 --ten kloppen 38
 --ten uitkloppen tegen een muur of paal 40
mattenklopper 40
mazen 95
meelzeef 144
meerderen
 steken -- 94
melkbeker 110
melkkan 115
melkkannetje 112
 -- met tuitje 112
melkkoker 136
melkpot 136
mes 120
 bot -- 120
 het -- snijdt als boter 126
 oud --je 120
 punt v.e. -- 120
 scherp (dokters) --je 120
- minderen
 steken -- 93
- N**
naaien 90
 (kleren) slordig in elkaar -- 91
naaimandje 147
naaiwerk
 haastig, slordig -- 91
naald 89
 een draad door het oog van een -- steken 90
nagelborsteltje 28
najaarschoonmaak 14
naspoelen 48
nest (schalen) 106
netjes 4
 er -- uitzien 4
notenkorf 148
- O**
oliekan 115
oliepotje 136
omkeren (van kleren) 97
oor 140
 -- op een deksel 142
opdienschotel, gemaakt van wilgentenen 105
opgeruimd 5
ophangen
 de was -- 76
ophouden
 een streng garen -- 88
opruimen 5
opscheplepel 118
opvouwen
 de was -- 81
opwinden 88
- oud
 -- mesje 120
- P**
pan 136
pannekoekenbord 102
pannekoekenschotel 104
pannenkoekmes 121
pannenlap 151
pannenspons 49
pappot 135
passe vite 144
perculator 113
poetsen 33
 schoenen -- 42
poetslap 33
poetsmandje 147
pollepel 116
porselein 100
portglas 129
pot 133
 Keulse -- 134
potdeksel 141
potloden 33
puddingschaal 106
pul 130
- R**
ragebol 24
ragen 15
ranjaglas 129
rein 3
repareren
 -- van een ladder (in een kous) 97
rijggaren 86
roestplek 82
roet
 -- vormen 35
rommel 6
rommelmandje 147
roodaarde 33
roompot 136

rooster (om eten op
warm te houden)
152

S

sajet 87
schaal 105
scheerikom 107
scheerriem 129
schenkkand 112
schenkrand 138
schenktuit 138, 139
scherp 125
-- (dokters)mes-
je 120
schilmandje 145
schilmesje 121
schoenen
-- insmeren 43
-- poetsen 42
-- uitpoetsen 43
schoensmeer 43
doosje voor -- 44
schoon 3
schoonmaak
grote -- 11
schoonmaken (in
huis) 2
schotel 104
--tje 109
schrobben 18
schrobbezem 22
schroefdop 131
schuimspaan 118
schuren 42
pannen -- 48
schuurspoons 49
schuurzand 129
serviesgoed 99
slakom 107
slaschaal 105
sleef 118
slijpen 126
slijpsteen 127
slijpzand 128
smerig 4

smodde 113
soepbord 101
soepkom 107
soeppot 135
sop 66
spochtplek 83
spoelen
de was -- 69
spoelwater 48
spons 37
stampen
de was -- 68
stamper 148
steek (v. e. brei- of
haakwerk) 92
steken minderen 93
steken meerderen 94
steel (van een pan)
140
steelpannetje 136
stempel
houten -- om boter
te versieren 104
stijfsel 71
stijfselen
de was -- 70
was die gesteven
is 70
stof 15
-- afnemen 16
stofblik 29
stofdoek 17
stofdoekmandje 147
stoffig 15
stofzuiger 40
stolpfles 130
stomerij 85
stomp 124
stop (v. e. karaf) 133
stopbal 95
stopfles 130
stoppen
kousen, sokken -- 94
streng 87
een -- garen op-
houden 88

strijken 79
strijkijzer 80
los, gietijzeren
stuk v. e. -- 80
strijkplank 81, 127
strooien
zand -- 18
stroopkannetje 112
sunlightzeep 67

T

tafelmes 120
tak
--ken voor berken-
bezem 22
theeblad 142
theedoek 54
theekan 115
theeketel 115
theelepeltje 116
theelichtje 115
theemuts 115
theepot 115
theezeefje 144
torn
losgetorde
naad 96
tornen 96
tornmesje 96
trechter 145
treefje 152
trommel 149
twijnen 89

U

uithalen
een breiwerk -- 92
uitpoetsen 32
schoenen -- 43
uitschuren 42
uitvegen 18
uitwrijven 32
uitwringen 75

V

vaas 133

vaat 45
de -- afdrogen 52
vaatdoek 52
vaatwasser 51
vegen
de vloer -- 17
vergiet 142
verspocht 83
-- (linnen)goed 83
verstellen 97
vetpot 135
vleesmes 120
vleesschaal 106
vleesschotel 104
vleesvork 119
vleesvorkje 120
vleeswaren-
schaaltje 106
vlek 41
vliegenglas 130
vlijmscherp 125
vloer
de -- vege 17
voorspoelen 47
vork 119
vuil 4
vuiligheid 7
vuilnisbelt 9
vuilnisvat 9
vuilniswagen 7
vuurketel 138

W

walnotenkorf 148
was 56
-- die gesteven is 70
de -- naar de
wasserij doen 84
wasbok 62
wasbord 63
houten -- 63
wasborstel 25
wasdag 58
wasketel 138
wasknijper 77
waskom 107

Register van Standaardnederlandse woorden uut “De mens en zien wark A” vervolg

waslijn 77	wasvrouw 84	wijnglas 129	zeep 67
wasman 84	waterglas 129	wolmandje 147	groene -- 67
wasmand 60	weckfles 130	wringer 75	zeven 144
waspoeder 68	weckketel 138		ziel v.e. fles 131
wasrek 77	weken	Z	zilverzand 19
wasschraag 63	de was -- 64	zacketel 138	zindelijk 3
wassen 56	werken	zakmes 122	zuurtjesfles 130
wasserij 84	-- met de Franse	zand	zwabber 23
de was naar de	slag 5	-- strooien 18	zwabberen 24
-- doen 84	wetplank 127	zandsteen (om	zwart
wasstamper 68	wetsteen 127	mee te slijpen) 129	linnen -- maken 72
wasteil 61	wetten 126	zeef 143	
waston 61	wijnfles 130	zeem 38	

BIELAOG 1

ANVULLENDE LIESTE VAN DIALECTLITERATUUR, IN 'T WALD OP-ENOMMEN

Disse lieste is 'n aanvulling op de “Lieste van dialectliteratuur” uut De mens en de weerld-B blz. 407-413. Kiek veur andere aanvullingen in de delen De mens-A blz. 249, De mens-B blz. 534, De mens-C blz. 680, De mens-D blz. 1112, De mens en zien näästen-A blz. 261, De mens en zien näästen-B blz. 535.

Col. Colenbrander Vars 1986

COLENBRANDER, A. “Aanvulling op Telgen van 't WALD 6, Achterhoeks plat met plaatjes”, (ongepubliceerde fiches) 1986

Smeitink 1 Hen veur 2013

SMEITINK, WILLEM 't Huus an 't wegjen zonder name en andere verhalen van Willem Smeitink (Doetinchem 2014)

Van Velzen 18 Gaa veur 1974

VELZEN, HERMAN VAN De ni-je betrekking van Mineke (Almere/Enschede 2009)

Van Velzen 19 Gaa veur 1974

VELZEN, HERMAN VAN De boer van de Braomkolk (Almere/Enschede 2010)

Van Velzen 20 Gaa veur 1974

VELZEN, HERMAN VAN Moeder (Almere/Enschede 2012)

Van Velzen 21 Gaa veur 1974

VELZEN, HERMAN VAN En Aornt von 'n gat (Enschede 1995).

Van Velzen 22 Gaa veur 1974

VELZEN, H. VAN Landleuper (Enschede 1994)

INHOLD

INHOLD		handstoffer	28	wasbenne	60
inleiding	V	zandblik	29	wasteil	61
namen metwarkers	VI	stoffer en blik	29	wasbok	62
HOOFDSTUK 1		dweilen	30	wasbord	63
ALGEMEEN		dweil	31	weken	64
huusholding	1	vrieven, wrieven	31	sodawater	66
schone maken (in huus)	2	vriefwas, wriefwas	32	zepe	67
schone	3	poetsen I	33	greune zepe	67
smereg	4	potlooien	33	sunlichtzepe	67
oprumen	5	kachelglans	33	waspoelier	68
pröttel	6	zemen	35	(de wasse) stampen	68
afval	7	spons	37	stamper	68
mothoop	7	zeemlappe	38	speulen	69
vuulnisemmer	9	(matten) kloppen	38	stieven	70
vuulnisbelt	9	(klere) afborselen	41	stiesel	71
HOOFDSTUK 2		kleerborsel	41	blauwen, blouwen	71
SCHOONMAKEN		vlekke	41	blauwsel, blouwsel	72
grote schoonmaak	11	schoeren I	42	bleiken	72
naojoorsschoonmaak	14	poetsen II	42	bleike	73
spinneköppe jagen	15	schoensmeer	43	uutwringen	75
stof	15	HOOFDSTUK 3		wringer	75
stoffeg	15	AFWASSEN		mangelen	75
(stof) afnemmen	16	afwassen	45	mangel	75
stofdoek	17	afwas	45	(de wasse) dreugen	76
(de vloere) vaegen	17	afspulen	47	(de wasse) ophangen	76
schrobben	18	schoeren II	48	liene	77
(zand) streujen	18	aanrecht	49	wasknieper	77
streujzand	19	götsteen	49	invochten	79
bessem	20	afwasbak	50	strieken	79
bessemstelle	21	afwaskwast	51	strikiezer	80
barkenbessem	21	afdruupmatte	52	strikplanke	81
huttentutbessem	22	afdruuprek	52	opvolen	81
schrobbessem	22	afdreugen	52	roestvlekke	82
luiwagen	23	vaatdoek	52	spochtplekke	83
kamberbessem	23	theedoek	54	wasserieje	84
zwabber	23	HOOFDSTUK 4		stomerieje	85
spinnejager	24	WASSEN		HOOFDSTUK 5	
wasborstel	25	wassen	56	HANDWERKEN	
wösker I	26	wasse	56	goorn	86
wösker II	27	wasdag	58	- soorten goorn	86
				knotte	87
				(‘n knotte goorn) ophollen	

inhold vervolg

88		komme	107	karaf	132
(goorn) opwinnen	88	- soorten kommen	107	stop (van 'n) karaf	133
kluwen	89	köpken	108	vaze	133
draod	89	schötteltjen	109		
naolde	89	kummeken	109	6.2 pötte, pannen, kettels	
naejen	90	beker	110	en ander kökkengrei	
breien	91	- soort beker	110		
breinaolde	92	kroes	110	6.2.1 pötte, pannen, ket-	
breidöpkes	92	kruke	111	tels	
haken	92	kanne	112	pot	133
stekke	93	- soorten kannen	112	- soorten pötte	134
(stekken) minderen	93	theepot	115	panne	136
(stekken) meerderen	94			- soorten pannen	136
borduren	94	6.1.2 bestek		kettel	137
(kousen) stoppen	94	leppel	115	- soorten kettels	138
- hulpmiddelen bie 't kousen		- soorten leppels	116	tuutjen	138
stoppen	95	vörk	119	tuite	139
mazen	95	- soorten vörken	119	hengsel	139
lostarnen	96	mes	120	oor, handvat	140
tanemesken	97	- soorten messen	120	stelle (van 'n panne)	140
uutstukken	97	koolmes	122	dekkel	141
ladder (in 'n kouse)	97	kniepmes	122	knop (op 'n dekkel)	141
		hef (van 'n mes)	123	handvat (op 'n dekkel)	142
HOOFDSTUK 6		scharpe kante	123		
TAOFELGREI EN KÖK-		stomp	124	6.2.2. ander kökkengrei	
KENGREI		scharp	125	theeblad	142
		braom	126	deurslag	142
6.1 serviesgood, bestek		sliepen	126	zeve	143
en ander taofelgrei		- meneren woorop messen		- soorten zeven	144
		scharp emaaft wordt	127	zeven	144
6.1.1 scheurdegrei				trechter	145
scheurdegrei	99	6.1.3 ander taofelgrei		schellemandjen	145
eerdewark	99	glas	129	- andere mandjes veur	
Köls eerdewark	100	- soorten glazen	129	huusholdelek gebruik	147
porselein	100	flesse	130	oelenwanne	148
bord	100	- soorten flessen	130	stamper	148
- soorten borden	101	hals (van 'n fles)	131	klopper	149
bottervleutjen	102	körk	131	trommel	149
schottel	104	dop	131	beschuutbusse	150
- soorten schöttels	104	kroonkörk	132	koffiemölle	150
schale	105	beugel	132	panelap	151
- soorten schalen	105	kristal	132		
nest (schalen)	106				

REGISTERS

register van dialect- woorden	153
register van Standaard nederlandse woorden	167
Bielaoge 1	170

A'j 'n bepaold woord neet vinden könt,
a'j fouten vindt of a'j bepaolde wensen aover 't WALD hebt,

- schrief dan an:
Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Ijsselkade 13
7001 AN DOETINCHEM

- bel op: 0314 787078

- of e-mail: info@ecal.nu

Veur dee metwarking bu'w heel arg dankboor

